Digitized by Google

MENTEM ALIT ET EXCOLIT

K.K. HOFBIBLIOTHEK
ÖSTERR. NATIONALBIBLIOTHEK

4.Z.6

Digitized by Google

4. Z. B.

X.

Digitized by Google

SUBSIDIA DIPLOMATICA
AD
SELECTA JURIS
ECCLESIASTICI GERMANIAE
ET
HISTORIARUM CAPITA ELUCIDANDA
EX
ORIGINALIBUS ALIISQUE
AUTHENTICIS DOCUMENTIS
CONGESTA, NOTIS ILLUSTRATA ET EDITA

a

STEPHANO ALEXANDRO WÜRDTWEIN,
Eminentiſſ. ac Celſiſſ. Archi Epiſcopi Princ. Elect. Moguntini Conſiliario Eccleſ. Officiale &c. Inſignis Eccleſiæ Colleg. B. M. V. ad Gradus Decano &c.

TOMUS DECIMUS.

FRANCOFURTI ET *LIPSIAE*
APUD TOBIAM GOEBHARDT,
BIBLIOPOLAM UNIVERSITATIS BAMBERGENSIS
MDCCLXXVII.

4.Z.6

Digitized by Google

BIBLIOTHECA PAL.
VINDOBONENSIS

Digitized by Google

BENEVOLO LECTORI S.

Occurrunt Diplomata ſeculorum decimi quarti, quinti & ſexti bene multa, quæ Data ſunt Anno .....die... *juxta ſtilum ſcribendi in Diœceſi Moguntina* (a) *ſecundum ſtilum Treverenſem* (b) *juxta ſtilum* Colonienſem (c) *aut ſub formula conſimili.*

(a) *STILUS MOGUNTINUS* IN CHARTIS OCCURRIT SEQUENTIBUS:

I. Pax Burgenſis caſtri Dalberg. *charta deſinit*: Dieſer brieff wart *geben* und das geſchach, da man zalte *nach Criſtus geburte M CCC LI. jar, als man in Menzer bistum ſcribet uf ſant Gerdrut dag* der heiligen

Digitized by Google

junffrauwen. L. B. de Gudenus Tom. V. pag. 630.

An. 1351. 17. Martij.

II. Transactio ſuper jure patronatus Eccleſiæ in *Waldenhauſen* hod. Walhauſen: *deſinit:* Geben und geſchehen do man zalte nach Criſtus geburt Duſent Druwhundert eins und funffzig jar, als man in Mentzer biſtum ſchreibet uff ſant Gertruden dage. de Gudenus Tom. V. pag. 631.

1351. 17. Martii.

III. Graf *Gerlachs* und *Fridrichs* zu *Naſſau* beſtättigung des Wittumbriefes ihrer mutter Gräfin *Margarethe*. *deſinit* ſub dato anno Domini Milleſimo CCC°. quinquageſimo ſeptimo ſabbato poſt octavas Epiphanie Domini ſecundum ſtilum Moguntinenſem. Hagelgans Naſſauiſche Geſchlechtstafel des Walram. Stammes pag. 24. n. LVII.

1357. 14. Januarii.

De Villis Liebborn, Weltherrode &c.

IV. Wir *Adolf* graue zu Naſſauw bekennen in diſſem offen brieffe vor uns und unſſe erben, daz wir die dorffer uff dem *Einriche* mit namen *Liebborn*, *Welther-*

rode

rode und *Strude* und waz darzu gehoret, die hern *Philipps von Geroltzſtein* verſatzt ſin, loſen ſollent dem edeln unſſem lieben bruder *Johan* Grauen zu *Naſſauvv* heren zu *Merenberg* und ſinen erben von nu an dage nach oſtern nehſt kommet uber ein jar one allen verzog und ſollen ymme auch dan die Schare ſin deil bynnen diſſe zyt dan uff dieſelbe zyt gelden und bezalen waz in der ane triffet, endeden wir dez nijt alſo daz wir dem vorgenant unſſem bruder *Johan* oder ſinen erben die vorgenant dorffer nit enloſſen oder ouch die Schare nyt en bezalten uff die vorgenant zyt, ſo ſollen wir inryden an die ſtat und halden alz ſine brieffe inne halten, die er daruber von der loſungen von uns hat, dez zu urkunde geben wir dem vorgenant unſſem bruder *Johanne* und ſinen erben diſſen brieff beſiegelt mit unſſem Ingeſſigel vor uns und unſſe erben daz an diſſen brieff gehangen iſt. Datum *Wene* ipſo die feſto Epiphania Domini Anno Dni M° CCC LX. quinto ſecundum ſtilum Magunt.

1365. 6. Jan.

Dotzheim conceditur jus lignandi in Silva Moſsbacenſi.

V. Ich *Peter Kammerer* ritter und *Elſe* myne eliche frawe bekennen an diſſen offin brieffe daz die edeln unſſe lieben gnedigen heren Grefe *Adolf* und Greve *Johan* gebruder Grauen zu Naſſaw unſſem dorffe *Dotzheim* by *Muſſbach* gelegen die Gnade und Gunſt umbe unſſen Willen gedon hat, daz sy mogent faren in Muſchbacher Marck wand ſy kein recht daryn hant, urhultz und burneholtz darynne zu nemen und zu houwen zu irer notdurfft und ſollent buholtz heiſchen und biden an den, die ſy von Moſſbach daruber geſatzt hant und die vorgenant unſſe heren hant unſſem egenanten dorffe *Dotzheim* die Gnade und Gunſt gedon alſo lange alz die vorgenant mine eliche frawe gelebet und wanen ſy abe get von dodes wegen, daz Got lange friſte, ſo inhant noch inſollent die vorgenant lude von *Dotzheim* kein recht friheit noch gewonheit in die vorgenant marcke und walt nyt me haben noch nyt me domide zu ſchaffen haben in keine wys abegeſcheiden argeliſt und geverde. Dez zu urkunde han ich *Peter Kammerer* vorgenant min ingeſſigel vor mich und *Elſen* mine eliche frawen obgenant an diſen

brieff

brieff gehangen und darzu zu merer ſicherheit han wir gebeden die erbern wiſen veſten lude *Gerlach Knebel Marſilius von Riſſinberg Jorgen von Lindevve Heinrich Munich von Lindevve Emmerich von Bigen* ritter und *Otten* von *Graenrode* daz ſy ire ingeſſigel zu eime gezugniſſe by daz mine an diſſen brieff hant gehangen und wir *Gerlach Knebel Marſilius von Riſſinberg Jorge von Lyndovve Heinrich Munich von Lindovve*, *Emmerich von Bygen und Otte von Graenrode* vorgenant bekennen daz wir by diſſen vorgenanten reden geweſt ſin und hant durch bede willen des vorgenant heren *Peter Kammerer* und frawen *Elſen* ſiner elichen frawen unſer yc[illegible]her ſin Ingeſſigel an dieſen brieff gehangen. Datum *Wiſebaden* anno Dni M° CCC° LX. quinto ſecundum ſtylum Maguntinum feria tercia poſt feſtum Epiphanie Domini.

1365. 7. Jan.

Quittancia.

VI. Ich *Brune zu Brunenfels* burger zu *Franckenfurt* bekennen das mir *Hartung* Schriber myns heren von *Naſſavv* bezalt hait eyn und zwentzig gulden als von *Rudolffs* wegen des Schultheiſs zu *Naſſavv* als von des wines wegen, den he umb mich kauffte

Digitized by Google

te des myn frauwe von *Naſſavv* burge iſt, des ſagen ich der egenanten XXI gulden *Rudolff* vorgenant und auch *Hartung* egenant quyd ledig und lois bit dieſſem brieffe meo ſub ſigillo preſentibus ad finem dat: ſabato ante Dominicam Letare Anno Dñi M° CCC° LX nono ſecundum ſtilum Magunt.

1369. 10. Martij.

Cenſus olei annuus pro Rabengirsburch.

VII. Ich *Johann* von *Symern* eyn wepelingk und *Yliana* meyn eliche husfrauwe thun kunt und erkennen offentlich jn duſime brieffe das mir byt ſamder hant han verſatzt und verſetzen dem erbern manen hern *Philips* von *Coppenſteyn* Canuniche zu *Rebengirsburg* ſancti *Auguſtins* orden anderhalben ſeſter gudes oleys jerlicher gulten. Enckericher maſſen, die uns fallen ſint uſſer dem baumgarten gelegen by dem heidin ſtege und uſſer dem wingarten gelegen jn veuniſche uff der bruche wieſen zu *Enckerich* Schumpes erben beſitzent alda ſelbs vor gude vier mentſche gulden als ſie zu *Mentze* gencklich und gebe ſint die uns der vorgnant her *Philips* gehantreycht hat ee wannd duſer brieff geben wurde Auch erkennen wir uns jn duſem brieffe das uns her *Philips* egenante hat

ge-

geluwen zwey malder Korns und zwey malder habern, Kyrperger maſſen und geloben In guden truwen yme die gutliche widder zu geben, in dem erſten eren neſten kommen ſol dar na das duſes brieffes datum geſchrieben ſtet und wo wir des nit endeden und ſumich wurden an der bezalunge ſo ſulde die vorgenante oley gulde auch eyn underphant ſin vor die frucht as vor die vier gulden auch iſt gerettet wo it ſach were das der obgenanth her *Philips* abeginge das Got vorbiede ee wan die oley gulde die alle jerliche fallende iſt jn den yrſten vier dagen vaſten geloſten worden ſo man den oley alle jerlich geben und hantreichen der gemeynen preſencien in dem ſtiffte zu *Rebengirsburch* Auch mhe iſt geret wanne wir ader unſe erben kommen bitt vier guden gulden und mit den vier maldern fruchte ar it ſach were das frucht unuergolde belife zu dem neſten erren as da oben geſchrieben ſteit ſo ſal her *Philips* oder die gemeyner der preſencien unns oder unſen erben wieder zu loſen geben, an alle widderſprache die vorgenante oley gulde auch geloben wyr in guten truwen alle duſe vegeſchriben punɛte ſtede zu halden alle argeliſt boſe funde die man erdencken mochte uſſgeſcheyden hye by ſint geweſen beſcheiden

 wyſe

wyſe lude meyſter Johann der Smyt uff dem marte und *Johann Suſſemont* Scheffen zu *Enckerich* die ſin urkund hant entphangen Des zu ſtedicheyde han ich Johann von Symern vorgenant meyn Ingeſigell an diſſen brieff gehangen unnd zu beſſer ſtedicheide han ich *Iliana* vorgenant gebeden herrn *Johan* unſen kyrch herrn zu Trauen, das er ſin Ingeſigel vor mich an duſen brieffe hat gehangen Des ich *Johann* Kyrch her zu *Traue* mich erkennen das ich umb bede willen meyn Ingeſigel vor ylianam an duſſen brieff han gehangen Datum Anno Domini M CCC° L x x. In Dominica qua cantatur *Eſto mihi* ſecundum ſtilum Moguntinenſem.

24. Febr.

Litteræ renuntiationis monaſterii Chumbdt ſuper ama vini in Ockenheim.

VIII. Wir *Sophia* Eptiſſe tzu *Comede* und den gemeynn Convent daſelbes jrckennen uns in düſme uffenen brieve und dun kunt allen den, die yn anſeent oder horent leſen, daz wir gentzliche verzegen han und verzigen bit urkunde dus uffenen brieves uff nyn ame wynes jerlicher gulden die wir vallende hatten tzu *Ockinheym* und uns gab *Wentze* genant *Kaſelkalp* daſſelbes

wonnftig

wonnfftig von ſyme gude umb druzehen Guiden, die er uns gegeben hat, alſo daz unſer Cloyſter zu *Comede* vorgenant die ame wynes nummerme geforderen ſal an Wentzen vorgenant oder an ſyne erben. In quorum evidens teſtimonium ſigillum Conventus noſtri preſentibus duximus apponendum. Datum anno Domini M°. CCC° LXX° ij°. jpſa die beati *Anthonij* Confeſſoris ſecundum ſtilum Moguntinenſis curie.

1372. 17. Jan.

IX. W*ilhelm* abbt zu *Schönau* kaufft von *Dieter Broch* den hof zu *Rüdelen* ..... quittung hierüber ... Datum Anno Dñi MCCCLXXXIIII. in octava Purificationis *Mariæ* virginis ſecundum ſtylum Moguntinenſem.

1384. 9. Febr.

Rettung derer freyheiten und rechte des unmittelbaren. . . Benedictiner cloſters Schönau in dem Einrich. urkunden buch p. 7.

X. Reverſales *Wernhers* von *Beldersheim* das er von *Johan* Wildgraven zu *Dune* &c. ein mannlehen entfangen habe &c. Datum feria tercia proxima poſt diem converſionis ſancti *Pauli* Anno Domini MCCCCXXII. juxta ſtylum ſcribendi in Diœceſi Moguntina.

1422. 27. Jan.

Beſt

Beſt gegründete Rechtliche Ausführung von dem Gräflich Limburgiſchen Lehengut Adelmannsfelden. Sub litt. B b. pag. 109. Kremers Geſchichte des Wild- und Rheingræflichen Hauſes. Mannheim 1769. fol. pag. 55. not. 8.

XI. Henne von *Wertdorff* anerkenntniſs, das er von *Johann* Wildgraven zu *Dune* ein burglehen empfangen habe . . . uf Sambiztag vor ſant *Paulus* tag als er bekert war. 1422. juxta ſtilum in Diœceſi Maguntina. Kremer loc. & pag. paulo ante cit.

1422. 24. Jan.

(b) *STILO TREVIRENSI*
NOTATÆ SUNT CHARTÆ SEQUENTES:

XII. B*alduinus* Archi-Epiſcopus Trevirenſis *Dietherum* Camerarium de *Wormatia* vaſallum adſciſcit . . . Datum Anno Domini MCCCXLIX° ſecundum ordinem Treverenſem uf den jares dage. de Gudenus Tom. V. pag. 62.

1349. 1. Jan.

XIII. B*alduinus* Archi-Ep. Trevirenſis tranſigit cum *Diethero* Camerario de Wormatia . . . Datum *Brin* Anno Domini

ni M°. CCC°. XLIX°. ſecundum ordinem Trevirenſem. de Gudenus Tom. V. pag. 62.

1349.

XIV. Syngrapha *Henrici Beyer* militis ſculteti *Boppardiæ* ſuper receptis a *Dietbero Waldeck* L. florenis nomine *Juttæ Beyerin* de *Cronenberg* ipſius *Henrici* nurus liberorumque. Pro qua ſumma hi vendiderunt ſua bona reapplicanda per Henricum in emptionem aliorum .... Datum Anno Domini MCCC quinquageſimo quarto ſecundum ſtilum Dyoceſis Treverenſis die XV. menſis julij. de Gudenus Tom. III. pag. 383. *

1354.

XV. Bündniſs zwiſchen Churfürſt *Boëmund* zu *Trier* und Grafen *Johan von Naſſau.* Nach Chriſtus geburte Duſent dru hundert ſehs und funffzig jar nach gewonheit zu ſchri-

* Probe notandum, quod chartæ omnes *ſecundum ſtilum Trevirenſis Diœceſis*, *ſecundum conſuetudinem ſcribendi in Diœceſi Colonienſi*, *Moguntina* &c. notatæ intra 25. Decembris & 25. Martij datæ ſint. Ex errore igitur & inadvertentia Syngraphæ huic 15a Julii ſcriptæ verba: *ſecundum ſtilum* &c. adjecta fuiſſe arbitramur; ſicut ſæpius hæc verba repetita adhuc fuiſſe poſt annum 1567. cum ratio ſcribendi: ſecundum ſtilum &c. jam ceſſaverit, animadvertimus & Browerus juſte conqueritur. vid. finem præfationis.

ſchribene in dem ſtiffte zu *Tryre* des nehſten ſondages nach unſer frawen dage Liechtmiſſe. e libro Copiali.

1356. 6. Febr.

XVI. Johans Grafen zu *Saarbrucken* anweiſung eines anderen lehens vor das verlohrne an *Johan Mertz* Ritter. Datum *Wilburg* uf den nehſten Mandag nach dem achtzehenden dage da man zalte nach Chriſtus Geburte XIII^C jare darnach in dem ſieben und funffzigeſten jar nach gewonheit zu ſchribene in dem ſtiffte von Triere. e libro Copiali.

1357. 16. Jan.

XVII. Vertrag zwiſchen König *Wenzeslaus* von Böhmen und Ertzbiſchoff *Bœmund* von *Trier* wegen Gemeinſchafft der veſte *Freudenberg* - - - der gegeben iſt zu *Trier* uf den eyn und zwentzigsten dag des maindes genant januarius do man zalte nach Chriſtus Geburte Duſent Dru hundert ſieben und fünffzich jar na Gewohnheit zu ſchribene in dem ſtiffte von *Triere*. Vertheidigte medietæt und Landſäſſigkeit der Abtey Maximin bey Trier &c. 1774. beylagen pag. 34.

1357. 21. Januar.

XVIII.

XVIII. Graf *Johans* von *Naſſau* beſezung des amts *Cleberg* . . . Gegeben des nehſten Dornſtages nach dem achtzehenden dage unſers herren da man zalte nach Chriſtus geburte XIII^{c} und nun und fünffzig jare als man ſpulget zu ſchribene in *Trierer* biſchdum. e libr. cop.

1359. 17. Januar.

XIX. Entſcheid Graf *Johans* zu *Naſſau* herrn zu *Merenberg* zwiſchen einigen ſeiner vaſallen gegeben zu Wilburg uff den achtzehenden dag nach Chriſtus Geburte XIII^{c} jare darnach in dem LXI. jare nach Gewonheit zu ſchriben in *Trierer* biſtum. e libro copiali.

1361. 11. Jan.

XX. Promiſſio *Philippi* de *Iſenburg* & hœredum ejus pro captivitate . . . . Der gegeben iſt nach Chriſtus geburte drizehen hondert jare nach gewohnheit zu ſchreiben in dem ſtiffte zu *Trier* uff dene nechſten Sontage Vor Sant *Valentinus* tage. ab Hontheim Tom. II. Hiſtor. Trev. Dipl. pag. 217.

1300. 20. Febr.

XXI. *Wigand* von *Mutersbach* lehen revers . . . Datum ipſo die beati *Valentini* Martyris anno Domini M CCC LX

tercio

Digitized by Google

tercio ſecundum modum ſcribendi Treverenſem.

1363. 14. Febr.

XXII. Graf *Johans* von *Saarbrücken* verſicherung der feſthaltung der zwiſchenn ſeinem Eidam Graf *Johan* von *Naſſau* und dem Ertzbiſchoff *Cuno zu Trier* gethädigten Sune. Na Chriſtus geburte Drutzehen hundert dry und ſehſig jar na gewonheit zu ſchrieben in dem biſtume von *Triere* uff Sondag ſo man ſingt Letare, das was des dritten dages in dem mertze. e libro Copiali.

1360. 15. Martii.

XXIII. Beſtimmung einiger Schieds-Richter in den irrungen zwiſchen *Cuno* Ertzbiſchoffen zu *Trier* und *Johan* Grafen zu *Naſſau* . . . Nach Chriſtus geburte Drutzehen hundert dry und ſehſig jare na gewonheit zu ſchrieben in dem biſchdum von *Triere* des dritten dages in dem Mertze. e libr. cop.

1363. 3. Martij.

XXIV. Ertzbiſchoffs *Cuno* ſune brief zwiſchen Graf Johan zu *Naſſau* und Johan herrn zu *Weſterburg*. Dat. zu *Limburg* uff den Suntag in der Vaſten als man ſinget *Letare* nach Chriſtus geburte XIII^{C} jare und LXIII. jar

nach

nach Gewonheit zu ſchrieben in unſerm *Cunen* vorgenanten Ertzebiſchdum zu *Triere*. e libro Copiali.

1363. 12. Martii.

XXV. **G**erlach und *Johans* von *Romersbus* bekanntniſs, das ſie Graf *Johanſen* manne geworden. Datum *Wilnauvve* Anno Domini M CCC LXV. ſecundum ſtilum Trevirenſ. feria quarta ante Dominicam qua cantatur: *Eſto michi.* e libr. cop.

1365 19. Febr.

XXVI. **Q**uittung von *Thyne Johan. Bayers* ſeligen husfrauen über geſchehene Zahlung von Graf *Johan* zu *Naſſau*. Dat. feria quinta poſt Dominicam qua cantatur: *Reminiſcere* Anno Domini M CCC. LXVIII. ſecundum ſtilum Trevirenſem. e libro copiali.

1368. 5. Martii.

XXVII. **V**erſchreibung *Emerichs* genant *Wy du Wilt*, die dienſten Graf *Johanns* zu *Naſſau* nie zu verlaſſen. Dat. *Wilburg* in die *Valerij* beati Epiſcopi Anno Domini M CCC LX nono ſecundum ſtilum Trevirenſem. e libro copiali.

1369. 29. Januarii.

Digitized by Google

XXVIII. **C**rafft von *Rodinhuſen* lehen-revers. Datum *Wilburg* feria quarta proxima poſt diem beate *Gertrudis* Virginis anno Domini M. CCC. ſeptuageſimo ſecundum ſtilum Trevirenſem. e libr. cop.

1370. 20. Martii.

XXIX. **Q**uittung *Craffts* von *Ridenhuſen* über von Gräfin *Johanna* von *Sarbrücken* bezalte Schuld. Dat. anno Domini M CCC LXX ſecundo ſecundum ſtilum Trevirenſ. ipſo die *Scolaſtice* virginis. e libro cop.

1372. 10. Febr.

XXX. **Q**uittung von *Eberhard* von *Heiger* Ritter über eine von der vor gemelten Gräfin bezalte Schuld. Dat. ſabbato poſt Dominicam *Cinerum* anno Domini M CCC LXX ſecundo ſecundum ſtilum Treverenſ. e libr. cop.

1372. 13. Febr.

XXXI. **D**ergleichen Quittung von *Philipp* von *Schonenburg* Wepeling. Dat. die beati *Petri ad Cathedram* anno Domini M CCC LXX ſecundo juxta ſtilum Treverenſem. e libro copiali.

1372. 18. Jan. vel 22. Febr.

XXXII.

Digitized by Google

XXXII. Dergleichen Quittung von *Heinrich von Crampurg*. Dat. in Vigilia beati *Mathie* Apoſtoli anno Domini MCCCLXX ſecundo juxta ſtilum Trevirenſem. e libr. cop.

1372. 23. Febr.

XXXIII. Quittung von *Clais von Michelbach* gegeben uff den nehſten dinſtag nach dem Groſen Sontage in dem jare unſers herrn XIII^c und LXXIIII. nach gewonheit zu ſchriben in Trierer biſchdum.

1374. 3. Januarii.

XXXIV. Copia der engern verbindung zwiſchen der Iſenburg-Büdingiſchen und Iſenburg-Wiediſchen linie. - - Datum anno Domini Milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo ſexto ſecundum ſtilum Trever. in die *Epiphanie Domini*. Fiſcher l. c. pag. 215.

1376. 6. Januarii.

Oppignoratio.

XXXV. Ich *Elzebeth* wiedewe von *Waldecke* vnd ich *Johan Briſse* von *Waldecke* Ritter vnd *Herman* und *Johan* Gebrüder beckennen an dieſem offenen Brieffe, daz wir den ſtrengen ritter Herrn *Johan* von

Digitized by Google

dem *Steyne* Amptman zu *Smydeburg* vnſen liebe Maich verſetzet han in gehen vnſen Herren von *Trier* vor zwey hondert gulden darvor Her *Johan* vorgenant ſyne Pende erleybit hat, vnd wer itz ſache daz er der Pende keynen ſchaden hette, do globen wir alle vorgenant in gude truwen vnd Bit rechter warheyde den egenant Herrn *Johan* vnſin Maich gutlichen zu intheben von Heybit gude vnd von ſchaden, des zu Vrkunde han wir alle ſamentliche vnſer Ingeſigele an dieſen offenen Brief gehangen. Datum anno Domini M. CCC. LXXVIII. Sabbato quatuor temporum poſt dominicam *invocavit* iuxta Stilum ſcribendi treuerenſ. Diœceſ. Collat.

1378. 13. Merz.

XXXVI. Augmentatio emptionis Dominij de *Limburg* cum duobus millibus florenorum. -- Do man zalte na Chriſtus geburte M CCCLXXIX. na Gewonheit zu ſchriben im ſtiffte von *Trier*. ab Hontheim Hiſt. Trev. Dipl. Tom. II. pag. 288.

1379.

XXXVII. Vertrag zwiſchen Ertzbiſchoff *Cuno* zu *Trier* und *Johan* herrn zu *Limpurg*. - - Do man zalte na gewonheit

zu

zu ſchriben ym ſtiffte Von *Triere* na Chriſtus geburte Drutzeen hundert nuyn und ſiebentzig jare uff den nün und tzwentzigeſten dag des maendes gnant *januarius* zu latine. e MS. authentico.

1379. 29. Jan.

Eine halbe mark geldes fur Ravengirsburch.

XXXVIII. Ich *Lambrecht Hildiger* Burger zu *Stege* Erkennen unnd veriehen an dyſſem geinwortigen Brieff vor mich und myne erben daz ich geben und hantreichen ſall dem Erbarn geiſtlichen herrn herrn *Herdan* probſt des Gotshuſe zu *Rebengersburg* und dem convent gemeynlich do ſelbs eyne halbe marck ewigs zynſs als zu *Bacharach* genge und gebe iſt alle jare fallen uff ſant *Johans* tag *Babtiſten* jne dem Somer gelegen von eyme pletze gartins das gelegen iſt by myme huſe als verre als iſs geſtigit und geſteynet iſt den Sie myr und mynen erblichen verluhen haint zu urkunde und zu eyner waren Sicherheyt ſo hain ich *Lamprecht Hildiger* egenant gebeten die Erbern Lude *Johann* von *Flershem* und *Mertin Stumpp* Scheffene des gerichts zu *Bacharach* das ſie Ire Ingeſiegell umb mynen bede willen an dyſſen

Brieff gehangen Datum Anno Domini M CCC L xxx In *Epiphania Domini* ſecundum ſtilum curie Treverenſis.

1380. 6. Jan.

XXXIX. Cives in *Manbach* certa bona *Diethero* Camerario de *Wormatia* pro cenſu oppignorant. Datum in Vigilia beatorum *Fabiani & Sebaſtiani* Martyrum anno Domini MCCCLXXXV. ſecundum ſtilum Treverenſem. de Guden. Tom. V. pag. 718.

1385. 19. Jan.

XL. Quitancia Decani *Kräe* Eccleſiæ beatæ *Mariæ* Wetzlarienſis. Datum & actum anno Domini MCCC octuageſimo quinto ſexta die Marcij juxta ſtilum ſcribendi in dicta Treverenſi dioceſi. de Gudenus Tom. V. pag. 259.

1385. 6. Martii.

Confraternitas inter monaſterium S. Albani Moguntiæ & Carthuſianos Trevirenſes.

XLI. Reverendo in Criſto ac Domino Domino Abbati Monaſterii Sancti *Albani* martyris prope *Moguneiam* divina providencia, Nec non Priori & conventui generaliter ibidem . . frater *Wynandus* Prior humilis

milis totusque... Conventus Monaſterij ejusdem ſancti *Albani* ſed prope *Trevirim* ordinis Carthuſienſ. Salutem in Domino, & quidquid homines deo commendat acceptius cum orationum humilium Suffragio ſalutari. Exigente pie veſtre paternitatis ac devotionis affectu que ad nos & Monaſterium noſtrum predictum, ac ſpecialiter & collatione gratuita precioſarum reliquiarum ſancti *Albani*, pyſſimi patroni noſtri ſupradicti, vos gratanter habere didicimus. viciſſitudinem Spiritalem quam poſſumus divino fulti auxilio, caritative refundentes, vobis in vita, pariter & in morte conferimus gratioſe plenariam participationem videlicet omnium Miſſarum, orationum vigiliarum abſtinentiarum, jejuniorum elemoſinarum caſtigationum, ac univerſaliter omnium bonorum operum & exercitiorum que per nos & poſteros noſtros operari dignabitur in perpetuum clemencia Salvatoris Adicientes in ſuper ex gratia ſpeciali quod cum obitus veſter, aut alicujus veſtrum, quem omnipotens Deus felicem facere dignetur, nobis extitit nunciatus, ſpecialia ſuffragia faciemus, pro animarum veſtrarum remedio & ſalute ſempiterna. harum teſtimonio literarum ſigillo noſtro munita-

rum ac datarum. Anno Domini M° CCC° Lxxxvi. ſecundum modum & ſtilum ſcribendi in dioceſi Trevirenſi craſtino Dominice qua in Eccleſia Dei *Exurge* decantatur.

1386. 26. Febr.

Recognitio feudi Caſtrenſis.

XLV. Ich *Gilbrecht* von *Schonborne* bekennen mich daz ich zu burg lehen han von dem edeln myme lieben Gnedigen herren Grauen *Philipps* Grauen zu *Naſſavv* und zu *Sarbruckē* mit namen Zwei deil an dem zenden zu *Gerandsrode* Kleine und Groſſ, ſo wie der gelegen iſt und darzu mit namen viertzen huwe oder funffzen alle jar daz von dem vorgenant myme lieben gnedigen herren zu lehen ruret und geben daz myme lieben gnedigen herren vorgenant beſchriben by dem eyde den ich ymme gedon han und dez zu urkunde han ich min eigen Ingeſſigel an diſſen offin brieff gehangen. Datum anno Dñi M° CCC° LXXXX° quarto ſecundum ſtilum Treverenſem in die nativitatis beate *Marie* virginis.

XLVI. Lehen revers *Diederich Schutzſperr* von *Nordecken* Ritters gegeben uff den Sonnendag nehſt nach dem zwölfften dage

dage ſub anno Domini M. CCC LXXXX quarto ſecundum ſtilum Treverenſ. e libr. cop.

XLII. Verſicherung *Johanſen Troiſt* von *Buchſecke*, nimmermehr zu thun wider die Grafen *Ruprecht* und *Philipp* zu *Naſſau*. Dat. Feria quarta poſt diem circumciſionis Domini anno ejusdem MCCCLXXX ſexto ſecundum ſtilum Treverenſem. e libro cop.

1386. 3. Jan.

XLIII. Graf *Philipps* zu *Naſſau* verſicherung der rechte der Ganerben des lehnbaren Schloſſes *Voytsberg*. Dat. ipſo feſto die Epiphanie Domini anno ejusdem Domini Milleſimo tricenteſimo nonageſimo ſecundo ſecundum ſtilum & modum ſcribendi in Diœceſi Treverenſi. e libro cop.

1392. 6. Jan.

XLIV. Bekenntniſs des Grafen *Johan* von *Sponheim*, das er dem Wildgrafen *Otto* von *Kyrburg* CI. flor. ſchuldig ſeye. Datum die beatorum *Fabiani & Sebaſtiani* Martyrum anno Domini M. CCC nonageſimo ſecundo ſecundum ſtilum Diœceſis Treverenſis ſcribendi. e MS. authent.

1392. 20. Jan.

XLVII. Vergleich zwiſchen Wildgrafen *Gerhard* von *Kyrburg* und Grafen *Adolf* von *Naſſau* in betref der Limpurgiſchen verlaſſenſchafft. Datum anno Domini Milleſimo quadringenteſimo ſecundo feria quinta poſt Dominicam *Reminiſcere* ſecundum ſtilum Treverenſem. e MS. authent.
1402. 23. Febr.

Rachtung wegen Limpurg.

XLVIII. Wir *Ailf* Graue zu *Naſsauwe* vnd zu *Dietze* dhun kunt allen Luden vnd bekennen mit dieſem offin briefe vor vns vnd alle vnſer Erben vnd Nakomen alſe die Ediln *Johan* Herrn zu *Limpurg* und *Hildegart* von *Saruverden* frauwe daſelbes zu *Limpurg* unſer liebe Schwigir Herrn vnd ſchwigir frauwe vns gutlich vnd fruntlich mit dem edeln *Gerhard* Wilde Graue zu *Kirberg* vnd *Alheid* von *Veldenze* ſiner elichen frauwe daſelbs vnd iren Erben vnſeren liben Nefen vnd Nifteln gerachtet entſcheiden vnd geſaſt hant als vmb die Herrſchaft von *Limpurg* vnd yrem Gehorde alſo daz vnſer iglich die Herſchaft vorgenant mit yrem zugehorgelich halp haben vnd beſizen ſal na *Johanes* Herren zu *Limpurg* tode vnd nach Inhalte des Entſcheidbriefes den die

Ediln

Ediln *Johan* vnd *Hildegart* vnſer lieber ſwegir Herre vnd ſwegir frauwe uns daruber gegeben vnd beſigelt hant, vnd dieſelben entſcheids briefe wir auch mit yn beſigelt han mit adern vnſen frunden vnd ſollen wir vnd vnſere Erben ihn zu der Herrſchafft obgenant vnd iren Erben beiſtendig behulffen vnd furderlich ſin na vnſern beſten moge vnſer lebtage vnd ſie ſollent vns auch alle briefe von der Lehen herrn wegen zu der obgenanten Herrſchafft die ſi izunt hant oder noch an ſie bringen oder gewinnen mochten vns zu vnſerm Nuzen vnd beſte behalden vnd vns der laſsen gebruchen zu allem vnſerm Nuze vnd Noden zu der obgenant Herrſchafft vnd ſollent ſie vns damit vnd darzu beholffen vnd furderlich ſin ane alle Geuerde vnd Argeliſte. Ouch welcher vnder vns oder vnder vnſern frunden iſt nach *Johans* tode obgenant in der Statt *Limpurg* vnd in irem zugehorde vnd in die Herſchafft queme der ſal ſie dem andern zu ſinen deile getruwlich fruntlich mit ganzem flyſse vnd Ernſte halden vnd handhaben vnd das helffen beſchirmen beſchüzen vnd verantworten na aller ſiner beſten Moge ane Argeliſt vnd globen wir *Ailff* Graue zu *Naſſauvve* vnd zu *Dieze* obgenant alle obgeſchrieben ſtucke

ſempt

Digitized by Google

ſemptlich vnd beſonder vnd ouch wie das der Entſcheidts brief vſswiſet von Worte zu Worte in guten truwen an Aides ſtat vnd han das auch mit vfgerichten fingern liplich zu den Heiligen geſworen ſtete veſte vnd vnverbruchlich zu halden, ane alle Geuerde vnd Argeliſte. Vnd han wir *Ailff* Graue zu *Naſsauvve* vnd zu *Dietze* obgenant das zu ganzer feſter ſtedekeit vnd bekentnis vnſer Ingeſigel vor vns vnſere Erben vnd Nakomene an dieſen brief wiſſentlich thun hencken, vnnd zu merer ſtedekeit han wir gebeten vnſer liebe getruwe vnd frunde *Johan* von *Langenalde* Ritter, *Werner in dem Hobe* vnd *Hennen von Smideburg*, daz ſie ihre Ingeſigele vor vns vnd vor vnſere Erben vnd Nakomene by die vnſere an dieſen brief gehangen hant. Wan ſie bei dieſen obgenanten ſtücken vor vnd nach geweſt ſint. Des wir *Johan Werner* vnd *Henne* itzunt genant vns erkennen, daz wir vmb fliſſige bede des obgenanten vnſers Gnedigen Herre vnſere Ingeſigele zu Gezugniſſe aller obgenanten ſtücken an dieſen brief han gehangen. Datum ſexta feria poſt *reminiſcere* Anno Dni Milleſimo quadringenteſimo ſecundo. ſecundum Styium Treverenſem.

1402. 24. Febr.

XLIX.

Digitized by Google

XLIX. Klag-punčten des Ertzbiſchoffen *Werners* zu *Trier* wider den Rheingrafen *Johan* — In der neeſter Wochen vur halb faſten neeſt vergangen als man ſchrieb nach gewonheit unſers ſtifftes na Chriſtus geburte Duſent CCCC und IX jare. geben zu *Aſſenheim* uff der zehen duſent Merteler dag nach Chriſtus geburte da man zalte duſent vierhundert und zehen jare.* e MS. authent.
1409. inter 3. & 10. Martii.

L.

* *Nota:* Hujus Diplomatis *Datum* differt ab *Actum*, cum illud integro anno & ultra ſerius fuerit ſubſecutum.

Actum quod in fine diplomatum aliarumve chartarum ſimilium ſæpiſſime legitur, non ſemper idem eſt ac *Datum*. *Datum* tempus confecti Diplomatis, *Actum*, rem peractam ſignificat, vel, *Actum*, tempus confecti inſtrumenti denotat. *Datum*, conceſſi; cum ſcilicet inſtrumentum in manus impetrantis traditur. Hæc Mabillonius Diplomat. p. 193. B. cujus rei exemplum affert ex diplomate Gerbergæ Reginæ apud Marlotum Metrop. Rem. Tom. I. pag. 607. *Actum IV. idus Februarii an. Incarn. Dom.* 698. *Datum pridie idus Februarii manu Dominæ Reginæ* & ſuſceptum a Domino Abbate Hugone &c. ubi *Actum* biduo *Datum* præcedit. Mabillonii obſervatio eſt lib. 2. de re Diplom. cap. 26. n. X. Du Freſne vocabul. *Datum*

Aliud addimus e Codice Diplomatico Quedlinburgenſi Cl. Antonii Udalrici ab Erath pag. 183.

L. Lehen Revers *Heinrichs* von *Naſſau.* Dat. Feria ſexta poſt Dominicam *invocavit* anno Domini MCCCC XI. ſecundum ſtilum Trevirenſem. e libro cop.

1411. 6. Martii.

Die Favvthie zu Pulich betreff.

LI. In Godes namen Amen Quirmitz dieſs offenbar geſchrifft und Inſtrument kunt ſy allen luden das jnn dem jare unſſers hern duſent vierhundert und ſechtzehen jn der zehenden Indiction nahe gewonheit als man jn *Thrier* Byſthum zu ſchriben ſpulget des viertzehende tages des Manendes genant zu Latin Januarius zu none zyt oder darby der Romſcher helger ſtoil ane babiſt iſt zu puliche in dem dorffo uff dem hoiffe des Gots-

183. ubi occurrunt Meynhardi Epiſcopi Halberſtadenſis litteræ de duobus manſis in villa Sehuſen Eccleſiæ *Gratiæ Dei* in judicio apud altam arborem collatis, quæ ita finiuntur: *Actum* apud altam arborem anno Milleſimo ducenteſimo quinquageſimo. Datum Halberſtad XVII. Kalendas octobris. &c. charta hæc deſumpta eſt ex Leuckfeld antiqu. Præmonſtr. p. 50. qui ibidem plura de judicio hoc *ad altam arborem* ſub dio olim celebrato affert.

Hæc *arbor alta* apud Quedlinburg erat, ut innuit Diploma apud Leuckfeld. antiquit. præmonſtr. pag. 60. *ut in placito provinciali apud Quedlinburg ad altam arborem.*

Digitized by Google

Gotshus gewihet In ere des helgen mertelers Sente *Criſtoffers Reuergirsburg* genant jnn mentzer Biſthum gelegen ſin geweſt jn gein wirdicheit myn offenbair geſworn Schribers und gezuge hie unden geſchriben die erber wiſen lude mit namen her *Conradt Ryngrebe* proibſte des vorgeſchriben Gotshuſs *Friderich* von *Eltze Favvt* und *Gobil. Gobelin* ſone von *Vyls* Scholthis uff dem egenanten hoiff und maynten des egenanten hoiffs hober die auch da ſelbs uff eyme rechten dinge dagegen wirtig waren mit namen *Contzgin Klenterman Henrich Arnold* Son *Yſsman der Kemmerſin* Son *Peter Mollenuer Henne Vrelgin Thilgin* piſtor *Dederich Trinen* ſon von *Kerne* meiſter *Philips* der Smyt *Herman Elſsvveck* bechers ſon *Conradt Hennen* ſon von *Kelding Thiſs Byſs* ſon *Peter Kenſenheymer Peter Scheymecher Arnold Scholthis* ſonn *Henne Gobelin* ſone von *Vils Lentzis* gebruder *Heintz Holen* ſone von *Pyrmondt* unnd *Peter Broils* eyden von *Pyrmondt* uff den eid den ſie dem vorgnanten Gotshusherrn unnd yeren hoiff geſworn hetten das ſy wyſten und vorbrechten uffinberlich was rechts eyn faudt des egenanten hoffs hette und haben ſulde des bereden ſich die vorgeſchriben hober ſementlichen Spraichen und wyſten eynmundiglichen das eym faude des vorgeſchriben

ben

ben hoffes von ſiner faudihen wegen ſall jars werden echt malder Korns. Echt halp malder Speltzen unnd von iglichem haber als mancher er dann were yedes jars eyn hun und nit mee alſo hetten auch des vorgenanten Juncker *Friderich* vorfaren die faudij alſo beſeſſen unnd eine genugunge damit gehapt do fragt *Gobell* Scholthis den obengenanten Juncker *ffriderich* ob er das egenante Gotshuſs herren und hoffe by demſeiben wulde behalden unnd darby laſſen bliben da antwort Juncker *ffriderich* und ſprach yme genuchte wole mit der vorgeſchriben hober wyſſung und er ſin erben oder nochkommen enſollen uber die vorgeſchriben hober wyſunge das Gotshuſs herrn ind hoffe vorgenant mit allem yerem zugehore ijd ſy bewegelich oder unbewegelich nuſs nit uſsgeſcheiden mit wortten noch mit wercken yrren, hindern eynchen noch dreingin jn keyner hande wyſe und ſy vor yerem ſchaden zu waren und.yeren nutz vorzukeren na ijeren eren und allen beſten ſynnen unnd hat Juncker *Friderich* vorgenant vor ſich ſin erben und nachkommen mir herna geſchriben uffen Schriber geret ind gelobt hant jnn hant jn guden truwen an eyde ſtait alle vorge-

ſchri-

Digitized by Google

ſchrieben punčten und artickel ſtede und veſte zu haltten ind nummer darwidder zu thun oder vorhengen das von ſynen erbenn odijr yemants anders widder die vorgeſchriben huber wijſsunge mit worten wercken oder mit eyncherley handen Sache gethan werde argeliſt geuerde und alle boiſſe funde ſin inne dieſſin allin vorgeſchriben Sachen gentzlichin und zu mal abe gethain uber alle dyſſe vorgeſchrieben ſachen ſo hat her *Conrat* Reingreue proibſte vorgenant mich herna geſchriben offin Schriber heyſſen machen dem vorgenanten Gotshuſs herren und hoiff eindt oder mhe offin Inſtrumenten nahe gedichtnis eyns iglichen wijſen manne jn der aller beſten formen Dieſſe vorgeſchriben Sachen ſint geſchien jn dem jare Indiction, maende dag ſtunde und uff ſtede als vor iſt geſchriben hie bij ſint geweſt die beſcheiden lude *Claiſs Gauch Johann Reide* von *Reuengirsburg Herman Budeler* von *Kackeneſs Henne Keufſinheymer Jeckil Mollener von Pulch* unnd *Claiſs Honold* von *Kerne* gezuge zu allin vorgeſchriben ſachen geheyſchen und geruffin.

Unnd ich *Johann Nonneman* von *Couelentz* clerick jnn *Thrierer* Byſtumb eyn offin Schriber von gewalt des helgenn Romiſchen

ſtuels, do wie die punctin und artickil als ſie vorbeſchriben ſtent da by bin ich mit den egenanten gezugen by und nahe geweſt und ſy hain gehoirt unnd geſehen alſo geſchien Indarumb ſo hain ich dyt genwirtich offin Inſtrument mit myner hant geſchriben und mit myme gewonlich gemyrcke und namen der ich mich dartzu gebruchen getzeichet hain als ich daruber gebeden und geheiſchen bin zu glauben und gezuchniſſe aller vorgeſchriben Sachen.

1416. 14. Januarii.

LII. Kotze von Cleberg bekäntniſs das er Graf *Philipps zu Naſſau* diener geworden. Nach Chriſtus geburte gegeben Duſent vierhundert und in dem fünff und zwentzigſten jare nach gewonheit zu ſchrieben in dem Trierer biſthum uf ſant Valerien tag des biſchoffs. e libro copiali.

1425. 29. Januarii.

LIII. Lehen revers *Johan von Heyger*. Gegeben uff den mittwochen nehſt nach dem ſontage *Eſto michi* anno Domini Milleſimo CCCC XX octavo ſecundum ſtilum Treverenſem. e libro cop.

1428. 17. Febr.

LIV.

LIV. Tranſumpt Chur Trieriſchen Lehenbriefs .... ſub anno Domini Milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo tercio, Indictione ſexta iuxta ſtilum ſcribendi Trevirenſem ... die vero jovis ultima menſis Octobris &c. Vertaidigte Medietæt &c der Abtey S. *Maximin* &c. pag. 42 & 47.

1443. 31. Octobr.

LV. Revers Grafen *Jacobs* zu *Iſenburg* an Seinen bruder *Gerlach* .... Geſchrebenn in jair unſers herren Duſenth vier hundert ſeben und eychzigh uff ſant *Pauels* dagh *Converſionis* nach gewonheit des ſtifft Van Trerrer &c. Fiſcher Geſchlechts regiſter der haüſer Iſenburg, Wied &c. beylagen pag. 176.

1487. 25. Januarii.

Redditus in Pulch concernens charta.

LVI. Ich *Lantzlait* von *Eltz* wanhafftig zu *Nuvverburgk* und *Helena* ſin eliche husfrauw thun kunt und bekennen jn diſſem offenen Brieffe vor unns unnſer erben und nachkommen das wir mit woil bedachtem mute und gutten frien willen unſiern merern Schaden zu uermiden, eyns rechten ſteten erffs kauffs verkaufft hain jnn krafft und

macht dis Brieffs verkeuffen erblichen ewiglich und ummer mee dem veſten Junckherrn *Friderich* von *Rudesheim* dem alden und ſinen erbenn das halbteill aller und iglicher unnſer rente zinſs nutzunge gerechtigkeyt Es ſy Korn Speltze fruchte hauen huner gelt ader anders ſo wir von und uff den hubenernn und lehenguttern die gehorig ſin das Gotshuſs der geiſtlichen herrn von *Reuengirsburch* hoiff zu *Poliche* uff dem meynfelde gelegen fallen gehapt han nuſt us geſcheiden. Alſo das der vorgenant Juncker *Friderich* und Sin Erben das vorgemelt halb teil haben beſitzen und gebruchen als ſin eygen Gut an Intrag unnſer eelute unſer erben und menlichen und damit thun und laſſen nach ſinem willen und gefallen vor eine Summe gelts die unns eluten *Lantzlait* unnd *Helenen* vorgeſchriben zu gudem danck wol bezalt und uberliebert iſt vor datum diſs Brieffs die wir dan in unſern ſchinberlichen nutze gekert und gewant hain unnd groſſes Schaden zu uermiden zu uerhutten, wir elute *Lantzlait* und *Helena* vorgenant verzihen auch jn diſſem brieff vor uns unſſer erben und nochkommende uff das halb teil zinſſe nutzungen unnd gerechtigkeit vorgemelt mit halme und mit monde, und mit allerr mogende Gereden

reden auch jn diſſem Brieffe vor unns unſer erben und nochkommenden dem vorgenanten *Friderich* und ſinen erben rechte gute werſchafft zu thun als das erbs und erbkauffs recht unnd gewonheid iſt unnd enterben damit und erben den vorgeſchriben Junckhern *Friderich* und ſin erben damit nu und zu ewigen tagen unnd verſprechen auch jn diſſem Brieffe vor uns unſer erben und nochkommenden und furter me keins rechten anſprach noch Beſeſſe an dem vorgeſchrieben guden dem halben teyll zu keinche wyſe zu uermeſſen were auch ſach das der vorgenante Juncker *Friderich* und ſine erben an den vorgenanten Guttern das halb teill gehindert ader geirret wurden von und unnſern erben ader yemanth anders von unnſſern wegen ader ſoſt wie ſich das mocht ader machen wurde geiſtlichs ader werntliches Gerichtes was Schades der vorgenant Junckher *Friderich* und ſin erben da von hetten lieden ader gewonnen dauon gereden mir elute vorgenant *Lantzlait* und *Helena* vor uns unſer erben und nochkommenden dem obgenanten Jungkherr *Friderich* und ſinen erben des zu entheben zu uerantwerten und Schade loiſſ zu halten under der pene welgaten eines Schultheſſen zu *Monſter* uff alle unnſſer Gutter wir

jn hoen geriecht von *Monſter* oder anders wo han ader gewynnen gereyde und ungereide eygen unnd erbe alles das zu *Monſter* recht und gewonheit iſt Dwijl die vorgeſchriben gutter hoiffs gutter ſint uff dem vorbenanten hoffe gehorig ſo ſint hie by geweſt erber lute mit namen This *Peter* Scholtes uff dem benanten hoiff *Johanns Kruder* und *Claſs Ysmans* hoffener uff dem benanten hoffe die diſſer ſachen urkunde entphangen han von des egenanten hoffs wegen Das wir Scholtes unnd hoffener itzunt genant ware bekennen beheltenis dem obgenanten hoffe und hoffenern irs rechten argeliſt uſsgeſcheyden zu gezuge der warheyt ſo han ich *Lantzlait* vorgeſchriben vor mich meyn erben und nochkommen meyn eygen Ingeſigel an diſſen brieff gehangen mich meyn erben und nochkommenden zu beſagen aller vorgeſchriben Sachenn unnd dwyl ich *Helena* eygen Ingeſigels nit enhain ſo han ich gebeten unnſern guten frunt *Clas* von *Meckenheym* das er ſin Ingeſigel vor mich an diſſen Brieff hat gehangen das ich *Claſs* vorgenant vonn Bede wegen der vorgenanten Junffrauwen *Helenen* gethan hain mich erkennen zu merer Sicherheit ſo hain wir Eelute vorgenante

Lantz-

Digitized by Google

Lantzlait und *Helena* vor unns unnſer erben und nochkommenden Gebeden und wir Schultheis und huffener han auch mit gebeden von des genanten hoffs wegen die Erſamen Lute die Scheffen gemeinlich zu *Monſter* das ſie yr gemeyn Scheffen Ingeſigell an diſſen Brieff gehangen hain, das wir Scheffen gemeynlich erkennen, das iſs ware iſt. Datum Anno Domini milleſimo quadringenteſimo octuageſimo nono juxta ſtilum Trevereuſem jnn die *Scolaſtice* Virginis.

1489. 10. Febr.

LVII. Copia Chur Trieriſchen Lehenbrieffs. - der gegeben iſt zu *Ehrenbreitſtein* am montag nach ſant *Valterius* tage im jahr unſers herrn 1490. nach gewonheit unſers ſtiffts zu ſchreiben. Fiſcher l. c. pag. 269.

1490. 1. Febr.

LVIII. St. Maximiniſcher Lehen brieff vom abt *Thomas* für den Wildt und Rheingrafen *Philipp*. -- Der geben iſt im jare unſers herrn Duſent fünff hondert und ſeben uff mittwoch nehſt nahe Converſionis Pauli nahe gawanheit des ſtiffts *Trier* zu ſchreiben. ex authent. vide etiam kurtzge-

Digitized by Google

faſte geſchichte des Wild- und Rheingräfli-
chen Hauſes. pag. 106.

1507. 27. Januarii.

Vergleich mit der Gemeyn von Thryſs.

LIX. Als Irthumb und geſpenn zwuſchen unns Heymbergen unnd Geſworn und gantzer geyn von *Thryſs* an eym unnd den wyrdigen und geyſtlichen herren prior und convent des Gotshuſs zu *Rauersburgk* ander teyls erwachſen dwyll wyr jnne gewegert zu jerem hoff zu geben wie dan das auch wyder begriffen in dem Brieffe gemelt hern uns geben haben welcher geſpenne wyr unns durch unns ſelbſt auch gutter frunde gutlich vertragen jnn maſſen wie noch fulget Das wyr Heymberger geſworn und gemeyn obgemelt verwilliget han und verwilligen jn Crafft dis Brieffs vor unns und unſſer nochkommen obgedachten herrn zu urber und buwe yrſs hoiffs holtz zu geben glich den hern zum Dhum zu *Thrier* lut eyns vertragt zwuſchen unns und gemelten dhum Capittel uffgeracht jn noch fulgender wyſſe alſo lutend von wortten zu wort wyr *Johan* von Gots gnaden Ertzbyſchoff zu *Thrier* des helgenn Romiſchen richs jnn welſchen lan-

den

den Ertzkantzeller und Kurfurſt thun kunt und bekennen offentlich jn diſſem brieff als etwas miſſelts iſt geweſt zwuſchen den wirdigen unnſern lieben andechtigen dhumprobſt, dhumdechen und Capitel unſſers doms zu *Thrier* uff eyns und unſſerm lieben getruwen heymburgen und gemeynden unnſſers dorffs *Thrijſs* alſus, das das bemelt unſer Capittel ſich nulings eyn zijt her gewegert hat gehapt der furſthuber von wegen yrſs hoffs zu *Thryſs* zu halden dewyl jne von den von *Thryſs* nit gegunnet wurde buweholtz hauwen zu laiſſen zu notturfft des gemelten hoiffs uſs unſern gewelden ghein *Thryſs* gehorende deshalp wir dan beyde parthyen geigen eynander haben thun verhoren und ſich darnahe mit jerer Beyden ſitzs wiſſen und willen geſatzt und geſcheiden wie her nahe fulget Das iſt alſus welche zijt und wanne unnſer dhum Capittel ader die Ihenen die den gemelten hoff von jeren wegen zu zytten Inhaben buwes an dem ſelben hoff und ſinen zugehorungen noit haben ſo ſullen ſie die obgenanten heymburgen und gemeyn von *Thryſs* bydden umb zwolff ſtucke buwe holtzer ader ander holtz zu keltern oder ſunſt wie des alsdan zu buwe behoiffen weren ſolchs holtz ſall auch unſerm

dhum Capittel zu jerer bede von den von *Thryſs* in keyne wyſſe gewegert werden und heruff ſullent auch unnſer Capittel unnd die yeren die den hoiff inhaben der furſthober widderumb halden und belonen nach alter gewonheijt und auch die parthyen umb den obgemelten Jeren ſtoiſs und was dar uſs entſtanden ſin mochte gentzlich geſatzt und geſcheiden ſin und wir *Johan* ertzbyſchoff zu *Thrier* &c. obgenant han auch herin bewilliget welche zyt unſer dhum Capittel umb das holtz wie obgeſchriben ſteht bidden wirt das jne das ungewegert fulgen moge unuerhindert vonn uns ader unnſern amptluden als wyr das auch bewilligen und beleben vor uns und unſſer nochkommen jn Crafft diſs Brieffs wurde aber hernamals eyncher ander und beſſer Schin funden der eynichem teils zu ſiner gerechtigkeit furter dienen mochte das ſal durch diſſen unnſern entſcheit ungekrengt ſin und bliben ſunder argeliſt unnd des zu urkunde han wir unnſer Ingeſigel thun hencken an diſſen Brieff der geben iſt uff donderſtag* unnſer lieben frauwen annunciacionis jm jar unnſers herrn thuſent vierhundert und dru und Siebentzich noch gewonheyt in unſerm ſtifft zu *Thrier* zu ſchriben

*1473. 25. Martii.

ben Der wyr heymburger geſworn und gantz gemeyn obgemelt auch alſo geben und erzeigen In aller maiſſen und formen, als wer er zwuſchen uns und gemelten herrn von *Reuersburg* durch unſſern gnedigſten herrn von *Thrier* ſelbſt uffgeracht unnd ob wir heymburger geſworn und gemeyn vorgenant ader unnſer nachkommen uns des wegertten uber kurtz ader langk das doch nit ſyn ſall ſollent und mogent die obgenante herrn Irs rechten und anſprach geigen uns gebruchen glich der zyt als der vertrag iſt begriffen. Des zu urkunde und wyder beſagung haben wir digk gemelth heymburger geſworn und gemeyn unſſer gerichts ſigill unden an diſſen Brieff gehenckt unns zu bezugen aller obgeſchrieben artikeln und puncten Der geben iſt jm jar x v.c viij uff mitwoch vor unſer lieben Frauwen dag annunciacionis ſecundum ſtilum Threverenſem.

1508. 22. Martii.

Ley-brieff.

LX. Wir *Johan Ludvvigh* von Gottes Gnaden erwelter und beſtedigter zu *Trier* des heiligen Romiſchen reichs durch Gallien vnd das Könighreich Arelaten

ten Ertzcantzler vnd Churfürſt thun khunt vnd beckhennen offentlich an dieſem Brieff das wir vnſerm lieben getreuwen *Endriſſen* von *der Leyen* von wegen ſeiner Huysfrawen *Barbara* von *Rüindiſsheim* und derſelben Schweſter dochter *Maria* alls verlaſſene dochter vnd enckell *Melchiors* von *Rüdiſsheim* gelouwen hain und leyhen Ime an dieſem brieff ſoliche Guetter rendthen Zinſe Rechte Herrſchafft rechte hoe und nieder, wie man die nennen mage, die *Gertruden* von *Eltz* obgen *Melchiors* ſeligen Anfrauwen Vureltern nemlich *Friederich* vom *Stein* ritter in dorffern *Schvvartzerde Eckenberg* vnd *Königſavve* vnd in den gerichten und marcken derſelben doerffer gehapt haint darzu auch den walt zu *Hainroth* vnd die wieſen in der *Aſpach*. Item ein theill an der burgh *Wildenburgh* by *Irys* gelegen. Vnd einen wingarten gelegen an *Marangerbergh* der etwan *Emmerichts von Lieſer* geweſt iſt. Vnd es hait auch der obgemelt *Endres* die vorgeſchrieben güther rhendt gericht Herrſchafft vnd gulte in wegen ſeiner hausfrauwen vnd derſelben Schweſter dochter obbenant itz von uns leiplich entpfangen mit trewen hulden eyden vnd dienſten alls ſolicher lehen vnd vnſers Ertzſtiffts von *Trier* recht vnd gewonheit iſt

vnd

vnd in allermaſſen als der obgenant *Gertruden von Elltz Melchiors* ſeligen Anfrawen vuraltern und er *Melchior* ſeligh ſelbſt von alters vonn unſern vorfarn Ertzbiſchouen vnd Stifft zu *Trier* haint zu lehen gehapt vnd des Stiffts alte brieff vnd manbücher das uſsweiſendt vngeuerlich, Vnnd des zu Vrkhunt haben wir vnſer Ingeſiegel an dieſen brieff thun hencken, der geben iſt zu Erembreitſtein den Virtzehenten tage des Monats Martij in den Jarn vnſers herrn thauſent fünffhundert Vertzigh vnd Zwey nach gewonheit in unſerm Ertzſtifft *Trier* zu ſchreiben.

1542. 14. Martii.

LXI. Extract Schreibens Ertzbiſchoff *Johanns* von *Trier* an Grafen *Johann* von *Wied*. Dat. Witlich am 5ten Martz anno LIII. mor. Trev. Fiſcher Geſchlechts regiſter von Iſenburg &c. beylagen pag. 180.

1553. 5. Martii.

Anderer Ley-brieff.

LXII. Wir *Johan* von Gottes Gnaden erwelter und beſtettigter zu Ertzbiſchouen zu *Trier*, des heiligen Romiſchen reichs durch Gallien und das kunigreich Arelaten Ertzcantzler vnnd Churfurſt,

thun

Digitized by Google

thun kundt und bekennen offentlich an dieſem brief, das wir vnſerm lieben getreuwen *Melchior* vonn *der Leien* in ſein vnnd *Endres* vnd *Friederichs* ſeiner brueder, auch *Annen* ſeiner Schweſter irer Mutter weilant *Barbarn* von *Rudiſsheim* ſchweſter tochter mit Namen *Marien* wegen gelauwen haben, vnd leihen ime an dieſem brief, ſoliche Guetter, renthen Zins, pechte, Herſchafft, recht hohe vnnd nider, wie man die nennen mag, die *Gertruden* von *Eltz*, etwa *Melchiors* von *Rudiſsheims* ſeligenn Anfrauwen voreltern nemlich *Friederich* vom *Stein* ritter in dorffern *Schvvartzerde Eckenberg* vnd *Kuniglavve* vnd in den Gerichten vnd Marcken derſelben dorffer gehabt hant, darzu auch denn waldt zu *Hainroth* vnd die wieſen in der *Aſpach*, Item ein theil an der Burg *Wildenburg* bey *Treyſs* gelegen, vnnd einen wingarten gelegen an *Marangerberg*, der etwa *Emmerichs* von *Lieſer* geweſt iſt. Vnd es hat auch der obgemelt *Melchior* die vorgemelte guetter, renth gericht Herrſchafft vnnd gülte in obgeſchriebener Maſſen vann vns leiblich empfangenn mit truwen, huldenn, eidenn vnd dienſten als ſolicher lehenn vnnd vnſers Ertzſtiffts vonn *Trier* recht vnd gewonheit iſt, vnnd in allermaſſenn als der ob-

ge-

genant *Gertrudenn* von *Eltz Melchiors* ſeligen Anfrauwen voreltern vnd er *Melchior* ſelig ſelbſt vonn alters von vnſern Vorfarn Ertzbiſchouen vnd Stifft *Trier* hant zu lehen gehapt vnd des Stiffts alte Brieff vnd Manbucher das vſsweiſent vngeuerlich. Vnd des zu Vrkunt haben wir vnſer Ingeſiegell ann dieſenn brief thun hencken, der gebenn iſt in vnſer Stat *Coblenz* am ſiebentenn tag des Monats Januarii inn denn jaren vnſers Herren. tauſent fünffhundert fünftzig vnd ſiebenn nach gewonheit in vnnſernn * Ertzſtifft *Trier* zu ſchreibenn.

1557. 7. Januarii.

* In Periſtilio Eccleſiæ Metropolitanæ Trevirenſis reperi Epitaphium de 1570 cui adhuc Datum *more Treverenſi* inſcriptum eſt, nempe:

A° 1570. MORE TREVERENSI
IO. IANVARII. OBIIT VENERA-
BILIS. ET NOBIL. D. GODEFRI-
DVS. A WALDERDORFF CA.ꝯ SE-
NIOR ET ARCHID.ꝰ ECCLIÆ TREV
HVIVS ALTARIS INSTAVRATOR:
ÆTATIS SVÆ ANNO 68.

Item Epitaphium in Eccleſia Noviomagenſi *Heinrici* Comitis de *Iſenburg* Domini in *Neumagen*, qui

Digitized by Google

qui obijt die XIIII. Febr. an. M D L III. *more Treverienſi*, hanc phraſin Trevirenſibus tunc adhuc neceſſariam bene refert. vid. Acta Theodoro-Palatina Tom. III. pag. 36. conferantur ea, quæ infra ex Browero attulimus.

(c) *STILUS COLONIENSIS* APPARET IN DOCUMENTIS SEQUENTIBUS.

LXIII. In litteris Feudalibus *Wenceslai* Ducis Lucemburgenſis datis *Johanni de Schonburg* ſuper bonis in *Bodendorf* & *Sinzich*, quibus a *Wenceslai* Genitore inveſtitus antea fuerat *Tilmannus Joannis* pater - - Gegeben zu *Evele* Vunfzeen dage in Februario. im jar . . unſers herrn Duſent CCC Vunfcich und achte na gewanheit dez biſtoms van *Cœlne*. de Gudenus Tom. II. pag. 1368.
1358. 15. Febr.

LXIV. In ſtatutis antiquis Univerſitatis generalis ſtudij Colonienſis ita ſubſcriptis: Datum & Actum in Refectorio Majori Fratrum Minorum Anno Domini Milleſimo Trecenteſimo nonageſimo ſecundo, Indictione prima, ſecundum ſtylum & conſuetudinem civitatis & diœceſis Colonienſis die ſexta menſis Decembris &c.
1392. 6. Dec.

LXV.

LXV. **H**einrich von *Crumbach* quittiret *Roricum de Rennenberg* über eine bezahlte Schuldt . . . Datum anno Domini Milleſimo quadringenteſimo viceſimo quinto ultima die menſis Februarij ſecundum ſtilum Colonienſem. e MS. authent.

1425. 28. Febr.

LXVI. **I**nter *Wilhelmum* de *Sombreff* & *Jo.* de *Saffenberg* cum *Eliſabeta* de *Saffenberg* inita conventio objecti pignoratitij zu *Kleinen-Winter*. Datum Anno Domini M CCCC XXXVII. Ipſo die B. *Agathe* Virg. & Mart. ſecundum ſtilum Curie Colonienſis. de Gudenus Tom. II. pag. 1282.

1437. 5. Febr.

Omittimus nunc ſtilos: Metenſem, Leodienſem &c. Eccleſiæ Gallicanæ &c. de his forſan alibi acturi.

Modus iſte ſubſcribendi chartas a paucis obſervatus, a nomine enodatus, ab omnibus artis Diplomaticæ Studioſis probe notandus eſt; Fundatur autem nonniſi in diverſis ejusdem anni initijs, quæ nunc inveſtigabimus & absque dubio detegemus.

Rem paucis expediamus, duas ſibi invicem opponendo Diœceſes.

Digitized by Google

Trevirenſes in ampliſſima ſua Diœceſi annum olim exordiebantur in feſto *Annuntiationis*, quod ſemper incidit in diem *Martij vigeſimam quintam*. Mos iſte perduravit usque ad annum MDLXVII. quo cum Gallis ipſas Kalendas Januarij pro anni initio ſeligebant.

Brovverus hac de re ita:* Conſtitutio *Werneri* (Archi-Epiſcopi Trevirenſis) in manibus eſt, ab ipſo ſummoque ſacerdotum Collegio ſexto Februarij Anno Chriſti Milleſimo Trecenteſimo nonageſimo ſeptimo *more Trevirenſium* ſignata. Etenim quod ſemel moneo, Trevericus & Gallicanus annus non ab ipſis Kalendis Januarijs vel a Chriſti ortu, ut plerisque Nationibus ſecundum Julianum vel Dionyſianum annum eſt in uſu, ſed tum demum vertitur, cum ſol univerſum percurrerit ſigniferum orbem, novamque viam, ingreſſu arietis aperit. Atque ita cum Florentinis ac Piſanis vel potius Eccleſiæ Gallicanæ peculiari inſtituto ob paſſionis & Incarnationis divina myſteria, quæ ex veterum quorumdam ſententia eodem die id eſt VIII. Kal. aprilis per acta credebantur, annum ſuum ab æquinoctio verno, tribus ſcilicet menſibus, quam alij, ſerius Trevirenſibus inchoare

* Browerus Annal. Trevir. Tom. 2. pag. 258.

re mos fuit. Memorat *Joannes Hocſemius* apud Leodienſes usque ad annum Chriſti milleſimum trecenteſimum trigeſimum tertium, quo ſcribere cœpit, conſuetudinem illam non ſine incommodo ac negotiorum turbatione receptam, cum in tabella paſchali cereo affixa, novi anni circulum publicare & inchoare a paſchate tum ibi receptum antea fuiſſet; ſed publico tum decreto ab Natali exorſos anticipaſſe cyclum ſolemnem & cœpiſſe numerare annum milleſimum trecenteſimum trigeſimum quartum, Carolum quoque IX. Galliarum Regem, more veteri ſublato, ad annum MDLXVII. edixiſſe conſtat, ut Januarij Kalendæ annum deinceps aperirent; quod etſi hic & paſſim jam obtineat, neſcio tamen quid Notarijs & Scribis Trevericis antiquitatis adhœreat, ut de ſtylo ſuo & jure non concedant, ſed ijs in publica ſcriptura Vigeſimus quintus Martij Sacratiſſimæ Virginis Annuntiationi ſacer dies, primus in anno Treverico maneat. *Seculo ſcilicet decimo ſeptimo quo ſcripſit Brouverus.*

Colonienſes ab anno demum MCCCX. in Nativitate Chriſti annum innovabant. Sic enim Concilium Colonienſe anno MCCCX. can. 23. ſtatuimus etiam ut ex nunc de cœ-

tero annus Domini obſervetur & in Nativitate Chriſti innovetur a quolibet anno, prout ſacroſancta Romana Eccleſia id obſervat, quæ eſt omnium Eccleſiarum caput & magiſtra, ut errores & difficultates, qui propter diverſitatem incœptionis anni Nativitatis ejusdem multociens evenerunt, de cœtero evitentur.

Cum igitur Trevirenſes a feſto annuntiationis, Colonienſes vero a Nativitate Chriſti initium anni ſumebant, neceſſum fuit utrique provinciæ, ſuis actis publicis Syngraphis alijsque recognitionum litteris, e quarum *Data* vel utilitas quædam vel jactura dependet, addere & ſubſcribere Datum *more Trevirenſi*, *ſecundum ſtilum Trevirenſem* &c. &c. & ſecundum ſtilum & conſuetudinem civitatis & diœceſis Colonienſis, ſecundum ſtilum Colonienſem &c. &c. alius enim tunc ex diverſo initio diverſus etiam fuit anni decurſus per tres menſes integros apud Trevirenſes & Colonienſes. Nam hi cum inchoarentur in feſto Nativitatis Chriſti annum Milleſimum Trecenteſimum duodecimum, illi usque ad Feſtum Annuntiationis B. *Mariæ* Virginis proximum adhuc numerabant annum Milleſimum, trecenteſimum undecimum.

Ex

Ex hoc unico exemplo facile deducenda ſunt reliqua.

Alias hoc ſuper objecto reflexiones dabimus Deo dante alibi.

Siſtitur nunc Tomi hujus

ELENCHVS CHARTARVM.

I.

Mindenſis Statuti ſuper quinque Archidiaconatus & XXIV. præbendas &c. Confirmatio. 1230. *pag.* 1

II.

Innocentii VI. PP. confirmatio prædicti ſtatuti. 1360. 7

III.

De Confraternitate Eccleſie Compoſtellane & Eccleſie Myndenſis. 1074. 9

IV.

Super certis ſervitiis ſcolaſtico Myndenſi a miniſterialibus perſolvendis. 1195. 10

V.

Quod Epiſcopus non habet jus intereſſe electioni alicujus Prælati. 12

Digitized by Google

VI.

Quod Prepoſitura S. Johannis nulli quam Canonico Majoris eccleſie conferatur. 1230. *pag.* 12

VII.

Ordinatio quædam inter Capitulum & Cives Myndenſes ſuper ſuffoſſione & molendino. 1231. 13

VIII.

Privilegium contra injuriatores, exactiones &c. 1232. 15

IX.

Fraternitas inter Eccleſiam Myndenſem & Swerinenſem. 1257. 16

X.

Super Canonicis alibi reſidentibus. 1258. 17

XI.

De fraternitate inter Eccleſiam Fuldenſem & Mindenſem. 1259. 19

XII.

Super fraternitate inter Eccleſias Monaſterienſem & Myndenſem. 1261. 21

XIII.

Super octava Nativitatis B. Virginis Marie &c. 1264. 22

XIV.

Digitized by Google

XIV.

Super quatuor ſolidis dandis in die Gorgonii per Monaſterium de Levern. pag. 23

XV.

Super invitatorio in Vigiliis cantando. 1266. 25

XVI.

Super Eccleſia in Halle unita ſcholaſteria. 1269. 26

XVII.

Super una curia in Nammen deputata ad altare B. Virginis. 1270. 28

XVIII.

Super certis redditibus in die S. Silveſtri. 1270. 31

XIX.

Super Conſolatione danda de bonis in Bordere. 1274. 33

XX.

Qui fecerit ſe in locum viventis inſtitui, nullum obtineat beneficium. 1279. 34

XXI.

De tribus talentis ad chorum per Rectorem ſanctę Catherinę dandis. 1282. 35

XXII.

Fraternitas de Ordine Predicatorum. 1283. 37

Digitized by Google

XXIII.

Super feſto Conceptionis B. V. M. peragendo &c. 1285. pag. 38

XXIV.

Ordinatio inter Epiſcopum & Capitulum. 1294. 39

XXV.

Redditus trium manſorum deputati ad altare S. Johannis Baptiſte &c. 1296. 42

XXVI.

Super uno manſo prope Dalhoff ad Scolaſteriam pertinente. 1300. 44

XXVII.

Super uno manſo dicto Dalbredde & uno orto in brulone & una area in Ovenſtede. 1300. 45

XXVIII.

Statutum ſuper annuis cenſibus ſolvendis. 1302. 46

XXIX.

Super duobus manſis in Campo Myndenſi ad Officium Wigravii. 1302. 47

XXX.

Super tribus jugeribus agrorum in villa Meringhe 1303. 48

XXXI.

Super eisdem jugeribus. 1303. 49

XXXII.

XXXII.
Super tribus domibus circa ſanctum Johannem in immunitate Eccleſie Mindenſis ſitis. 1303. *pag.* 50

XXXIII.
Statutum quoddam contra transgreſſores Canonum. 1304. 51

XXXIV.
Facultas redimendi bona Wigravii. 1306. 53

XXXV.
Quod bona in Owelbuſen, Haddenhuſen &c. vendita ab officio Wyggravii tandem revertantur ad Eccleſiam. 1306. 54

XXXVI.
Super certis agris ſitis circa brulonem. 1307. 55

XXXVII.
Quod Episcopus poteſt bona Wigravii recuperare. 1309. 57

XXXVIII.
Concordia inter Epiſcopum & civitatem Mindenſem. 1311. 58

XXXIX.
Super certa domo circa curiam Wigravii data ad altare ſancti Laurentii. 1312. 59

XL.
Separatio Prepoſiture ſancti Martini. 1314. *ibid.*

XLI.
Super Caſtrum Regneberch. 1314. 62

Digitized by Google

XLII.

Super Capella S. Magni. 1315. pag. 64

XLIII.

Ordinatio facta inter Epiſcopum & Communitates de Wunſtorp ſuper Caſtro & opido ejusdem nominis. 1317. 66

XLIV.

Quod obedienciarii annonam dabunt infra feſta Martini & Thome. 1317. 68

XLV.

Facultas redimendi bona ad altare beati Petri ſpectantia. 1317. 70

XLVI.

Super dimidio manſo deputato ad dormitorium. 1318. 71

XLVII.

Super uno manſo apud Rodenbeke. 1318. 72

XLVIII.

Facultas redimendi bona Wygravii. 1319. 73

XLIX.

Facultas quod capitulum bona Wygraviatus impignorata redimere poſſit. 1319. 75

L.

Quod per dimidium milliare a Mynda nulla proprietas dimittatur. 1319. 76

LI.

Digitized by Google

LI.

Super certis pecuniis in emancipatione Canonicorum exponendis. 1319. *pag.* 77

LII.

Super dimidio manſo in Campo Myndenſi pertinente ad dormitorium. 1319. 78

LIII.

Super dimidio manſo pro dormitorio. 1320. 79

LIV.

Super certis litonibus. 1320. 80

LV.

Super dimidio manſo. 1320. 81

LVI.

Quod Prepoſitus poteſt habere prebendam cum annexis. 1321. 82

LVII.

Super uno manſo ante valvam beate Virginis deputato ad feſtum Corporis Chriſti &c. 1322. 83

LVIII.

Super dimidia marca danda per plebanum in Duſsborn de una curia ibidem. 1322. 85

LIX.

Super altero dimidio manſo. 1322. 87

LX.

Quod bona intuitu Eccleſie acquiſita maneant apud illam &c. 89

LXI.

Digitized by Google

LXI.

Super certa penſione pertinente ad Chorales. 1323. pag. 91

LXII.

Super advocatia in Harenberge & aliis redditibus per Epiſcopum redimendis. 1323. 92

LXIII.

De Decima ſuper quinque manſis Decanatus &c. 1324. 93

LXIV.

Ordinatio inter Comitem W. & Epiſcopum. 1325. 95

LXV.

Super decima applicata ad Decanatum. 1326. 96

LXVI.

Quod bona ſine conſenſu Capituli non obligentur. 1326. 97

LXVII.

De tribus ſolidis Archidiacono in Appeldern dandis per monaſterium in Overnkerke de Capella in Biſperode. 1329. 99

LXVIII.

Super incorporatione eccleſiarum Linden & Limbern facta monaſterio in Inſula prope Honovere. 1329. 100

LXIX.

Uppe de Uplechteden provende. 1330. 101

LXX.

Digitized by Google

LXX.

Super jure patr. Eccleſie in Baſſe unite monaſterio beate Virginis. 1331. pag. 105

LXXI.

Statutum ſuper Cellerario. 1331. 106

LXXII.

Quod obedienciarius de Gherboldeſſen habet unum plauſtrum frumentorum de decima in Hemmen. 1332. 108

LXXIII.

Super incorporatione Eccleſie in Dilingen facta monaſterio Levern de quo Archidiaconus in Lubbek annuatim habeat VI. ſolidos Osnaburgenſes. 1335. 109

LXXIV.

Super Eccleſia in Luderſen impignorata monaſterio in Lucka. 1335. 112

LXXV.

Statutum ſuper reſidentia tam vicariorum quam Canonicorum Mindenſium. 1435. 114

LXXVI.

Super duabus candelis habendis in feſto Corporis Chriſti ante altare Majus. 1336. 117

LXXVII.

Super miniſtrandis prebendis. 1337. 119

LXXVIII.

Digitized by Google

LXXVIII.

Renunciatio quedam monaſterii de Lucka. 1337. *pag.* 121

LXXIX.

Permutatio quorundam agrorum facta inter Rectorem Coſme & Damiani & Scolares in Dormitorio. 1339. 122

LXXX.

Super quinque marcis cum dimidia dandis per monaſterium Walsrode. 1339. 123

LXXXI.

Concordia inter Epiſcopum & Comitem de W. ſuper Welpe. 1339. 126

LXXXII.

Confederatio contra Canonicum Verdenſem. 1339. 127

LXXXIII.

Obligatio cujusdam Curie clauſtralis. 1340. 129

LXXXIV.

Super quatuor manſis in Erveſſen. 1342. 130

LXXXV.

Super Eccleſia in Hulſede incorporata monaſterio in Egestorpe. 1343. 132

LXXXVI.

Super eadem Eccleſia. 1343. 136

LXXXVII.

Super duobus manſis in Grauencampe ſitis. 1344. 137

LXXXVIII.

Super emancipatione Canonicorum. 1345. 140

LXXXIX.

Digitized by Google

LXXXIX.

Super feſtum beatorum Sophie Virg. Theodori Conf. Feliciani & Chriſtoferi Mart. ſervandum. pag. 147

XC.

Super quemdam hortum in brulone deputatum ad vina. 1348. 149

XCI.

Statutum ſuper unione capituli. 1349. 151

XCII.

Super curiam Wygreven emptam per capitulum. 1349. 157

XCIII.

Super curia Wigravii. 1349. 158

XCIV.

Super duobus annis gratie. 1349. 159

XCV.

Super duabus marcis ad chorum miniſtrandis de curia clauſtrali. 1350. 162

XCVI.

Super duobus manſis impignoratis capituli S. Martini. 1352. 164

XCVII.

Super obediencia Abbatis de Inſula. 1354. 168

XCVIII.

Ortus datus Scolaribus in dormitorio. 1356. *ibid.*

XCIX.

XCIX.
Super decem & octo ortis extra valvam Kodor deputatis ad lumen nocturnale ante imaginem beate virginis verſus ſeptentrionem. 1357. *pag.* 170

C.
Super una curia clauſtrali prope Refectorium &c. 1359. 173

CI.
Quod Epiſcopus ſibi unum poteſt habere Canonicum cui fructus prebende dabuntur. 1364. 176

CII.
De Curia ſita circa capellam ſancti Johannis. 1364. 177

CIII.
Super miniſtrandis prebendis per Prepoſitum. 1368. 179

CIV.
Super annua penſione a Prepoſito monaſterii in Wenninggeſſen. 1369. 182

CV.
Super quadam area in curia Wiggravii. 1370. 183

CVI.
Super IV. marcis dandis de tertia curia a dormitorio. 1372. 184

CVII.
Inſtrumentum quitacionis prout in litteris. 1373. 188

CVIII.
Super emancipatione Canonicorum. 1374. 190

CIX.

Digitized by Google

CIX.

Super ortum in brulone ſitum cum aliis redditibus pertinentibus ad altare beati Petri. 1375. *pag.* 193

CX.

Ordinatio ſuper miniſtrandis panibus per Camerarium & piſtorem. 1375. 195

CXI.

Super denariis carnium per Prepoſitum annuatim miniſtrandis. 1375. 19[illegible]

CXII.

Super ſigillo ad Contractus. 1376. 202

CXIII.

Super una area ſituata juxta plateam S. Joannis pertinente conſolatori in Hille. 1376. 205

CXIV.

Super bonis communibus deſerviendis. 1377. 207

CXV.

Quod claves portarum Civitatis Myndenſis ſpectent ad Epiſcopum ita quod Epiſcopus ſit ejusdem immediatus & verus Dominus. 1377. 209

CXVI.

Super una area in dem Suore pertinente capitulo ſeu Conſolatori in Hille. 1377. 213

CXVII.

Super curia illorum Vetſot juxta curiam Wiggravii. 1377. 214

Digitized by Google

CXVIII.

Super quadam habitacione ſpectante ad altare ſancte Crucis & ſancti Spiritus. 1378. pag. 216

CXIX.

Super una curia ſita apud curiam Wiggravii &c. 1378. 219

CXX.

Super duobus luminaribus in ambitu ſervandis. 1379. 224

CXXI.

Super Reſidencia Vicariorum. 1379. 229

CXXII.

Super redditibus duorum manſorum in campo Myndenſi deputatis ad certa feſta. 1380. 236

CXXIII.

Super certis circa oppidum Lubbeck ad beneficium S. Crucis pertinentibus. 1380. 239

CXXIV.

Separatio Prepoſiture Majoris Eccleſie Mindenſis. 1381. 241

CXXV.

Super duobus manſis datis Choralibus. 1385. 249

CXXVI.

Super certis pecuniis per canonicos emancipandos dandis. 1392. 252

CXXVII.

Digitized by Google

CXXVII.
Quod quedam ſtructura verſus S. Joannem in curia Wiggravii ſit annexa curia Canonicalis. 1394. pag. 255

CXXVIII.
Statutum ſuper mutatione ferculorum tempore emancipationis. 1397. 259

CXXIX.
Quod non niſi canonicus emancipatus ad perceptionem fructuum dignitatum admittatur. 1404. 259

CXXX.
Statutum quod Canonicus emancipandus pro expenſis, ſi vult, poteſt LXX. flor. dare. 1445. 264

CXXXI.
Quod medietas Teſtamentariorum erit de Capitulo. 1450. 267

CXXXII.
Confirmatio Apoſtolica quorundam ſtatutorum. 1456. 271

CXXXIII.
Bulla executoria præcedentis confirmationis. 1456. 275

CXXXIV.
Statutum quod non niſi nobiles & militari genere nati ex utroque parente ad prebendas preſententur. 1498. 277

CXXXV.
Executoria præcedentis ſtatuti. 280

CXXXVI.

Archidiaconatus Epiſcopatus Spirenſis. pag. 283

CXXXVII.

Notitiæ de Monaſterio Uterinæ Vallis vulgo Uſſerthal. 348

CXXXVIII.

Michaelis de Leone Geſta Ottonis de Wolffkeel Epiſcopi Wirceburgenſis ab anno MCCCXXXIII-MCCCXLV. 357

CXXXIX.

Joannis Benninck Stemma Veterum Comitum, Ducum Luxemburgenſium ab anno DCCCCLXIII-MCCCCLI. 363

CXL.

Nicolai Mamerani Commentarius de Ultima Caroli V. Cæſaris expeditione anno MDXLIV. adverſus gallos ſuſcepta. 386

CXLI.

Excerpta ex Veteri Necrologio Eccleſiæ S. Mauritii in Hallis. 407

Vale & fave Lector amice venerandæ antiquitatis Studioſe! Dabam Moguntiæ III. Kal. julii MDCCLXXVI.

STA-

Digitized by Google

STATUTA
ET
ALIA ECCLESIAE CATHEDRALIS
MINDENSIS DOCUMENTA.*

I.
STATUTI CONFIRMATIO SUPER QUINQUE ARCHIDIACONATUS ET XXIV. PREBENDAS.

Universis hanc paginam inſpecturis Frater *Johannes* ordinis Predicatorum Domini Pape Penitentiarius ſalutem in Chriſto Jheſu ad Mindenſem Eccleſiam a venerabili Patre *Ottone* ſancti *Nicolai* in Carcere Tull: Dia-

* Extant quidem ſtatuta in Lünigii Spicilegio Eccleſ. part. II. pag. 124. &c. ſed illa ſunt ſtatuta ſynodalia a Franciſco Guilielmo Eccleſiarum Mindenſis Oſnabrugenſis & Verdenſis Epiſcopo an. MDCXXXII. die XV. menſis Octobris edita.

Digitized by Google

Diacono Cardinale ſedis Apoſtolice Legato ad exequendum ibidem viſitationis vel inquiſitionis officium deſtinati quedam in ea duximus ſalubriter ordinanda, que ſtatutis & alijs amminiculis dignum duximus ſtabilire. In primis igitur, ſtatuimus ut decem obedientie * & octo decime ſicut ſunt diſtincte per Prepoſitum Cuſtodem Scolaſticum Cantorem & Canonicos Mindenſes auctoritate precedente Epiſcopi & Capituli & approbatione poſtmodum ſubſecuta perpetuo ſic maneant inconvulſo, hoc ipſum de bannis volumus obſervari qui dicte viſitationis tempore de conſenſu ejusdem Epiſcopi & Capituli in quinque Archidyaconatus rationabiliter ſunt diſtincti exceptis illis qui prelaturis Eccleſiæ ſunt annexi. Statuimus inſuper quod excepta illa obedientia *Henningbern* que Prepoſiture perpetuo eſt annexa, cetere novem ſemper ſuperioribus poſt Decanum ſecundum ordinem aſſignentur, ſi autem aliquem illorum novem contingat cedere vel decedere

* Obedientiæ dicebantur illæ grangiæ ab eccleſiis dependentes, quarum reditus pro parte certis Eccleſiæ perſonis aſſignabantur ſubin etiam per optionem. Sic quoque cellæ, Prioratus rurales, Præpoſituræ monachorum dictæ ſunt obedientiæ, eo quod monachi ab Abbate illuc mittebantur *vi obedientiæ*, ut earum curam gererent aut eas deſervirent. Math. Pariſ. an. 1238. ex ſtatuto Honorii III. PP. *Nec alicui committatur aliqua obedientia perpetuo poſſidenda &c.* Concilium Eboracenſe: *ut ergo monachis adimatur oportunitas evagandi, prohibemus, ne reditus, quos obedientias vocant, ad firmam teneant.*

dere vel obedientiam perdere quilibet juſto tamen ipſo jure ſuccedat in ea qui priorem locum inter illos qui decimas habent, noſcitur obtinere, quod etiam de habentibus decimas & illis qui poſt eos inferiores fuerint volumus obſervari, ita quod vacante obedientia ſucceſſorum a Decano vel a Prepoſito, ſi decima fuerit illa ſine omni contradictione in continenti debeat inveſtiri hominio * a recipiente requiſito nullatenus aut recepto.

Statuimus etiam quod nulla iſtarum obedientiarum vel Decimarum dividatur vel duobus vel pluribus aſſignetur ſed uni tantum & per ordinem ſimpliciter atque pure, & qui vacantem obedientiam vel decimam infra tres dies noluerit acceptare, ſibi imputet nullam poſtmodum habiturus, preſtabit autem obedientiarius ** juramentum de indempnitate obedientie & fideli amminiſtratione prebendarum, quod eam de pinguioribus poſſeſſionibus ſive obedientijs expediat & perſolvat, etiamſi dampnum in aliquibus ſuſtineat, dummodo poſſeſſione vel fructu penitus non privetur, Tunc vero ſuper creſcentes fructus in uſus ſuos poterit convertere cum prebenda fratrum fuerit totaliter expedita. Item ſtatuimus ut numerus viginti quatuor Canonicorum Majorum inviolabiliter obſervetur, ita quod nullus niſi vacante prebenda qua-

* Idem quod homagium.

** Qui curam obedientiæ cujusdam geſſit, obedientiarius vocabatur.

vis aſtucia eligatur * ibidem nec ad vacantem eligatur aliquatenus niſi unus, quod ſi, una vacante plures fuerint electi votis fratrum in plures diviſis, ille prebendam obtineat, quem fratrum jure ordinario promulgato dictaverit obtinere vel qui ſolus remanſerit cedentibus alijs ſine lite omnium pactione omnium arbitrorum, quovis alio modo penitus relegatis. Item nullus eligatur ad prebendam junior quatuordecim annis, ** nec in Prepoſitum vel Decanum ſeu ad alias dignitates ejusdem Eccleſie aliquis aſſumatur niſi ad minus viginti quinque annorum exiſtat, ut autem premiſſa a Capitulo impoſterum firmius obſerventur Prepoſitus Decanus & Capitulum Mindenſe noſtro inducti conſilio ad perpetuam eorum obſervantiam ſe coram nobis juramento corporaliter preſtito aſtrinxerunt, pre-

*Electio Canonicorum ad præbendas vacantes prioribus ſæculis in omnibus fere Eccleſiis obtinebat, Electioni ſucceſſit Turnus &c. Electio Canonicorum obſervetur adhuc in Eccleſia Collegiata ad S. Bartholomæum, quæ Francofurti ad Mœnum eſt.

** Id jam ordinatum extat cap. Indecorum 3. de ætat. & qualit. præfic. Indecorum eſt, ut hi debeant Eccleſiis regere, qui non noverunt gubernare ſe ipſos, cum ad Eccleſiarum regimen tales perſonæ ſint admittendæ, quæ diſcretione præemineant & morum fulgeant honeſtate. Nolentes itaque ſuſtinere, ut paruulis Eccleſiæ regimen committatur, mandamus, quatenus nemini intra annum XIV. conſtituto perſonatum cujuslibet Eccleſiæ concedere præſumatis &c. ita an. 1170. reſcripſit Alexander III. Cantuarienſi ArchiEpiſcopo & ejus ſuffraganeis. Idem ſtatuit Tridentinum ſeſſ. 23. cap. 6.

Digitized by Google

preter hec autem que juramento firmata ſunt u ſuperius eſt premiſſum, quedam alia que ſerventur duximus ſtatuenda videlicet ut nemo deinceps canonicus in Eccleſia Mindenſi emancipetur * vel inſtalletur, ** niſi prius prenotata Capitula & alias conſuetudines Eccleſie Mindenſis ſe juret inviolabiliter ſervaturum. Item ſtatuimus de Archidiaconatibus ut preter illos qui dignitatibus ſunt annexi quinque alij non pueris ſed viris prudentibus & fidelibus Mindenſis Eccleſie Canonicis conferantur, † qui Archidyaconatus ſuos viſitent per ſe ipſos & eccleſias cum vacaverint, dignis conferant ſine pretio dato quovis ingenio vel ſperato, Idem de prepoſituris ſancti Martini & ſancti Johannis Mindenſis †† duximus obſervandum, videlicet ut nullis niſi diſcretis Majoris Eccleſie Canonicis conferantur. Item omnes reſidentiam faciant vel penam a nobis contra abſentes ſtatutam incurrant ſcilicet ut tempore abſentie fructus prebende non habeant, ſed Decanus & Cellarius colligant ad uſus Capituli bona fide niſi cauſa ſtudij aut peregrinationis vel Eccleſie negotijs aut ſui officij ad Mindenſem Eccleſiam pertinentis ſeu infir-

 mita-

* Id eſt: a jugo Scholaſtici liberetur.

** Id eſt: ſtallum vel ſedes in choro & ſedes in Capitulo aſſignetur.

† De officio Archidiaconi valde inſigni confer. Diœceſis Mog. in Archidiaconatus diſtincta, commentationibus Diplomaticis illuſtrata Tom. I. II, & III. confer etiam chartam ſequentem.

†† De hiſce Præpoſituris vide nros VI. & XL.

mitatis cauſa aut ex indulgentia Decani vel totius capituli ex probabili cauſa ſive ſolius Decani juxta modum hactenus obſervatum alicujus abſentia valeat rationabiliter excuſari. * Item ſtatutum ut nullus Canonicorum ſive de anno gratie ** ſive de bonis in Ecclesia acquiſitis concubine aut filijs ſuis poſſit ullo modo condere teſtamentum & ſi fecerit eccleſiaſtica careat ſepultura & teſtamentum omnino irritum reputetur, Legatum quoque per manum Decani Scolaſtici Cellerarij qui pro tempore fuerint in communes uſus Capituli redigatur.

Item ſtatuimus, cum ſi quis Canonicorum vel vicariorum chori de cetero cohabitare preſumpſerit concubine vel extra domum eam publice procurare, ſi poſt tertiam monitionem Decani vel alicujus Canonici infra octo dies in Capitulo factam non reſpuerit, prebenda ipſius & quicquid a Mindenſi Eccleſia in beneficio obtinuerit, per manum Decani & Cellerarij in communes uſus Capituli fideliter colligatur, ille vero ab ingreſſu Eccleſie officioque divino interim ſit ſuſpenſus quoad usque vicium poſtpoſuerit ſupradictum & de culpa coram Decano & Capitulo condignam ſuſceperit penitentiam manifeſte pena ſimili puniendis qui prefatum manutenere preſumpſerint teſtamentum. Item ſtatuimus quod precipue in choro refectorio & dormitorio *** honeſte modeſte & diſciplinate ſe habeant,

* Vid. chartam ſub nro LXXV.

** De annis gratiæ infra nro XCIV.

*** Evidens vitæ communis Canonicorum Mindenſium ad ſacrorum Canonum normam argumentum.

Digitized by Google

beant, qui autem aliter ſe habeat, a Decano pro qualitate commiſſi graviter puniatur. Ordinamus atque ſtatuimus ut etiam Decanus in hijs que ad prebendas & ad ſervicium Eccleſie pertinent & ad Eccleſiaſticam diſciplinam compellendi cohortandi puniendi plenariam habeat poteſtatem, qui ſi fuerit negligens ſeu remiſſus preter celeſtem vindictam qua percuſſus fuerit, depoſitionis penam poterit formidare. Acta ſunt hec anno Domini Milleſimo ducenteſimo triceſimo. Nonis Decembris.

5. Dec.

II.

BULLA SUPER QUINQUE ARCHIDIACONATUS ET CONFIRMATIONE STATUTORUM.

I*nnocentius* Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio Decano Mindenſi ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Decet ut que in Eccleſiarum decorem & commodum ordinantur per ſedem apoſtolicam recipiant perpetui roboris firmitatem. In noſtra ſiquidem propoſuiſti preſentia quod dilectus filius frater Johannes Magiſter ordinis Predicatorum Penitenciarius noſter auctoritate bone memorie *O.* portuenſis Epiſcopi tunc ſancti *Nicolai* in carcere Tulliano Dyaconi Cardinalis in partibus illis apoſtolice ſedis Legati Mindenſem Eccleſiam viſi-

tans ſtatuit quinque * Archidyaconatus in ipſa qui prius fuerant indiſtincti ac Cantoriam de novo creans in illa ſtatuit ut eadem eccleſia viginti quatuor Canonicorum numero a bone memorie Epiſcopo & Capitulo Mindenſi juramento vallato de cetero foret contenta & alia quam plurima in eadem eccleſia de aſſenſu eorumdem Epiſcopi & Capituli ad honorem & utilitatem ſepedicte eccleſie ordinavit & licet predicta per pie memorie G. Papam predeceſſorem noſtrum fuerint confirmata, tamen ut eo uberius ſuum conſequatur effectum quo majori vallata fuerint firmitate, nobis humiliter ſupplicaſti ut illa curaremus apoſtolico munimine roborare, nos igitur tuis devotis precibus inclinati que a predicto Penitenciario noſtro in dicta Eccleſia provide facta ſunt auctoritate apoſtolica non obſtante quod unus de dictis Archidyaconatibus dicitur per venerabilem fratrem noſtrum Epiſcopum Mindenſem diviſus contra ſtatuta concilij Turonenſis confirmamus & preſentis ſcripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtre confirmationis infringere vel ei auſu temerario contra ire, ſi quis autem hoc attemptare preſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum *Petri* & *Pauli* apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum *Lugduni* quinta decima Kalendas Januarij Pontificatus noſtri anno octavo. (18. Dec.)

Ejus-

* In Lubbecke (Litbecke) in Oſen, in Lo, in Reme & in Pattenhuſen (Pattenſen) occurrit etiam Archidiaconus in Apelderen, Aledhen.

Ejusdem tenoris eſt confirmatio *Gregorii* PP. Data *Reate* tertia nonas Junii Pontificatus ipſius Anno quinto.

III.

DE CONFRATERNITATE * ECCLESIE COMPOSTELLANE ET ECCLESIE MYNDENSIS.

Ecclesia *Compoſtellana*, in qua glorioſum Corpus beatiſſimi Jacobi Apoſtoli humatum eſſe dinoſcitur recipit in ſocietate & confraternitate ſua Dominum *Annonem* Epiſcopum Ecclesie *Mindonenſis* & Conventum ejus & conſtituit facere pro defunctis eorum exequias ſicut pro fratribus ſuis poſtquam illorum obitum cognoverit, factum eſt hoc preſentibus *Petro* Decano *Perel* Cantore Cardinalibus &c. & quibusdam alijs perſonis die VIIII. Kalendas Marcij ** Anno ab Incarnatione Domini Milleſimo LXXIIII. preſidente in eadem Eccleſia Domino *Petro* Archi Epiſcopo III. anno ſui Pontificatus ſecundo eodem modo & ſecundum eundem tenorem Eccleſia Mindenſis recepit Conventum noſtrum in ſocietate & confraternitate ſua. Et ut in futurum pie viciſſim hec ſervetur fraternitas ab

A 5 Epi-

* Fraternitatem inter Eccleſias Mindenſem & Swerinenſem vid. infra nro IX.
Inter Eccleſias Mindenſem & Fuldenſem. nro XI.
Monaſterienſem & Mindenſem. nro XII.
Cum ordine Prædicatorum nro XXII. &c. Conferatur. Subſidior. Diplom. Tomus VI, pag. 13.

** 21. Febr.

Epiſcopo ceterisque perſonis conſedentibus in omni caritate confirmatum eſt.

IV.

SUPER CERTIS SERVITIIS SCOLASTICO MYNDENSI A MINISTERIALIBUS PERSOLVENDIS.

H. Dei gratia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus Rex ſicilie fidelibus ſuis Epiſcopo, Clero, miniſterialibus & univerſis hominibus in Epiſcopatu Mindenſi conſtitutis gratiam ſuam & omne bonum. Univerſitati veſtre notum fieri volumus quod dilectus capellanus noſter Magiſter *Willhelmus* Mindenſis ſcolaſticus in preſentia noſtra conſtitutus propoſuit nobis, quod quidam miniſteriales Eccleſie veſtre qui ſunt Officiati ſive villici Epiſcopi tenentur ipſi Magiſtro *Willhelmo* ex antiquo jure & conſuetudine ratione beneficij Scholaſtici de qualibet curia Epiſcopali dimidium diei ſervitium annuatim perſolvere, illi vero aſſerunt de qualibet curti ex jure tantum novem ſolidos Mindenſis monete annuatim ſibi debere, ſuper quo cum ſententiam quereremus, ſententiatum & coram nobis quod quilibet homo ſive eſſet nobilis ſive miniſterialis qui officium Principis ſive villicationem tenere vellet vel poſſidere quicquid in ipſo Officio ſive villicatione ſibi juris addiceret jure officiati vel villici illud teneretur probare. ſecundo queſitum eſt, quo jure deberet probare & ſententiatum

eſt,

eſt, divino judicio, tertio queſitum eſt quo divino judicio & data eſt ſententia, quodſi juri ſuo voluerit inniti, ferro candenti jus ſuum debet probare. ſententias igitur prediċtas imperiali auċtotate confirmantes mandamus tibi Epiſcopo, ſimiliter clero & miniſterialibus firmiter precipientes, quatenus eosdem officiatos ſeu villicos auċtoritate noſtra compellatis ut debita diei ſervitia ſicut ex antiquo jure & conſuetudine tenentur & ſicut primo fuit inſtitutum omni occaſione & dilacione remota prefato Magiſtro *Willhelmo* perſolvant vel jure prediċto ſe eximant, alioquin eos tanquam juſtitie violatores & mandati noſtri transgreſſores habeatis. Aċta ſunt hec apud Hagenowe preſentibus teſtibus quorum hec ſunt nomina: *Conradus* Maguntinus Archi Epiſcopus, *Conradus* Imperialis aule Cancellarius, *Albertus* prothonotarius, *Conradus* Major prepoſitus Maguntinus, Comes *Albertus de Werningerothe*, Comes *Sibertus de Franckenburch*, *Walterus de Arneſteyne*, *Arnoldus de Hornebach*, *Conradus* Dapifer de *Rodenburch* & alij quam plures Anno Dominice Incarnationis Milleſimo centeſimo nonageſimo quinto. nona Kal. Septembris.

24. Aug.

V.

Digitized by Google

V.

QUOD EPISCOPUS NON HABET JUS INTERESSE ELECTIONI ALICUJUS PRELATI.

C. Dei gratia Major Decanus & Archidyaconus Ceterique Priores Colonienſis Eccleſie Domini *L.* Electo Prepoſito Majoris Eccleſie Mindenſis C. Decano Electo totique Capitulo ſalutem & dilectionem in Domino. Quoniam noſtri juris eſt omnibus a nobis Conſilium & auxilium querentibus & maxime eis qui nobis aliqua familiaritate conſtricti ſunt conſulere, peticioni veſtre ſatis facientes vobis ſignificamus, quod Dominus noſter Archi Epiſcopus ſecundum Eccleſie noſtre conſuetudinem non habet jus intereſſe electioni Prepoſiti vel Decani vel alicujus Prelati, dicimus etiam Capellanos ipſius in nulla electione expectandos & quod Domino noſtro beneficia ad jus Canonicorum Majoris Eccleſie pertinencia nulli perſone extra gremium ejusdem Eccleſie conferre conceditur.

VI.

QUOD PREPOSITURA S. JOHANNIS NULLI QUAM CANONICO MAJORIS ECCLESIE CONFERATUR.

Univerſis hoc ſcriptum inſpecturis Frater *J.* Ordinis Predicatorum Domini Pape penitenciarius

ciarius ſalutem. Cum de mandato Venerabilis patris *O.* ſancti *Nicolai* in Carcere Tulliano Dyaconus Cardinalis Apoſtolice ſedis Legati Mindenſem viſitaremus Eccleſiam, invenimus inter multa correctione digna, eccleſiam ſancti Johannis Ewangeliſte propter paupertatem ejus Prepoſito deſtitutam, unde nos una cum Venerabili Patre ejusdem Eccleſie Epiſcopo nec non tocius Capituli conſenſu accedente banno Randesberge & Mandeslo cum ſuis pertinencijs Prepoſituram inſtauravimus memoratam, nichilominus ſtatuentes ut eadem Prepoſitura nulli niſi uni Canonicorum majoris eccleſie Mindenſis ab Epiſcopo ad quem jus conferendi pertinet, conferatur ſicuta a prima loci fundacione fuerat conſtitutum. Acta ſunt hec Anno Gracie Milleſimo ducenteſimo triceſimo quinto decimo Kalend. Januarij.

18. Dec.

VII.

ORDINATIO QUEDAM INTER CAPITULUM ET CIVES MYNDENSES SUPER SUFFOSSIONE ET MOLENDINO.

H. Dei gratia Major in *Minda* Prepoſitus G. Decanus. totumque ejusdem Eccleſie Capitulum nec non UniverſitasBurgenſium omnibus ad quos preſens ſcriptum pervenerit ſalutem in vero ſalutari. Notum eſſe cupimus univerſis quod cum controverſia multis temporibus inter Canonicos ma-

majoris Eccleſie & Burgenſes pro Suffoſſione domorum & vie per quam Domini ad Eccleſiam venire & ſua funera deferre conſueverunt ex una parte ſcilicet Canonicorum & ex alia parte videlicet Burgenſium pro molendino & ſubmerſione pratorum & aliorum que hinc inde fuerunt propoſita fuiſſet agitata tandem arbitrio fuit commiſſum & per eosdem arbitros prefata diſcordia in hunc modum eſt ſopita: Burgenſes nullam de molendino aut de ſubmerſione pratorum de cetero movebunt queſtionem nec aliquod gravamen inferent ſive in piſcando ſive in fodiendo intus vel extra piſcinam vel a civibus aliquo modo ſine conſenſu Dominorum inferri permittent, Domini vero tantum equabunt de foſſato ut commode tam Cargam poſſint conſtruere domum, que omnibus ſuis reſpondeat Officinis, Burgenſes inde ſuis impenſis providebunt, ut talis munitio in eodem loco fiat, ne periculum exinde poſſit provenire civitati. Dicti etiam Domini nec per ſe neque in ductu alicujus ſive de via cum aliam habeant adjutorio Burgenſium ſive de domibus ſuffoſſis debent vel poſſunt habere actionem, ſed quilibet commodo alterius debet intendere & honori. ut autem hec compoſitio rata & inconvulſa permaneat, preſenti ſcripto ac ſigillorum Eccleſie & Burgenſium appenſione perpetua ſtabilitate communivimus. Acta ſunt hec anno Dominice Incarnationis Milleſimo Ducenteſimo primo.

VIII.

Digitized by Google

VIII.

PRIVILEGIUM CONTRA INJURIATORES, EXACTIONES &c.

Univerſis hoc ſcriptum inſpecturis Frater *J.* ordinis Predicatorum . . ſalutem in Chriſto. Cum de mandato venerabilis Patris *O.* ſancti *Nicolai* in carcere Tull: Dyac. Cardinalis Apoſtolice ſedis legati Mindenſem viſitaremus Eccleſiam, invenimus inter multa correctione digna Venerabilem in Chriſto Patrem noſtrum ejusdem loci Epiſcopum advocati ſui multiplicibus inſolentijs & injurijs minime reſtitiſſe & ob hoc bona Eccleſiarum & Eccleſiaſticarum perſonarum quaſi penitus deſolata. Nos ergo dictum Epiſcopum coram Capitulo ſuo convenientes ut talibus reſiſteret injurijs & inſolentijs ab eo exegimus juramentum, qui noſtris obtemperans monitis & mandatis tactis ſacro ſanctis Evangelijs juramenti religione firmavit, ne deinceps advocatum aliquam annonam in principio meſſis extorque patiatur captioſitates in placitis que vulgariter Vare dicuntur, hoſpitalitatum importunitates que herberge vocantur, exactiones in agros curtes domos ſi deſolate fuerint ullatenus ſuſtinebit; novum genus exactionis ſi forſan emergere contigerit reprimet & deponet Alijs autem inſolentijs advocati & injurijs reſiſtet prout poterit & tenetur. quod ſi prefatus advocatus inſolentiam vel injuriam fecerit aliquam de predictis, Decanus aſſumptis aliquibus de Capitulo illatam injuriam Epiſcopo denuntiabit petens ſimpliciter ut

hanc

hanc faciat revocari vel verius emendari, Epiſcopus autem ſi hoc efficere non poterit infra quindecim dies a tempore denuntiationis computandos ex tunc advocatum cum ſuis officiatis excommunicatum publice denuntiabit & ab omnibus faciet evitari donec ſatisfaciat Eccleſie vel Eccleſiaſtice perſone cui injurias irrogovit, hoc Epiſcopus tactis ſacroſanctis Evangeliis ſacramento corporaliter preſtito ſe facturum & ſervaturum in facie Capituli repromiſit. Acta ſunt hec Anno Gratie Milleſimo ducenteſimo triceſimo ſecundo. Id. Decembris.

13. Dec.

IX.

FRATERNITAS INTER ECCLESIAM MYNDENSEM ET SWERINENSEM.

Venerabili in Chriſto Patri ac Dño Epiſcopo Prepoſito Decano totique Capitulo Mindenſis Eccleſie *R.* Dei Gratia Epiſcopus Prepoſitus Decanus totumque Swerinenſe Capitulum cum devotis Orationibus ſincere dilectionis affectum, Licet eos quos Chriſti nectit amor terrarum ſpatia dividant & locorum ſeparet diſtancia, ſemper tamen eos & mentis trahit affectio & ligat vinculum caritatis. Audita igitur fama honeſtatis & religionis que in Eccleſia veſtra geritur in ſocietatem & fraternitatem veſtram recipi & vos in noſtram recipere concupivimus ſupra modum ſicut etiam

ut

ut littere veſtre patentes nobis miſſe declarant, nos cognovimus affectaſſe, unde ſcire debet venerande Univerſitatis veſtre diſcretio quod fraternitatem ipſam hinc inde cupitam libenti animo & unanimi conſenſu vobiscum inimus ita ut ad debitum fraternitatis hujusmodi communiter in alijs Eccleſijs conſuetum mutuo Vobis tam in vita quam in morte deinceps teneamur. Datum *Suerin* Anno Domini Milleſimo ducenteſimo quinquageſimo ſeptimo Menſe Novembri.

X.

SUPER CANONICIS ALIBI RESIDENTIBUS.

W*idekindus* Dei gratia Epiſcopus & Prepoſitus *Wernerus* Decanus totumque capitulum Minden: omnibus hoc ſcriptum viſuris in perpetuum. Eccleſie noſtre ſtatuta & conſuetudines honeſtas & approbatas irrefragabiliter obſervari cupientes non mutando quicquam vel ſtatutis priſtinis in aliquo derogando, ſed ambigua pocius explanando propter rerum, perſonarum ac temporum varietates ſtatutis anterioribus additiones quasdam ſtatuendo duximus annectendas, harum quippe addicionum cauſa eſt efficiens, quod plures preter ſolitum in Eccleſia noſtra ſunt canonici, qui alias meliora & uberiora obtinentes beneficia reſidentiam debitam & conſuetam nobiſcum facere non poſſunt, quos quia plerique nobiles ſunt & viri litterati, indecorum eſſet cre-

Digitized by Google

bris clauſtralis diſcipline ſtimulis coartari & ex parte altera non leve reſidentibus ſit eorum abſentiam equanimiter diſſimulare, attendentes ſummopere fore neceſſarium turbacioni & diſcordie utrobique pro poſſe cavere maturo conſilio & unanimi conſenſu ſtatuimus & prefati Canonici alias beneficiati propter cauſas predictas ventali gaudeant libertate, ut cum eis placuerit veniant, & cum voluerint libere recedant, ita tamen quod eis nobiscum exiſtentibus prebende eorum tunc pro tempore ſicut nobis integraliter amminiſtrentur, ipſis vero recedentibus prebendarum fructibus abſentie tempore careant & in communes uſus capituli convertantur. De fructibus vero prebendis annexis Obediencijs videlicet decimis & hujusmodi taliter duximus ſtatuendum, ut qui eos habere voluerint, in vigilia Johannis Baptiſte in Capitulo reſidenciam per circulum anni proxime ſequentis proteſtentur & faciant alioquin fructibus ipſis eciam careant eis in uſus Capituli ſimiliter convertendis, talibus tamen ſic per annum continuam reſidenciam facientibus per Epiſcopum & Capitulum licentia poterit concedi una vice in anno abeſſendi per ſex ſeptimanas infra quas ſi reverſi fuerint, detrimentum aliquod non pacientur in Obediencijs vel decimis ſupradictis. Si qui autem proteſtationem facientes ut ſuperius eſt expreſſum, decimas vel obediencias in ſuos uſus converterint & poſtea quod proteſtati ſunt, non adimpleverint, tales nec ad prebendas nec ad annexa prebendis

bendis de cetero admittantur, donec quod perperam receperunt ex toto reſtituant. Ad horum autem obſervanciam utrobique *W*. Decanus. *L*. Archidiaconus in *Oſen*, Magiſter *Richertus*, *Heinricus de Slon*, *Ludolphus* Cellerarius, *Wydego*, *Gerhardus* Cantor *Cono* Scolaſticus *Bruno* de *Spenthovia*, *Johannes* de *Bucka*, Magiſter *Geroldus* Decanus Hildeſemenſis, *Heinricus de monte*, *Conradus de Wardenberg*, *Jordanus de Callendorpe*, *Conradus Decanus* ſancti *Martini*, *Otto* Prepoſitius ſancti *Johannis Albertus Sprick*, *Rymannus de Slon*, *Gherardus de Hervordio Otto* Decanus Bremenſis, *Arnoldus* de *Schinna*, *Bertoldus* de *Vrekenborſt*, *Hermannus* de *Hoya* nobis *W*. Epiſcopo ſub obediencie debito ſe manualiter aſtrinxerunt emancipandis deinceps id ipſum facturis. Acta ſunt hec Anno Domini Milleſimo ducenteſimo quinquageſimo octavo. Scriptum preſens ſuper predictis Epiſcopali & Capituli ſigillis duximus roborandum.

XI.

DE FRATERNITATE INTER ECCLESIAM FULDENSEM ET MINDENSEM.

Venerabilibus Dominis & confratribus in Chriſto cariſſimis Dño *Wedekindo* Mindenſi Epiſcopo Decano totique ejusdem Eccleſie Capitulo *Heinricus* Dei gratia Fuldenſis Eccleſie Abbas Decanus Prepoſitus totusque ejusdem loci conventus devotas orationes & fraternam in Domino carita-

tem. Ordinavit non incongrue omnium creatrix ſapientia ut ea que ad decorem Domus Dei & perpetuam ſalutem fratrum tam futurorum quam preſentium in ea Domino famulantium felici memoria contrahuntur non ſub levitate tranſeant ſed a cunctis Chriſti fidelibus ibidem Domino militantibus pie devotionis ſollicitudine memoriter obſerventur, cum igitur in Chriſto dilectiſſimi Domini vera fraternitas inter vos & nos a Venerabilibus predeceſſoribus veſtris & noſtris felicis memorie prelatis ab antiquo contracta nequaquam oblivioni tradenda ſit, ſed potius felici memorie perpetuo commendanda, Nosque ad fidelem obſervantiam ejusdem fraternitatis benivoli ſimus & ſemper fuerimus ad petitionem veſtram nuper nobis porrectam ſuper innovanda perpetua fraternitate noſtra ad invicem fideliter obſervanda Nos pro parte noſtra nichil novi vobis reſcribimus quaſi antiqua nulla fuerit, ſed ſi quid forte per predeceſſorum noſtrorum vel noſtram deſidiam de obſervatione antique fraternitatis inter vos & nos jam dudum contracte hactenus neglectum eſt aut oblivioni traditum invenitur, ut ex nunc in antea majori memoria convaleſcat ad emendam & correctionem tam futurorum quam preſentium utrobique fratrum & Dominorum noſtrorum predictam fraternitatem ut ſepe dictum eſt ab antiquo inter vos & nos contractam tenore preſentium duximus recenſendam & ſecundum modum atque debitum fratrum ſpiritualium inter vos & nos ex nunc in antea omni virtutum exercitio & beneficiorum

ora-

orationum atque gratitudinum largitate perpetuo cupimus obſervari, ſtatuentes ut cum nobis de obitu aliquorum fratrum veſtrorum innoteſcere contigerit, triginta miſſe ab omnibus communiter & a quolibet ſacerdote privatim tres & ab inferioris ordinis fratre tria pſalteria pro ejus requie decantentur eadem viciſſitudine nobis & fratribus noſtris defunctis a vobis laudabiliter obſervata. Datum *Fulde* anno Domini Milleſimo ducenteſimo quinquageſimo nono in craſtino Jacobi Apoſtoli.
26. Julij.

XII.

SUPER FRATERNITATE INTER ECCLESIAS MONASTERIENSEM ET MYNDENSEM.

Venerabili in Chriſto Patri Domino Epiſcopo nec non honorabilibus viris & dilectis Decano totique Capitulo Eccleſie Mindenſis G. Dei gratia Prepoſitus & poſtulatus in Epiſcopum Monaſterienſem *Hermannus* Decanus totumque ejusdem Monaſterienſis Eccleſie Capitulum cum devoto ac voluntario obſequio perpetuam in Domino caritatem. Cum prophetico atteſtante preconio bonum & jocundum ſit habitare fratres in unum & Monaſterienſis ac Mindenſis Eccleſie ratione unius juris videlicet Colonienſis Metropolis ſpirituales in Domino ſint ſorores, nos advertentes & honeſtati ac utilitati utriusque Eccleſie plurimum expedire, ut

etiam inter Capitula & perſonas earum mutue fraternitatis vinculum ſit contractum, concordi conſilio & unanimi conſenſu decrevimus & ſtatuimus & in perpetuum decretum eſſe volumus & ſtatutum, ut inter veſtram noſtramque Eccleſiam inviolabilis fraternitatis unio de cetero conſervetur, ita videlicet ut cum fratres ſeu Canonicos Eccleſie veſtre ad nos tranſire contigerit, prebendam ſuam apud nos recipiant & omni benivolentia honorentur ſecundum conſuetudinem alijs confratribus noſtris hactenus obſervatam. Item poſtquam obitus fratrum veſtrorum in Capitulo noſtro fuerit nuntiatus, fiat quod pro alijs confratribus noſtris defunctis communiter fieri conſueverit, & ne hec a memoria futurorum alicujus oblivionis ſerra abradantur inpoſterum preſentem cartulam inde conſcribi & ſigillorum noſtrorum munimine fecimus roborari. Datum *Monaſterij* Anno Domini Milleſimo ducenteſimo ſexageſimo primo. Nona Kalend. Auguſti. (24. Julij.)

XIII.

SUPER OCTAVA NATIVITATIS MARIE &c.

In nomine ſancte & Individue Trinitatis. *Gerhardus* Dei gratia Decanus totumque Mindenſis Eccleſie Capitulum omnibus hoc ſcriptum audituris ſalutem in auctore ſalutis. Noverint univerſi quod cum Dñus *Goswinus* Eccleſie noſtre vicarius

carius Zelo devotionis accenſus octavam Nativitatis Domine noſtre in Eccleſia noſtra ſolempniter celebrari obtinuiſſet, conſolationem decem & novem ſolidorum ad ejusdem feſti celebrationem inſtituit annuatim quorum ſolidorum novem de quodam macello in foro decem vero de bonis in *Elſſledbe* annis ſingulis perſolventur. Diſtributionem autem predicte conſolationis taliter ordinavit, ſcolaribus ad prandium ſolidum unum, octo denarios ad nocturnalem candelam campanarijs quatuor denarios reliqui decem & ſeptem ſolidi inter Canonicos & vicarios qui preſentes fuerint equaliter dividentur & hoc vicarius qui domum ejusdem *Goswini* juxta murum inhabitaverit, ſpecialiter promovebit, ut autem hec impoſterum inviolabiliter obſerventur, ſigillum noſtrum preſentibus apponendum duximus ad robur perpetue firmitatis. Datum & Actum *Minde* anno Domini Milleſimo ducenteſimo ſexageſimo quarto, *Benedicti* Abbatis.

21. Martij.

XIV.

SUPER QUATUOR SOLIDIS DANDIS IN DIE GORGONII PER MONASTERIUM DE LEVERN.

C*ono** Dei gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus univerſis preſentem paginam inſpecturis eternam in Domino ſalutem. Quia breves dies hominis ſunt, ea

* Cono obiit an. Domini MCCLXV. in feſto Cathedræ S. Petri Apoſtoli.

Digitized by Google

ea que geruntur apud homines cito cadunt a memoria, unde neceſſarium eſt ut que laudabiliter geruntur, ne pereant, ſcriptis & teſtibus eternentur, hinc eſt quod ad noticiam univerſorum cupimus pervenire, quod *Wiſcelus* miles dictus *Wulff* in conſecratione Eccleſie Monaſterienſis Concanonicis noſtris & miniſterialibus Eccleſie noſtre preſentibus qui ad conſecrationem dicte Eccleſie nobiscum advenerant, ad noſtram accedens preſenciam & domum unam in *Blasne* quam a nobis & a Prepoſito noſtro majori tenebat in feodo in manus noſtras libere reſignavit & ſuppliciter petivit ut proprietatem dicte domus cum omnibus attinentijs dilecte nobis Eccleſie beate *Marie* virginis in Levern conferre propter Deum libere dignaremur, nos igitur Eccleſie noſtre Canonicorum habito conſilio pariter & conſenſu eandem domum cum omnibus attinentijs preter paſcuis & ſilvis ſine jugo advocatie dilecte nobis Eccleſie beate *Marie* virginis in Levern contulimus in proprium quiete & pacifice perpetuo poſſidendam videlicet hac appoſita pactione ut quicumque pro tempore jam dicte Eccleſie fuerit Prepoſitus quatuor ſolidos annuatim gravis monete ab eadem domo in die beati *Gorgonij* ad prebendam fratrum noſtrorum perſolvat, ut autem hec rata permaneant & inconvulſa preſentem paginam exinde confectam cum ſigilli noſtri munimine & Capituli in teſtimonium validum erogamus.

XV.

XV.

SUPER INVITATORIO IN VIGILIIS CANTANDO.

Cono Dei gratia Mindenſis Epiſcopus omnibus hoc ſcriptum viſuris ſalutem in Domino ſempiternam. Quoniam ea que pietatis intuitu ſtatuuntur, robur perpetue firmitatis convenit obtinere, preſenti ſcripto proteſtamur, quod nos ob memoriam omnium anteceſſorum noſtrorum Epiſcoporum devotius recolendam de Capituli noſtri conſilio & conſenſu perpetuum fecimus ſtatutum ut in ſingulis magnis vigilijs in memorijs Epiſcoporum ſolempniter cantetur *Venite* cum Invitatorio *circumdederunt*, pro quo eidem Capitulo noſtro dedimus bona in Erckenberg cum omnibus attinentijs ſuis pleno jure que quondam bone memorie *Wilhelmus* Epiſcopus frater noſter cum alijs bonis & miniſterialibus a nobilibus de *Oldenburg* emptionis titulo Mindenſi Eccleſie comparavit que poſtea a *Johanne* Epiſcopo nobili viro Domino *B.* de *Lo* & *Hermanno* de *Buren* militibus usque ad tempora noſtra pro viginti marcis fuerant obligata, de quorum manibus nos eadem bona pro dicta ſumma pecunie redimentes Capitulo noſtro ob cauſam premiſſam contulimus liberaliter perpetuo poſſidendam hoc adjecto, ut anniverſarium obitus noſtri diem in miſſa & vigilijs ſolempnibus devote peragant, de bonis ipſis conſolationem congruam recepturi. Ut autem hec apud ſucceſſores noſtros robur obtineant perpetue firmitatis, dedimus eis

preſens ſcriptum ſigilli noſtri munimine robortum. Datum *Minde* anno Domini Milleſimo ducenteſimo ſexageſimo ſexto ſecunda feria poſt Dominicam *Invocavit*.

15. Febr.

XVI.

SUPER ECCLESIA IN HALLE UNITA SCHOLASTERIE.

Frater *Otto* miſeratione divina Mindenſis Eccleſie Epiſcopus Univerſis Chriſti fidelibus preſentes litteras audituris. In ſtadio hujus mundi ſic currere ut vitam perpetuam comprehendant officij noſtri debitum requirit ut non tantum perſonis verum etiam prelaturis intendamus ac dignitatibus per quas venerabilis mater noſtra Mindenſis ſuſtentetur & regatur Eccleſia, ita ut non ſolum in membris ſuis pulchra & decora immo verius terribilis appareat veluti caſtrorum acies ordinata. Sane cum conſideratione pia . . noſtre intuemur Eccleſie Scholaſteriam invenimus redditibus adeo tenuem ut ad ipſius honera ſue minime ſufficerent facultates. Quare una de conſilio ac conſenſu noſtri Capituli in perſona Sigehardi nunc noſtre Eccleſie Scholaſtici liberaliter dedimus ipſi Scholaſterie in jus perpetuum Eccleſiam in *Halle* cum jure patronatus & ipſam univimus cum prefata Scholaſtria, ita ut amodo unum ſint beneficium, & cum Scho-

la-

laſtriam vacare contigerit, quod nos vel ſucceſſores noſtri qui pro tempore fuerint utraque conjunctim pro uno beneficio conferemus, obeunte autem *Godefrido* Rectore dicte Eccleſie Scholaſticus receptis ſynodalibus quemadmodum faciet in antea in ipſa eccleſia perpetuum inſtituet vicarium, qui curam animarum ab Epiſcopo recipiet & obedientiam ei faciet manualem. Ceterum ipſe Scholaſticus de redditibus ipſius Eccleſie tunc Vicario aſſignabit ut exinde commode ſuſtentari valeat & quod eccleſia debitis obſequijs non fraudetur. Reſiduum vero quod ſuperfuerit de ipſis redditibus Scholaſticus in ſupplementum defectum ſui officij libere retinebit. Preterea nolumus quod occaſione hujus donationis ſeu ſtatuti Scholaſteria ſectionem aliquam vel detrimentum in bonis aut redditibus hactenus habitis patiatur. Hec itaque omnia ſupradicta de unanimi conſilio voluntate ac conſenſu noſtri Capituli ordinavimus & ſtatuimus, que etiam preſentis ſcripti patrocinio confirmamus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc noſtre donationis ſeu confirmationis paginam infringere vel ei auſu temerario contra ire, ſiquis autem hoc attemptare preſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Teſtes hujus rei ſunt *Gherardus* Decanus *Ludolphus de Pedeſe Henricus* Cuſtos *Ludolphus* Cantor *Wedego* ſancti *Martini* Prepoſitus *Bruno de Spenthove Johannes de Bucka Conradus* Prepoſitus ſancti *Johannis Jordanus* de *Callendorpp Albertus Sprick Reinhardus de Slon Gherar-*

dus

dus de Hervordia Arnoldus de Schinna Gherardus de Baſtorpp Volquinus de Schalkesbergh Hertbertus de Mandeslo Canonici noſtre Eccleſie & alij quam plures. Ut igitur hoc ſalubre ſtatutum in ſuo firmius robore perſeveret, preſentem litteram ſuper eo conſcriptam tam ſigillo noſtro quam noſtri Capituli duximus roborandam. Actum & Datum *Minde* Anno Domini Milleſimo Ducenteſimo ſexageſimo nono, Tertio nonas Junij Pontificatus noſtri anno ſecundo.

3. Junij.

XVII.

SUPER UNA CURIA IN NAMMEN DEPUTATA AD ALTARE B. VIRGINIS.

T*h*. Prepoſitus. *G*. Decanus totumque Capitulum Mindenſis Eccleſie omnibus hoc ſcriptum viſuris ſalutem in Domino ſempiternam. Ea que pietatis intuitu a providis & Deo devotis predeceſſoribus noſtris rationabiliter & utiliter fuerint ordinata merito pro ipſorum anteceſſorum memoria firmius retinenda atque pro imitationis exemplo poſteris relinquendo ſcripturarum teſtimonio perhennantur, Hinc eſt quod ad notitiam tam preſencium quam futurorum cupimus pervenire, quod cum bone memorie *Conradus* ſancti *Martini* Mindenſis Prepoſitus medietatis curtis unius in villa *Nammen* ſite Nobis & Capitulo noſtro & *Nicolaus* per-

perpetuus Eccleſie noſtre Vicarius alteram medietatem curtis ejusdem cum omnibus ſuis pertinentijs a *Nicolao* dicto de *Herdeſſen* famulo pro triginta octo marcis emptionis titulo compararet felicis recordationis Epiſcopus *Widekindus* qui tunc Prepoſituram Eccleſie noſtre Superioris auctoritate tenebat recepta libera reſignatione curtis ipſius a prefato *N.* famulo proprietatem ejus liberaliter contulit eccleſie noſtre quiete & pacifice poſſidendam, hoc adjecto quod ſi dictus *N.* famulus infra decem annos recuperare poſſet eandem pro ſumma pecunie quam acceperat & pheodi rehabendi & curtem recuperandi haberet liberam facultatem, quibus elapſis quatuor marce ſibi vel ſuis heredibus adderentur ut ſic emptio ipſa perpetuo firmaretur & predicta conditio exſpiraret. Poſtmodum vero ſepedictus *N.* famulus omne jus hujusmodi conditionis in Johannem de Vorebom militem ſororium ſuum transtulit qui receptus a nobis duodecim marcis argenti omni juri quod ſibi in dicte curtis recuperatione competebat una cum *Jutta* uxore ſua & heredibus ſuis ceſſit & in manus venerabilis Patris Dñi *Ottonis* Epiſcopi noſtri qui etiam Prepoſituram Eccleſie noſtre tenebat multis aſtantibus libere renuntiavit. Poſt hoc uxor ſua *Jutta* predicta coram honorabili viro *Th.* Prepoſito noſtro etiam juri ſuo ſi quod in curte ipſa habuerat ſponte ceſſit, qui donationem ante factam ratam habens & gratam ſicut predeceſſores ſui fecerant ſimiliter approbavit. Nos itaque pium prefati *N.* vicarij noſtri propoſitum attendentes eo quod Chriſtum ſibi facere decre-

decrevit heredem medietatem ſepedicte curtis que ad Capitulum noſtrum pertinebat, ſicut ſuperius eſt expreſſum eidem pro viginti quinque marcis ut deſideravit vendidimus nichil nobis juris reſervantes, poſtmodum in eadem de qua pecunia dicti C. Prepoſiti ſancti *Martini* & *Florentij* dicti *Boleman* quondam concanonicorum noſtrorum conſolationes inde debitas procuravimus, ſingulis annis dari, ſepedictus vero *N.* vicarius ad altare B. *Marie* Virginis eccleſie noſtre cujus vicarius exiſtit predictam curtem cum omnibus attinentiis ſuis in dotem perpetuam contulit & ſolicite collocavit pie ordinans & provide adiciens quod inde fiant due conſolationes capitulo noſtro de duabus marcis una videlicet in Anniverſario parentum ſuorum patris matris & fratris ſui quos in fraternitatem noſtram recepimus quam quoad vixerit per ſe dabit. Alteram vero Vicarius qui in vicaria ſibi ſucceſſerit in Anniverſario ipſius *Nicolai* vicarij dabit una cum ante dicta conſolatione & quicquid de bonis predictis excreverit in uſus ſuos convertat. In contractu autem predicto adjectum eſt, quodſi dictus *N.* Vicarius infirmitate vel alia neceſſitate cogente ſuum beneficium reſignaret curtem predictam ubicumque manſerit integraliter retinebit & conſolationem quam preſentibus ſuis conſtituit ſolvat Capitulo annuatim, ut autem predicta permaneant rata & robur obtineant debite firmitatis preſens ſcriptum inde confectum Venerabilis Patris & Dñi Epiſcopi *Ottonis Th.* Prepoſiti noſtri & capituli ſigillis fecimus communiri. Hujus rei teſtes ſunt

Flo-

Florentius Wichgravius *Conradus de Ufflen & Thidericus* filius ſuus, *Richardus vulpis*, *Hinricus de Dungherden Gherardus & Conradus* de *Lutteren* fratres *Johannes de Borchuſen* milites *Wiſcelus de Rathere Johannes Block Arnoldus de alta platea Rodolphus de Holthuſen Godeſcalcus de Bordere Henricus de Nyenburgh Hermannus* de *foro Wernherus Meinricus & Ludolfus de Hasle* fratres burgenſes & alij quam plures. Datum & Actum *Minde* Anno Domini Milleſimo Ducenteſimo ſeptuageſimo in die ſancti Georgij Martiris.

23. Apr.

XVIII.

SUPER CERTIS REDDITIBUS IN DIE SILVESTRI.

Frater *Otto* Divina permiſſione Mindenſis Eccleſie Epiſcopus omnibus preſens ſcriptum viſuris ſalutem in Domino. Noverint tam poſteri quam preſentes quod cum *Johannes* dictus *Durekopp* aream ſitam juxta *Bellerſen* quam a nobis in pheodo tenuerat nobis libere reſignaſſet, nos ad petitionem dilectorum *Godefridi & Johannis* Eccleſie noſtre Camerariorum, qui ipſam curiam ſuis denarijs comparaverunt unanimi conſenſu ac voluntate Decani & totius Capituli accedente libere contulimus & aſſignavimus ipſam Camerarijs eorundem ab ipſis & eorum ſucceſſoribus perpetuo poſſidendam

dam & ipſius curie proventus inter ſe ſingulis annis equaliter dividendos hoc adjecto quod *Albertus* Clericus ejusdem *Godefridi* filius quod nos ratificamus, quamdiu vixerit, poſt mortem *Godefridi* predicti portione que ipſum de prefata curia contingit pacifice gaudeat & quiete & idem *Albertus* dabit ſeptem ſolidos & ſex denarios de eadem curia in die *Silveſtri*, *Alberto* vero defuncto quicunque pro tempore ad officium camere fuerint inſtituti in die beati *Silveſtri* dabunt quindecim ſolidos Dominis & Vicarijs qui Divinis interfuerint, unde novem lectiones in eadem nocte ad matutinas perpetuo ſunt legende. Ne igitur hec noſtra collatio ſeu aſſignatio de voluntate ac conſenſu Decani & totius Capituli noſtri rite facta a nobis quod abſit aut noſtrorum aliquo ſucceſſorum retractari valeat impoſterum vel infringi, noſtrum & Eccleſie ſigillum preſentibus apponi fecimus in teſtimonium & robur debite firmitatis. Datum Anno Domini Milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo, ſabbato poſt Paſcha.

19. Apr.

XIX.

XIX.

SUPER CONSOLATIONE DANDA DE BONIS IN BORDERE.

Frater *Otto* permiſſione Divina Mindenſis Eccleſie Epiſcopus Omnibus hoc ſcriptum viſuris ſalutem in omni ſalutari. Cultum divinum ampliare volentes bona que comparavimus in *Bordere* a quodam *Ludolfo* nomine filio *Reinhardi* Mindenſi Capitulo conferimus in hunc modum, ut ſingulis annis in ſabbato proximo ante Dominicam *Circumdederunt* quando deponitur *Alleluja* cuilibet Canonicorum qui preſens fuerit niſi cauſa probabili abeſſe noſcatur ad Conſolationem detur unus ſolidus denariorum, cuilibet vicariorum dentur tres denarij, Scolaribus unus ſolidus pro prandio in Scholis & unus ſolidus inter Camerarios & inter illos qui fuerint in Organis & campanarios dividatur, ponatur etiam nocturnalis candela cerea & veſpere cum reſponſorio & magna pulſatione & matutine cum novem lectionibus & cetere hore *de beata virgine Maria* & miſſa cum *alleluja Virga Jeſſe* & *ſequentia Ave preclara* ſollempniter celebrentur & ut hec rata permaneant preſentes litteras noſtro & Eccleſie noſtre ſigillis fecimus communiri. Datum Minde Anno Gratie Milleſimo Ducenteſimo ſeptuageſimo quarto. Id. Decembris.

13. Dec.

XX.

QUI FECERIT SE IN LOCUM VIVENTIS INSTITUI, NULLUM OBTINEAT BENEFICIUM.

V*olquinus* Dei Gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus ad certitudinem preſentium & memoriamj futurorum. Olim a ſanctis patribus noſcitur inſtitutum ut nullus ex clero in locum ordinetur viventis, ne quis deſiderare mortem proximi videatur, cum hoc etiam leges Gentilium condempnare curarent. ſane *Johannes de Belderſen* clericus & quidam alij premiſſe conſtitutionis aut contemptores aut immemores ſatagentes in locum viventium ſe inſtitui in noſtra Mindenſi Eccleſia de facto procuraverunt ſe ad beneficia non vacantia inſtallari, ne igitur facti perverſitas tranſeat preſumptoribus in exemplum, nos requiſito conſenſu ſingulorum de capitulo noſtro ſtatuimus & habita ipſorum omnium unanimi voluntate cum pene adjectione ſanximus ut quicunque talia de cetero ſuperſtitioſa adinventione preſumpſerit, idem preſumptor ut in eo in quo deliquerit puniatur nullum beneficium Eccleſiaſticum prebendam videlicet vel eccleſiam in Mindenſi civitate vel dioceſi amplius conſequatur, ſed penitus omni ſpe de acquirendo beneficio in predictis civitate vel dioceſi eo ipſo ſit privatus quod locum viventis taliter affectare preſumpſit. Hec quippe Conſtitutio ſub obedientia & fidei datione manualiter preſtita a ſingulis & omnibus Canonicis vallata & Confirmata

ta extitit noſtrique ac ſupradicti Capituli ſigillis munita facta eſt hec conſtitutio ſabbato poſt Aſcenſionem Domini Anno ejusdem Milleſimo ducenteſimo LXXVIIII.

13. Maij.

XXI.

DE TRIBUS TALENTIS DANDIS AD CHORUM PER RECTOREM SANCTE CATHERINE.

Conradus Decanus & Capitulum Eccleſie Mindenſis omnibus hoc ſcriptum viſuris ſalutem in Domino ſempiternam. Ad notitiam tam futurorum quam preſentium cupimus pervenire, quod nos penſionem annuam trium talentorum denariorum Mindenſium quam a Rdō Patre & Domino noſtro *Volquino* Dei gratia Epiſcopo Mindenſi comparavimus in Eccleſia Molenbecenſi dilecto in Chriſto *Heinrico* presbitero capellano altaris ſancte *Katherine* in noſtra Eccleſia vendimus pro viginti marcis Bremenſis argenti de quibus talentis duodecim ſolidi ſecundum voluntatem & ordinationem ipſius presbiteri dabuntur pro conſolatione Dominis noſtris & vicarijs qui preſentes fuerint in miſſa pro defunctis in anniverſario fel. rec. *Adolphi* quondam comitis in *Scowenberch* fundatoris altaris ſancte *Katherine* predicti & due marce ſibi quoad vixerit inter octavam ſancti *Dyoniſij* annis ſingulis perſolventur, ſed eo defuncto ſumendi ſunt octo ſolidi

de duabus marcis ſolvendi ſuperſtiti ac addendi conſolationi jam dicte in anniverſario prefati Comitis *Adolphi* ut tunc deinceps viginti ſolidi in eodem anniverſario inter preſentes Canonicos & Vicarios aliqualiter *) dividantur, de duobus vero talentis reſiduis in anniverſario ipſi presbiteri emptoris & donatoris una candela nocturnalis oblacio ad miſſam pro defunctis unus ſolidus Scolaribus octo denarios Camerarijs & Campanarijs tribuantur. Super exſtantibus denarijs inter ipſos Dominos & vicarios preſentes in miſſa pro defunctis equaliter dividendos, porro ſi ſupradictus Dominus noſter Epiſcopus vel Succeſſor forte ipſius predictam trium talentorum penſionem redimere vel recuperare voluerit, Nos viginti marcas Bremenſis Argenti reſtituemus ſupradicto presbitero, ut ipſe ſuperſtes de illis ordinet quod ſibi fuerit oportunum, ſed eo decedente de memoratis viginti marcis conſolationem faciet Dominis & vicarijs prout tunc ſibi & nobis viſum fuerit expedire. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum preſentibus eſt appenſum. Datum Anno Domini Milleſimo ducenteſimo octuageſimo ſecundo in octava Aſſumptionis beate Virginis.

22. Aug.

*) fors. equaliter.

XXII.

XXII.

PRATERNITAS DE ORDINE PREDICATORUM.

Honorandis viris ac diſcretis & in Chriſto ſibi Kariſſimis Dominis Prepoſito Decano Scolaſtico totique Capitulo Canonicorum Majoris Eccleſie in *Minda* Frater *Hinricus* fratrum ordinis Predicatorum per Theutoniam Prior Provincialis licet indignus, cum orationum frequentia proſpere ſemper in Domino agere & valere. Poſtulationem veſtram que de ſincere fidei radice proceſſit ad executionem debitam cupiens promovere tanto vobis quam acceperunt fratres noſtri gratiam a Domino libentius adminiſtro quanto ad eam veſtre devotioni communicandam veſtri gratioſi favores noſtris exhibiti fratribus me & ipſos artius obligarunt, ideoque veſtre dilectioni omnium miſſarum orationum predicationum jejuniorum vigiliarum abſtinentiarum laborum ceterorumque bonorum que per fratres noſtri ordinis in provincia Theutonie Dominus fieri dederit participationem concedo tenore preſentium ſpecialem, volo inſuper ut anime veſtre recommendentur poſt deceſſum veſtrum in noſtro Provinciali Capitulo fratrum noſtre Provincie orationibus, ſi veſtri obitus ibidem fuerint nuntiati & injungantur pro vobis miſſe & orationes ſicut pro fratribus noſtris defunctis fieri conſuevit. In cujus conceſſionis teſtimonium ſigillum noſtrum duxi preſentibus apponendum. Datum *Breme* An-

Digitized by Google

no Domini Milleſimo ducenteſimo Octuageſimo tertio ſecunda Kalend. Februarij.

31. Jan.

XXIII.

SUPER FESTO CONCEPTIONIS PERAGENDO &c.

Otto Prepoſitus C. Decanus totumque Mindenſis Eccleſie Capitulum omnibus hoc ſcriptum viſuris ſalutem in Domino ſempiternam. Noverint Univerſi tam poſteri quam preſentes quod bone memorie *Bernardus* Archidyaconus in *Osen* dictus de *Roſtorp* ad feſtum Conceptionis beate virginis *Marie* ſuumque Anniverſarium patris ſui ac matris ſimul & ſemel peragendum quadraginta marcas Eccleſie noſtre contulit ob anime ſue remedium & ſalutem, quam pecuniam quia in uſus Eccleſie neceſſarios locavimus, ordinamus & obſervandum ſtatuimus ut omni occaſione poſtpoſita de prebenda fratrum abſentium in predicto feſto beate Virginis Marie due marce & in Anniverſario ipſorum ſimiliter due marce a nobis annis ſingulis miniſtrentur, & quamdiu memorate quadraginta marce ad bona comparanda locate non fuerint, talem ut dictum eſt miniſtrabimus penſionem, ad hoc autem nos Domino Epiſcopo & ſuo fratri Dño *Ludolpho* * noſtro concanonico ſuis teſtamentarijs preſentibus obligamus

* Ludolphus de Roſtorp poſt Volquinum Epiſcopus factus.

mus ut infra quatuor annos a die conſcriptionis hujus facti cum predicta pecunia bona comparabimus quibus eadem conſolatio certo tempore peragatur, in ſupradicto autem feſto quilibet de ſex minoribus Canonicis recipiat ſex denarios, quilibet de duodecim vicariis ſex denarios, Scholares ſolidum ad prandium Campanarij & Camerarij quilibet eorum duos denarios, ſedecim denarij ad oblationem altaris & candelam, reliquum vero quod ſuperfuerit inter viginti quatuor Canonicos equaliter dividatur, & idem debet in ipſorum anniverſario obſervari, & ut hec ordinatio rata & inconvulſa permaneat, preſens ſcriptum ſigillo noſtre Eccleſie communivimus. Actum & Datum Anno Domini Milleſimo ducenteſimo octuageſimo quinto In die omnium Sanctorum.

1. Nov.

XXIV.

ORDINATIO INTER EPISCOPUM ET CAPITULUM.

In nomine Domini Amen. Anno ejusdem milleſimo ducenteſimo nonageſimo quarto menſe Septembri die duodecima Nos Capitulum Eccleſie Mindenſis conſtituti coram venerabili patre Dño noſtro *Conrado* ejusdem Eccleſie Mindenſis Epiſcopo in palatio Epiſcopali cum videremus ſtatum Eccleſie noſtre tam in Capitulo quam extra Capitulum per civitatem & dioceſim occaſione guerrarum & ſani conſilij defectu lugubrem miſerabilem

& infirmum de ipſius Domini noſtri Epiſcopi beneplacito & voluntate tactis ſacro ſanctis Dei evangelijs juravimus quod nos bona fide de ipſo Domino noſtro ſoliciti ipſi conſulemus atque juvabimus ipſum ut ſtatus ipſius & noſtre Eccleſie tam in Capitulo quam extra Capitulum auctore Domino in melius reformetur & quodſi ipſe noſter Dominus quod nequaquam credimus noſtris conſilijs ſalutaribus nollet acquieſcere vel ea nollet attendere nos invicem nobis aſtabimus & coram ſuo judice hoc conqueri debemus ac contra ipſum in judicio experiri. Item juravimus ſervare pacem omnimodam inter nos in noſtro Capitulo rancore & odio quantum poſſibile eſt & humana ſinit fragilitas, penitus relegatis. Et ſi aliquis Canonicorum noſtrorum aliquem queſtionis materiam adverſus illum Canonicum habuerit, ſuper hoc cum bona pace atque amicitia coram Decano in noſtro Capitulo querimoniam deponat vel alias coram judice competenti experiatur de jure ſuo & alius curialiter ſibi reſpondeat prout noſtri conſuetudo Capituli vel dictaverit ordo juris. Preterea juravimus quod ſi, quod non ſperamus, aliqua perſona cujuscunque preeminencie ſtatus condicionis aut dignitatis exiſtat etiam in Archi Epiſcopali ſeu Epiſcopali dignitate conſtituta alicui ex noſtris Canonicis quam infimo injuriam ſeu violentiam irrogare voluerit Nos omnes & ſinguli ipſi aſtabimus in proſecutione ſui juris nec ipſum relinquemus indefenſum, & quicunque ex noſtris Canonicis in hujusmodi defenſione nobiſcum eſſe noluerit Nos omnes

alij

alij contra talem in quantum de jure poſſumus, procedemus. Inſuper juravimus quod a premiſſis nec timor nec amor nec premium nec odium nos avertent. In cujus rei evidentiam ſigilla noſtri Capituli & Canonicorum preſentibus ſunt appenſa & ad habundantiorem cautelam ſubſcriptio a quolibet Canonico facta.

Ego *Lodowicus* Prepoſitus juravi ſubſcripſi & ſigillavi.

Ego *Gheroldus* Decanus juravi ſubſcripſi & ſigillavi.

Ego *Johannes de Rodhenberge* juravi ſubſcripſi & ſigillavi.

Ego *Arnoldus* Cellarius juravi ſubſcripſi & ſigillavi.

Ego *Volquinus* Prepoſitus ſancti *Martini* juravi ſubſcripſi & ſigillavi.

Ego *Ludolphus* Archidyaconus in Lubbeke juravi ſubſcripſi & ſigillavi.

Ego *Ghiſo* Archidyaconus in Aledhen juravi ſubſcripſi & ſigillavi.

Ego *Lodowicus* Prepoſitus Eccleſie ſancti *Johannis* juravi ſubſcripſi & ſigillavi.

Ego *Conradus* cum ſcribere non poſſem per ipſum *Lodewicum* ſubſcripſi juravi per me ipſum & ſigillavi.

Ego *Hinricus* per ſepedictum *Ludolphum* ſubſcripſi per me ipſum juravi, & quia ſigillo careo ſigillo Capituli contentus ſum.

Ego *Jacobus* Cantor Mindenſis juravi ſubſcripſi & ſigillavi.

Digitized by Google

Ego *Wedekindus de Oſen* per eundem Cantorem ſubſcripſi, quia ſcribere neſcio, juravi per me & ſigillavi.

Ego *Dethardus de Racbere* juravi & ſubſcripſi.

Ego *Rychardus Vos* juravi & ſubſcripſi.

Ego *Bernhardus de Monenghuſen* juravi & ſubſcripſi.

Ego *Johannes de Mandeslo* juravi & ſubſcripſi.

Ego *Conradus Pado* juravi & ſubſcripſi & ſigillavi.

Ego *Gherardus* juravi ſubſcripſi & ſigillavi.

XXV.

REDDITUS TRIUM MANSORUM DEPUTATI AD ALTARE JOHANNIS BAPTISTE &c.

L*udolphus* Dei gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus omnibus hoc ſcriptum viſuris ſalutem in Domino. Noveritis quod urgente nos & Eccleſiam noſtram onere debitorum decimam in *Leſſe* que pertinebat ad altare ſancti *Johannis Ewangeliſte* in Eccleſia noſtra Mindenſi vendidimus pro quinquaginta marcis Bremenſis argenti, unde nos eidem altari recompenſam debitam facere cupientes cenſum trium manſorum pertinentium quondam ad officium Wygravij quorum duo ſiti ſunt in campo *Walnen* tertius in *Merteslo* ſepedicto altari tribuimus permutationis titulo pro bonis venditis quibus fuerat ante dotatum, Cenſus autem manſorum

in

in Walnen eſt unus manſus videlicet Johannis quondam filij Jordani ſolvit ſedecim modios uſualis ſiliginis ſex ordei & ſex avene & tres modios cum dimidio avenatici bracei, dimidium marcam denariorum uſualis monete pro dimidio porco qui dicitur Specſwin tres ſolidos pro ove ſedecim denarios tres denarios manſus vero *Otberti* decem modios ſiliginis tres modios cum dimidio avenatici bracei dimidiam marcam tres ſolidos pro ove ſedecim denarios & tres denarios, Manſus vero in Merteslo duodecim modios ſiliginis & ordei tres cum dimidio avene unum porcum de tribus ſolidis & tres ſolidos pro ove ſedecim denarios & tres denarios. Conditionem tamen hanc adicimus, quod liceat nobis & noſtris ſucceſſoribus eundem cenſum ſi recuperare voluerimus, cum cenſu equivalente vel bonis alijs impoſterum permutare vel dare quinquaginta marcas Bremenſis argenti ad bona equivalentia comparanda. Hec facta ſunt ex conſenſu & voluntate noſtri capituli & tam noſtrum quam ipſius capituli ſigilla in teſtimonium preſentibus ſunt appenſa. Datum ad vincula beati *Petri* apoſtoli anno Domini Milleſimo ducenteſimo nonageſimo ſexto.

1. Aug.

XXVI.

XXVI.

SUPER UNO MANSO PROPE DALHOFF PERTINENTE SCHOLASTERIE.

Luldolphus Dei gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus omnibus hoc ſcriptum viſuris ſalutem in Domino, noveritis quod nos onere debitorum gravati pro neceſſitate noſtre Eccleſie viginti marcas pertinentes ad Scholaſteriam noſtre Eccleſie cum quibus bona ad eandem Scholaſteriam comparari debebant, recepimus a dilecto in Chriſto *Borchardo* Scholaſtico & Canonico noſtre Eccleſie ac emptionis titulo manſum unum ſitum in campo Mindenſi juxta locum qui dicitur *Dalhoff* eidem *Borchardo* nomine Scholaſterie aſſignamus pro eisdem tali tamen conditione adjecta quod nos vel noſtri ſucceſſores eundem manſum redimere poterimus quandocunque voluerimus pro eadem pecunie quantitate, hec quippe venditio de conſenſu noſtri Capituli facta eſt & tam noſtrum quam ipſius Capituli ſigilla in hujus rei teſtimonium preſentibus ſunt appenſa. Datum *Minde* anno Dñi Milleſimo trecenteſimo feria quarta poſt octavas Penthecoſtes.

8. Jun.

XXVII.

XXVII.

SUPER UNO MANSO DICTO DALBREDDE ET UNO ORTO IN BRULONE* ET UNA AREA IN OVENSTEDE.

Ludolphus Dei gratia Mindenſis eccleſie Epiſcopus ad certitudinem preſencium & memoriam futurorum bone memorie *Bernhardo de Roſtorpe* fratre noſtro carnali quondam noſtro concanonico & archidyacono in *Oſen* in extremis agente legante Capitulo noſtro Mindenſi quadraginta marchas ad conſolationem ſuam patris & matris ipſius ſive ipſorum anniverſarium in vigilia *Jacobi* ſimul & ſemel peragendum, ſimiliter feſtum conceptionis beate *Marie* Virginis ſolempniter celebrandum eisdemque quadraginta marchis receptis & in alios uſus neceſſarios eccleſie noſtre converſis tempore Domini *Volquini* predeceſſoris noſtri dum pro neceſſitate & utilitate ipſius noſtre Mindenſis eccleſie quidam ex Canonicis quidam ex militibus & quidam ex civibus Mindenſibus *Hervordie* in obſtagio jacuiſſent, nos ne pia voluntas decedentium & bona ſua eccleſijs legantium defraudetur unum manſum ſitum in campo Mindenſi qui dicitur Dalbrede & unum ortum ſitum in brulone qui fuerat quondam *Heinrici Sprunc* civis Mindenſis & unam aream cujusdam caſe ſite in *Ovenſtede* que fuerat *Arnoldi* quondam de *Ovenſtede* noſtro Capitulo ipſi Capitulo volenti & conſencienti pro eisdem quadraginta marcis donavimus cum proprietate juribus & ſervitu-

* vid. infra numerum XXXVI.

vitutibus quibuscunque ut de fructibus predictorum bonorum conſolacio & feſtum conceptionis beate *Marie* ſecundum voluntatem & diſpoſitionem *Bernhardi* fratris noſtri ſupradicti annis ſingulis peragantur. In cujus rei teſtimonium noſtrum & Capituli noſtri ſigilla preſentibus ſunt appenſa. Datum anno Dñi Milleſimo tricenteſimo in die *Perpetue* virginis. (7. Mart.)

XXVIII.

STATUTUM SUPER ANNUIS CENSIBUS SOLVENDIS.

L*udolphus* Dei gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus, ad certitudinem preſencium & memoriam futurorum Prelatorum Capitulorum Monaſteriorum ſacerdotum & aliorum clericorum noſtre Mindenſiis Dioceſis querelis frequentibus excitati de hominibus ſubcenſualibus utriusque ſexus quod ipſis cenſum ſtatutis temporibus non perſolvant, de Capituli noſtri Conſilio duximus ſtatuendum, quod quicumque Cenſuales ſibi utriusque ſexus homines emphiteote villici ſeu alij quocumque nomine cenſeantur ſive ſint clerici ſive laici cujuscumque ordinis ſtatus vel condicionis exiſtant cenſum proventuum ſuorum Statuto termino non ſolverint & moniti infra quindecim dies de hoc non ſatisfecerint competenter, incurrant excommunicationis ſentenciam ipſo facto. In cujus rei teſtimonium noſtrum & Capituli noſtri ſigilla

la preſentibus ſunt appenſa. Datum *Minde* in Die Purificationis Beate *Marie* anno Dñi Milleſimo treceteſimo ſecundo.

2. Febr.

XXIX.

SUPER DUOBUS MANSIS IN CAMPO MYNDENSI AD OFFICIUM WIGRAVII.*

L*udolphus* Dei gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus omnibus hoc ſcriptum viſuris noticiam rei geſte. Noveritis quod cum Venerabilis Pater & Dñus *Volquinus* bone memorie quondam Epiſcopus Mindenſis predeceſſor noſter pro ſua Mindenſi Eccleſia fuiſſet gravatus onere debitorum duos manſos in campo Mindenſi ſitos ad officium Wiggravij pertinentes *Gotſcalco de Annem* & *Johanni de Hemmyngbern* Civibus Mindenſibus vendidit pro quadraginta marcis Bremenſis argenti tali conditione adjecta, quod ipſe vel ſui ſucceſſores eosdem manſos recuperare poſſent quandocunque vellent pro eadem pecunie quantitate, nos vero eosdem manſos recuperare volentes tale pactum cum *Everhardo de Holthus* & *Berta* matre ſua inivimus ut ipſi predictos duos manſos redimant a ſupradictis civibus pro memorata pecunie quantitate & uſufructum in ipſis habeant quamdiu vixerint pacifice & quiete

* Wigravius derivari videtur a Wick (eine Stadt) (& Grav) ein richter, Stadtrichter. Confer. Verſuch des bremiſch-niederſächſiſchen Wörterbuchs.

quiete & poſt deceſſum utriusque non alterius tantum predicti manſi ad noſtram Eccleſiam uſufructu extincto libere revertantur penſantes in hoc utilitatem noſtre Eccleſie ut ipſa in revocatione dictorum manſorum commodius conſolatur. Hec de conſenſu Capituli noſtri facta ſunt & in hujus rei teſtimonium noſtrum & ipſius capituli ſigilla preſentibus ſunt appenſa. Datum *Minde* in die beati *Bricꝉij* Epiſcopi & Confeſſoris anno Domini Milleſimo tricenteſimo ſecundo.

13. Nov.

XXX.

SUPER TRIBUS JUGERIBUS AGRORUM IN VILLA MERINGHE.

Nos *Geroldus* Mindenſis Eccleſie Decanus totumque ejusdem Eccleſie Capitulum omnibus preſens ſcriptum viſuris ſeu audituris ſalutem in vero ſalutari. Quoniam ea que geruntur in tempore ne ſimiliter labantur cum tempore ſolent litterarum teſtimonio perhennari. Noverint igitur tam preſentes quam poſteri Chriſti fideles univerſi, quod concanonicus noſter *Gherardus* dictus de *Baſtorpe* de conſenſu & voluntate tocius capituli noſtri religioſis viris Domino Abbati & Conventui Monaſterij Luccenſis dedit in concambium tria jugera agrorum in villa *Merincghe* pro tribus alijs jugeribus ſitis in campo ejusdem ville qui Lantghwant dicitur perpetuo poſſidenda. Ut autem hec

rata

Digitized by Google

rata permaneant & inconvulſa preſens ſcriptum ſigillo Capituli noſtri fecimus communiri. Actum & Datum *Minde* anno Domini Milleſimo tricenteſimo tertio in Craſtino nativitatis beati *Johannis Baptiſte*. (25. Jun.)

XXXI.

SUPER TRIBUS JUGERIBUS AGRORUM IN MERINGEN.

Nos frater *Leffbardus* dictus Abbas in *Lucka* omnibus preſens Scriptum viſuris ſeu audituris ſalutem in vero ſalutari, quia ea que geruntur in tempore, ne ſimul labantur cum tempore, ſolent litterarum teſtimonio perhennari, noverint igitur tam preſentes quam poſteri Chriſti fideles univerſi quod nos de conſenſu & voluntate Conventus noſtri honorabilibus viris Domino Decano totique Capitulo Mindenſis Eccleſie dedimus in concambium tria jugera agrorum ſita in villa Merincghe in Campo ejusdem ville qui lantgewant dicitur pro tribus jugeribus aliorum agrorum juxta ſupradictam villam ſita ad prebendam ſive obedientiam Domini *Gherardi* dicti de *Baſtorpe* Canonici Eccleſie ſupradicte pertinencia perpetuo poſſidenda. Ut autem hec rata permaneant & inconvulſa preſens ſcriptum ſigillo noſtro dedimus ſigillatum. Datum in *Lucka* anno Domini Milleſimo tricenteſimo tercio in Craſtino nativitatis beati *Johannis Baptiſte*. (25. Jun.)

XXXII.

SUPER TRIBUS DOMIBUS CIRCA SANCTUM JOHANNEM IN IMMUNITATE ECCLESIE MINDENSIS SITIS.

Omnibus preſencia viſuris cognoſcere veritatem, quod nos *Hermannus* de *Mandeslo* Canonicus Mindenſis & *Volkerus de Wynthem* Civis Mindenſis de communi conſenſu Capituli discordiam inter nos ortam ſuper quibusdam domibus in area noſtra clauſtrali edificatis taliter duximus ordinandam, quod idem *Volkerus* ob ſalutem anime ſue & uxoris ſue Capitulo Mindenſi contulit domos ſupradictas in hunc modum quod ſupradictus Dñus *Hermannus* unam de illis domibus videlicet que eſt ſita verſus ſanctum *Johannem* ſtatim recipiat in ſuos uſus ſed locationem factam ratam teneat usque ad feſtum Paſche reliquas duas domos *Volkerus* & uxor ſua quousque vixerint teneant ſine cenſu annuali & in eodem ſtatu predicte domus ſicut in preſenti habentur maneant, poſt obitum vero dictorum predicte domus ipſi *Hermanno* cedent libere & quiete absque omni contradictione heredum ſi quos haberent vel illi qui tunc temporis ipſam curiam tenet in recompenſam vero nos Decanus & Capitulum damus predictis *Volkero* & *Margarete* uxori ſue fraternitatem & participationem omnium bonorum que fuerint in eccleſia noſtra pro animabus fidelium peragendis. In cujus rei teſtimonium Nos Decanus & Capitulum Mindenſe ſigillum noſtrum una cum ſigillo conſulum ad petitionem *H.* & *Volkeri* predictorum

dictorum preſentibus duximus apponendum. Datum Anno Dñi Milleſimo trecenteſimo tertio.

XXXIII.

STATUTUM QUODDAM CONTRA TRANSGRESSORES CANONUM.

Godefridus Dei Gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus ad perpetuam rei memoriam, Veſtigijs predeceſſorum noſtrorum inherere volentes ipſorum ſtatuta recenſemus cum quibusdam additionibus & declarationibus in hunc modum. Ad reprimendum maliciam perverſorum contra transgreſſores Canonum multe de novo pene tam in Lugdunenſi quam in Herbipolenſi Concilijs ſunt ſtatute, quarum aliquas ad preſens recitare duximus ut earum periculis auditis attencius evitentur. Primum eſt quod parochiales Eccleſie non conferantur alicui niſi viceſimum quintum annum attigerit. Secundum eſt, quod nullus plures habeat curas animarum aut plures dignitates absque diſpenſacione Domini Pape aut plures prebendas vel beneficia ſimplicia in noſtra dioceſi ſine noſtre diſpenſacionis licencia ſpeciali. Tertium eſt quod beneficiati in Eccleſijs curatis reſidenciam faciant perſonalem & ordines ſacros recipiant infra annum alioquin beneficijs ſint privati niſi juxta ſtatuta canonica voluerint ad ſtudium ſe transferre. Quartum eſt quod non teneant notorie concubinas, quia tales ſuſpenſi ſunt ipſo facto ac etiam beneficijs pri-

 vati.

vati. Quintum eſt quod illegitime natis non conferantur Eccleſie curate nec etiam eccleſias conducant, nec conducti Eccleſiaſtica ſacramenta miniſtrent ſine diſpenſatione Domini Pape. Sextum eſt quod nullus Eccleſiam ſeu prebendam aliquam vel beneficium Eccleſiaſticum aut proventus ipſorum qui ad eum de jure pertinent in alterius prejudicium recipere aut retinere preſumat & qui contra fecerint ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant & omnes conſentientes eisdem tanquam participantes in crimine criminoſis Septimum eſt, quod Univerſitates Civitatum & locorum aut conſules ſive Scabini qui prohibent ne aliquis conqueratur coram Eccleſiaſtico judice & ſtatuta condunt contra clerum ſive clericos & eccleſiaſticam libertatem excommunicationis & interdicti ſententias ſubeant ipſo facto. Octavum eſt quod qui bona Eccleſiarum vacantium & clericorum decedentium mobilia ſive immobilia diripere ac occupare preſumpſerint ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant. Nonum eſt quod qui Eccleſias vel monaſteria bonis eorum vel beneficijs ſpoliant vel procurant ſpoliari vel aliter proſequuntur pro eo quod perſonas aliquas nolunt eligere in eccleſijs ſive monaſterijs ſint excommunicati ipſo facto. Decimum eſt, quod in Archidiaconatibus ubi clerici vel perſone Eccleſiaſtice detinentur captivi presbiteri ſtatim poſtquam ad noticiam ipſorum pervenerit in ipſis Archidyaconatibus tam diu ceſſent a divinis quousque ex dimiſſione talium captivatorum divina merito reſumenda

da per noſtras litteras decernamus. Hec omnia ex Concilijs Lugdunenſi & Herbipolenſi collecta diſtricte precipimus ab omnibus fideliter obſervari, alioquin penas contra transgeſſores editas exequemur tempore oportuno. Inſuper etiam Capituli noſtri & omnium Prelatorum noſtrorum conſenſu accedente ſtatuimus quod omnes qui res Eccleſiarum vel monaſteriorum ſeu etiam clericorum rapiunt vel occupant violenter ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant & ad quamcunque parochiam civitatem vel munitionem eedem res rapte vel ſpoliate deferuntur ſive deducuntur vel etiam reponuntur, ſacerdotes parochiarum civitatum ſeu munitionum ſtatim ut eis conſtiterit, ceſſent a divinis quamdiu ibidem teneantur, prohibemus etiam ne clerici veſtibus ſciſſis a lateribus utantur, nec togis virgulatis in marginibus neque hapilleis cum ſertis ſuperius inſutis, ſed utantur habitu congruenti & tonſuras habeant clericales, monachi quoque Ordinis ſancti Benedicti in eundo & equitando habitum ſuum portent ſi penas latas & etiam per nos inferendas voluerint evitare. Datum *Minde* feria quarta poſt Remigij Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quarto in ſynodo noſtra Epiſcopali. (7. Octobr.)

XXXIV.

FACULTAS REDIMENDI BONA WIGRAVII.

Nos *Godefridus* Dei gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus omnibus ad quos preſens ſcriptum

 vene-

venerit recognoſcimus quod Capitulo noſtro Mindenſi dedimus & in hijs ſcriptis damus facultatem & licentiam ut videlicet manſos & bona ad officium Wichgravij pertinencia que a laicis emptionis titulo tenentur quando & prout poſſit noſtro nomine reemat ſive recuperet a manibus laycorum reſervata nobis libera facultate apud ipſum Capitulum bona vel manſos hujusmodi ſicut ab ipſo reempta fuerint ad nos pro ſimili quantitate pecunie revocandum, pro cujus rei teſtimonio ſigillo noſtro preſentem litteram dedimus communitam. Datum *Minde* quarto Idus Marcij Anno Domini Milleſimo tricenteſimo ſexto. (12. Mart.)

XXXV.

QUOD BONA IN OWELHUSEN, HADDENHUSEN &c. VENDITA AB OFFICIO WYGGRAVII TANDEM REVERTANTUR AD ECCLESIAM.

Univerſis viſuris preſentia Johannes Miles nec non *Rempertus* & *Herbartus* famuli dicti *Dunel* ſalutem in eo qui eſt omnium vera ſalus. Quia voluntates hominum ſunt inſtabiles & memorie labiles ſolent eorum geſta litteris roborari, hinceſt quod nos predicti recognoſcimus per preſentes quod bona que prefatus *Rembertus* frater noſter pro ſexaginta marcis Bremenſis argenti emptionis titulo comparavit a Venerabili Domino *Godefrido* Mindenſis Eccleſie Epiſcopo ſui capituli accedente aſſen-

Digitized by Google

aſſenſu ſita in quatuor villis ſcilicet *Oulbuſen Haddenbuſen Bygenbecke Upbuſen* ad Officium quod Wichgrefameth vulgariter dici ſolet pertinencia ad vitam dumtaxat quatuor perſonarum ſuam ſcilicet & uxoris ejusdem *Ghertrudis* primo & poſt eos *Johannis* militis ſupradicti & filij ſui *Remperti* nepotis memorati *Remberti* poſt obitum omnium quatuor dictarum perſonarum ad eandem Eccleſiam integraliter & libere revertentur, proteſtamur inſuper quod *Rempertus* emptor predictus pretacte Eccleſie poteſtatem tribuit quamdiu aliquis predictorum uſu fructuariorum in vita ſuperſtes fuerit eadem bona reemptionis titulo recuperandi pro quantitate pecunie pretaxate, fatemur nichilominus quod nullus heredum noſtrorum in predictis bonis poſtquam prenominate perſone quatuor uſufructum in eisdem habentes de medio ſublate fuerint quicquam juris ſibi poterit vendicare, In hujus recognitionis teſtimonium ſigillum fratris noſtri ſepedicti Johannis Militis preſentibus apponendum duximus cum alio non utamur. Datum *Minde* Anno Domino Milleſimo trecenteſimo ſexto, ſexto Idus Auguſti. (8. Aug.)

XXXVI.

SUPER CERTIS AGRIS SITIS CIRCA BRULONEM.

Nos *Godefridus* Dei gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus recognoſcimus & tenore preſencium

cium proteſtamur, quod cum Magiſter *Jacobus* Canonicus Mindenſis Archidyaconus in *Pattenbuſen Wylhelmus* & *Bruno* fratres ſui ejusdem Mindenſis eccleſie Vicarij zelo devocionis accenſi quindecim marcas Bremenſis argenti pro remedio animarum ſuarum obtuliſſent capitulo noſtro Mindenſi humiliter exorantes ut dicta pecunia in bona immobilia converteretur, de quorum proventibus perpetua fieret conſolacio fratribus pro eo ut annis ſingulis in octava omnium ſanctorum ipſorum omnium ſanctorum memoria in choro Mindenſi cum ſolempnitate debita perpetuis temporibus ageretur, Decanus vero & Capitulum pie predictorum fratrum peticioni annuentes nobis preces ſuas attentius direxerunt rogantes ut ad hoc benivolum noſtrum conſenſum adhibere dignaremur quod pecuniam predictam in agros noſtros ſitos inter brulonem * & curiam dictam graue ad officium Wychgravij pertinentes eis convertere liceret ad peragendum videlicet ſolempnitatem ut premittitur antedictam & conſolationem fratribus de agrorum eorundem proventibus miniſtrandam, Nos igitur Decani & Capituli noſtri predictorum precibus inclinati proprietatem predictorum agrorum & omne jus quod in ipſis hactenus habuimus predicto Capitulo noſtro aſſignavimus ut perpetue poſſideant & ut ea que premiſſa ſunt fideliter compleantur & ne ſuper hijs impoſterum ſcrupuloſa queſtio valeat ſuboriri noſtrum & Capituli noſtri ſigilla preſentibus

* *Brulo*, Bruillium, brolium &c. pro campo eoque maxime arboribus conſito muris aut ſepibus cincto quam ſæpiſſime ſumitur.

bus ſunt appenſa. Datum *Petershagen* pridie Kalendas Auguſti Anno Dominice . . Milleſimo tricenteſimo ſeptimo. (31. Jul.)

XXXVII.

QUOD EPISCOPUS POTEST BONA WIGRAVII RECUPERARE.

Nos *Volquinus* Prepoſitus *Heinricus* Decanus & Capitulum Eccleſie Mindenſis proteſtamur quod licitum eſt Domino noſtro Capitulo vel ſuo ſucceſſori bona Wichgravij emptionis titulo recuperare a nobis prout nos eodem titulo predicta bona a laycis recuperabimus ob favorem Epiſcopi ne layci preſcriberent contra ipſum, & ſi facultate ſibi conceſſa recuperandi aliquid impedimenti obſtaret, nos ipſum ſervare tenemur indempnem, recuperatio autem cujuslibet manſi erit pro viginti marcis Bremenſis argenti prout nos ipſa recuperabimus a laycis ſicut ſuperius eſt expreſſum. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum majus preſentibus eſt appenſum. Datum in die *Stephani* protho martiris Anno Domini Milleſimo tricenteſimo nono.

26. Dec.

Digitized by Google

XXXVIII.

CONCORDIA INTER EPISCOPUM ET CIVITATEM MINDENSEM.

Nos Dei gratia *Bernhardus* de *Lypp* Prepoſitus Eccleſie Padeburnenſis Theſaurarius Eccleſie Mindenſis & *Raynhardus* de *Vorenholte* miles recognoſcimus & tenore preſencium proteſtamur, quod ſuper omnibus diſcordijs controverſijs & inimicitijs inter Reverendum Dñum noſtrum *Godefridum* Mindenſem Epiſcopum ex una & Civitatem Mindenſem parte ex altera undicumque hactenus exiſtentibus concordiam & amiciciam tractamus & ordinamus quam ordinationem ipſi ex nunc & in antea una voce aſſeruerunt ſe inviolabiliter ſervaturos ita quod prefatus Dominus noſter Epiſcopus ipſos cives Mindenſes tanquam dilectos ſuos fideles & ſubditos a modo pro ſuo poſſe promovebit fideliter & defendet ipſique Mindenſes eidem Domino Epiſcopo deinceps tanquam Domino ſuo fideliter aſtabunt obſequijs debitis & jura ſua quantum in ipſis fuerit tuebuntur, in cujus noſtre ordinationis & utriusque partis conſenſus teſtimonium preſentem litteram ſub ſigillorum noſtrorum teſtimonio dedimus communitam. Datum & actum *Minde* quarto Kalendas februarii Anno Domini Milleſimo tricenteſimo undecimo.

29. Jan.

XXXIX.

XXXIX.

SUPER CERTA DOMO CIRCA CURIAM WIGRAVII DATA AD ALTARE S. LAURENTII.

Gotfridus Dei gratia Mindenſis Ecclesie Epiſcopus ad perpetuam rei memoriam. Ad honorem Dei ſancti *Petri* & ſancti *Goorgonij* Patronorum Ecclesie noſtre Mindenſis & ad decorem ipſius Ecclesie domum quandam ſitam prope curiam Wichgravij nobis vacantem per mortem laycorum qui eandem domum a nobis tenebant in feodo de conſenſu Capituli ymo verius ad preces ipſius Capituli vendidimus pro triginta marcis Bremenſis Argenti *Wylhelmo* ſacerdoti altaris ſancti *Laurentij* in Ecclesia noſtra Mindenſi cum conditionibus infra ſcriptis, videlicet quod ipſe & ſui ſucceſſores in perpetuum debeant providere ut due majores campane pulſentur in certis feſtivitatibus a noſtro Capitulo in ſuo ordinario deſignatis. In cujus rei teſtimonium & Capituli noſtri ſigilla preſentibus ſunt appenſa. Datum *Minde* in die *Dyoniſij* Anno Domini Milleſimo tricenteſimo duodecimo. (9. Octobr.)

XL.

SEPARATIO PREPOSITURE S. MARTINI.

In nomine Domini Amen. *Godefridus* Dei gratia Epiſcopus Ecclesie Mindenſis ad perpetuam

rei

rei memoriam. Cum inter *Lodewicum* Prepoſitum Ecclefie ſancti *Martini* Mindenſis ex una & ipſius Ecclefie Decanum & Capitulum parte ex altera ſuper adminiſtratione prebendarum ejusdem Eccleſie altricationis materia ſepius verteretur, ipſi tamen pro communi bono ut omnis deinceps queſtionis ac diſſenſſionis materia tolleretur inter ſe pariter convenerunt & cum Capitulo Majoris Eccleſie ſuper iſto negocio ſollempni tractatu prehabito tandem ex omni parte videlicet duos ex parte Capituli majoris Eccleſie duos ex parte ipſius Prepoſiti & duos ex parte Decani & Capituli ſancti Martini Arbitros ſive ordinatores in facto hujusmodi ſtatuerunt qui plenaria hujus ordinationis poteſtate in ſe a partibus antedictis accepta de maturo & exquiſito Conſilio ſtatuerunt ordinaverunt & ex virtute poteſtatis in hac parte ſibi tradite pronunciarunt taliter amodo perpetuis temporibus obſervandum videlicet, quod adminiſtratio prebendarum Eccleſie ſancti *Martini* predicti apud Decanum & Capitulum ibidem pleno jure perpetuo remanebit, nec prepoſitus ejusdem Eccleſie quicunque pro tempore fuerit, in eadem amminiſtratione ſibi juris vel quaſi aliquid uſurpabit, ſed ijdem Decanus & Capitulum pro amminiſtratione hujusmodi duodecim marcas Bremenſis argenti ſuo Prepoſito annis ſingulis in octava beati Martini ſub pena dupli perſolvent itaquod quandocunque predictam ſummam ipſo die octave ſanctiMartini predicte vel ante ſolvere neglexerint, ex tunc ad ſolutionem viginti quatuor marcarum Bremenſis argenti ſuo Prepoſito de hoc anno

no pro tali negligentia niſi forte idem Prepoſitus penam hujusmodi mitigaverit, tenebuntur, ſalvo etiam eidem Prepoſito jure inpheodandi & prebendas Canonicorum una cum Decano pro ipſius eccleſie conſuetudine aſſignandi & archidiaconatu ſuo cum omni jurisdictione ſpirituali prout ad eum ratione Prepoſiture dinoſcitur pertinere, Officio vero ſcilicet piſtoris & coci Eccleſie predicte quam primum ea vacare quocumque modo contigerit apud predictos Decanum & capitulum ſancti Martini pleno jure perpetuo remanebunt, ut autem hec premiſſa prout ſtatuta ordinata & pronuntiata fuerunt debitum ſortiantur effectum nobis extitit a partibus antedictis humiliter ſupplicatum, ut ea per approbationem noſtram dignaremur auctoritate ordinaria confirmare. Nos igitur attendentes quod ſecundum varietatem temporis ſtatuta variantur humana ut futuris temporibus diſſenſionum ac litium occaſio precludatur, ordinationem predictam juxta ſingulos articulos in ea premiſſos in hijs ſcriptis auctoritate ordinaria confirmamus & ſtatuimus perpetuis temporibus obſervanda. In cujus noſtre Confirmacionis & conſenſus partium predictarum ac aliorum premiſſorum omnium teſtimonium noſtrum Capituli Majoris Eccleſie noſtre *Lodewici* Prepoſiti ſupradicti & Capituli Eccleſie ſancti Martini predicte ſigilla preſentibus ſunt appenſa, ordinatores vero premiſſorum fuerunt *Henningus* Decanus *Wedekindus* Prepoſitus Hameleuſis *Hinricus* Prepoſitus ſancti *Johannis* Mindenſis *Hermannus* Archidyaconus in *Oſen Wernerus*

nerus Archidyaconus in *Reme* & *Johannes* dictus *Scele* Canonici Eccleſie noſtre predicte qui loco teſtium preſentibus inſeruntur una cum alijs pluribus fide dignis. Actum ordinatum pronuntiatum & confirmatum duodecima Kalendas Maij Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quarto decimo.

20. Apr.

XLI.

SUPER CASTRUM REGNEBERCH.

E*ngelbertus* Dei gratia Epiſcopus Prepoſitus Decanus & Capitulum eccleſie Oſnaburgenſis ad perpetuam rei memoriam, ut pax & concordia inter noſtram & Mindenſem eccleſias obſerventur, que inter easdem eccleſias & dioceſes ex eo ſunt multociens interrupte quod predeceſſores noſtri Epiſcopi Oſnaburgenſes qui pro tempore fuerint partem eccleſie Oſnaburgenſis Caſtri *Renenberghe* aliquando nobilibus & interdum militibus aut alijs obligarunt ex quibus obligationibus captivitates & occiſiones hominum incendia rapine occaſiones litium & alia dampna inter noſtram Oſnaburgenſem & Mindenſem dioceſes ſepius evenerunt, Nos *Engelbertus* Epiſcopus Prepoſitus Decanus & Capitulum Eccleſie Oſnaburgenſis predicti cupientes quantum in nobis eſt hujusmodi dampnis & periculis precavere de Conſilio & approbatione miniſterialium & Civium noſtrorum cum Rdō Patre Dño *Godefrido* Epiſcopo Prepoſito Decano & Capitu-

pitulum eccleſie Mindenſis ordinavimus & preſentibus ordinamus fide corporali hinc inde preſtita perpetuis temporibus obſervandum, quod nos vel ſucceſſores noſtri Epiſcopus Oſnaburgenſis qui pro tempore fuerit aut Prepoſitus Decanus ſeu Capitulum Eccleſie noſtre Oſnaburgenſis partem dicti caſtri *Renenberge* ad eccleſiam noſtram Oſnaburgenſem pertinentem absque conſenſu & voluntate Epiſcopi Mindenſis qui pro tempore fuerit, nec non Capituli eccleſie Mindenſis alicui deinceps quocunque modo non vendemus nec etiam obligemus, Item ordinatum eſt quod Epiſcopus Mindenſis qui pro tempore fuerit & eccleſia Mindenſis partem dicti Caſtri *Renenberghe* ad eccleſiam & dioceſin Mindenſem pertinentem cum omni jure antiquo pacifice tenebit & poſſidebit, & Epiſcopus Oſnaburgenſis qui pro tempore fuerit Prepoſitus Decanus & Capitulum ac Dioceſis Oſnaburgenſis non impedient aliquibus modis Epiſcopum vel eccleſiam Mindenſem quin partem dicti caſtri ad eccleſiam & dioceſin Mindenſem pertinentem teneant & poſſideant pacifice & quiete. Item eſt adjectum & ordinatum quod Epiſcopus Mindenſis qui pro tempore fuerit ac ipſa eccleſia & dioceſis Mindenſis in parte prelibati caſtri ad eandem eccleſiam & dioceſin Mindenſem pertinentem edificare poterit licite de lapidibus & lignis prout utilitati eccleſie & dioceſi Mindenſi viderit expedire. In cujus rei teſtimonium nos Engelbertus Epiſcopus & nos Prepoſitus Decanus & Capitulum eccleſie Oſnaburgenſis predicti ſigilla noſtra preſentibus duximus appo-

ponen-

ponenda. Datum Anno Dñi Milleſimo tricenteſimo quarto decimo in craſtino beati *Mathie* Apoſtoli. (25. Febr.)

XLII.

SUPER CAPELLA S. MAGNI.

Godefridus Dei gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus omnibus hoc ſcriptum viſuris noticiam rei geſte, noveritis quod *Hermannus de Wynthem* civis Mindenſis pia devocione ductus capellam de novo fundatam in clauſtro noſtro Majoris Eccleſie dotavit cum ſuis bonis videlicet cum curia in *Bulch* & quatuor manſis ad ipſam pertinentibus quos a *Bodone* milite dicto *Ouch Lodowico* fratre ſuo *Johanne Lodovico* & *Bodone* filijs dicti *Bodonis* militis ſua pecunia comparavit ſcilicet quinquaginta marcis Bremenſis Argenti & cum uno manſo ſito apud predictam curiam in *Bulch* quem ſua pecunia comparavit ſcilicet duodecim marcis Bremenſis argenti & fertone * ab *Ottone* milite & *Ludolpho* filio ſuo dictis *Trepel*, preterea vicarij & alij de altaribus beneficiati in eccleſia noſtra Majori ortum unum ſitum in *Baſtorpe* quem comparaverunt de elemoſinis Geroldi quondam Decani & *Johannis* de *Hegerhuſen* quondam civis Mindenſis applicuerunt eidem cappelle ut in anniverſario *Gheroldi* vicarijs & beneficiatis noſtre eccleſie undecim ſolidi miniſtrentur, in anniverſario Johan-

* Ferto quarta pars marcæ.

Johannis miniſtrentur tredecim ſolidi, triginta ſacerdotibus ſcilicet duobus ſacerdotibus vicarijs in choro ſacerdoti altaris ſancti *Johannis Ewangeliſte* ſancte *Anne* ſancte *Marie* altaris antiqui, ſancte *Marie* altaris novi ſancti *Laurencij* ſancte *Katherine* ſanctorum *Johannis* & *Pauli* ſancti *Michaelis* ſanctorum *Cosme* & *Damiani*, omnium ſanctorum ſacerdotibus altarium & ſacerdoti altaris ſancte crucis dabit duplicem porcionem, In eccleſia ſancti *Martini* dabit duobus vicarijs ſacerdotibus in choro ſacerdoti ſancti *Nicolai* & ſacerdoti capelle ſancti *Bartholomei* & capellano ſancti *Spiritus* in foro. Item quatuor ſacerdotibus apud Eccleſiam ſancte *Marie* ſi ibi fuerint, Item duobus ſacerdotibus eccleſie ſancti *Johannis Ewangeliſte*, Item plebano ſancti *Symeonis* Item ſancti *Georgij* ſancti *Johannis Baptiſte* & leproſorum Capellanis, quos denarios capellanus dicte nove capelle inſtitutus a decano qui pro tempore fuerint colliget & in predictis anniverſarijs miniſtrabit, & ſi aliquid reſiduum fuerit idem capellanus pro labore ſuo poterit retinere, capellanus etiam qui pro tempore fuerit omnibus diebus privatis miſſam debet legere pro defunctis, in feſtivis vero diebus Dominicis & feriatis leget miſſam prout dies feſtus requirit, In omni miſſa leget collectam *Deus in cujus miſeratione* &c. Idem etiam capellanus Decano obedienciam faciet chorum frequentabit cantet & leget ſuo tempore ſicut alij, miſſam vero leget diebus ſingulis infra primam niſi infirmitas vel neceſſitas excuſent eundem, Et nos *Godefridus* Epiſcopus de conſenſu Capituli noſtri omnia premiſſa ratificamus

& tenore preſencium confirmamus proprietatem omnium bonorum premiſſorum & predicti orti donantes capelle ſepedicte. In cujus rei teſtimonium noſtrum & capituli noſtri ſigilla preſentibus ſunt appenſa. Datum anno Domini Milleſimo tricenteſimo quinto decimo in Cathedra ſancti *Petri*.

18. Jan.

XLIII.

ORDINATIO FACTA INTER EPISCOPUM ET COMMUNITATES DE WUNSTORP SUPER CASTRO ET OPIDO WUNSTORP.

G*odefridus* Dei gratia Epiſcopus Eccleſie Mindenſis & *Johannes* ſenior ac *Ludolphus* junior Comites de *Wunſtorpe* ad noticiam preſencium & certitudinem futurorum poſt graves inimicitias ſuper caſtro & oppido *Wunſtorpe* inter nos orta facta eſt compoſitio ſub hac forma, in primis caſtrum in *Wunſtorpe* deſtruetur nec ab aliquo noſtrum reedificari debet niſi noſter eque conſenſus acceſſerit utrobique, preterea nos Epiſcopus antedictus conſenſimus ut ipſi comites predicti de novo caſtrum edificent in loco qui *Borſtelde* dicitur ab ipſis & eorum heredibus poſſidendum, & nos comites antedicti vici verſa conſenſimus ut Dominus noſter Epiſcopus & ſui ſucceſſores caſtrum in *Boclo* quiete poſſideant ipſoque jure perpetuo libere perfruantur, conſentimus etiam & preſentibus conſenti-

mus

mus ut idem Dominus Epiſcopus & ipſius ſucceſſores pro edificijs ſibi neceſſarijs lapides in monte qui *Tidenberch* dicitur ſcindi vel cedi faciant & deduci quantum & quotiens eis fuerit oportunum ac etiam ut omnes qui ſe in munitione *Bocklo* recepe- rint ad manendum ligna ſibi neceſſaria obtineant in ſilveris & ſilva quod vulgariter dicitur echtwort in der holtmarke nec non etiam paſturam & paſcua pro ſuis pecoribus habeant cum noſtra penitus voluntate, ſicut eorum cuilibet opus erit, ceterum inter nos utrobique de oppido *Wunſtorpe* & ejus juribus ac proventibus eſt taliter ordinatum, quod formam compoſitionis antique inter quondam venerabilem Dominum *Ludolphum* Epiſcopum & Eccleſiam Mindenſem ex una & nos *Johannem* Comitem predictum ac noſtros ſucceſſores ex parte altera conſcriptam & tribus ſigillis videlicet ipſius Domini Epiſcopi *Ludolphi* & noſtri *Johannis* Comitis ac oppidanorum Wunſtorpenſium communitam cujus narratio in ipſis litteris compoſitionis ita incipit: *Poſt graves inimicitias ſuper caſtro & oppido Wunſtorpe inter nos ortas mediante nobili viro Comite Ottone de Welpa facta eſt compoſitio* & cetera, & ante datam taliter terminatur: *In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum una cum ſigillis Dominorum noſtrorum predictorum preſentibus eſt appenſum.* Datum &c. juxta omnem ſui tenorem preter articulos hic premiſſos inviolabiliter tenebimur obſervare ita quod ſi dubium aliquod inter nos ortum fuerit ſpecialis a nobis recurſus haberi debebit literas ad easdem, igitur ad obſervatio-

nem inviolabilem articulorum omnium premiſſorum & forme compoſitionis antique litterarum ſcilicet predictarum nos videlicet Epiſcopus & Comites prenominati firmiter nos in invicem aſtrinximus corporali preſtito juramento & ſigillis noſtris preſentibus appoſitis in teſtimonium ſuper eo, nos vero conſules & oppidani Wunſtorpenſes hujusmodi concordie congaudendo premiſſis omnibus conſentibus & omnia que ad nos pertinent, obſervabimus & fideliter faciemus quandocunque fuerimus requiſiti. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum una cum ſigillis Dominorm noſtrorum predictorum preſentibus eſt appenſum. Datum & actum *Wunſtorpe* preſentibus *Johanne de Alten Thiderico* dicto *Holtgravio*, *Herbordo de Mandeslo* & *Ludolpho de Golttere* militibus *Johanne* & *Everbardo* dictis *Rumeſtotteln* famulis alijsque pluribus fide dignis noſtris miniſterialibus & vaſallis anno Domini Milleſimo tricenteſimo ſeptimo decimo in Craſtino *omnium ſanctorum*. (2. Nov.)

XLIV.

QUOD OBEDIENCIARII ANNONAM DABUNT INFRA FESTA MARTINI ET THOME.

Nos *Bruningbus* Decanus & Capitulum Eccleſie Mindenſis conſiderantes quod Obedienciarij eccleſie noſtre qui panem prebendalem ſtatutis ad hoc temporibus ex conſuetudine juramento vallata ratio-

Digitized by Google

rationabili & preſcripta nobis miniſtrare conſueverunt vel ſaltem aliqui ex eisdem novis advenientibus frugibus fructibusque proventuum ſuorum perceptis annonam ſuam diſtrahunt conſumunt & expendunt & etiam aliqui eorundem debitis gravati creditoribus ſuis exſolvunt ad alleviandam ſarcinam debitorum propter ea que dicta ſunt miniſtrationem panis prebendalis in certis temporibus contingit impediri ſepiſſime vel differri matura deliberatione prehabita de communi conſenſu & unanimi voluntate ſalubre remedium contra hujusmodi impedimentum ſeu dilationem panis noſtri prebendalis decrevimus adhibere ordinantes & inviolabiliter ſtatuentes ut ſingulis annis quilibet obedientiarius annonam de qua per circulum anni certis & ſtatutis ad hoc temporibus panem prebendalem miniſtrare debebit infra feſtum *Martini* & feſtum beati *Thome* apoſtoli ad clauſtrum noſtrum & ad locum ad hoc deputatum integraliter & absque diminutione adduci faciat, ita quidem quod in pane noſtro prebendali nullus deputatis ad hoc temporibus ſit defectus, & ut ſtatutum hujusmodi inviolabiliter obſervetur, pena illud vallare decrevimus inferius annotata videlicet quod quicunque obedienciarius in adductione annone ſue in termino prenotato ut dictum eſt fuerit negligens & remiſſus ſit inobediens ipſo facto & a prebende ſue fructibus ſit ſuſpenſus, nullam gratiam habiturus niſi capitulo de premiſſis plenarie ſatisfiat, & ut hoc ſtatutum noſtrum perpetuis temporibus duraturum debitum in ſuo vigore ſortiatur effectum,

 peti-

Digitized by Google

petimus vos Reverendum Patrem ac Dñum noſtrum *Godefridum* Epiſcopum ut illud dignemini confirmare, & Nos *Godefridus* Mindenſis Epiſcopus ſtatutum hujusmodi ſicut provide factum eſt auctoritate noſtra ordinaria in nomine Domini confirmamus & ſigillum noſtrum una cum capituli noſtri ſigillo preſenti ſcripto apponi fecimus ſuper eo. Datum anno Domini Milleſimo tricentiſimo decimo ſeptimo Kalendis Junij.

26. Maji.

XLV.

FACULTAS REDIMENDI BONA AD ALTARE BEATI PETRI.

Godefridus Dei gratia Mindenſis eccleſie Epiſcopus univerſis preſentia viſuris ſalutem in Domino, noverint univerſi quod nos de conſenſu Capituli noſtri permiſimus ut Capellanus altaris *Petri & Pauli* apoſtolorum in medio eccleſie noſtre de novo conſtructi bona noſtra laicis obligata de manu laycali redimat & ad altare ſuum applicet videlicet, curiam unam prope *Hille* dictam Vorewerch decimam in *Broke* & medietatem decime in *Mettelaghe* cum omnibus ſuis juribus & pertinentijs fructusque percipiat quousque per nos vel ſucceſſores noſtros eadam bona recuperari valeant pro quadraginta ſex marcis Bremenſis argenti. In cujus rei teſtimonium noſtrum ac Capituli noſtri

ſigilla

Digitized by Google

ſigilla preſentibus ſunt appenſa. Datum anno Dñi Milleſimo tricenteſimo decimo ſeptimo nonis Julij. 7. Jul.

XLVI.

SUPER DIMIDIO MANSO DEPUTATO AD DORMITORIUM.

Bernhardus Prepoſitus *Bruningus* Decanus totumque Mindenſis Eccleſie Capitulum omnibus preſens ſcriptum viſuris ſeu audituris ſalutem in omnium ſalutari. Noverint univerſi quod nos verbo viri ſapientis quo dicitur fiducia magna eſt coram ſummo Deo elemoſina omnibus qui faciunt eam feliciter edocti quemdam dimidium manſum ad noſtram Prepoſituram pertinentem ſed jam dudum a laicis jure feodali poſſeſſum a *Raynhardo Stephani* ſuisque coheredibus noſtris & quorumdam Dominorum Criſti fidelium ſumptibus & expenſis recuperatum & libere expeditum pauperibus ſcholaribus in dormitorio ſcholarium dormientibus chorumque frequentantibus de unanimi conſenſu & bona voluntate ob reverentiam Dei & ad honorem Eccleſie noſtre donavimus & tenore preſentium aſſignavimus perpetuo poſſidendum, ut predicti ſcholares de proventibus qui inde proveniunt defectum quem plerumque in elemoſinis noſtris paciuntur, aliqualiter ſuppleant & eo uberius refléctionem recipiant corporalem, & ut in Eccleſia noſtra per dictorum Scholarium frequentiam

 divi-

divinè laudis organa augeantur, ſtatuimus etiam & inviolabiliter ordinamus, quod quicumque ad tam pium opus elemoſinam ſuam predictis ſcolaribus prout Dominus inſpiraverit decreverint elargiri, preter divinam remunerationem eorum memoria in anniverſarijs ſuis in vigilijs & miſſa animarum & oblatione & candela perpetuo peragatur, quam oblationem & candelam proviſor predictorum Scholarium ad hoc per capitulum deputatus de proventibus predictorum Scholarium procurabit. In cujus rei teſtimonium Prepoſiti & Capituli noſtri ſigilla preſentibus ſunt appenſa. Datum *Minde* anno Domini Milleſimo tricenteſimo decimo octavo in die *Agapiti* martiris.

18. Aug.

XLVII.

SUPER UNO MANSO APUD RODENBEKE.

Nos *Bernhardus* Prepoſitus Eccleſie Mindenſis tenore preſencium publice proteſtamur quod cum diſcretus vir *Wilhelmus* presbiter vicarius eccleſie noſtre Mindenſis zelo devocionis accenſus quendam manſum apud *Rodenbeke* ſitum ad noſtram Prepoſituram pertinentem ſed a laycis jam dudum jure pheodali poſſeſſam a *Wernero de Hasle* ſuisque heredibus ad uſum eccleſiaſticum in ipſa noſtra majori eccleſia ad libitum ſue voluntatis perpetuo con-

Digitized by Google

convertendum ſuis ſumptibus & expenſis comparaſſet, acceſſerunt ad nos honorabiles . . Viri Dñus *Bruningus* Decanus & Capitulum cum presbitero ipſo attentius deprecantes ut conſenſum noſtrum una cum ipſis ad hoc adhibere dignaremur ut predictus manſus juxta pium ejusdem propoſitum *Wilhelmi* in eadem noſtra eccleſia ad uſum eccleſiaſticum applicetur, nos eorum pijs peticionibus inclinati conſenſu etiam Capituli accedente predictum manſum ad quodcunque altare vel ad quodcunque Dei miniſterium idem *Wilhelmus* ad preſens vel in futuro in predicta eccleſia habere decreverit damus ad perpetuo poſſidendum cum omni juris integritate tenore preſencium aſſignamus, & ne impoſterum ſuper premiſſis ſcrupuloſa queſtio valeat ſuberiri noſtrum ac Capituli noſtri ſigilla preſentibus ſunt appenſa. Datum *Minde* Anno Dñi Milleſimo tricenteſimo decimo octavo in Craſtino *Laurencij* martiris. (11. Aug.)

XLVIII.

FACULTAS REDIMENDI BONA WYGGRAVII.

G*odefridus* Dei gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus omnibus preſens ſcriptum inſpecturis ſalutem in omni ſalutari. Noverint univerſi quod vacantibus noſtre Eccleſie quibusdam manſis & bonis ad Officium Wichgravij pertinentibus & per venerabilem Patrem Dominum *Ludolfum* Epiſcopum

pum noſtrum predeceſſorem laicis pro debitis ab ipſo & ſuis predeceſſoribus juſta ut ſperamus, neceſſitate contractis emptionis titulo aſſignatis & etiam aliquibus manſorum predictorum pignore obligatis dedimus Capitulo noſtro facultatem ut manſos & bona hujusmodi de manu laycali recuperaret nomine noſtro in quantum jura permitterent modis & motibus quibus poſſet reſervata nobis nichilominus facultate recuperandi manſos & bona hujusmodi a Capitulo noſtro pro eadem pecunie quantitate quam pro eisdem bonis recuperandis ſe diceret probabiliter expendiſſe, verum quia propter incurſus & oppreſſiones malignantium Nobilium vaſallorum & Miniſterialium Nos & noſtram Eccleſiam minus juſte impugnantium bona noſtra pro defenſione Eccleſie noſtre laycis vendere vel obligare nos oportuit evidenti neceſſitate graviſſime nos urgente de ſalubri diſcretorum virorum conſilio ne nota alienationis a quoquam notari poſſemus ſex manſos ad predictum Officium Wychgravij pertinentes & in Campo extra muros Mindenſes ſitos, quos predictum Capitulum a laycis recuperatos hactenus quiete & pacifice poſſedit in ipſum Capitulum receptis ab eodem trecentis & viginti marcis Bremenſis Argenti cum omni juris integritate transtulimus & tenore preſencium transferimus ab eodem Capitulo perpetuo poſſidendos nichil nobis juris in eisdem vel noſtris ſucceſſoribus reſervantes, in cujus rei teſtimonium noſtrum & Capituli noſtri ſigilla preſentibus ſunt appenſa. Datum & Actum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo decimo nono Nonis Junij. (5. Jun.)

XLIX.

XLIX.

QUOD NON NISI IN CANONICALI ECCLESIA SCHOLE HABEANTUR.

P*h*. Dei gratia ſancte Colonienſis Eccleſie Archi Epiſcopus Univerſis Eccleſiaſtici ordinis fratribus Prepoſitis videlicet Decanis Abbatibus ſive Abbatiſſis Canonicis monachis presbiteris ſeu quibuslibet inferioribus in Epiſcopatu Mindenſi conſtitutis ſalutem in Domino & paternam dilectionem. Multimoda & fide digna relatione didicimus rationabilem atque laudabilem conſuetudinem ab antiquis patrum temporibus in Epiſcopatu Mindenſi pro jure obſervatam hanc ſcilicet ut nulli prorſus perſone Majori ſive minori liceat Scholas aliquas vel aliquod conventiculum puerorum litteris inſtruendorum in aliquo loco niſi in eo ubi Canonicalis habetur Eccleſia tenere, quod provida ſagacitate ſtatutum fuiſſe patet ut videlicet puerorum miniſterio chori & tocius Eccleſie honor & ſervicium ampliaretur, nunc autem pravam & huic bone conſuetudini & ſcripto juri contrariam audivimus emerſiſſe audaciam quod plurimi in partibus illis in quibus libet locis pueros ſibi coadunare & Scolam uſurpare preſumunt, quod quia contra rationem & juſtitiam agere probantur omnino prohibemus ne quis ulterius hoc facere preſumat ſub diſtrictione anathematis interdicimus. Si quis autem temerario auſu in hoc pertinax inventus fuerit, graviter ſe puniendum noverit.

L.

Digitized by Google

L.

QUOD PER DIMIDIUM MILLIARE A MYNDA NULLA PROPRIETAS DIMITTATUR.

Nos Capitulum Eccleſie Mindenſis attendentes quod propter incurſus malignantium ac predonum & raptorum invaſiones noſtra eccleſia multiplicibus eſt attrita moleſtijs ac injurijs laceſſita utpote bona nobis & eccleſie noſtre attinentia per noſtram Mindenſem dioceſim ubilibet ſita rapinis & incendijs & incurſibus malignantium devaſtata ſunt adeo & turbata quod eorum fructibus & proventibus libere gaudere non poſſumus ullo modo matura deliberatione prehabita ac de unanimi conſenſu ſalubre conſilium duximus iniendum ordinantes ac inviolabiliter ſtatuentes ut proprietatem omnium bonorum manſorum & agrorum & proventuum quorumcunque infra dimidium miliare circa civitatem Mindenſem contentorum quocumque jure a noſtra eccleſia poſſideantur a poſſeſſoribus eorundem nullo umquam tempore extra noſtram Majorem eccleſiam Mindenſem dimittamus vel conſenſum ad hoc adhibeamus ut ab eccleſia noſtra alienetur vel quomodolibet diſtrahatur ut ſi forte poſſeſſores bonorum predictorum eis carere vel ea vendere decreverint facilior ad emendum ea nobis aditus acquiratur ut detrimentum quod in bonis noſtris remotis patimur recuperare valeamus aliqualiter in vicinis Datum & Actum Anno Dñi Milleſimo tricenteſimo decimo nono jdus Januarij.

13. Jan.

LI.

Digitized by Google

LI.

SUPER CERTIS PECUNIIS IN EMANCIPATIONE CANONICORUM EXPONENDIS.

Nos Capitulum Ecclesie Mindenſis diligenti conſideratione didicimus & oculata fide comperimus quod Scolares noſtre Ecclesie non ſecundum Canonicorum noſtrorum ad Canonicatum & prebendam ingreſſum puerili levitate inducti pro libito ſuæ voluntatis unum de noſtris concanonicis de novo ad Canonicatum electis tempore electioni eorum deputato hactenus in Epiſcopum elegerunt, exactionantes nichilominus quosdam concanonicos noſtros ad eorum epiſcopatum non electos, ut eis in electione hujusmodi parcerent illa vice pecuniam etiam eis ab Epiſcopis hujusmodi electis pretextu procurationis datam pueriliter & inutiliter expenderunt, Nos igitur matura deliberatione prehabita ordinandum duximus & inviolabiliter ſtatuendum quod predicti ſcholares noſtre eccleſie ex nunc & in antea aliquem de noſtris Concanonicis de novo ad Canonicatum electis ſecundum ingreſſum ad Canonicatum in Epiſcopum eligere debebunt, electusque octo marcas Bremenſis Argenti & non aliud ratione electionis de ſe facte tenebitur miniſtrare, quarum quatuor marcas Scholares, ut eorum ludus potius valeat, quam pereat, percipient & cum eis ordinare & diſponere poterunt quicquid ipſis videbitur expedire. Due vero marce ad ſacrarium noſtrum cedent pro ornamentis eccle-

ecclefie ampliandis & due marce ad dormitorium Scholarium pro perpetuis proventibus ipſis Scholaribus choro noſtro deſervientibus acquirendis, ut ſic quod hactenus pueriliter & inutiliter expenſum eſt, ad uſus utiles & apud Deum & homines laudabiles utiliter convertatur, quatuor etiam marcas predictas ad ſacrarium & dormitorium deputatas unus de collegio noſtro ſive Canonicus ſive vicarius, quem ad hoc decreverimus deputandum, recipiet ac fideliter reſervabit quousque ad ea que tacta ſunt convertere decreverimus tempore oportuno. Datum & Actum Anno Dñi Milleſimo triceenteſimo decimo nono. Idus Januarij.

13. Jan.

LII.

SUPER DIMIDIO MANSO IN CAMPO MYNDENSI PERTINENTE AD DORMITORIUM.

G*odefridus* Dei gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus omnibus preſens ſcriptum viſuris ſalutem in omnium ſalutari. noverint univerſi quod nos recepta libera reſignatione dimidij manſi in campo Mindenſi ſiti a quadam vidua dicta *Eyleke* filiisque ſuis *Ludolpho Johanne* & *Hermanno* dictis *Schodebusch* quem idem a nobis partim & partim a Prepoſito Majori hactenus jure tenuerant pheodali ob reverenciam ſancti *Petri* Principis Apoſtolorum Sanctique *Gorgonij* Martiris Scholaribus in dormi-

torio

torio noſtre eccleſie dormientibus & choro noſtro in divinis cultibus ſervientibus proprietatem ejuſdem dimidij manſi de conſenſu Domini *Bernhardi* Prepoſiti ſpecialiter & totius noſtri Capituli generaliter voluntate unanimi accedente applicamus perpetuo poſſidendum ut per eosdem Scholares in noſtra Eccleſia divine laudis organa augeantur. In cujus rei teſtimonium noſtrum prediƈti Prepoſiti & Capituli noſtri ſigilla preſentibus ſunt appenſa. Datum & Aƈtum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo decimo nono feria quinta poſt *Reminiſcere.* (8. Martij.)

LIII.

SUPER DIMIDIO MANSO IN CAMPO MYNDENSI DEPUTATO AD DORMITORIUM.

G*odefridus* Dei gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus omnibus preſens ſcriptum viſuris ſalutem in omnium ſalutari. Noverint Univerſi quod cum *Johannes* de *Lubbeke* Eccleſie noſtre Mindenſis Canonicus Archidiaconus in *Pattenhuſen* dimidium manſum in Campo Mindenſi extra valvam ſanƈti *Symeonis* ſitum de quibusdam fratribus carnalibus videlicet *Ludolpho Johanne* & *Hermanno Schodebusch* diƈtis Zelo devocionis accenſus ſua pecunia comparaſſet volens eandem applicare ad dormitorium Eccleſie noſtre Majoris ut Scholares de dormitorio choro noſtro deſervientes poſſent eo uberius de

ejus-

Digitized by Google

ejuſdem dimidij manſi fructibus famulari petivit a nobis humiliter ut proprietatem ejuſdem dimidij manſi una cum capitulo noſtro predictis Scholaribus donare & aſſcribere dignaremur, nos juſtis ſuis peticionibus inclinati memorati dimidij manſi proprietatem accedente Capituli noſtri conſenſu predictis Scholaribus de dormitorio damus & tenore preſencium poſſidendum perpetuo aſſignamus. In cujus rei teſtimonium noſtrum ac Capituli noſtri ſigilla preſentibus ſunt appenſa. Datum & Actum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo viceſimo in die *viti* Martiris.

15. Junij.

LIV.

SUPER CERTIS LITONIBUS. *

Ego *Ludolphus* de *Goltern* miles & mei veri heredes recognoſcimus in hijs Scriptis quod in hominibus morantibus in parochia *Leveſte* qui pertinent ad obedientiam in Gherboldeſſen ad defendendum michi deputatis ab honorabili viro Domino *Johanne* dicto *Schell* Cantore Mindenſi nil juris michi nec meis heredibus aſcribo, ſed quamdiu dicti Dñi Johannis fuerit voluntate ut ipſis defen-

ſabo

* *Lito*, litus, lidus, ledus idem ſignificant, nempe ſervum glebæ adſcriptum. Gloſſæ interlineares Legis ſalicæ: *Litus, fiſcalinus* vel *ſanctuarius*, id eſt, qui in publicis, privatis aut Eccleſiarum fiſcis ſeu prædijs degit.

Digitized by Google

ſabo. In cujus teſtimonium ſigillum meum pro me & meis heredibus preſentibus eſt appenſum. Datum Anno Dñi Milleſimo tricenteſimo viceſimo in vigilia *Thome* Apoſtoli.

20. Dec.

LV.

SUPER DIMIDIO MANSO.

Gotfridus Dei gratia Mindenſis Eccleſiæ Epiſcopus omnibus preſens ſcriptum viſuris ſalutem in Domino. Noverint univerſi quod recepta libera reſignatione dimidij manſi in campo Mindenſi extra valvam ſancte *Marie* ſiti a *Brunone* de *Ryno* Cive Mindenſi ſuisque fratribus ac juſtis heredibus eorundem eundem dimidium manſum de conſenſu Capituli noſtri cum proprietate ac omni juris integritate dormitorio majoris eccleſie noſtre donamus ac perpetuo poſſidendum tenore preſentium aſſignamus ut Scholares inibi dormientes choro noſtro uberius deſerviant ac Domino fidelius famulentur. In cujus rei teſtimonium noſtrum ac Capituli noſtri ſigilla preſentibus ſunt appenſa. Datum anno Domini Milleſimo tricenteſimo viceſimo nonas februarij.

5. Febr.

Digitized by Google

LVI.

QUOD PREPOSITUS POTEST HABERE PREBENDAM CUM SUIS ANNEXIS.

Nos *Hinricus* Prepoſitus *Bruningus* Decanus & Capitulum Eccleſie Mindenſis conſiderantes quod propter incurſus malignantium & predonum invaſiones continuas bona ad Prepoſituram Capitulum & Eccleſiam noſtram pertinencia rapinis & incendijs devaſtant & quaſi ad nichilum rediguntur propter quod timendum eſt ut ob defectum temporalium divine laudis organa plus minui quod tamen abſit, oporteat quam augeri, & maxime cum Prepoſitos qui pro tempore fuerint per ſe vel per ſuos jura Prepoſiture propteꝛa que tacta ſunt plerumque tueri non valentes, de Prepoſitura cedere contigerit, de ſolo corpore prebende non valeant ſuſtentari. Nos matura deliberatione prehabita hac conſtitutione perpetuo valitura ſtatuimus & inviolabiliter ordinamus ut quicunque ex nunc & in antea in Eccleſia noſtra in Prepoſitum eligitur eo jure quo aliquis Canonicorum in conſolationibus decimis obediencijs rebusque alijs que ex Capitulo noſtro provenire poterant, ſi quas tempore ſue electionis habet vel in futuro juxta ingreſſum & Canonicatum & prebendam habiturus eſt cum omni juris integritate Prepoſitura non obſtante pleniſſime poſſideat, ut eo commodius Prepoſiture preſit ac prebendas eo uberius valeat miniſtrare & ſi eum de prepoſitura cedere contigerit quocumque caſu veniente eo melius

lius valeat ſuſtentari. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo viceſimo primo die *Tiburtij & Valeriani* martirum.

14. Apr.

LVII.

SUPER UNO MANSO ANTE VALVAM BEATE VIRGINIS DEPUTATO AD FESTUM CORPORIS CHRISTI &c.

In nomine Domini amen. Nos *Godefridus* Dei gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus recognoſcimus tenore preſencium proteſtando quod cum bone memorie Magiſter *Jacobus* olim ipſius majoris Eccleſie noſtre Cantor & *Wilhelmus* frater ejus ibidem vicarius pie devotionis affectu in feſto Corporis Chriſti ob ejusdem Sacramenti reverentiam & ipſius feſti obſervantiam ampliorem in eadem Eccleſia conſolationem perpetuam facere decreviſſent, ſed interveniente morte id aliquamdiu manſiſſet neglectum, ne tamen talis devotio fruſtraretur in ipſius negligentie ſupplementum diſcreti viri *Bruno* frater predictorum & *Brun* ipſorum conſanguineus vicarij eccleſie memorate a nobis manſum unum ante valvam ſancte *Marie* ſitum ex obitu *Ludolphi Phalelien* nobis vacantem pro ſexaginta marcis Bremenſis argenti in utilitatem Eccleſie noſtre converſis ad conſolationem predictam legitime comparaverunt, quem manſum cum omni juris integritate ob evidentem neceſſitatem noſtram de

conſenſu Capituli noſtri eisdem vendidimus ſub conditionibus infra ſcriptis videlicet quod ipſi eumdem manſum vite ſue temporibus libere poſſidebunt, ſed in feſto prefato XXII. ſolidos denariorum Mindenſium dividendorum, ut ſequitur, miniſtrabunt. Diſtributio talis erit, inter Dominos Canonicos tunc preſentes novem ſolidi equaliter dividentur & totidem inter omnes vicarios tam veteres quam novellos Campanarios ut cum campanis majoribus ſolempniter veſperas prepulſent & in horis alijs debitis dabitur unus ſolidus Scholaribus, unus ſolidus Camerarijs ſex denarij Rectori Scholarum & ſuccentori ſex denarij Cantanti in organo quatuor denarij & octo denarij pro lumine quod exuri totaliter permittetur, Defunctis autem predictis *Brunonibus* duo ſacerdotes vicarij Majoris & primi altarium proviſores eisdem ſuccedent in adminiſtratione predicte conſolationis qui annonam a dicto manſo tempore meſſis collectam usque ad aſcenſionem Domini fideliter conſervabunt, quam tunc vendent & uterque eorum tres ſolidos recipiet pro ſua ſollicitudine & labore, ac deinde in feſto ſepedicto quod cum ſolempnitate magna ſervabitur, ſicut in conſtitutione apoſtolica continetur, perſonis premiſſis videlicet Campanarijs Scholaribus Camerarijs Magiſtro ſuccentori Cantanti in organo & ad lumen dabuntur quatuor ſolidi ut ſuperius eſt expreſſum, reſiduum vero totum ſive multum fuerit ſive parum pro medietate inter Dominos Canonicos preſentes & pro medietate inter omnes vicarios equaliter dividetur, ut autem hec

rata

rata maneant in eternum Nos G. Epiſcopus antedictus preſens ſcriptum ſuper hoc editum ſigilli noſtri munimine fecimus roborari. Et nos Prepoſitus Decanus & Capitulum ſupradicti premiſſis conſenſum benivolum adhibentes ſigillum noſtrum etiam appoſuimus in robur perpetue formitatis. Actum & Datum *Minde* anno Domini Milleſimo tricenteſimo viceſimo ſecundo duodecima Kalendas ſeptembris. (21. Aug.)

LVIII.

SUPER DIMIDIA MARCA DANDA PER PLEBANUM IN DUSHORN DE UNA CURIA IBIDEM.

Nos *Gotfridus* Dei gratia Epiſcopus *Heinricus de Lippia* Prepoſitus *Bruningus* Decanus totumque Capitulum Eccleſie Mindenſis omnibus in perpetuum recognoſcimus tenore preſencium publice proteſtantes, quod diſcretus vir *Johannes* plebanus in *Dushorne* cum pleno noſtro conſenſu ac bona voluntate curiam quandam ſitam in *Dushorn* cum confinio ſue dotis a parte aquilonari cum quadam ibidem caſa ab *Alberto* famulo dicto *Proveſtinge* & a ſuis veris heredibus legaliter ſeu jure hereditario emit ſibi & ſuis ſucceſſoribus in dicta eccleſia perpetuo poſſidendam, que quidem curia & caſa cum earum attinentijs a noſtra Prepoſitura ſecundum jus pheodale cadere deberent, tamen bonam intentionem dicti *Johannis* quam in hac emptione

ad retributorem omnium bonorum habet, animadvertentes, omne jus quod nos in dicta curia caſa agris ſeu earum attinentijs hactenus habuimus accedente ſpecialiter conſenſu Prepoſiti noſtri & omnium quorum conſenſus requirendus fuerat in memoratum *Johannem* ſuam eccleſiam & ſucceſſores ſuos transfundimus plenarie & ex toto dantes dictorum bonorum proprietatem hac tamen conditione adjecta quod ſui ſucceſſores qui pro tempore fuerint de predictis bonis dabunt noſtro Capitulo anno quolibet in die anniverſario obitus dicti *Johannis* poſt mortem dimidiam marcam Bremenſis argenti ad conſolationem que inter Canonicos noſtros eſt tantum qui divinis interfuerint dividenda ut ejus memoria celebrius & devotius peragatur, & ſi prefatum *Johannem* locum ſuum permutare reſignare ſive alio modo dimittere contigerit nichilominus ſepedicta curia que eſt libera ab omni onere advocatie & qualibet ſervitute cum omnibus ſibi appendencijs vijs invijs paſcuis nemoribus & univerſis juribus ſibi quo ad vixerit remanebit, ſi vero ſui ſucceſſores dicte eccleſie in Dushorne rectores pretaxatam pecuniam dare renuerent aut in die anniverſario ſui obitus poſt mortem non darent quolibet anno infra menſem dabunt duplicatam pecuniam, quodſi negligenter ſuperſederent vel dare nollent rationabilem cauſam eos excuſantem non pretendentes, ex tunc locatio ſive proviſio ſepedictorum bonorum ad noſtrum capitulum libere devolvetur & noſtri domini memoriam ſepedicti *Johannis* ſacerdotis in ſuo anniverſario die obi-

obitus de dictis bonis peragere non ceſſabunt. Item memoratus *Albertus* & ſui veri heredes cenſum & annuam penſionem de ſuis curijs quas a Prepoſitura noſtra detinent noſtro Prepoſito qui pro tempore fuerit, dabunt annis ſingulis integraliter & ex toto ac ſi jam dicta bona minime vendidiſſet, prout in littera eorum ſuper ſolutione cenſus & annue penſionis edita quam vidimus lucide ſatis liquet. In cujus rei teſtimonium noſtra ſigilla preſentibus ſunt appenſa. Datum anno Domini Milleſimo tricenteſimo viceſimo ſecundo, ipſo die beati *Mathie* apoſtoli. (24. Febr.)

LIX.

SUPER ALTERO DIMIDIO MANSO.

In nomine Domine amen. Nos *Godefridus* Dei gratia Mindenſis Ecclesie Epiſcopus recognoſcimus tenore preſentium proteſtando quod ex capituli noſtri beneplacito & conſenſu quosdam agros in campo Mindenſi ſitos ex obitu *Ludolphi Phalelien* nobis vacantes videlicet manſum unum cum dimidio pro nonaginta marcis Bremenſis argenti in utilitatem eccleſie noſtre converſis cum omni juris integritate *Conrado de Haddenbos* ejusdem eccleſie vicario & *Johanni* Dominorum Camerario dicto de *Elffede* vendidimus pleno jure qui emptores pro devotionis affectu dictos agros in ipſius eccleſie noſtre majoris uſum convertere decreverunt ſub conditio-

ditionibus infra ſcriptis videlicet quod idem *Johannes* vel ſucceſſor ejus quicunque ad fornacis miniſterium inſtitutus dictos agros nomine capituli poſſidens jam dicto *Conrado* vicario quamdiu vixerit in feſto Penthecoſtes unam marcam Mindenſem annis ſingulis erogabit & deinde in feſto beate *Margarete* virginis ut idem feſtum tam in primis quam ſecundis veſperis ac horis alijs conſuetis & in miſſa cum ſequentia in organis & pulſatione majorum campanarum ſolempniter peragatur triginta tres ſolidos in choro diſtribuendos prout ſequitur annuatim tenebitur miniſtrare, diſtributio talis erit, decem octo ſolidi inter dominos Canonicos qui eidem feſto preſentialiter interfuerint, equaliter dividentur inter vicarios undecim ſolidi ſuccentori ſex denarij dabuntur, rectori Scholarium ſex denarij Camerarijs & Campanarijs ſolidus & Scholaribus ſolidus ut ipſi cum magnis campanis adjuvent pulſare cantanti in organis denarij quatuor pro cereo octo denarij qui exuri totaliter permittetur, Item octava ſancte *Marie Magdalene* ſolempnitate ſimili peragetur & tunc de dictorum agrorum fructibus per dictum Camerarium omnino fiet diſtributio coequalis quemadmodum eſt premiſſum, adjectum eſt preterea quod ſi ille Camerarius ſeu adminiſtrator prefatam diſtributionem negligeret terminis aſſignatis celerarius ejusdem eccleſie pro diſtributione prehabita facienda quomodocunque poterit ſub periculo neglectoris pecuniam mutuo procurabit, ſi vero prefatus Camerarius eſſet omnino negligens in premiſſis ex tunc Decanus & Capitulum de di-

ctis

ctis agris prout oportet ordinabunt ita quod premiſſa diſtributio ſemper fiat in utroque termino ſupradicto omni negligentia pretermiſſa, eſt eciam adjectum quod ſupradictus Conradus de marca ſibi danda dummodo in ipſa maneat eccleſia juxta ſuum beneplacitum poterit ordinare, ut autem hec perpetuo maneant inconvulſa Nos Epiſcopus antedictus preſens ſcriptum vide confectum ſigilli noſtri munimine fecimus roborari, Et nos Prepoſitus Decanus & Capitulum ſupradictum premiſſis conſenſum benivolum adhibentes ſigillum noſtrum etiam appoſuimus in robur perpetue firmitatis. Actum & Datum *Minde* Anno Domini Milleſimo tricenteſimo viceſimo ſecundo duodecima Kalendas ſeptembris.

21. Aug.

LX.

QUOD BONA INTUITU ECCLESIE ACQUISITA MANEANT APUD EANDEM &c.

G*odefridus* Dei gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus omnibus in Chriſto dilectis clericis noſtre civitatis & dioceſis ſalutem in Domino. Licet univerſi & maximi divinis obſequijs deputati primo loco teneantur obnoxij a quibus noſcuntur beneficia recepiſſe, nonnulli tamen clerici noſtre Civitatis & dioc. beneficia a ſancta matre eccleſia perceperunt minime attendentes res quas poſſident pretermiſſis

non ſine vicio ingratitudinis eccleſijs quarum intuitu ad ipſas res hujusmodi devenerunt indiſcrete largiuntur donant & quandoque diſponendas committunt in ultima voluntate in grave ſalutis ſue diſpendium & contra canonicas ſanxiones, Nos volentes ut tenemur ſubditorum periculis & ingratitudinis vicio modis quibus poſſumus obviare diſtricte precipiendo mandamus ut nullus clericus noſtre civitatis vel dioc. bona aut res quascunque per ipſum intuitu ſui beneficij acquiſitas donet aut leget eccleſijs ſive monaſterijs aut perſonis quibuscunque niſi quatenus a ſacris canonibus eſt permiſſum, executores vero ultimarum voluntatum ſeu manufideles qui ab ipſis clericis diſcedentibus fuerint deputati ſtatim corpore tradito eccleſiaſtice ſepulture omnia bona que reliquit defunctus nec non debita legata ac donata per ipſum diligenter ſub teſtimonio trium perſonarum Eccleſiaſticarum conſcribant inventarium ſub ſigillis ipſorum teſtium ordinent & rationem faciant infra menſem coram officiali noſtro de bonis debitis & alijs ſupradictis, nec non de teſtamento ac univerſis relictis & inventis de conſilio noſtri officialis ordinent & diſponant alioquin de executione ſeu manufidelitate eisdem commiſſa ſe ſub pena ſuſpenſionis ab officio & beneficio late ſententie in hijs ſcriptis nullatenus intromittant, ſed officialis noſter vel quibus hoc ſpecialiter commiſerimus vices eorum ſuppleant in hac parte ut autem clericorum mores & habitus in melius reformentur, in virtute ſancte obedientie mandamus quatenus clerici noſtre civitatis & dioc: tonſuram habeant

&

& habitum deferant ipſorum ordini congruentes, abſtrahant ſe etiam a negociacionibus turpi lucro feneratione impignoratione bonorum immobilium fructibus minime computatis in ſortem & uſura que propter avariciam ſunt idolorum ſervitus multorum animas exquiſitis fraudibus execrantes a tabernis & cohabitacione manifeſta . . Sciturí pro certo quod ſi in hijs aliquos culpabiles invenerimus eos caſtigatione debita corrigemus ſecundum quod eſt in ſacris canonibus diffinitum.

LXI.

SUPER CERTA PENSIONE PERTINENTE CHORALIBUS.

In nomine Domini Amen. Nos *Henricus* Prepoſitus *Bruningus* Decanus totumque CapitulumEccleſieMindenſis notum eſſe cupimus univerſis quibus exhibitum fuerit preſens ſcriptum quod *Conradus de Haddenhuſen* vicarius noſter perpetuus noſtro accedente conſenſu de penſione unius marce Mindenſis quam habet in agris quos ipſe una cum *Johanne* de *Elſede* comparavit chori Scholaribus viginti ſolidos poſt obitum ſuum legavit & contulit ſub hac forma quod in feſtorum quolibet ſubſcriptorum videlicet *Paſche Penthecoſtes* in *Aſſumpcione beate Marie* & in *Nativitate Domini* ſemper quinque ſolidos percipient, ne tunc mendicent ſed pocius inde conſolacionem habeant aliqualem, reſiduos vero quatuor ſolidos in ejusdem Conradi Anni-

Anniverſario divident inter ſe vicarij tunc preſentes, in quo anniverſario dicti Scholares unum lumen de octo denarijs & oblationem tanti ipſi *Conrado* pro ſuis meritis exſolvere tenebuntur, quam penſionem ipſorum conſervator agrorum terminis jam predictis bona fide tenebitur erogare, & ſi quisquam hoc pium opus immutare preſumpſerit, divine ſubjaceat ultioni. In quorum teſtimonium & perpetuam firmitatem ſigillo noſtro preſentes litteras ſuper hoc editas fecimus roborari. Actum & Datum decima Kalendas Aprilis Anno Domini Milleſimo tricenteſimo viceſimo tertio. (23. Martij.)

LXII.

SUPER ADVOCATIA IN HARENBERGE ET ALIIS REDDITIBUS PER EPISCOPUM REDIMENDIS.

Noverint univerſi preſentium inſpectores, quod cum Rdūs Pater & Dn̄us Dn̄us *Godefridus* Epiſcopus eccleſie Mindenſis mihi *Hartmanno de Lutbhuſen* famulo & uxori mee meisque veris heredibus ac *Hermanno* filio fratris mei advocatiam Officij ſui in *Horenberghe* cum omnibus ſuis attinencijs ac cum ceteris redditibus quos quidam famulus dictus *Perſyck* ab ipſo Domino Epiſcopo & ſuo capitulo habuerat obligatos & etiam unius fertonis redditus Bremenſis Argenti in *Rečten* pro triginta marcis Bremenſis argenti titulo pignoris obliga-

obligaverit prout in ſuis litteris plenius apparet, Ego *Hartmannus* prediƈtus pro me uxore mea heredibus meis & *Hartmanno* fratrueli meo ſupradiƈtis promitto per preſentes quod quandocunque idem Dominus vel ſucceſſor ſuus uni vel alteri noſtrum prediƈtam pecuniam ſolverit ipſi Dño Epiſcopo aut ejus ſucceſſori qui fuerit pro tempore advocatiam & alios redditus ſupradiƈtos cum litteris capituli Mindenſis libere reddemus integraliter in toto obſtaculo quolibet non obſtante. In cujus rei teſtimonium ſigillum meum preſentibus eſt appenſum. Datum Anno Dñi Milleſimo tricenteſimo viceſimo tercio feria ſecunda ebdomade paſchalis.

28. Martij.

LXIII.

DE DECIMA SUPER QUINQUE MANSOS DECANATUS. &c.

Nos G. Decanus & Capitulum Eccleſie Mindenſis univerſis preſentia viſuris tam preſentibus quam futuris notum eſſe cupimus quod conſtitutus coram nobis *Johannes* filius *Raynoldi* diƈti de *Honſtrate* clericus Mindenſis ſanus mente & corpore volens ſaluti anime ſue & parentum ſuorum utiliter providere in remiſſionem peccaminum ſui & ſuorum nobis decimam ſuper quinque manſos Decanatus ſe extendentem ſuper curiam Grauen extra valvam ſanƈte *Marie* ſitam poſt deceſſum ſuum donavit liberaliter & legavit uſu fruƈtum tamen

di-

dicte decime integraliter de noſtro beneplacito quoad vixerit ſibi retinendo, cujus etiam decime proprietatem Prepoſitus Eccleſie noſtre nobis contulit ſicut in inſtrumentis ſuper hoc nobis datis plenius continetur, prefatus vero *Johannes* donationem ſuam obſervari & haberi decrevit in hunc modum quod poſſeſſor decime prefate ſolvat tria talenta nomine penſionis annis ſingulis de eadem in anniverſario *Raynoldi* patris *Johannis* predicti ſcilicet ipſo die *Luciani* Martiris detur unum talentum & inter preſentes dividatur in hunc modum, quod Canonicis preſentibus duodecim ſolidi vicariis ſex ſolidi ad candelam & oblationem, ſedecim denarij Camerarijs & Cuſtodibus octo denarij tribuantur & ſimiliter in Anniverſario *Albeydis* uxoris *Raynoldi* antedicti matris Johannis ſupradicti videlicet ipſo die *Felicis* confeſſoris & conſequenter in Anniverſario *Johannis* ſepedicti poſtquam deceſſerit tempore ſuo, reliqua duo talenta partialiter diſtribuantur & equaliter modo prenarrato quorum memoriam in libro ad hoc deputato volumus regiſtrari & debitis officijs peragere ſicuti de fratribus noſtris fieri hactenus eſt conſuetum. In cujus rei evidentiam & perpetuam firmitatem ſigillum noſtrum preſentibus duximus apponendum. Et Ego *Johannes* dictus de *Honſtrate* clericus prenominatus premiſſa eſſe recognoſco & ea in ſingulis articulis obſervare promitto & intendo nec in aliquo in perpetuum contra ea facere vel venire ſigillum meum una cum ſigillo Capituli in teſtimonium preſentibus apponendo, Datum Dominica qua

canta-

Digitized by Google

cantatur *Reminiſcere* Anno Domini Milleſimo tricenteſimo viceſimo quarto. (11. Martij.)

LXIV.

ORDINATIO INTER COMITEM W. ET EPISCOPUM.

In nomine Domini Amen. Univerſis preſentes litteras inſpecturis ſeu audituris nos *Johannes* Dei Gratia de *Rodben* & in *Wunſtorpe* Comes cupimus eſſe notum, quod nos directum dominium ſive proprietatem duorum manſorum cum curia una ipſis manſis annexa ſitorum in campis ville *Lymbere* prope *Honover* Mindenſis Dioc: ſpontanea & libera voluntate ac matura deliberatione prehabita una cum conſenſu omnium noſtrorum verorum heredum & fidelium noſtrorum Vaſallorum cum omnibus eorum manſorum pertinentijs utilitatibus libertatibus immunitatibus ac juribus quibuscunque quomodolibet nobis competentibus donavimus & tenore preſencium donamus Reverendo in Chriſto Patri ac Domino Dño Mindenſi Epiſcopo ſueque Mindenſi Eccleſie vice permutacionis videlicet pro proprietate duorum manſorum Edyngerode ſitorum religioſis viris Abbati & Conventui monaſterij novalis ſancte *Marie* quod vulgariter *Betzingberode* dicitur Ciſterc. Ord. Hildeſemenſ. dioc. dimiſſa nec non poſſeſſionem ejusdem dominij ſeu proprietatis ipſis Epiſcopo & Eccleſie tradidimus & in hijs ſcriptis tradimus transferentes

tes

tes in eosdem Epiſcopum & Eccleſiam Mindenſem omne jus quod in predictis manſis in parte vel in toto habuimus cum proprietate eorundem perpetuis temporibus quiete & pacifice poſſidendum, renuntiantes inſuper omni juri & omnibus utilitatibus nobis & heredibus noſtris in predictis manſis competentibus vel competituris & omnibus beneficijs juris Canonici & civilis quorum nullum volumus nobis aut heredibus vel ſucceſſoribus noſtris contra premiſſa vel aliquod premiſſorum aliquatenus ſuffragari. In quorum omnium perpetuam firmitatem preſentem litteram inde conſcriptam & ſigillo noſtro munitam predictis Epiſcopo & Eccleſie Mindenſi dedimus in teſtimonium & Cautelam. Teſtes hujus rei ſunt *Hugo de Golteren* miles *Thidericus de Lecklere* dictus *Scolt* & *Johannes de Berchuſen* ſamuli & alij quam plures fide digni. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo viceſimo quinto in die *Jacobi* Apoſtoli. (25. Jul.)

LXV.

SUPER QUADAM DECIMA APPLICATA AD DECANATUM.

H*enricus* Dei gratia Prepoſitus Eccleſie Mindenſis omnibus hoc ſcriptum viſuris ſeu audituris ſalutem & rei geſte cognoſcere veritatem. Quod nos mera ac libera voluntate proprietatem decime de quinque manſis cum dimidio pertinentibus ad Decanatum Eccleſie noſtre predicte ex-

extra valvam ſancte *Marie* & apud Brulonem ſitis quam Johannes dictus de alta platea a nobis detinet & ipſam Capitulo noſtro poſt vite ſue tempora pacifice poſſidendam contulit dedimus aſſignavimus tradidimus damus aſſignamus & tradimus per preſentes Decano & Capitulo Eccleſie noſtre Mindenſis antedicte ipſius Capituli interveniente conſenſu. In cujus rei evidenciam ſigillum noſtrum una cum ſigillo Capituli noſtri preſentibus duximus apponendum. Datum Anno Domini Milleſimo trecenteſimo viceſimo ſexto in die beati *Bonifacij* Martiris & ſociorum ejus. (5. Junij.)

LXVI.

SUPER DECIMA IN JUTSEN PERTINENTE THESAURARIO AD LUMINARIA.

In nomine ſancte & individue Trinitatis. *Siwardus* Dei gratia Mindenſis Epiſcopus, Scire dignetur fidelium noſtrorum tam futurorum quam preſentium induſtria quam pia devotione & quam provida circumſpectione a Venerandis anteceſſoribus noſtris fuerit conſtitutum ut de fiſco & camera Epiſcopi non ſolum luminaria in diverſis ſolempnitatibus ſed & cuncta utenſilia ad cultum & decorem monaſterij noſtri neceſſaria cum omni cautela provideri debuiſſet, ſed quoniam peccatis exigentibus quidam predeceſſores noſtri circa curam Eccleſie minus ſoliciti omnia fere que ad fiſcum & ca-

cameram pertinebant militibus in beneficium diſtribuerant, nos timore Dei & amore Eccleſie accenſi decimam in *Jutſen* que abſolute & absque ullius perſone contradictione in noſtrum ceſſerat jus ad Cuſtodiam deputavimus ea videlicet ratione ut de illa Cuſtos Eccleſie & luminaria in omnibus feſtivitatibus & in purificatione ſingulis Canonicis candelam dimidie libre & pueris canonicis & tribus curie noſtre Officiatis Camerario Cellerario & proviſori tribus fertonibus ponderatam & funes & reſtes ad vela ſuſpendenda & campanas trahendas & ferramenta ad campanas & ſeras & oblates ad ſacrificium & impenſas ad veſtes ſacerdotales & Leviticas abluendas procurare deberet, cetera omnia ſicut antiquitus ſtatutum fuerat ad curiam Epiſcopi pertinerent, & ne iſta noſtre devotionis inſtitucio ullo unquam tempore ceſſari aut irritari valeat, banno noſtro firmavimus, teſtibus idoneis tam fratribus noſtris quam militibus & miniſtris corroboravimus carte noſtre & ſigilli noſtri impreſſione ſignavimus. Hec ſunt nomina teſtium *Heinricus* Prepoſitus *Wino* Prepoſitus ſancti *Martini Hermannus* presbiter *Luitbertus* presbiter *Rembertus* presbiter *Sicco* Dyaconus *Godeboldus* Dyaconus *Conradus* Dyaconus *Thidericus* Dyaconus *Rodbertus* Dyaconus *Sifrithus* ſubdyaconus *Monwercus* ſubdyaconus *Walderus* ſubdyaconus *Arnoldus* ſubdyaconus *Conradus* ſubdyaconus *Hildeboldus* Decanus ſancti *Martini Thietmarus* presbiter *Hermannus* presbiter *Adelberus* Dyaconus *Lantfrithus* Dyaconus *Adhelhardus* dyaconus, milites Eccleſie *Widekindus* advoca-

vocatus filius ejus *Florencius Suithardus Adolfus Thidericus Egilbertus Bardo Lambertus*, Miniſtri Ecceleſie *Luidolfus* filius ejus *Luidolfus Poppo Vaſtmarus Evo* filius ejus *Bernhardus Alſuuardus Bruno Raymarus Fritbericus Rado Wolframus Theodericus*.

LXVII.

DB TRIBUS SOLIDIS ARCHIDIACONO IN APPELDERN DANDIS PER MONASTERIUM IN OVERNKERKE DE CAPELLA IN BISPERODE.

Nos *Woltberus* Prepoſitus *Erengardis* Prioriſſa totusque conventus ſanctimonialium Eccleſie in *Overnkerken* preſentibus recognoſcimus proteſtantes quod ratione capelle in *Byſchepingerode* nobis incorporate obligamus nos & promittimus tres ſolidos Mindenſium denariorum Archidyacono in *Apeldern* qui pro tempore fuerit quovis anno in feſto ſancti *Michaelis* Archangeli perpetuis temporibus perſolvendos dantes eidem Archidyacono & Capitulo noſtri Conventus communitum evidens in teſtimonium ſuper eo. Anno ab Incarnatione Domini Milleſimo trecenteſimo viceſimo nono In vigilia beati *Andree* Apoſtoli. (29. Nov.)

LXVIII.

SUPER INCORPORATIONE ECCLESIARUM LINDEN ET LIMBERN FACTA MONASTERIO IN INSULA PROPE HONOVERE.

Ludewicus Dei gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus omnibus hoc ſcriptum viſuris ſalutem in eo qui eſt omnium vera ſalus. Noverint univerſi tam preſentes quam futuri preſentium inſpectores, quod nos Prepoſiti Decani Capituli noſtre Mindenſis & *Johannis de Lubbeke* Archidyaconi in *Pattenhuſen* pleno accedente conſenſu evidente neceſſitate & utilitate monaſterij infraſcripti diligenter conſideratis eccleſias parochiales in *Linden* & in *Lymbere* monaſterio ſanctimonialium in *Inſula* prope *Honover* cujus quidem Eccleſie in *Linden* jus patronatus de manu laycali cum alterius Eccleſie jure patronatus virtute permutationis comparavit interveniente noſtro & predictorum voluntate ſcitu & conſenſu, & alterius Eccleſie in *Lymbere* juspatronatus ad ipſum monaſterium pertinebat, incorporamus unimus & concedimus per preſentes perpetuis temporibus poſſidendas ita videlicet quod hujusmodi Eccleſijs per Capellanos ipſius monaſterij temporales deſerviatur in Officijs Divinorum quod cura ipſius nullatenus negligatur, qui capellani ſeu vicarij curam animarum ab ipſo Archidyacono in *Pattenhuſen* qui pro tempore fuerit recipient ipſiusque mandata fideliter exequantur & ipſum Archidyaconum ſeu ipſius nuncios ſpeciales

cum

eum ipſarum Eccleſiarum parochialium loca viſitare decreverint recipient condecenter & circa ipſum vel ipſos facient ſecundum quod hactenus fieri eſt conſuetum. Inſuper eſt adjectum, quod Prepoſitus & conventus Monaſterij predicti Archidyacono in *Pattenhuſen* predicto in feſto beati *Michaelis* ſingulis annis in civitate Mindenſi marcam Bremenſem nomine ſynodalium miniſtrabunt & ſic idem Archidyaconus in vita vel in morte tam in Prepoſitum quam Capellanum ſeu vicarios Eccleſiarum predictarum nichil ſibi juris ratione ſynodalium vendicabit & alia ſingula onera que ratione eccleſiarum debentur, idem Prepoſitus & Conventus fideliter ſupportabunt. In quorum omnium premiſſorum teſtimonium & conſenſum nos *Lodewicus* Dei gratia Epiſcopus Prepoſitus Decanus Capitulum & *Johannes* de *Lubbecke* Archidyaconus predicti ſigilla noſtra preſentibus duximus apponenda. Et nos Prepoſitus Prioriſſa totusque conventus monaſterij in *Werderen* noſtra ſigilla appoſuimus huic ſcripto in teſtimonium premiſſorum. Datum Anno Domini Milleſimo trecenteſimo viceſimo nono feria quarta poſt *judica*. (12. Apr.)

LXIX.

UPPE DE UPLECHTEDEN PROVENDE.

Univerſis preſentem paginam inſpecturis Nos Prepoſitus Decanus totumque Capitulum Eccleſie Mindenſis indempnitatibus Eccleſie noſtre

 pre-

prediƈte que frequenter propter negligentiam defeƈtum & deſidiam illorum qui fruƈtus prebendarum fratrum & Canonicorum abſentium proprie diƈtos *Uppelegede provende* colligere debebant & colleƈtos ad uſus Capituli reſervare grandia diſpendia patiebatur occurrere deſiderabiliter affeƈtantes ordinavimus & preſentibus ordinamus ut duo Canonici per Capitulum noſtrum fide digni aſſumantur qui ſacroſanƈtis Evangelijs taƈtis jurabunt quod fideliter fruƈtus prebendarum Canonicorum abſentium & etiam preſentium proprie diƈtos Uppelegede provende colligent bona fide & quicquid collegerint ſimul vel ſucceſſive ad ciſtam duabus clavibus claudendam poſitam ad armarium ponent & ibidem conſervent nichilque de eisdem prebendis vel ciſta recipient Capitulo noſtro irrequiſito & ipſius expreſſo non accedente conſenſu niſi forte circa duodecim ſolidos Mindenſes utilitate vel neceſſitate Capituli noſtri conſiderata pro negotijs Capituli noſtri aut pro nuncijs alicubi transmittendis, ſi autem alijs ex officio Colleƈtio fruƈtuum ut premittitur prebendarum competierit & colligere voluerint, illi manebunt colligent & conſervent modo & forma prout ſuperius eſt expreſſum, preterea ordinamus ut ſi aliquis Canonicus quicumque fuerit qui reſidenciam ſolitus ſit facere perſonalem vel perſonaliter vellet reſidere ſed propter metum corporis & rerum non auderet reſidentiam facere perſonalem dum modo coram nobis metum proteſtetur & juramento confirmaret vel per procuratorem ſi metus celeriter ſuperveniret,

Digitized by Google

niret, ipſi fructus prebende & diſtribuciones cotidiane in quibuscunque rebus conſiſtant, ſicut alijs Canonicis, qui divinis Officijs in noſtra eccleſia affuerint, tribuantur, preterea cum nonnulli Canonici qui prebendas ſtatutis temporibus adminiſtrare tenentur ſub ſpe remiſſionis ipſis faciende temporibus ut premittitur non miniſtrant & inobedientes efficiuntur, ut autem hujusmodi futuris periculis in quantum poſſibile eſt obviatur, ordinamus ut quicunque propter detentionem prebende & ipſius adminiſtrationem non factam ſed impoſterum faciendam inobediens factus fuerit ſeu fieret, nullatenus ad obedientiam admittatur niſi primo & ante omnia de omnibus retentis ſatisfecerit integraliter & ex toto & prebendam retentam adminiſtraverit univerſam nulla remiſſione ipſi facta ſeu facienda ſeu etiam proteſtatione ſe adjuvante, quam ante in obedientiam ſecundum conſuetudinem eccleſie fieri volumus penitus profutura, Inſuper decrevimus ut *quicumque de Canonicis noſtris per Scholares ad ludos pueriles exercendos in Epiſcopum ſecundum ordinem tamen & gradum fuerit aſſumptus*, * ille inquam Canonicus preter id quod Scholaribus ad ludos premiſſos prebetur quatuor marcas Bremenſes, duas ad armarium noſtrum & reliquas duas ad dormitorium Scholarium usque ad Craſtinum Epiphanie Domini immediate ſubſequentis perſolvet expedite, quod ſi ipſe Canonicus negligens fuerit vel remiſſus quod abſit, ex tunc in-

 obediens

* vide Diſſertationem cl. D. Dürr: De Epiſcopo puerorum. confer numerum CXXVI.

Digitized by Google

obediens ſit ipſo facto, nec ad obedientiam aliquatenus admittatur niſi ſatisfecerit primo integraliter & in toto. Item ſi duo in diſcordia ad prebendam unam electi fuerint vel quovis alio modo duo ſuper ea litigaverint ille aſſumetur per Scholares ad ludos ipſorum, qui in poſſeſſione prebende fuerit, & adverſarius poſtmodum aſſumetur ſi ſimiliter adeptus fuerit poſſeſſionem, & ut hujusmodi ſtatuta & ordinationes debitum ſortiantur effectum perpetuo valiture petimus vos Reverendum Patrem ac Dominum noſtrum Lodewicum Epiſcopum ut premiſſa dignemini confirmare, Eſt Nos *Lodewicus* Dei Gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus ſtatuta & ordinationes hujusmodi auctoritate noſtra ordinaria in nomine Domini confirmamus & ſigillum noſtrum una cum Capituli noſtri ſigillo preſenti ſcripto apponi fecimus in evidentiam premiſſorum. Datum & Actum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo in craſtino beati *Thome* Apoſtoli.

22. Dec.

LXX.

SUPER JURE PATR. ECCLESIE IN BASSE UNITE MONASTERIO BEATE VIRGINIS.

Lodewicus Dei gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus Omnibus ad quos preſens ſcriptum pervenerit & quorum intereſt ſeu quomodolibet intereſſe poterit in futurum ſalutem & ſinceram in Do-

mino

mino caritatem, Cum ea que nonnunquam ſalubri penſato propoſito utiliter diſponuntur ex ſupervenientibus nec precogitatis cauſis gravem & noxium inducunt effectum & ſic cum melius perſpicitur, revocantur, cumque dudum retroactis temporibus quondam Venerabilis in Chriſto Pater *Godfridus* pie rec: Mindenſis Epiſcopus predeceſſor noſter devotis ſupplicationibus Abbatiſſe Prioriſſe & Conventus Monaſterij ſanctimonialium *lacus ſancte Marie* noſtre dioc: ad quod quidem monaſterium jus patronatus parochialis Eccleſie in *Baſſe* pertinuit pleno jure, pia conſideratione favorabiliter inclinatus predictam Eccleſiam in *Baſſe* eidem monaſterio univerit incorporaverit ſeu donaverit conſenſu Capituli accedente, nunc que ex hijs que tempore hujusmodi unionis incorporationis ſeu donationis previderi non poterant inter perſonas monaſterij Archidyaconum loci ex interpoſitis pactis conditionibus ut frequenter lites ac diſcordie habeantur, nos debita conſideratione adhibita quod in hoc actum eſt quamvis tunc provide videlicet unionem incorporationem ſeu donacionem predicte eccleſie in omnibus ſuis pactis condicionibus cum conſenſu tocius noſtri capituli nec non honorabilis viri *Volcmari* Prepoſiti ſancti *Johannis* loci Archidyaconi ac etiam Prepoſiti Abbatiſſe & Conventus monaſterij memorati tenore preſentium ſolvimus & penitus revocamus ac omnia in ſtatum priſtinum reducendo ut Abbatiſſis que pro tempore fuerint jus patronatus dicte eccleſie remaneat & de ea quociens vacaverit cum conſenſu prepoſiti preſentando

do diſponant ſicut antea extitit obſervatum & Archidyaconi qui pro tempore fuerint infra ſepta curie monaſterij ſic quidem ut ſepta hujusmodi per fluxum & rivulum circulum rivuli currentis prope & extra domum hoſpitum curie memorate & prout nunc currit idem rivulus diſtinguantur, ſuam jurisdictionem nullatenus interponant tanquam jurisdictione hujusmodi ad Nos ordinarie pertinente Archidyaconis vero qui pro tempore fuerint in villa ſeu eccleſia in *Baſſe* ſua jurisdictio in omnibus ſalva permaneat prout ad eos hactenus pertinebat. In quorum omnium evidens teſtimonium ſigilla noſtrum videlicet ac Capituli Mindenſis nec non *Vocl:mari* Archidyaconi Abbatiſſe ac Conventus *lacus ſancte Marie* predictorum preſentibus ſunt appenſa. Actum & Datum Minde Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo primo ipſo die beati *Marci* Ewangeliſte.

25. Apr.

LXXI.

STATUTUM SUPER CELLERARIO.

Prepoſitus Decanus totumque Capitulum Eccleſie Mindenſis omnibus preſens ſtatutum viſuris & audituris ſalutem & notitiam ſubſcriptorum. Ne deinceps ſicut hactenus ex negligentia vel abſentia periculoſa Celerariorum, qui pro tempore aliquando fuerunt, Capitulum noſtrum Mindenſe gravia & multiplicia pericula in ſuarum ſuſtineat

ſtineat diſtributione prebendarum matura deliberatione prehabita unanimique Conſenſu omnium noſtrum nec non Reverendi in Chriſto Patris ac Domini noſtri Domini *Lodowici* Epiſcopi noſtri beneplacito & aſſenſu ad id accedentibus inviolabiliter & perpetuo duximus ſtatuendum ut ex nunc Celeraria ipſa penes Capitulum noſtrum permaneat, ita videlicet, quod ſuperior in gradu Canonicus poſt Prepoſitum & Decanum gradatim descendendo usque ad inferiorem Canonicum majorem tamen prebendam habentem ad annum unum ſi voluerit dictam Celerariam acceptare poterit & habere, qui poſtquam acceptaverit, reſidentiam faciat perſonalem, ut ultra duas ſeptimanas ſine Canonicorum licentia aliquando non ſit abſens, alioquin ex tunc in optione ſit ipſius capituli pro reſiduo tempore illius anni Celerariam committere cui velit. Qualibet etiam feria ſecunda proxime precedente diem beati Jacobi Apoſtoli jurare tenebitur Capitulo noſtro ſe per annum hujusmodi fratrum Canonicorum prebendas debere fideliter miniſtrare. Ceterum ſi quisquam Canonicorum forte nollet ſe de Celleraria ipſà intromittere illa vice anno ad ipſum ut premittitur legitime devoluto, inferior ipſo quoad gradum & introitum ſe ſi voluerit intromittat, ut ſic decurſis gradibus inferioribus ſingulariter & finitis denuo fiat reinceptio a ſuperioribus Canonicis juxta formam & modum ſuperius prenotatos. Actum Ordinatum & ſtatutum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo primo ipſo die beati *Bartholomei* Apoſtoli

Digitized by Google

ſtoli ſub ſigillo noſtro majori cui & nos *Lodewicus* Dei gratia Epiſcopus in ſignum noſtre confirmationis & aſſenſus ſigillum noſtrum recognoſcimus appendiſſe. (24. Aug.)

LXXII.

QUOD OBEDIENCIARIUS DE GHERBOLDESSEN HABET UNUM PLAUSTRUM FRUMENTORUM DE DECIMA IN HEMMEN.

Omnibus innoteſcat, quod nos Johannes Decanus & Capitulum Eccleſie Mindenſis ordinavimus ex nunc in perpetuum Obedienciarium in *Gherboldiſen* qui pro tempore fuerit Decimam *Heveren* habere debere in recompenſam dimidij plauſtrati ſiliginis & totidem ordei quod dare conſueverat Capitulum ipſi Obedientiario de decima prelibata ita videlicet quod idem Obedienciarius de decima hujusmodi duas marcas Mindenſium denariorum in Craſtino beati *Martini* annis ſingulis futuris temporibus noſtro Capitulo miniſtrabit, quod ſi non faceret ipſam decimam ipſo facto juxta conſtitutionem noſtri Capituli circa bona communia hactenus habitam perdidiſſet. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtri Capituli ad cauſas preſentibus duximus appendendum. Datum ipſo die feſto *Aſcenſionis* Domini noſtri *Jheſu* Chriſti Anno ejusdem Milleſimo tricenteſimo trioeſimo ſecundo. 28. Maji.

Digitized by Google

LXXIII.

SUPER INCORPORATIONE ECCLESIE IN DILINGEN FACTA MONASTERIO LEVERN DE QUO ARCHIDIACONUS IN LUBBECK ANNUATIM HABEBIT VI. SOLIDOS OSNABURGENSES.

L*odewicus* Dei gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus omnibus preſens ſcriptum viſuris ſalutem in Domino ſempiternam & perpetuam memoriam rei geſte. Ne ea que aguntur in tempore ſimul labantur cum tempore expedit ut ſcripturis perhennentur, hinc eſt quod dilecti nobis in Chriſto Prepoſitus Abbatiſſa & Conventus Monaſterij ſanctimonialium in *Leveren* noſtre dioc: nobis humiliter ſupplicarunt ut pietatis divineque remunerationis intuitu neceſſitatibus & utilitatibus ipſorum conſideratis Eccleſiam baptiſmalem in *Dilingen* cujus jus patronatus ad eosdem Prepoſitum Abbatiſſam & Conventum dinoſcitur pertinere ipſis & ſuo monaſterio incorporare & pleno jure aſſignare dignaremur perpetuo poſſidendam preſertim cum eadem Eccleſia in vicino monaſterij ejusdem ſit adeo ſituata, quod per capellanum ſeu capellanos in adminiſtratione ſacramentorum Eccleſiaſticorum & alijs ad curam animarum incumbentibus poſſit ſalubriter gubernari. Nos igitur attendentes quod ex debito noſtre paſtoralis dignitatis Officio eccleſijs & monaſterijs noſtre jurisdictioni ſubjectis tenemur in ſuis neceſſitatibus & utilitatibus conſilio & auxilio ſuffragari ſupplicationi ſeu

peti-

peticioni nobis facte annuentes de maturo conſilio honorabilium virorum Prepoſiti Decani & Capituli noſtre Eccleſie Mindenſis nec non diſcreti viri *Lodewici* Archidyaconi in *Lubbecke* in quo Archidyaconatu predictaEccleſia ſita eſt conſenſu & voluntate benivola accedente Eccleſiam in *Dilinghen*predictamPrepoſito Abbatiſſe & Conventui in*Leveren* memoratis auctoritate ordinaria incorporamus ac pleno jure damus poſſidendam perpetuo tenore preſencium aſſignamus ita videlicet quod ipſius monaſterij antedicti qui pro tempore fuerit capellanum ipſius monaſterij ad jam dictam Eccleſiam regendam Archidyacono in *Lubbeke* cum primo vacaverit preſentabit, cui idem Archidyaconus curam animarum pure committet ut in adminiſtrationibus Eccleſiaſticorum ſacramentorum & in alijs que ad curam animarum incumbentibus eccleſia predicta fideliter & ſalubriter gubernetur, quem quidem preſentatum idem Prepoſitus removere poterit & alium preſentare quociens & quando ſibi viſum fuerit expedire modo & forma ſuperius annotatis & quicquid de dicta Eccleſia derivari contingerit ad refectorium & expenſas dictarum ſanctimonialium cedet & omnino convertatur ut eo magis ipſis propter neceſſitatem ſuorum victualium extra monaſterium evagandi materia ſubtrahatur. Inſuper omne jus nobis ratione Pontificalis Officij tam in ſubſidio moderato petendo tam in alijs intuitu dicte Eccleſie debitum nobis & Eccleſie noſtre reſervamus jure Archidyaconi ſimiliter per omnia ſalvo permanente eo dumtaxat excepto

quod

Digitized by Google

quod Synodalia a Capellano ut premittitur inſtituto decedente non recipiat, nec aliquatenus de hijs ſe intromittat, ſed in recompenſam eorum ſex ſolidos Oſnaburgenſis monete a Prepoſito monaſterio & conventu predictis ſingulis annis in Synodo noſtra Epiſcopali poſt feſtum beati *Michaelis* poſt deceſſum Domini *Johannis* plebani ibidem vel pacifica poſſeſſione per ipſos ut premittitur adepta idem Archidyaconus recipiet expedite, decedente vero Domino Johanne pro nunc plebano idem Archidyaconus ab eo Synodalia recipiet ſecundum conſuetudinem hactenus obſervatum ut ſic Archidyaconatui in *Lubbeke* pro nunc & futuris temporibus debite caveatur, per hoc autem que premiſſa ſunt nichil novi juris in Prepoſitum in *Leveren* & ſuum monaſterium Archidyaconus in *Lubbeke* vendicabit. In quorum omnium teſtimonium & conſenſus nos *Lodewicus* Dei gratia Epiſcopus Prepoſitus Decanus & Capitulum Eccleſie Mindenſis & *Lodewicus* Archidyaconus in *Lubbeke* predictus ſigilla noſtra appoſuimus huic ſcripto. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo quinto ſeptima die menſis Marcij Datum ſeptima die menſis Marcii. Et nos Prepoſitus Abbatiſſa & Conventus Monaſterij in *Leveren* predicti noſtra ſigilla in premiſſorum evidenciam duximus preſentibus apponenda. Datum ut ſupra.

LXXIV.

LXXIV.

SUPER ECCLESIA IN LUDERSEN IMPIGNORATA MONASTERIO IN LUCKA.

L*odewicus* Dei gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus Prepoſitus Decanus totumque ejusdem Eccleſie Capitulum Univerſis Chriſti fidelibus ad quos pervenerit ad perpetuam rei memoriam preſens ſcriptum. Noſcant tam preſentes quam poſteri quod nos bona voluntate & unanimi conſenſu attendentes onera neceſſitates & commoda que religioſi viri Dn̄us Abbas & Conventus monaſterij in *Lucka* Ordinis Ciſtercienſis & noſtre dioceſis ſtudio hoſpitalitatis nec non a malignorum hominum eosdem injuſte impetencium incurſibus indeſinenter perferunt & ſuſtinent ita ut idem monaſterium ſic annalibus quam varie deſtitutum proventibus & revera ejusdem annui redditus quam plurimum diminuti, igitur ne occaſione hujusmodi gravaminum regularis diſciplina que hactenus ibidem viguit tepeſcat, ſed ſemper in ſpiritualibus proficiens ſuſcipiat incrementum ad evidentem utilitatem reddituumque ſic diminutorum defectus ſupplendos ac onera predicti monaſterij ſupportanda ſufficienti deliberatione prehabita accedente nobis conſenſu *Lippoldi de Godenſtede* Archidyacono in *Pattenhuſen* concanonici noſtri eccleſiam in *Luderſen*. In qua idem Abbas & Conventus dicti monaſterij jus patronatus habere dinoſcuntur cum omnibus ſui fructibus redditibus proventibus juribus poſſeſſionibus nec non obventionibus ad ipſam

ipſam ſpectantibus ipſis donavimus & incorporavimus ac preſentibus donamus & incorporamus perpetuis poſtquam vacaverit, temporibus poſſidendam ita videlicet quod ipſa Eccleſia per aliquem clericum ſecularem idoneum per Abbatem inſtitutum regatur in divinis qui Capellanus ab Archidyacono in *Pattenhuſen* recipiet curam animarum & in parochialibus miniſtrabit eccleſiaſtica ſacramenta eundem clericum etiam Abbas qui pro tempore fuerit amovere poterit & alium inſtituere & deſtituere quotiens ſibi viſum fuerit expedire, inſuper omne jus nobis ratione pontificalis Officij tam in ſubſidio moderato petendo quam in alijs intuitu dicte eccleſie debitum eccleſie noſtre reſervamus jure Archidyaconi ſimiliter in omnibus remanente, ſalvo duntaxat eo excepto, quod Synodalia a Capellano inſtituto decedente recipere non debebit, In quorum ſynodalium recompenſam due marce Bremenſes in feſto beati *Michaelis* annis ſingulis Archidyacono, qui pro tempore fuerit, Minde dabuntur per Abbatem & Conventum de eccleſia ſupradicta. In horum teſtimonium ſigilla noſtra una cum ſigillis Archidyaconi ſupradicti preſentibus ſunt appenſa. Et Nos Abbas & Conventus in *Lucka* prefati de beneficijs premiſſis nobis gratioſe impenſis Dominis noſtris Epiſcopo & Capitulo predictis gratiarum actiones devote referentes prenarrata vera & ſic ordinata recognoſcimus & ea in ſingulis articulis fideliter obſervare perpetuo promittimus ſigillum eccleſie noſtre una cum ſigillis Dominorum noſtrorum preſcriptorum in recogni-

tionem premiſſorum apponentes. Actum incorporatum & datum ſub Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo quinto in die beati *Martini* Epiſcopi. (11. Nov.)

LXXV.

STATUTUM SUPER RESIDENCIA TAM VICARIORUM QUAM CANONICORUM.

In nomine ſancte & individue Trinitatis Amen. Univerſis & ſingulis quorum intereſt vel intererit quomodolibet in futurum preſencium tenore innotescat, quod olim predeceſſores noſtri circa divini cultus augmentum & ne beneficia debitis defraudentur obſequijs vigilanti circumſpectione ac congruis remedijs per eorum ordinationes & ſtatuta providere volentes in quodam Capitulo generali ſtatuerunt & ordinaverunt hujusmodi ſub tenore: In nomine Domini Amen. Noverint univerſi quod nos &c. &c. * Cum igitur prefatum tam ſanctum quam ſalubre ſtatutum peccatis forſitan exigentibus propter diverſas aliarum occupationum turbines hactenus usquequaque non extitit obſervatum ac ex negligentia de conſuetudine videatur abolitum, properandumque ſit ut a negligencie ſompnio ſollicitis excitati vigilijs eosque qui circa obſervationem ejusdem minus ſe exhibent ut tenentur ad id congruis remedijs dirigamus,

* vide Statutum: *Super Reſidencia vicariorum*, numero CXXI. quod h c ex integro inſertum eſt.

mus, Nos igitur *Johannes de Bordeslo* ſenior Capituli *Germanus de Wend* Prepoſitus Hamelenſis *Hermannus Schoſeker* in *Lo Johannes de Northeim* in *Pattenſen*, Archidyaconi, *Bodo de Heſenſen* Prepoſitus Eccleſie ſancti *Johannis* Mindenſis *Albertus Weygewinth* Theſaurarius, *Hardewicus Groperdorpp* Cantor *Martinus de Alten Bartoldus Bokenouwe Rodolphus de Horſt Hermannus Schwartewolt* & *Albertus* de *Lethelen* canonici totumque Capitulum Eccleſie predicte in loco Capitulari Generale Capitulum hac die infra ſcripta celebrantes ac repreſentantes capitulariter congregati preſentis ſtatuti redivivo ſuffragio in quantum abolitum videtur, renovare ac in viridi obſervantia obſervare cupientes eandem ordinationem ſive ſtatutum approbamus & innovamus ac de novo ſi opus fuerit conſtitutione in perpetuum valitura ſtatuimus & ordinamus in omnibus ſuis clauſulis & Capitulis preſentium ſub tenore volentes ut quo ad illos qui tempore executionis ejusdem in dicta Eccleſia Mindenſi fiende quos predictum ſtatutum ſive ordinatio tangit in Civitate Mindenſi preſentes ac reſidentes fuerint a die executionis ejusdem in antea plenum & firmum robur recipiat & vigorem, quoad abſentes autem predeceſſorum noſtrorum veſtigijs inherendo volumus & ordinamus quod illi videlicet qui infra dioceſin & Provinciam Colonienſem & locis vicinis fuerint usque ad feſtum Palmarum proximum, alij autem qui in Romana Curia & locis remotis degunt & morantur infra ſex menſes a die dicte executionis ſe ad dictam noſtram Eccle-

ſiam transferre & reſidenciam facere ſecundum formam & tenorem dicte ordinationis & ſtatuti ſub penis inibi contentis teneantur & debebunt, & ut prefatum ſtatutum & omnia & ſingula premiſſa omnium & ſingulorum quorum intereſt noticiam veriſimiliter perveniant preſentes litteras horum ſeriem continentes in dicta noſtra Eccleſia publicari volumus & valvis ejus affigi faciemus, ut proinde contenta in eisdem cunctis & preſertim quorum intereſt, fiant manifeſta. In quorum omnium robur & teſtimonium perpetuum ſigillum noſtrum majus preſentibus duximus apponendum. Datum & Actum Minde in loco noſtro Capitulari predicto ſub Anno a Nativitate Dñi Milleſimo quadringenteſimo triceſimo quinto Indictione decima tertia die lune proxima poſt Dominicam primam in adventu Domini* qua Capitulum Generale in dicta noſtra Eccleſia fuit & eſt ſolitum celebrari, Pontificatus Domini *Eugenij* Pape quarti Anno quinto. Et nos *Wulbrandus* Dei gratia predicte Mindenſis Eccleſie Epiſcopus oblata nobis ſuper hoc Canonicorum & Capituli ſupradictorum peticione eorumque ſtatutorum & ordinationum ſalubrium & neceſſariorum predictorum approbationi & innovationi utilibus favorabiliter annuentes ſtatuta & ordinationes ipſorumque approbationes & innovationes predicta & predictas rata & grata ratas & gratas perpetuo habentes eaque & eas auctoritate noſtra ordinaria ex certa ſcientia ratificamus approbamus & confirmamus & in ſignum noſtri pleni conſenſus ad

pre-

* 28. Nov.

predicta ac noſtre ratificationis approbationis & confirmacionis noſtre Vicariatus ſigillum una cum appenſione ſigilli Majoris Eccleſie & Capituli ſupradictorum preſentibus duximus appendendum. Datum & Actum Anno indictione die & Pontificatus quibus ſupra.

LXXVI.

SUPER DUABUS CANDELIS HABENDIS IN FESTO CORPORIS CHRISTI ANTE ALTARE MAJUS.

L*odewicus* Dei gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus univerſis preſens ſcriptum intuentibus notum facimus & publice proteſtamur, quod cum vir diſcretus *Bruno de Stemmesborne* presbiter & Rector Capelle ſancti *Nicolai* in Eccleſia noſtra zelo devocionis accenſus cupiat ad majorem reverenciam corporis Chriſti exhibendam bona quedam videlicet unam curiam cum caſa una ad dictam curiam pertinente in *Stemesborne* ſitas cum omnibus ſuis juribus pertinentijs pratis paſcuis ſilvis ceſpitibus ac univerſis proventibus ad dicta bona ſpectantibus a *Hinrico* & *Ghiſelberto* ſuis fratribus eorumdemque veris heredibus juſto emptionis titulo comparare de quibus dicti fratres ſui miniſteriales noſtri fuerunt & de bonis hujusmodi velit idem presbiter facere perpetuo duarum marcarum redditus annuam penſionem ſic videlicet quod pro hijs marcis duabus triginta libre vel circa emantur de ce-

cera de quibus duo cerei fiant modo quo fieri poterunt meliori qui ſingulis annis in feſto corporis Chriſti ponantur ante altare ſummum ubi tunc exponitur corpus Chriſti coram quo in primis veſperis accendantur ut luceant & demum in Completorio & in matutinis, in horarum qualibet & in miſſa diei ſeu ipſius feſti ſubſequentis ardeant quo usque ſemper quelibet dictarum horarum ſingulariter ſit completa, in ſumma etiam miſſa per octavam dicti feſti ipſi cerei ſimiliter accendantur, pro hujusmodi vero reverencia ut premittitur peragenda & ad preces noſtri capituli in hac parte proprietatem dictorum bonorum cum omni juris integritate quod nobis vel ſucceſſoribus noſtris poſſet quomodolibet remanere dicto noſtro Capitulo donamus preſentibus & perpetuo relaxamus. In quorum omnium premiſſorum teſtimonium evidens ſigillum noſtrum preſentibus eſt appenſum. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo ſexto in vigilia *Walburgis*.

30. Apr.

LXXVII.

SUPER MINISTRANDIS PREBENDIS.

In nomine Domini Amen. *Lodewicus* Dei Gratia Epiſcopus & Capitulum Mindenſis Eccleſie ad perpetuam rei memoriam. Olim predeceſſores noſtri videntes redditus Prepoſiture eſſe nimis tenues & exiles quatuor villicationes videlicet in

Bel-

Digitized by Google

Belderſen Ufflen Vulbeke & in *Dudenbuſen* quas quidem villicationes de manu laycali redimerunt magna pecunie quantitate eidem Prepoſiture applicuerunt conditionaliter ut Prepoſiti qui pro tempore forent propter augmentum reddituum ſuorum omni occaſione poſtpoſita deberent Canonicis Vicarijs & Officiatis prebendas ſuas ſtatutis terminis integraliter miniſtrare, verum quia Prepoſiti qui fuerunt pro tempore hoc non ſemel ſed ſepius facere neglexerunt, ſeditiones & tractatus odioſi multociens ſunt exorte, nos communi conſenſu & deliberatione volentes tali morbo remedium adhibere, hac conſtitutione perpetuo valitura ſanximus ut quicunque dehinc Prepoſiti electi fuerint qui prebendas ſtatutis terminis non miniſtraverint, moneri debeant a Decano & Celerario ut infra tres menſes a die monitionis eis facte illud emendent ſic videlicet quod amminiſtrationem plenariam faciant de retentis alioquin ipſo jure & facto per conſtitutionem preſentem ſint Prepoſitura privati, & ſi de hoc contendere voluerint, incurrant excommunicationis ſententiam ipſo facto addentes quodſi forſitan duo Prepoſiti in diſcordia eligantur, nullus ipſorum de Prepoſitura intromittere ſe debebit, quod ſi contra hoc facere preſumpſerint, ſimiliter ſi quid juris habuit, ipſo facto amittat, & ſimili modo ſi de hoc contendere voluerint ſententiam excommunicationis incurrat, ſed lite inter ipſos electos pendente collectio fructuum & prebendarum miniſtratio apud Capitulum remanebit & ſi contingat villicationes in *Dungberden* in *Ecker*

Digitized by Google

ſten & in *Halen* quocunque caſu ad collationem Prepoſiti devenire ſimul vel ſigillatim illas non conferat alicui alteri villico niſi conſenſu & conſilio Capituli mediante & quicquid ſibi in pecunia ſeu quacunque re alia pro infeodatione tunc villicationum hujusmodi alicui facienda derivari contingerit, ex hijs dabit partem dimidiam capitulo memorato, bona etiam Prepoſiture ſine Scitu & voluntate Capituli nullatenus obligabit vel alienabit quoquo modo, ſed alienata pro poſſe ſuo recuperabit, Prepoſitus quoque qui electus fuerit Prepoſituram ipſam nullatenus permutare poterit vel debebit ſeu permutacionem cum quocumque facere attemptabit niſi omnium & ſingulorum Canonicorum conſenſu habito vel obtento, & poſtquam Prepoſitus electus & confirmatus fuerit preſens ſtatutum jurabit quoad omnes ſuos articulos ſe inviolabiliter ſervaturum, volumus inſuper quod novi canonici tempore emancipacionis ſue preſens ſtatutum jurent cum alijs ſtatutis ſe inviolabiliter ſervaturos, & nos *Bruningus* Decanus *Johannes Schele* Cantor *Johannes de Lubbeke Egbericus Poſch* Archidyaconus in *Oſen Juſtacius de Slon* Archidyaconus in *Lon Borchardus Poſch* Prepoſitus ſancti *Martini Everhardus de Waldeghe* Theſaurarius *Johannes Andree Hinricus Griph volmarus de Alten* Prepoſitus ſancti *Johannis*, *Johannes Poſch* Archidyaconus in *Reme Leonardus de villa Gerhardus de Schowenborch*, *Lippoldus de Godenſtede* Archidyaconus in *Pattenhuſen Lodewicus de Waldegge* & *Johannes de Ghesmele* Canonici dicte Mindenſis Eccleſie preſens ſtatutum in

omni-

Digitized by Google

omnibus ſuis clauſulis tactis ſacroſanctis Ewangelijs juravimus perpetuo conſtanter & fideliter obſervare, cui & nos *Lodewicus* Epiſcopus in ſignum confirmationis per nos facte ſigillum noſtrum minus quia majore caremus una cum ſigillis Capituli predicti nec non Domini *Bruningi* Prepoſiti preſentibus duximus apponendum. Et nos capitulum ſeu perſone capitulares preſcripte & Bruningus Prepoſitus quia omnes & ſingulos prelibatos nos juraſſe recognoſcimus, ſigilla noſtra preſentibus etiam duximus apponenda. Datum actum & ſtatutum anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo ſeptimo in craſtino martirum *Abdon & Sennen* beatorum. 31. Jul.

LXXVIII.

RENUNCIACIO QUEDAM MONASTERII DE LUCKA.

Nos frater *Bernhardus* dictus Abbas totusque conventus monaſterij in *Lucka* recognoſcimus tenore preſencium publice proteſtando quod ob beneficia nobis per Reverendum in Chriſto Patrem & Dñum Dñum *Lodewicum* Mindenſem Epiſcopum in appropriacione bonorum & decimarum nobis tempore ſuo facienda in recompenſationem dampnorum nobis in guerris ſuis ſeu alias hactenus illatorum impenſa renuntiamus omnibus actionibus & impeticionibus ſique nobis contra eundem Dñum Epiſcopum vel ipſius ſucceſſores ſeu eccleſiam

ipſius occaſione dampnorum & injuriarum hujusmodi competerent ſeu competere poſſent in futurum nec ipſos per nos ſeu interpoſitas perſonas ſuper eisdem impetere debebimus de jure vel de facto condicionibus & articulis in littera a Domino Dño Epiſcopo nobis data contentis in ſuo robore duraturis, queſtione tamen ſuper incaſtellatione caſtri *Slotelborgh* dumtaxat excepta & ſuſpenſa. In hujus rei teſtimonium ſigilla noſtra preſentibus ſunt appenſa. Datum anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo ſeptimo ipſo die beati *Luce* Ewangeliſte. (18. Oct.)

LXXIX.

PERMUTATIO QUORUNDAM AGRORUM FACTA INTER RECTOREM COSME ET DAMIANI ET SCOLARES IN DORMITORIO.

Nos G. Decanus & Capitulum Eccleſie Mindenſis preſentibus proteſtamur, quod permutationem factam per *Ricſerum* Rectorem altaris beatorum *Cosme & Damiani* Martyrum in Eccleſia noſtra cum ſeptem pecijs terre aratorie videlicet quatuor in *Galſchvelde* duabus retro hoſpitale leproſorum & una apud *Olderaſtede* ſitis pertinentibus ad ipſum altare ex una parte pro quibusdam agris pertinentibus Scolaribus dormitorij in loco qui dicitur Grotemerſch in ſimul ſitis prope alios agros etiam ad dictum altare pertinentes parte ex altera pro-

propter convenienciam dictarum parcium noſtro ac prefati *Rycſeri* conſenſu ad hoc adhibito admiſimus & preſentibus admittimus perpetue duraturam. Datum ſub ſigillo noſtro quo utimur ad cauſas in teſtimonium ſuper eo. Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo nono in craſtino beatorum *Criſpini* & *Criſpiniani* martirum.

26. Oct.

LXXX.

SUPER QUINQUE MARCIS CUM DIMIDIA DANDIS PER MONASTERIUM WALSRODE.

Nos Prepoſitus Prioriſſa totusque conventus ſanctimonialium in *Walsrode* Mindenſis Dioceſis recognoſcimus publice in hijs ſcriptis quod ab honorabilibus viris Dñis Prepoſito Decano totoque Capitulo Eccleſie Mindenſis litteram infraſcriptam de verbo ad verbum recepimus, que ſic incipit - - In nomine ſancte & individue Trinitatis Dei gratia *Bruninghus* majoris Eccleſie Mindenſis Prepoſitus, univerſis Chriſti fidelibus ſalutem in Domino fructuoſam & rei geſte noticiam. Ne ea que in tempore ordinantur una cum decurſu temporis labantur, neceſſe eſt ut litterarum & teſtium munimine perhennentur, noſcant igitur tam poſteri quam preſentes quod de maturo conſilio & unanimi voluntate atque voluntaria unanimitate honorabilium virorum Domini *Gherardi* Decani & totius

Min-

Mindenſis Eccleſie predicte Capituli omnia bona & ſingula ad Officium in *Proveſtinghen* ſpectancia ubicunque locorum ſita que *Albertus de proveſtingen* & Domina *Elizabeth* ejus uxor in denarijs decimis majoribus & minutis & cenſu melle & quibuslibet rebus alijs a noſtris predeceſſoribus & a nobis hactenus in pheodo tenuerunt & quiete poſſident & pacifice poſſiderunt Venerandis & religioſis perſonis Prepoſito Prioriſſe totique Monaſterij in *Walsrode* conventui & eis in omni ſuccedentibus cum omni fructu jure pheodo & proprietate pure propter Deum nec non propter augmentum & ampliorem certitudinem reddituum proventuum ex bonis eisdem donamus & perpetuo poſſidenda liberaliter in hijs litteris erogamus tali nichilominus conditione quod Prepoſitus & Conventus prefati monaſterij in *Walſrode* qui pro tempore fuerint cenſum conſuetum & debitum videlicet quinque marcas cum dimidia Bremenſis argenti annis ſingulis infra feſta aſſumptionis videlicet & nativitatis beate virginis Capitulo Mindenſi vice noſtra & aliorum Prepoſitorum nobis in perpetuum ſuccedentium in Civitate Mindenſi pagabunt integraliter & perſolvent, quam pecuniam nobis aut ſucceſſoribus noſtris Capitulum ipſum in ſupplementum denariorum quos nos vel ſucceſſores noſtri in feſto Michaelis quolibet anno dare tenebimus defalcabit & decomputabit. In hujusmodi ordinationis & donationis evidens & inviolabile teſtimonium noſtrum ſigillum quo in Prepoſitura utimur preſentibus duximus apponendum. Et nos *Gherar-*

vardus Decanus preſcriptus & capitulum antedictum huic ordinationi & donationi rationabiliter facte conſentientes & in nomine Domini annuentes noſtrum ſigillum una cum ſigillo Domini *Bruninghi* nunc noſtri Prepoſiti prenominati has literas fecimus communiri, preſentes fuerunt Domini *Johannes* Cantor *Johannes de Lubbeke*, *Eggbericus Poſch* Archidyaconus in *Oſen Juſtacius* de *Slon* Archidyaconus in *Lo Borchardus Poſch* Prepoſitus ſancti *Martini Johannes Andree Henricus Gripp Volcmarus de Alten* Prepoſitus ſancti *Johannis Johannes Poſt* Archidyaconus in *Reme Leonardus Lippoldus* de *Goddenſtede* Archidyaconus in *Pattenbuſen*, *Wedekyndus* de *Monte* & *Johannes* predicte majoris eccleſie canonici Dominus *Wedekindus de Monte* nobilis advocatus *Johannes* Decanus & *Hinricus* de *Holtbuſs* ſancti *Martini* Canonici & plures alij ad hoc rogati ſpecialiter fide digni. Datum & actum anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo octavo tercio nonas nonembris in premiſſe recognitionis & omnium preſcriptorum ſigilla noſtra apposuimus & recognoſcimus nos & ea omnia & ſingula obſervanda & firmiter nos teneri ac preſentibus perpetuo obligari Capitulo memorato. Actum & Datum anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo nono in octava *Johannis Evangeliſte*.

3. Jan.

LXXXI.

Digitized by Google

LXXXI.

CONCORDIA INTER EPISCOPUM ET COMITEM DE WELPA SUPER WELPE.

C*onradus* Dei gratia Comes de Welepa omnibus hoc ſcriptum inſpecturis ſalutem in vero ſalutari. Ad noticiam tam futurorum quam preſencium pervenire volumus, quod venerabilis Dominus noſter *Wylthelmus* Mindenſis Epiſcopus & nos in hanc formam convenimus quod ſi contingeret quod abſit nos ipſum de Caſtro *Welpe* ammovere vel excludere, ipſum Caſtrum & omnia bona que jure pheodali ab Eccleſia Mindenſi tenemus Eccleſie & Epiſcopo vacabunt, ſi vero Epiſcopus nos vel homines noſtros a predicto Caſtro amoverit vel excluſerit bona Epiſcopalia *Aleden Lon Sulegen Smalenvorden* jure pheodali tenebimus uſufructum terre & provincie & ſepedictum Caſtrum commodo habebimus ſicut condictum & conſcriptum fuerat ab Epiſcopo *Conrado* pie memorie & a miniſterialibus Eccleſie & noſtris, Compromiſimus nichilominus quod cum comite de *Hoya Henrico* non componemus niſi ſatisfactum fuerit Domino noſtro in jure vel amicitia de querimonia quam habet contra eundem Comitem de *Hoya* nec treugas niſi gaudeat eisdem Dominus noſter ſepedictus Epiſcopus, ut autem hoc factum noſtrum inconvulſum permaneat ſcripto & ſigilli noſtri appenſione communimus. Teſtes autem hujus rei ſunt *Bodo* Prepoſitus ſancti *Johannis Ewangeliſte*, *Wernerus* Prepoſitus ſancti *Martini Bruno* Cantor Mindenſis *Hermannus*

Digitized by Google

mannus Comes de *Everſten Theodericus* & *Bernardus de Lon Conradus* & *Lippoldus de Mandesle Rodolfus* de *Depbolte Hermannus* de *Haddenbuſen Thidericus Scolboc Wyllebelmus Span* & alij quam plures. Datum *Minde* Anno Milleſimo ducenteſimo triceſimo nono decima nona Kal. februarij.

14. Jan.

LXXXII.

CONFEDERATIO CONTRA CANONICUM VERDENSEM &c.

Nos *Lodewicus* Dei gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus & Capitulum Eccleſie ejusdem in hijs ſcriptis publice recognoſcimus proteſtando quod ad invicem nos conſtrinximus fidę noſtra data mutuo hinc & inde quod in proſecutione juris noſtri firmiter commanere debebimus contra *Bartoldum* dictum *Gruclſot* Canonicum adhuc Verdenſem ne aliquo modo reſurgat vel reſtituatur ab aliquo minus juſte ad Canonicatum & prebendam in Eccleſia noſtra quam etiam fraudulenter aliquando obtinuerat quibus per nos *Lodewicum* Epiſcopum predictum ex cauſis legitimis propter ipſius crimina & defectus quibus fuerat irretitus ſententialiter privatus exſtitit juris ordine obſervato, expenſas vero pro defenſione juris noſtri fiendas ſeu faciendas ſic decrevimus limitandas, quod nos *Lodewicus* Epiſcopus partem unam Capitulum ſecundam & Canonici inferiores in Gradu a perſona Dñi *Hinrici*

rici Gripp excluſive ſubſequentes computando partem terciam equaliter cum neceſſe fuerit dare & contribuere tenebimur expedite ac ſuper eo per Decanum vel ſuperiorem canonicum fuerimus requiſiti quod ſub ſigillis noſtris Epiſcopi & Capituli duximus proteſtandum, quibus nos etiam inferiores predicti ad omnia & ſingula premiſſa facienda contentamur & decrevimus in premiſſis obligatos. Datum anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo nono in vigilia beati *Mathei* apoſtoli & Evangeliſte. (20. Sept.)

LXXXIII.

OBLIGATIO CUJUSDAM CURIE CLAUSTRALIS. *

Univerſis & ſingulis preſentes viſuris & audituris Nos *Volkmarus* de *Alten* Prepoſitus Eccleſie ſancti *Johannis* Mindenſis recognoſcimus publice proteſtantes, quod curiam Domini *Johannis* de *Lubbeke* bone memorie videlicet terciam a dormitorio Dominorum noſtrorum incluſive computando ad partem ſeptentrionalem comparavimus pro annua penſione quinque marcarum Bremenſis argenti mindenſis ponderis adjectis condicionibus infra ſcriptis videlicet, reſervata nobis aut ſucceſſoribus noſtris vel eandem curiam ex parte noſtri habentibus poteſtate quod eandem pecunie ſummam in quatuor feſtivitatibus videlicet *Martini* Epi-

* Vid. Subſidior. Dipl. Tom. IV. pag. 64.

Epiſcopi, *Purificationis* beate *Marie*, *Walburgis* virginis ac Nativitatis ſancti *Johannis Baptiſte* immediate ſubſequentibus tenebimur proviſori dormitorialium qui eſt pro tempore ad manus eorumdem ſcholarium dare & perſolvere in quolibet tempore feſtorum predictorum quinque fertones Bremenſis argenti ſuperius enumeratis in parata pecunia omnibus exceptionibus juris vel facti nobis competentibus rejectis & evulſis aut totam pecuniam penſionis primo termino vel ſecundo dabimus predicto proviſori ad manus ſupra dictorum ſcholarium expedite; adjectum eſt eciam quodſi predictam penſionem quinque marcarum partim vel diviſim ſive in toto vel in parte exemere decreverimus, ex tunc in bonis competentibus ſepe fatam penſionem quinque marcarum ſine aliqua contradiccione comparemus, ſi vero predicta curia incendio vel alio caſu devaſtata fuerit eandem penſionem quinque marcarum nos vel ſucceſſores noſtri prefato proviſori ad uſus ſcholarium ſepe ſupra nominatorum perſolvere tenebitur ſicut prius. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum preſentibus duximus apponendum & ut omnia ſupradicta inconvulſa & perpetuo incommutabiliter permaneant, preſentem eciam paginam munimine ſigilli noſtri Capituli ad Cauſas duximus roborandam. Et nos Capitulum Eccleſie Mindenſis ad rogatum Dñi *Volcmari* Prepoſiti ſancti *Johannis* ſupradicti ſigillum noſtrum ad cauſas preſentibus duximus apponendum. Datum Anno Domini milleſimo tricenteſimo quadrageſi-

Digitized by Google

dragefimo, feria tercia proxima ante feſtum beate *Margarete* Virginis. (11. Jul.)

LXXXIV.

SUPER QUATUOR MANSIS IN ERVESSEN.

Nos *Bruninghus* Prepoſitus *Gherardus* Decanus totumque Capitulum Eccleſie Mindenſis recognoſcimus & tenore preſencium publice proteſtamur, quod receptis quatuor manſis in campo *Erveſſen* nobis ab honorabili viro Dño *Lippoldo* de *Godenſtede* Concanonico noſtro traditis per eumdem a quodam *Wedekindo* de *Indagine* cive Mindenſi bone memorie emptis eidem Domino *Lyppoldo* in recompenſam eorumdem manſorum tria plauſtrata tripertite & legalis annone eque diviſim videlicet ſiliginis ordei & Avene in Civitate Mindenſi ſingulis annis quoad vixerit & eo anno quo diem beati *Jacobi* Apoſtoli ſupervixerit infra feſta beatorum *Michaelis* & *Martini* Epiſcopi tenebimur miniſtrare, eo vero defuncto de omnibus fructibus & proventibus de dictis manſis provenientibus quatuordecim candelas cereas ante imagines Apoſtolorum in Ambone factas in feſtis videlicet *Natalis Epiphanie Domini Paſce Aſcenſionis Penthecoſtes Corporis Chriſti Gorgonij* martiris in quatuor feſtivitatibus glorioſe Virginis duodecim Apoſtolorum atque omnium Sanctorum ponendas & infra *Te Deum* & Laudes matutinales ac ſummas miſſas

miſſas ardendas debebimus comparare, medietas vero reſidui de predictis fructibus candelis comparatis in anniverſario ejusdem Domini *Lippoldi* dum ipſum decedere contigerit in memoriam ipſius & parentum ſuorum inter Canonicos in divinis preſentes equaliter dividetur candela & oblatione de ſedecim denarijs Scholaribus ſolido Camerarijs & Cuſtodibus ſolido primitus exſolutis, reliqua vero dimidietas in anniverſario Venerabilis in Chriſto Patris ac Domini Dñi *Lodewici* Epiſcopi noſtri dum ipſum mori contigerit ſimili modo ut premittitur, diſpenſetur, preterea eſt adjectum quodſi prefatum Dominum *Lippoldum* predicto Domino noſtro Epiſcopo premori contingeret ex tunc ſabbato proximo poſt feſtum beati *Michaelis* commemoratio glorioſe virginis in veſperis matutinis miſſis & alijs horis ſolempniter in organis prout in ſeptuageſima ſingulis annis vivente Epiſcopo peragetur, dimidietatem proventuum predictorum ut predictum eſt totaliter diſponſando, eodem vero Epiſcopo noſtro defuncto dimidietas hujusmodi proventuum in anniverſarium ipſius ut predicitur transferetur. In premiſſorum omnium teſtimonium & certitudinem ampliorem ſigillum noſtrum quo utimur ad cauſas una cum ſigillo prefati Domini *Lippoldi* preſentibus duximus apponendum. Et Nos *Lippoldus* de *Godenſtede* antedictus predicta omnia & ſingula ſic ordinata fore recognoſcentes in Majorem evidentiam ſigillum noſtrum apponi fecimus huic ſcripto, Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo qua-

 drage-

dragesimo ſecundo in profeſto beati *Martini* Epiſcopi. (*10.* Nov.)

LXXXV.

SUPER ECCLESIA IN HULSEDE INCORPORATA MONASTERIO IN EGESTORPE.

In nomine Domini Amen. *Lodewicus* Dei gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus omnibus preſencia viſuris ſeu audituris ſalutem in Domino ſempiternam. Officij noſtri debitum exigit, ut ſubditorum noſtrorum commodo & profectui jugi ſolicitudinis ſtudio intendamus, ſane cum honorabilis vir *Borchardus* dictus *Poſch* Prepoſitus Eccleſie S. *Martini* Mindenſis noſtre Eccleſie Canonicus ſaluti anime ſue quo ad ſtatum vite future ſagaciter providere deſiderans dilectarum in Chriſto filiarum Prioriſſe & Conventus novelle plantacionis monaſterij Sanctimonialium in *Esgeſtorpe* ordinis ſancti *Benedicti* noſtre Dioc: inopie & penurie oculo compaſſionis condeſcendens in quantum in eo eſt a ſtrenuis viris *Jordano Borchardo Henrico* & *Johanne* de *Heylbeke* famulis patruis & avunculis ſuis ac eorum veris heredibus impetravit jus patronatus Eccleſie parochialis in *Hulſede* dicte Dioc: prout ad ipſos pertinuit & ab antiquo ad eorum progenitores pertinebat donari & transferri ad monaſterium memoratum cum fundo ejus dotali pleno jure poſſeſſionis & proprietatis ad perpetuam memoriam

moriam ipſorum in dicto monaſterio peragendam nichil juris in jure patronatus dicte Eccleſie ipſi ſibi & ſuis heredibus penitus reſervantes, ſed puro divine remunerationis intuitu renuntiantes omni juri, quod ipſis & eorum heredibus in dicta Eccleſia & jure patronatus competebat vel competere poterat quomodolibet in futurum, Nos igitur ut beneficia Eccleſiaſtica de manu laycali eripiantur & ad eccleſias & ad perſonas Eccleſiaſticas transferantur, donationem eccleſie & juris patronatus translationem monaſterio in *Eſekeſtorpp* prefato taliter factam ratificamus approbamus & preſentis ſcripti patrocinio in nomine Domini auctoritate ordinaria confirmamus Preterea contractui permutationis quam facere diſpoſuerunt honorabilis vir Archidyaconus in *Oſen* de jure patronatus Eccleſie parochialis in *Hemerynge* ad ipſum pertinente nec non Prioriſſa & conventus monaſterij in *Eſekeſtorpe* de jure patronatus eccleſie in *Hulſede* ad ipſos ut predicitur titulo donationis ex certis rationabilibus cauſis ad hoc nos moventibus a partibus utrisque nobis expoſitis de bona voluntate pleno & expreſſo conſenſu honorabilium Virorum Prepoſiti Decani & Capituli Eccleſie noſtre & Archidyaconorum ambarum Eccleſiarum & omnium quorum conſenſus ad id in hijs intervenire debuit & requiri noſtram interponendam duximus auctoritatem beneplacitum & conſenſum transferentes jura patronatus dictarum Eccleſiarum parochialium videlicet Eccleſie in *Hulſede* ad Archidyaconum in *Oſen* & Eccleſie in *Hemeringe* ad monaſterium in *Eſekeſtorpe*

 pre-

predictum in nomine Domini per preſentes & decernentes Eccleſiam in *Hulſcde* quociens & quandocumque ipſam vacare continget ad collationem ſeu preſentationem Archidyaconi in *Oſen* pro tempore exiſtentis debere perpetuo pertinere jure tamen Archidyaconi in *Apeldern* videlicet Cantoris Eccleſie noſtre ſub cujus jurisdictione dicta Eccleſia in *Hulſede* ſita eſſe dinoſcitur in ea ſalvo per omnia remanente, Eccleſiam vero parochialem in *Hemeringe* cum jure patronatus & fundo dotali & ejus juribus redditibus obventionibus & pertinencijs univerſis penurie dicti monaſterij & ancillarum Chriſti inibi Domino famulantium que de facultatibus ſuis actu habitis nullo modo ſine ſcandalo poterunt ſuſtentari ex animo condolentes ipſi monaſterio unimus & incorporamus pleno jure poſſeſſionis & proprietatis conſilio & conſenſu dicti Capituli noſtri ex mera liberalitate in honorem omnipotentis Dei ejusque Genitricis *Marie* Virginisglorioſe ſtatuentes & nichilominus gracioſe concedentes ut proviſor dicti monaſterij in Divinis ſeu Prepoſitus eidem preficiendus, ſi forſan ſucceſſu temporis ad pinguiorem fortunam devenerint, quod per Prepoſitum regi poſſint, dictam Eccleſiam in *Hemeringen* per ſe ſeu per alium qui curam animarum ab Archidyacono recipiet regere & officiare & redditus & proventus ac obventiones tam in temporalibus quam ſpiritualibus de eadem Eccleſia quantum ad jura parochialia cedentes pro ſuſtentatione monialium & perſonarum dicti monaſterij convertere & earum valeat uſibus applicare,

ſal-

ſalvis tamen nobis noſtris ſucceſſoribus Archidyacono loci & Eccleſie noſtre juribus Epiſcopalibus ac Archidyaconalibus de jure conſuetudine vel ſtatuto competentibus in dicta eccleſia Hemeringen, in omnibus eo dumtaxat excepto quod ad ſolutionem exuviarum que (ſynodalia dicuntur que a clericis curatis decedentibus per Archidyaconum recipi conſueverunt ratione Eccleſie in *Hemeringe* nullatenus teneantur, in quorum quidem exuviarum & ſynodalium recompenſam ne Archidyaconus loci ex hujusmodi incorporatione diſpendium patiatur, conſtituimus eidem pro recognitione cenſus quatuor ſolidos Mindenſis monete infra octavam beati *Michaelis* per proviſorem dicti monaſterij ſolvi debere nomine perpetue penſionis. In quorum omnium teſtimonium Nos *Lodowicus* Dei gratia Epiſcopus antedictus ſigillum noſtrum una cum ſigillis capituli Eccleſie noſtre Cantoris Archidyaconi & conventus monaſterij in *Eſekeſtorpe* predictorum preſentibus eſt appenſum, Et nos Prepoſitus Decanus & Capitulum *Johannes Schele* Cantor *Ecgbericus* dictus *Poſch* Archidiaconus in *Oſen* Eccleſie Mindenſis predicte Proviſor Prioriſſa & Conventus Monaſterij in *Eſekeſtorpe* prefati ſigilla noſtra in premiſſorum omnium & conſenſus noſtri evidens teſtimonium apponi fecimus huic ſcripto. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quadrageſimo tercio undecima Kalendas Maij.

21. Apr.

LXXXVI.

SUPER EANDEM ECCLESIAM IN HULSEDE.

Nos *Jordanus* de *Heylbeke* *Borchardus* *Henricus* & *Johannes* fratres ejusdem cognominis dicti de *Heylbeke* famuli recognoſcimus quod ob reverenciam & honorem Dei omnipotentis & glorioſe virginis ejusdem Genitricis *Marie* ad requiſitionem & inſtanciam honorabilis viri *Borchardi* dicti *Poſch* Prepoſiti Eccleſie ſancti *Martini* Mindenſis patrui & avunculi noſtri dilecti jus patronatus Eccleſie parochialis in *Hulſede* quod ad nos ex ſucceſſione hereditaria ad progenitores noſtros ab antiquo pertinebat religioſis perſonis Prioriſſe & Conventui monaſterij ſanctimonialium in *Eſekesdorppe* noviter fundati pleno jure poſſeſſionis & proprietatis cum fundo dotali de conſenſu uxoris mee *Jordani* filij mei *Johannis* & heredum noſtrorum Venerabilis in Chriſto Patris & Domini Dñi *Ludowici* Mindenſis Eccleſie Epiſcopi & omnium aliorum quorum conceſſus merito fuerat requirendus vera perfecta & in perpetuum valitura donatione donamus & transferimus ex mera liberalitate matura deliberatione prehabita ex certa ſcientia omnium noſtrum per preſentes nichil juris nobis aut heredibus noſtris in jure patronatus dicte Eccleſie penitus reſervantes, renunciamus igitur & cedimus omni actioni impeticioni exceptioni doli mali fraudis circumventionis & omnis juris Eccleſiaſtici vel civilis beneficio quo nos aut noſtri heredes ſe juvare contra

dona-

donationem ſeu translationem jurispatronatus premiſſi poſſent impoſterum ſeu quomodolibet ſuffragari, hujusmodi vero donationis translationis renunciationis & ceſſionis teſtes ſunt nobilis vir Dominus *Adolphus* Comes *Holtſatie* & in *Schauwenborch*, *Johannes Poſch* canonicus Eccleſie Mindenſis & Archidyaconus in *Reme Johannes de Wydhen* Vicarius Mindenſis & *Bartoldus* de *Hus* famulus, in quorum omnium premiſſorum teſtimonium ſigilla noſtra pro nobis & heredibus noſtris preſentibus ſunt appenſa. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quadrageſimo tercio feria tercia infra octavas Paſche. 15. Apr.

LXXXVII.

SUPER DUOBUS MANSIS.

Nos *Lodewicus* Dei gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus recognoſcimus per preſentes, quod nos cum conſenſu noſtri Capituli Mindenſis proprietatem duorum manſorum in *Grauencampe* & *Lencampe* ſitorum quos Dñus *Borchardus* dictus *Poſch* Prepoſitus eccleſie ſancti *Martini* Mindenſis prima vice a *Hinrico* & *Juſtacio* fratribus dictis de *Smeringen* eorumque heredibus civibus noſtris Mindenſibus qui dictos manſos a ſtrenuo milite *Harberto* filio *Herbordi* militis de *Mandeslo* in feodali titulo id eſt vulgariter dicto *Manſtat* hactenus tenuerunt & etiam ſecunda vice ab eodem *Herberto* qui quidem *Herbertus* a nobis eosdem manſos

antea jure feodi id eſt in *Manſtat* habuit in dotem ad altare in abſide ſive parte aquilonari intra ſuperiorem & ſibi propinquam exedras ſive feneſtras dicte eccleſie ſancti *Martini* de noſtro & ejusdem eccleſie Decani & Capituli beneplacito & conſenſu noviter conſtructum in laudem & honorem omnipotentis Dei ejusque glorioſe matris *Marie* cum adjutorio aliarum trium perſonarum *Johannis* dicti *Hiddeken* ſacerdotis *Arnoldi* de *Sullede* & *Albaydis* uxoris eis emptionis titulo legitime comparavit dicti Domini *Borchardi* juſtis precibus & honeſtis inclinati libere contulimus & conferimus per preſentes dicto altari tradendo eam quitam & abſolutam ab omni onere ſervitutis & in preſentiarum predictos manſos cum omni jure & utilitate ſibi aſſignamus & appropriamus pure & ſimpliciter propter Deum tali modo & forma quod quotienscunque dictum altare vacare contigerit, ex tunc dicte eccleſie ſancti *Martini* Prepoſitus qui pro tempore fuerit excepto ſolo Domino *Borchardo* predicto qui quoad vixerit in quocumque ſtatu poſitus fuerit de dicto altari diſponere poterit ad ſue libitum voluntatis ratione Prepoſiture dicte eccleſie Sancti *Martini* cui dicti altaris jus patronatus poſt dicti Domini *Borchardi* mortem incorporamus in hijs ſcriptis de conſenſu quorum intererat perpetue duraturum illud uni digno & actualiter ſacerdoti ſeu qui ſe infra annum a proviſionis ſibi facte tempore numerandum faciat ad ſacerdotium promoveri & reſideat perſonaliter in eodem conferat infra juris terminum canonice providendo idemque

Alta-

Digitized by Google

Altariſta ſeu Aſſiſius * Decano aut ejus vices tenenti ſecundum dicte eccleſie ſancti Martini conſuetudinem hactenus obſervatam obedientiam preſtabit & ad ampliandum divinum cultum quem ſemper augeri affectamus chorum dicte eccleſie frequentabit & unam miſſam prout dictus Dominus *Borchardus* fundator ordinaverit, hora tamen Decano & Capitulo dicte eccleſie apta niſi legitime fuerit impeditus quod ſue conſcientie relinquatur celebrabit & ſe de prebendis oblationibus & aliis ſpectantibus de antiqua conſuetudine ad ſuperiores quatuor Canonicos ibidem curatos ſicut nec ceteri inibi vicarij immiſcere debebunt quocumque colore queſito in dictorum quatuor prejudicium nullatenus intromittet & ſic iſte Vicarius jure aliorum vicariorum cenſebitur & gaudebit exceptis dumtaxat diſtributionibus ante hujusmodi altaris inſtitutionem primitus ordinatis & inter antiquiores tantummodo dividendis. In quorum omnium teſtimonium noſtrum & dictorum Capitulorum noſtre & ſancti *Martini* eccleſiarum nec non dicti Dñi *Borchardi Poſch* ſigilla preſentibus ſunt appenſa. Ceterum nos Prepoſiti Decani & Capitula Eccleſiarum predictarum ſigilla noſtra apponi fecimus huic ſcripto in premiſſorum omnium evidens teſtimonium & conſenſus. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quadrageſimo quarto feria ſexta infra Aſſumptionem ejusdem *Marie* Virginis glorioſe. (20. Aug.)

LXXXVIII.

* ab abſide ita dictus.

LXXXVIII.

SUPER EMANCIPATIONE CANONICORUM.

In nomine Domini Amen. ad univerſorum quorum intereſt tam preſentium quam futurorum noticiam Nos Dei gratia Prepoſitus Decanus & Capitulum & ſinguli Canonici Eccleſie Mindenſis cupimus pervenire, quod Eccleſie noſtre utilitati & ejus felicibus incrementis quoad ſtatum ipſius ut nunc ſe habentis prout nobis eſt poſſibili intendentes matura deliberatione prehabita juris peritorum communicato conſilio & Reverendi in Chriſto Patris ac Domini noſtri Dñi *Lodowici* Epiſcopi approbatione pariter & conſenſu accedentibus conſuetudines antiquas licitas honeſtas & hactenus pacifice obſervatas pro honore commodo & profectu Eccleſie noſtre & perſonarum Domino famulantium in eadem introductas conſervare & ampliare, inutiles vero que tam Eccleſie quam perſonis gravamen & diſpendium inducunt & per abuſum invaluerant abrogare & in melius commutare cupientes modum & formam circa Canonicos in dicta Eccleſia emancipandos huc usque a longis retro actis temporibus de conſuetudine obſervatas tamquam rationi conſonas approbantes eandem conſuetudinem & formam ſpecificandam declarandam ac innovandam duximus & ſingulorum auribus lucidius inculcare, & ne per oblivionem ſeniorum Canicorum noſtrorum aut propter eorum deceſſum experientiam plenam de hijs habencium minoribus & ſucceſſo-

ſucceſſoribus noſtris occultetur, eam in ſcriptis redactam ut ad eam recurſus habeatur in Archivis Eccleſie recondi decrevimus & reponi ut in forma tali dubitantibus tocius ambiguitatis materia amputetur. Eſt igitur in dicta noſtra Eccleſia de conſuetudine taliter obſervatum, quod dum Canonicus Eccleſie noſtre emancipari deſiderat, Decanum aut ejus locumtenentem accedere debebit ut ipſum ad emancipandum admittat humiliter petiturus, cui de fratrum conſilio & conſenſu per Decanum vel alium ſuperiorem ejus locum tenentem Capituli nomine prefigetur terminus Capitularis competens ad explendum actum memoratum prout utrobique parti emancipande & emancipantibus videbitur expedire, quo termino adveniente de mane hora capituli per Scolaſticum vel ejus vices tunc tenentem Decano & Capitulo preſentabitur & inquiratur de litterature ſufficientia de idoneitate perſone & habilitate ejus ad emancipationis actum legitime ſubeundum & de alijs circumſtantijs oportunis, ex tunc per Decanum vel alium ſuperiorem tunc locum Decani tenentem in loco clauſtrali ad hoc ut moris eſt debite locabitur ſeu reponetur ibidem die ac nocte continuis usque ad horam Capituli diei immediate ſubſequentis permanſurus nec a clauſtro interim receſſurus, qui tunc eadem hora primo proſtratus emancipabitur ſive a primis ſcolis eripietur per Decanum aut per ſuperiorem aliquem ut eſt dictum, & eodem contextu & hora deferetur eidem juramentum & jurabit ſtatuta conſuetudines licitas honeſtas antiquas

tiquas approbatas Eccleſie Mindenſis hactenus pacifice obſervatas ſe inviolabiliter ſervaturum & quod ſecreta Capituli non prodat & cetera prout uſus conſuetudinis longeve inolevit, quo facto ad ſecundas ſcolas reſtituetur, in quibus ſecundum antiquam Eccleſie conſuetudinem in divinis officijs perſeverabit & officium ad ipſum ratione gradus & ordinis ſecundarum ſcolarum pertinens exercebit tam in capitulo quam in choro reſidentiam perſonaliter per unius integri anni circulum ibidem facturus continuam ſine ſpe alicujus gratie de remiſſione illius anni ſeu partis ejus ſive quomodolibet faciende, non obſtante quodſi forte aliquis vel aliqui Canonici poſt ipſum ante hujus anni circulum elapſum per emancipationem ſimilem ad ſecundas ſcolas reſtituerentur, quod adhuc nichilominus propter eruditionem & informacionem ſibi faciendam de ordine Cantu & divino officio de ritu juribus conſuetudinibus, conſtitutionibus juratis alijsque in Domo Domini perſonis eccleſiaſticis & eccleſie neceſſarijs reſidere per annum integrum teneatur, etiam ſi ipſum juxta conſuetudinem Eccleſie a ſecundis ſcolis eripi operteret, quam conſuetudinem modum & formam rationabilem & juri conſonam reputantes eam approbamus volentes ut de cetero in dicta Eccleſia noſtra ſub juramento firmiter obſervetur, ſed quia alia conſuetudo de ſervicio per Canonicos ſic emancipatos tempore emancipationis dudum obſervata videlicet quod talis Canonicus expenſas graves & omnino inutiles nec ecc-

cle-

cleſie aut perſone emancipate fructuoſas circa effrenatam multitudinem hoſpitum quos ad prandium tamquam convivas invitare conſueverat propter quod multis debitorum oneribus gravabatur ita quod vide ſue temporibus vix vel nunquam de debitorum gravamine abſolvere ſe potuit in penuria degendo perſeveranter & jugiter remanebat. cum etiam quia commeſſationes ebrietates que in talibus convivijs per vulgares & multitudinem invitatam exerceri ſolet quaſi frequenter ſcurrilitas indevocio & ſchandalum in populo ſuscitatur, que omnino perſonis eccleſiaſticis & earum ſunt converſacionibus inimica & juri contraria, abuſus hujus quos pocius corruptelas quam conſuetudines reputamus revocare abrogare & in melius commutare cupientes tam pro perſonarum quam eccleſie commodo & profectu de conſenſu omnium noſtrum, nec non Reverendi in Chriſto Patris & Domini noſtri Epiſcopi circa premiſſa omnia approbacione connivencia & conſenſu videlicet ut canonicus emancipatus a tam gravibus expenſis inutilibus relevetur & mitius cum eo agatur cum moderamine infra ſcripto ordinandum & cum maturitate debita duximus ſtatuendum quod ad armarium Eccleſie noſtre pro emendatione comporatione & augmento ornatus Eccleſie quinque marcas denariorum Minde legalium & bonorum & ad fabricam Eccleſie totidem marcas & ad ſtructuras & reparaciones & emendas edificiorum clauſtri duas marcas dictorum denariorum proviſoribus ad hujus officia deputatis ſeu deputandis ante ereptionem ipſius

Ca-

Canonici de carcere in parata pecunia expedire & ſolvere teneatur. Item cuilibet Canonicorum in dicta noſtra Eccleſia emancipato preſenti ſeu etiam abſenti qui reſidere perſonaliter ſolitus fuerit duos ſolidos *Minde* legalium denariorum Epiſcopo Prepoſito & Decano cuilibet eorum talium denariorum duplicem portionem, canonicis nondum emancipatis cuilibet unum ſolidum vicarijsque Rectori Scolarum Succentori rectori fabrice Rectoribus capellarum ſanctorum *Johannis Baptiſte* forenſis & *Georgij* martiris Camerarijs Campanarijs ſcolari legenti regulam & regenti organa in Eccleſia noſtra ſimiliter unum ſolidum eorum cuilibet. Item ſcholaribus Dormitorialibus & Choralibus ſimul duos ſolidos, preterea ſubcentori & Magiſtro Scholarum occaſione ſcolarum pro precio eidem debito & ſolvi conſueto cuilibet ſex ſolidos Mindenſium denariorum. Item cuilibet Duorum Camerariorum unam marcam denariorum Mindenſium vel ſeptem ulnas panni equalis valoris ad minus quod tam ipſis Camerarijs dari poterit ſecundum honeſtatem & qualitatem perſone emancipate ſi voluerit pro ſue libitu voluntatis. Item ſcolaribus choralibus in Dormitorio duodecim ſolidos denariorum Mindenſium miniſtrabit. Preterea ſervicium quod Capitulo ſingulis Canonicis prelatis & Vicarijs emancipationis tempore in procuratione expenſarum facturus eſt taliter duximus moderandum videlicet quod idem Canonicus cum ſua familia Camerarijs tum & Campanarijs in clauſtro ſeu refectorio ſe procurabit & reficiet,

nec

Digitized by Google

nec extraneos quosque ſive clericos aut laycos ultra decem perſonas ſibi aſſociare vel aſſumere ad conveſcendum non poterit nec debebit, precipue ſiquidem Reverendo Domino noſtro Epiſcopo pro tempore exiſtenti ſex ſextaria vini tam in abſencia quam in preſencia, ſed fercula ſicut alijs Prelatis dummodo in loco Emancipacionis tempore preſens exiſtat idem Canonicus miniſtrabit. Item cuilibet Canonicorum preſenti & etiam abſenti dummodo perſonalem reſidentiam ſolitus ſit facere ut eſt dictum duobus ſextarijs vini ſani & bibilis quod pro denarijs redimi non poterit nec debebit & quatuor ſemellis recentibus & legalibus & quatuor ferculis ſcilicet pro primo duos pullos mature etatis bene coctos & conditos ſpeciebus aromaticis. Item pro aſſatura duos pullos aſſos conſimiles prioribus aut in alia aſſatura equalis valoris, alia duo fercula intermedia honeſta & recentia decocta quorum unum erit de ferinis ſi bono modo haberi poterit, alioquin utraque de carnibus recentibus bene coctis ſervire tenebitur & ad eorum hoſpitia deſtinare. Quod quidem ſervicium Prepoſito Decano & alijs Prelatis videlicet Cantori Theſaurario & Scolaſtico nec non ſanctorum Martini Johannis & Hamelenſis Eccleſiarum Prepoſitis ſi preſentes extiterint aut reſidere conſueverint in vino ſemellis & ferculis dabit ſeu ſerviet ob prelacionis reverenciam duplicatum Vicarijs vero Rectori ſcholarum Subcentori, Rectori ſeu Cuſtodi fabrice Rectoribus capellarum ſanctorum *Johannis Baptiſte* forenſis & *Georgij* Martiris regenti regulam & organa

regenti & eorum cuilibet dimidium ſextarium vini cum duabus ſemellis tria fercula pro primo unum pullum coctum pro aſſatura, unum pullum aſſum & unum ferculum intermedium de coctis carnibus recentibus vel ferinis valoris ut ſuperius eſt expreſſum. Si vero contingeret in cibis quadrageſimalibus ſervicium emancipacionis fieri debere, ex tunc quatuor fercula talis emancipatus in Esotibus & alijs piſcibus adultis & bonis in valore ſervicio in carnibus facturo equipollentia in preſcripto numero Canonicis Prelatis Vicarijs & alijs ut predicitur miniſtrabit. Volumus etiam ut premiſſa ſtatuta & ordinaciones a Canonicis in antea emancipandis tempore emancipationis ſue inter alia ſtatuta & conſuetudines jurentur & unacum eisdem comprehendantur ſub juramento predicto. Nos igitur *Lodowicus* Dei gratia Epiſcopus Mindenſis ut hujusmodi preſcripta in ſuo vigore perpetuo permaneant & debitum ſortiantur effectum omnia & ſingula predicta in omni ſui forma & modo ex certa ſcientia auctoritate ordinaria in nomine Domini approbamus ratificamus & confirmamus, ſigillumque noſtrum quo utimur una cum Capituli noſtri ſigillo preſenti ſcripto apponi fecimus in evidenciam premiſſorum. Acta ſunt hec Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quadrageſimo quinto, quinta Kalendas Martij. * Preterea nichilominus Canonici tempore electionis proviſionis ſeu collationis ſibi facte de Canonicatu & prebenda denarios vini ſecundum antiquam & approbatam conſuetudinem

* 25. Febr.

dinem ac retroactis temporibus obſervatam, videlicet unicuique Canonicorum noſtrorum emancipato duos ſolidos, Epiſcopo Prepoſito & Decano cuilibet eorum duplicem portionem Canonico non emancipato vicarijs Magiſtro ſubcentori Magiſtro fabrice Camerarijs companarijs, ſcolari legenti regulam ac regenti organa cuilibet eorum unum ſolidum ſcolaribus in dormitorio duos ſolidos Canonicis ſanctorum *Martini* & *Johannis* eorumque vicarijs & Magiſtris Camerario ſancti *Martini* Dn̄abus S. *Marie* plebanis & Capellanis ibidem Rectrici pſalterij Rectoribus Eccleſie & Capellarum ſanctorum *Symeonis* ſancti *Johannis Baptiſte* forenſis *Georgij* Martiris *Sancti Spiritus* & *Nicolai* cuilibet eorum unum ſolidum, Abbatiſſe *S. Marie* Decanis ſanctorum *Martini* & *Johannis* cuilibet duos ſolidos, Campanarijs Eccleſiarum predictarum cuilibet duos ſolidos Campanarijs Eccleſiarum predictarum cuilibet ſex denarios *Minde* legalium miniſtrabunt. Actum Approbatum & Datum ut ſupra.

LXXXIX.

SUPER FESTUM BEATORUM SOPHIE VIRG. THEODORI CONF. FELICIANI ET CHRISTOFERI SERVANDUM.

L*udewicus* * Dei gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus dilectis ſibi in Chriſto Abbatibus Abbatiſſis

* Ludovicus Epiſcopus filius Ottonis Ducis de Luneborg qui an. M. CCCXLV. regiminis vigeſimo ſecundo fatis functus eſt.

batiſſis Prepoſitis Decanis ac Eccleſiarum & Capellarum Rectoribus Univerſis & eorum vices gerentibus per noſtram Dioceſin conſtitutis ſalutem in Domino. Cum in Eccleſia noſtra Cathedrali quatuor corpora integraliter beatorum videlicet *Feliciani* & *Carpofori* Martirum *Theodori* Confeſſoris & *Sophie* Virginis requieſcant volentes & deſiderabiliter affectantes ſanctorum hujusmodi natalitia annua ſive feſta que hactenus alicubi fuerant minus nota per amplius futuris temporibus perpetuis notificari ac ſpecialiter venerari, de Conſenſu & pio inducti noſtri Capituli in hac parte duximus ſtatuendum, quod feſtum beate *Sophie* virginis quod primitus nunc occurret die ſcilicet tercia poſt feſtum beati *Egidij* Abbatis computando incluſive cum novem lectionibus in Matutinis laudibus & in miſſarum ſolempnijs cum officio de una Virgine aſſumpto. Feſtum vero beati *Theodori* Confeſſoris, quod deinde die tertia poſt feſtum beati *Lamberti* Epiſcopi & Martiris peragetur ſimiliter cum novem lectionibus in matutino & in miſſa officio de uno confeſſore aſſumpto. Feſtum etiam beati *Feliciani* Martiris, quod ex tunc in craſtino octave diei beati *Martini* peragetur etiam cum novem lectionibus in matutino & in miſſa ſimiliter officio de uno Martire aſſumpto, ſed & feſtum beati *Carpofori* Martiris quod quarta die poſt feſtum beati *Nicolai* occurret cum novem lectionibus in Matutinis & in Miſſa Officio de Martiribus propter feſtum beati *Habundi* Martiris tunc coincidens aſſumptis cum dictorum feſtorum nichilominus veſper-

ſpertinis officijs precedentibus & ſubſequentibus in Eccleſijs veſtris annis ſingulis & ut premittitur futuris perpetuo temporibus ſolempniter peragantur, Vobis igitur & cuilibet veſtrum ſub debito obedientie diſtricte precipiendo mandantes, quatenus diebus Dominicis quibuscunque feſta ſanctorum hujusmodi precedentibus parochianis & ſubditis veſtris intimare curetis obſequio divino in natalitijs ſanctorum predictorum devotius intereſſe eorum memoriam venerantes in terris ut pro ipſis intercedere dignentur in celis, vosque ſacerdotes parochialium Eccleſiarum & Capellarum Univerſi in Martirologijs librorum veſtrorum feſta ſeu natalitia ſanctorum predictorum diſtincte & expedite ſuis diebus ut prefertur annotetis Vobisque vice Archidiaconis mandantes ut ſupra, ut copiam mandati ſeu ſtatuti preſentis in quibuslibet Archidyaconatibus habeatis.

XC.

SUPER QUEMDAM ORTUM IN BRULONE DEPUTATUM AD VINA.

In nomine Domini Amen. Anno Nativitatis ejusdem Milleſimo tricenteſimo quadrageſimo octavo indictione prima menſis Maij die penultima hora ſexta vel quaſi Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini Dñi *Clementis* Divina Providentia Pape ſexti Anno ſexto conſtitutus in judicio coram Nobis *Wedekindo* Commiſſario honorabilis viri Dñi

Digitized by Google

Hinrici Grypp Prepoſiti eccleſie Sancti *Martini* Mindenſis & Notario ac teſtibus infra ſcriptis diſeretus Vir *Wernerus* dictus *Schyne* civis Mindenſis recognoſcens ſe & ſuos legitimos heredes juſto vendicionis titulo vendidiſſe diſeretis viris Ludolpho dicto *Hals* & *Ludolpho* de *Stemwede* perpetuis in Eccleſia Mindenſi vicarijs quendam ortum ſitum in Brulone pro quinque marcis Mindenſibus perpetue poſſidendum, ita tamen quod ipſe Wernerus & ſui heredes de eodem orto penſionem annuam octo ſolidorum cum ſex denarijs Mindenſibus duobus terminis infra ſcriptis videlicet quatuor ſolidos infra paſche & alios quatuor ſolidos cum ſex denarijs ſancti *Mychaelis* octavas annis ſingulis pro vino & oblatis quinque altaribus ad conficiendum ſacramentum Corporis & ſanguinis Domini noſtri *Jheſu* Chriſti comparandis dabunt & ſolvere tenebuntur, quodſi forte *Wernerus* & ſui heredes predicti negligentes in ſolucione hujusmodi annue penſionis extiterint terminis in premiſſis, ex tunc predictus ortus eisdem vicarijs vacabit libere & ſolute neç amplius quicquam juris *Wernerus* & ſui heredes predicti in eodem ortu ipſis obtinebunt ſeu vendicabunt. In premiſſorum teſtimonium preſens publicum inſtrumentum per *Johannem Grove* de *Stenvordia* publicum Imperiali auctoritate Notarium infra ſcriptum ſcribi & publicari mandavimus & ſigilli munimine predicti Dñi *Henrici Grypp* Prepoſiti fecimus roborari. Acta ſunt hec in Ambitu juxta refectorium eccleſie Mindenſis predicte preſentibus diſcretis viris *Johanne de Wyden*, *Johanne*

ne

ne de Ryntheln Brunone Dychmayger perpetuis vicarijs in dicta Eccleſia Mindenſi *Johanne* Camerario Dominorum ejusdem Mindenſis eccleſie ac alijs teſtibus fide dignis rogatis ad premiſſa ſub anno indictione menſe die & hora & Pontificatu quibus ſupra.

Et Ego *Johannes Groue* de *Stenvordia* clericus Monaſterienſis dioceſis &c. &c.

XCI.

STATUTUM SUPER UNIONE CAPITULI.

In nomine Domini amen. Nos Dei gratia Prepoſitus Decanus & Capitulum Eccleſie Mindenſis attendentes quod inter plurima diſcrimina & incommoda que de effrenata multitudine impetrancium in eccleſia noſtra & earum diverſitate nunc ad minores vel medias nunc ad majores jam dudum invaluerant jura reverentie & obſequia a nobilibus militaribus & alijs viris legalibus & fide dignis, qui Eccleſie ſervire conſilijs & auxilijs poterant & prodeſſe impendi conſueta penitus ſubtrahuntur ex eo quod eorum filijs nepotibus & amicis benefacere non poſſumus, nec ad prebendas & alia beneficia promovere revera, quia ob recommendationem qua Dominus Papa circa perſonas & ſtatum impetrancium ſeducitur, perſone plerumque preficiuntur inutiles & ignoti, unde Eccleſia honoribus & juribus ſuis in Spiritualibus & tem-

poralibus deſtituitur & ſuccumbit, ſuper quibus ſi Dominus Papa plenius & ſanius informaretur, preſumitur quod in prejudicium Eccleſiarum talia & tanta nullatenus attemptaret, nunc vero de die in diem inſurgunt de modo impetrandi alie prejudiciales eccleſijs & obnoxie novitates, videlicet quod ad quorumdam exploratorum per terras evagantium ſuggeſtiones inducitur ymmo verius ſeducitur Dominus Papa ad reſervandum prebendas dignitates & alia beneficia perſonarum vivencium & beneficia ſua Canonice poſſidencium quorumdam etiam inhabilitates crimina & defectus non zelo correctionis aut caritatis eidem licet falſo denuntiant non querendo que Dei ſunt ſed ipſos, que ſicut & lucra turpia que exinde obſequuntur, dum alios ad impetrandum hujusmodi beneficia inducunt, ſuis doloſis perſuaſionibus informant, Ziſaniam in Eccleſijs ſervire debuerant, ſeminando, quarum novitatum unam nunc de facto in eadem Eccleſia noſtra percepimus proceſſiſſe. Quidam enim *Ludolphus de Horne* Prepoſituram Eccleſie ſancti *Martini* & alia beneficia que honorabilis vir Dominus *Borchardus Poſch* perſona legalis honeſta & devota Canonico ingreſſu adeptus quamdiu viveret poſſidebat, dicitur tamquam reſervata per ſedem apoſtolicam impetraſſe, quam quidem Prepoſituram Eccleſie ſancti *Martini* honorabilis vir Dominus *Hinricus Gripp* per electionem Canonicam aſſecutus & alia beneficia ipſius Dñi *Borchardi* ſcilicet prebendam & ſupplementa prebendarum hij quibus in Eccleſia noſtra per directum gradus & ordinis

ſui

ſui aſcenſum juxta conſuetudines & ſtatuta Capituli antiqua approbata & hactenus pacifice obſervata & juramentis confirmata debebantur & alij inferiores ſupplementa per ſuperiores dimiſſa quilibet juxta gradum & ordinem ſuum adepti ſunt, & ea per quinquennium de reſervatione nichil ſcientes pacifice poſſiderunt, ex quibus Eccleſie noſtre & perſonis confuſio & error irreparabilis oritur, ordo juratus confunditur, gradus immutatur, rancor & invidie fomes perjuria & animarum pericula ſuſcitantur non ſolum in preſenti caſu verum in ſimilibus quoad perſonas alias de quibus mens ſuſpicatur perplexitates & graviora ſuccedere diſturbia formidantur, cupientes igitur hijs ſiniſtris eventibus oportunis remedijs in quantum nobis eſt poſſibile, obviare, de communi & concordi conſenſu pari voto & conſilio matura deliberatione inter nos prehabita pro conſervatione jurium rerum & honorum Conſuetudinum Eccleſie noſtre & juramentorum noſtrorum ſalvatione non in modum conſpirationis aut alicujus alterius illicite pactionis contra apoſtolicam ſedem a cujus obediencia recedere non intendimus ſed eidem prout de jure tenemur in omnibus licitis & honeſtis humiliter obedire arbitramur, condidimus & preſentibus ordinamus videlicet, quod ſi perſonam ſic impetrantem per ſe vel alios litteras & proceſſus ſuos executorias publicare contingat, viſis per nos perlectis & habitis copijs eorumdem hij quos negotium principaliter tangere videbitur juxta juris peritorum conſilia ſuper certis gravaminibus appellatio-

 nes

nes interponere infra competentes terminos non tardabunt & de proſecutione appellationum & cauſarum defenſione capitulo cavebunt, quibus capitulum & omnes & ſinguli de capitulo conjunctim vel diviſim prout expedit adherebunt & aſſiſtent conſilijs auxiliis & favore & nunc in preſenti caſu Dñus *Hinricus Gripp* ratione Prepoſiture dicte Eccleſie ſancti *Martini* quamdiu Prepoſiture prefuerit & deinde ejus ſucceſſor etiam partem de propria burſa, alias vero duas partes pro conſervacione juris tocius capituli circa ſupplementa que per aſcenſum quis aſſequitur ſive gradum quos ab hoc immutari contingeret & confundi mutue & fraterne caritatis affectu expenſarum nunc & impoſterum emergentium in Romana curia & extra de prebendis abſentium facere ſpoſponderunt etiamſi impoſterum contra noſtros concanonicos nunc in Capitulo exiſtentes contingeret quod abſit aliquid in caſu ſimili attemptari, videlicet quod prebendas dignitates perſonatus officia ſive beneficia alia per reſervationem Pape impetrarentur ab aliquo, ex tunc dignitates que vel per electionem Capitulorum paratus officia vel beneficia alia que per proviſionem Dñi noſtri Epiſcopi nunc vel in antea exiſtentis quos aſſecutus fuerit defendet ſi voluerit is cujus tunc intererat Proprijs expenſis, Et illi capitulum & omnes Capitulares adherebunt, ſupplementa vero videlicet obediencias decimas bona communia & Conſolationes ex quorum impetratione gradus & ordo confunditur, Capitulum pro conſervatione juris Capituli defendet communibus

ex-

expenſis que recipientur ex burſa a portionibus abſentium ut eſt dictum. Idem fiet, ſi quis prebendam cum dignitate perſonatu officio aut alio ſupplemento impetraverit vacaturis ita quod prebendas majores ſic vel ſimpliciter impetratas is qui ſuperior in gradu inter minores cui auctoritate Capitulo major tunc debetur, extiterit cum alijs in minoribus conſtitutis defendet eandem facietque tertiam partem expenſarum, is vero cui tunc de minori providebitur faciet duas partes & appellationes interponet hij quorum intererit illa vice, & ſi talis impetrans ad majorem criminoſus aut alias defectuoſus vel de jure reprehendendus fuerit ſibi adverſarius ſuſcitabitur, qui expenſas faciet ut eſt dictum. ſi tamen perſona legalis fuerit & idonea ac Eccleſie neceſſitas vel utilitas talem admitti requireret & ſuaderet non tamen ad majorem ſed ad minorem admittetur ita quod jam in minoribus conſtituti vel qui majores tenent & eas ſub proteſtacionibus acceptarunt ac litem & reſiſtenciam preſumunt ab impetrantibus ſibi veriſimiliter imminere ſuis juribus non priventur nec in gradibus retardentur, in qua minori ſi tunc impetrans contentari recuſaret, ex tunc huic adverſarius in forma ſuſcitabitur anteſcripta, Preterea nullus noſtrum Conſilia adverſarijs contraria preſtabit clam vel palam promociones auxilia & favores ſub obteſtatione fidei & honoris nec compoſicionem ſpecialem inibit cum eodem niſi de Capituli beneplacito & conſenſu, preterea ſi quod abſit in quemcunque eventum in cauſis ſeu caſibus premiſſis ad-

ver-

Digitized by Google

verſarijs forſan triumphantibus ſic quod defenſiones legitime & ulterior reſiſtentia non reſtaret, nec evaſiones aut ſubterfugia aliqua ſupereſſent aut principales quorum inter erit cauſas principaliter defendere forent in proſecutione defenſionis deſides aut remiſſi condempnationem in expenſas & refuſionem fieri requireret perceptorum ex tunc idem principalis qui hujusmodi dignitatum prebendarum & ſupplementorum redditus & fructus perceperant & alii in ſupplementis alijs inferioribus eos ſuccedentes qui fructus & commoda ex tali defenſione ſupportarunt proprijs ſumptibus & expenſis Capitulum & alios ad quorum uſus proventus hujusmodi non devenerant exonerabunt & ab hujusmodi condempnatis & refundendis cum dampnis & intereſſe que exinde incurrere continget eosdem totaliter relevabunt, ut autem premiſſa omnia & ſingula a nobis communiter & diviſim firmiter obſerventur, preſens ſcriptum inde confectum ſigilli noſtri munimine fecimus roborari. Datum anno Domini Milleſimo trecenteſimo quadrageſimo nono nona menſis januarij.

Extat quidem hoc ſtatutum in Catalogo Præpoſitorum &c. Mindenſium pag. 33. numero V. ſed mutilum.

XCII.

XCII.

SUPER CURIAM WYGREVEN EMPTAM PER CAPITULUM.

Nos *Gerbardus* Dei & Apoſtolice ſedis gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus notum facimus univerſis & preſentibus publice proteſtamur, quod cum cenſus judeorum Civitatis Mindenſis per predeceſſores noſtros civibus ibidem pro quadam pecunie ſumma obligatus tanto tempore retentus ab eisdem fuiſſet quod omnia jura nobis in eisdem competencia quaſi alienata ab eccleſia ſunt & ab imperio a quo in pheodo deſcendunt reputabantur perpetuo & diſtracta, nos juxta Capituli & aliorum juratorum noſtrorum conſilia hujusmodi alienata ad poſſeſſionem eccleſie & ad jus & proprietatem imperij cui fidelitatis omagio aſtringimur in quantum nobis eſt poſſibile revocare cupientes & ſubſidium redemptionis prefati cenſus & juris eccleſie reſtaurationem recepimus a dicto capitulo quadraginta marcas denariorum Osnaburgenſium legalium nobis ab ipſo numeratas traditas & ſolutas & in eosdem uſus notabiliter converſas pro quibus eisdem Dominis Prepoſito Decano & Capitulo de ipſorum & aliorum fidelium Eccleſie noſtre concordi & communi voluntate conſilio pleno & expreſſo conſenſu fundum minus utilem in meliores & magis utiles fructus Eccleſie commutando curiam noſtram dictam Wichgreuenhoff in civitate Mindenſi predicta ſituatam cum ſuis redditibus juribus & obventionibus prout ad nos & eccleſiam

noſtram

noſtram pertinere dinoſcitur pleno jure poſſeſſionis & proprietatis & ejus utile dominium juſto & abſoluto venditionis titulo vendidimus & nichilominus vendimus & ex certa ſcientia ad ipſum capitulum transferimus in hijs ſcriptis, locationes ſi quas in area ejusdem curie vel in aliqua ejus pe-tia fecerint ſub cenſu annuo perpetuo vel ad tempus per nos & ſucceſſores noſtros in quemcunque eventum ratas atque gratas locatarijs earumdem ſeu conductoribus ſervaturas, renuntiantes ex nunc omni juris Canonici vel civilis actioni vel exceptioni doli mali fraudis circumventionis que nobis aut ſucceſſoribus noſtris contra premiſſa poſſent impoſterum quomodolibet ſuffragari. In cujus rei teſtimonium noſtrum & dicti Capituli noſtri ſigilla preſentibus ſunt appenſa. Datum anno Domini Milleſimo tricenteſimo quadrageſimo nono in octava Aſſumptionis beate *Marie* Virginis.

22. Aug.

XCIII.

SUPER CURIA WIGRAVII.

Nos Dei gratia Prepoſitus Decanus & Capitulum Eccleſie Mindenſis recognoſcimus quod mera liberalitate conceſſimus dedimus & per preſentes concedimus atque damus Rdõ in Chriſto Patri ac Domino Dño noſtro *Gherardo* Epiſcopo & ſuis ſucceſſoribus ut curiam Wychgravij in civitate Mindenſi ſitam & per ipſum pro quadraginta marcis

in

in uſus neceſſarios ſuos & Eccleſie converſis nobis venditam pro eadem ſumma pecunie reemere valeant quando volent & ex tunc ſolucione ejusdem ſumme pecunie nobis facta dictam curiam cum omni juris integritate ipſis reſtituere absque difficultate tenebimur & libere reſignare ita tamen quod ijdem Dñus noſter & ſui ſucceſſores locationes per nos in eadem curia vel ejus aree partibus pro annua penſione factas perpetuo ad tempus vel ad firmam ratas ſervare noſtris locatarijs ſeu conductoribus teneantur quod nos Dei gratia *Gherardus* Epiſcopus antedictus pro nobis & noſtris ſucceſſoribus de dictorum Prepoſiti Decani & capituli voluntate & conſenſu ſigilli noſtri minoris munimine roboratis preſentibus arbitramur. In quorum omnium teſtimonium noſtrum ſigillum una cum ſigillo minori Rdi in Chriſto Patris & Dñi noſtri *Gherardi* Epiſcopi ſepedicti duximus preſentibus apponendum, Datum anno Domini Milleſimo tricenteſimo quadrageſimo nono in octavo Aſſumptionis beate *Marie* Virginis.

22. Aug.

XCIV.

SUPER DUOBUS ANNIS GRATIE.*

G*erhardus* Dei Gratia Epiſcopus Wedekindus Prepoſitus Decanus totumque Mindenſis Eccleſie Capitulum omnibus hoc ſcriptum intuentibus pre-

* Vid. Subſidior. Diplom. Tom. V. pag. 72.

preſentibus & futuris hanc conſtitutionem perpetue memorie commendare. Inter curas & ſollicitudines fidelis anime ſuam cupientis operari ſalutem, hec non minima eſſe videtur jugiter & cum intentione debita cogitare qualiter peccatis per penitenciam debitam emendatis per debitorum ſolutionem creditori cuilibet ſatisfiat & ſic anima decidentis cum fiducia ſuo reddi valeat creatori. Hinc eſt, quod cum fere a ſeptuaginta annis citra per ſtatutum quoddam in noſtra Eccleſia Mindenſi non ſine matura deliberatione ſalubriter editum paucis vero annis abolitum per abuſum ſaltem quoad unum annum proviſum fuerit decedentibus ab hoc mundo, ut ipſorum creditoribus ſatisfieret competenter, nos antiquorum tam ſalubria veſtigia ſectari volentes ac perpendentes multos canonicos debitorum onere nimium pregravatos & formidantes propter exilitatem prebendarum poſſe fortius aggravari nec debere irreprehenſibilem judicari, ſi ſecundum varietatem temporum ſtatuta quandoque varientur humana deliberatione provida requiſito conſenſu prelatorum & Canonicorum omnium & obtento, ſtatutum predictum innovavimus & ſtatuimus innovando, quod ſive Prepoſitus ſive Decanus vel quicunque Prelatus Archidyaconus aut in quocumque beneficio ſive officio noſtre Eccleſie conſtitutus aut etiam ſimplex Canonicus ab hac luce deceſſerit, ab obitus ſui die duos annos habeat Gratie in quibus omnes fructus redditus ſive proventus quos habuerat ſive de prebenda ſive de prelatione Archidiaconatu obediencia conſolacione decima bonis communi-

munibus officio vel beneficio qualicunque colligantur & conſerventur ab hijs quibus decedens commiſerit ad defuncti debita perſolvenda, & ut ſue familie de laboribus & ſervicijs impenſis ſatisfiat & quicquid ad exequias pertinet inde fiat, poterit quoque decedens elemoſinas inde dare pauperibus & omnia facere vel fieri mandare que ad ſalutem pertinent animarum ſalva in premiſſis conſtitutione Domini *Johannis* Pape viceſimi ſecundi ſuper hoc edita, que incipit: *ſuſcepti regiminis*, prelationis eciam officia vel beneficia qualiacunque que de manu tenentur Epiſcopi qui pro tempore fuerit ſub ordinatione hujusmodi ſtatuti volumus comprehendi, ita quod Epiſcopus nichil in prejudicium preſentis conſtitucionis faciet aut diſponet de eisdem, ſi vero prelatus vel Canonicus aliquis deceſſerit inteſtatus, ex nunc ſe de rebus ſuis aut proventibus, quos dum vixit, obtinuit, ſe nullatenus intromittet, ſed capitulum ordinabit de rebus & proventibus antedictis, quod pro anima decedentis pietatis officium ſuaſerit ordinandum. Ordinavimus inſuper & ſtatuimus firmiter obſervandum a nobis preſentibus & poſteris ut poſtquam aliqui in eccleſia noſtra Mindenſi deinceps recepti ſeu electi fuerint in Canonicos & in fratres preſens ſtatutum inter alia ſtatuta eccleſie ſe jurent perpetuo ſervaturos. Ut igitur hec ordinatio ſeu preſens ſtatutum perpetuam obtineat roboris firmitatem, preſentem litteram ſtatutum ipſum continentem ſigillis noſtris & Eccleſie fecimus communiri. Datum anno Dñi Milleſimo

tricenteſimo quadrageſimo nono in craſtino beati *Andree* Apoſtoli quod fuit ſecunda die menſis Decembris.

XCV.

SUPER DUABUS MARCIS AD CHORUM MINISTRANDIS DE CURIA CLAUSTRALI.

Nos *Symon* ſpectabilis viri *Adolfi* comitis de *Schouwenborgh* filius Canonicus Eccleſie Mindenſis recognoſcimus & preſentibus proteſtamur quod penſionem duarum marcarum *Denariorum Mindenſium* & *Oſſenbrugge* legalium miniſtrandam Dominis Canonicis & vicarijs Eccleſie noſtre cujus medietas inter Dominos Canonicos & alia inter vicarios preſentes in Divinis diſtribuetur tamen prius hijs deductis que Camerarijs Campanarijs organiſte & pro candela & oblatione in ſingulis terminis more ſolito expendentur unam in anniverſario diſcreti viri quondam *Johannis de Widen* Vicarij & Rectoris capelle ſancte Anne qui die *Gereonis* & ſociorum ejus peragetur & aliam in feſto *Symonis* & *Jude* Apoſtolorum ad ſolempniſandum in choro & organis in eodem & ad procurandum, inſuper ultra duas marcas predictas duos cereos honeſtos de decem & octo libris cere infra actionem & elevationem hoſtie ſalutaris ſingulis diebus Dominicis & feſtivis ambos, ferialibus vero diebus & profeſtis uno tantum eorum incendendo & annis ſingulis tribus terminis videlicet ante

paſche

paſche Gorgonij & *Natalis Domini* feſta ſub eadem dimenſione renovandos de curia clauſtrali prope curiam religioſorum virorum Dominorum Abbatis & monaſterij de *Lucka* ordinis Ciſtercienſis prope murum civitatis Mindenſis verſus *Weſere* fluvium continuum & de medietate unius orti cujus alia medietas ad vicarios pertinet prope vicum quo itur de domibus piſcatorum ad pagum *Brul* verſus paludem ſituati per inhabitatorem & poſſeſſorem curie antedicte perpetue expedienda, que quidem curia & medietas orti per honorabiles viros Dominos Prepoſitum Decanum & Capitulum Eccleſie noſtre ad inſtantiam dicti Domini *Johannis de Wyden* in nos cum ſuo onere commodo & honore translate exiſtunt gratioſe. Nos igitur poſſeſſione eorumdem cum gratiarum actione recepta ſpondemus & nichilominus preſentibus arbitramur nos velle & debere curiam eandem ſub eisdem jure & emunitate manutenere & poſſidere prout alie curie clauſtrales a Dominis Canonicis in eadem Eccleſia poſſidentur & penſionem duarum marcarum antedictam ſolvere & cereos procurare & renovare terminis ſuis prout premittitur curia de eadem, ad que omnia & ſingula nos preſentibus obligamus ita quod pro negligentia & defectu ſolucionis penſionis & cereorum procurationis nos aut ſucceſſores noſtri ejusdem curie poſſeſſores argui & ad ſolutionem compelli poſſimus ab hijs quorum intereſt cenſura qua convenit & ſub penis debitis circa talia in Capitulo fieri conſuetis diſtrictius coherceri. In cujus rei teſtimonium no-

ſtrum & dicti capituli noſtri ad cauſas ſigilla preſentibus litteris ſunt appenſa. Et nos Dei gratia Prepoſitus Decanus & Capitulum Eccleſie Mindenſis in ſignum noſtre translationis conſenſus ratihabitionis & circa omnia premiſſa intervenientis intuitu obſequiorum nobis & Eccleſie noſtre per Dominum *Johannem de Widen* Vicarium & Proviſorem Fabrice Eccleſie noſtre ſollicitum & fidelem multipliciter impenſorum & occaſione cujusdam debiti pecuniarij videlicet triginta marcarum per quondam Dñum *Borchardum Poſch* Canonicum noſtrum & Prepoſitum Eccleſie ſancti Martini in eadem curia conſtituti & medietatis orti antedicti ipſius Domini Johannis propria pecunia comparati donatoris & in teſtamento ſuorum ad uſus prefatos legatorum ſigillum Capituli noſtri quo ad cauſas utimur, duximus preſentibus litteris apponendum. Datum & Actum ſub Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quinquageſimo, Craſtino *Brictij*.

14. Nov.

XCVI.

SUPER DUOBUS MANSIS IMPIGNORATIS CAPITULO S. MARTINI.

Nos *Hermannus Vincke* Decanus totumque Capitulum eccleſie ſancti Martini Mindenſis omnibus preſentia viſuris ſeu audituris cupimus innoteſci & in hijs ſcriptis lucide proteſtamur, quod duos manſos nobis ad opus altaris novi in eccleſia no-

noſtra conſtruendi nomine dotis per venerabiles viros Dominos Prepoſitum Decanum & Capitulum Eccleſie Mindenſis aſſignatos & deputatos quos ipſis ſine moleſtia & reclamatione alijs tamen bonis in dotem dicti altaris per ipſos comparatis ſecundum tenorem carte & noſtro ſcitu & voluntate ſuper hoc conſcripte ac dicte Eccleſie Mindenſis pendente ſigillo ſigillate liberos dimittere volumus & debemus & ad hoc nos & eccleſie noſtre canonicos preſentes & futuros efficaciter obligamus, tenor vero carte talis eſt: - Nos *Wedekindus* Prepoſitus *Albertus* Decanus totumque Capitulum Eccleſie Mindenſis omnibus hoc ſcriptum intuentibus cupimus notum eſſe, quod urgente nos & eccleſiam noſtram neceſſitate maxima & inevitabili videlicet affectione Caſtri *Bocla* quod obligatum olim per dictam Eccleſiam noſtram in anguſtia magnificis Principibus & potentibus Dominis *Ottoni* & *Wilhelmo* Ducibus de *Brunswich* & in *Luneborch* alienationi perpetue ex certis indicijs & preſumptionibus ſubjacere perſpeximus in enormem dicte noſtre eccleſie ac dioceſis leſionem ad recuperationem Caſtri prefati recepimus in pecunia numerata ab honorabili viro Dño *Hermanno Vinken* Decano Eccleſie ſancti Martini Mindenſis centum marcas denariorum oſnaburgenſium legalium eidem Decano ad opus eccleſie ſue videlicet altaris novi in parte auſtrali ejusdem eccleſie conſtruendi per *Hinricum de Stochuſen* Civem Mindenſem dotis nomine ad honorem Dei cum devotione debita preſentatas qua quidem pecunia ſuffragante Caſtrum prefatum,

Deo annuente recuperavimus a principibus memoratis, Verum quia dictus Decanus tante neceſſitati noſtre & eccleſie compatiens dimiſſis poſſeſſionibus & redditibus quos cum dicta pecunia in dotem altaris hujusmodi comparari ceperat contractum inchoatum ob amorem noſtrum reſcindens ſponte dictas centum marcas nobis tradidit ad uſum qui premittitur exponendas, Nos tantis beneficijs vicem reddere dignum & rationabile eſtimantes omnes fructus duorum manſorum quorum alterum dimidium quondam Dñus *Henricus de Holtbuſen* in campis extra valvam ſancti *Symeonis* civitatis Mindenſis & dimidiam quondam dictus *cecus Johannes* in campis extra valvam vaccarum ejusdem civitatis ſitorum ab eccleſia noſtra habuerunt cum poteſtate inſtitutionis & deſtitutionis ſeu locationis eorundem manſorum altari prefato nondum conſtructo & ad opus ejusdem altaris prefato Decano & Capitulo ſancti *Martini* aſſignavimus & preſentialiter aſſignamus dimittimus & deputamus vice dotis conſtituende obtinendos & integraliter percipiendos tamdiu duntaxat quo usque bona congrua infra unius miliaris ſpatium ultra tamen dimidij a Civitate Mindenſi ſita centum marcas Oſnaburgenſes eſtimatione communi valentia libera & expedita comparavimus ſumptibus noſtris proprijs & expenſis dicteque eccleſie ſancti *Martini* tradiderimus in dotem altaris predicti perpetue permanſuram, quo facto nos manſos duos predictos reſumere poterimus ſine alicujus moleſtia & fructus exinde de cetero provenientes uſibus priſtinis

ſtinis deputare ymmo eo ipſo debebunt noſtro Capitulo quolibet impedimento ceſſante pertinere, dictorum etiam manſorum quamdiu apud eccleſiam ſancti *Martini* modo quo premittitur permanſerint, eis warandiam facere debebimus ſi neceſſe fuerit, nec ſuper fructibus ejsdem perceptis vel percipiendis ante recuperationem vel poſt altariſtam vel eum qui nomine altaris ipſos receperit aut eccleſiam ſancti *Martini* directe vel indirecte per nos vel alium impetere debebimus contractum preſentem impugnando aliqualiter & ad hoc nos & eccleſie noſtre Canonicos preſentes & futuros efficaciter & legitime obligamus. In quorum omnium teſtimonium ſigillum noſtrum preſentibus duximus apponendum. Actum & Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quinquageſimo ſecundo decima die menſis Aprilis, in quorum omnium teſtimonium & robur ſigillum eccleſie noſtre apponendum duximus huic Scripto. Actum & Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quinquageſimo ſecundo duodecima die menſis Aprilis.

Statutum de anno 1353. ſuper articulis ſede vacante ſervandis &c. legitur in Catalogo Præpoſitorum Mindenſium &c. pag. 23. num. IV. anno 1752. Mindæ impreſſo.

XCVII.

SUPER OBEDIENCIA ABBATIS DE INSULA.

Ego *Rudolphus* Abbas monaſterij in *Inſula* prope muros civitatis Mindenſis ordinis ſancti *Benedicti* preſentis publice recognoſco Venerabili in Chriſto Patri ac Domino Dño meo gratioſo Dño *Theoderico* Mindenſis Eccleſie Epiſcopo in hijs ſcriptis bona fide promitto, quod ſibi in antea fidelis ero in quibuscunque volens ſuis omnibus & ſingulis monitis preceptis & mandatis licitis honeſtis & juſtis contra quoscunque benivole obedire ſibi ſuis & Eccleſie ſue Mindenſi in cauſis negocijs & actibus omnibus & ſingulis quantum juſtum & racionabile fuerit ſub pena promiſſe fidei firmiter adherendo. Datum *Minde* Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quinquageſimo quarto feria quarta ante feſtum *palmarum* meo ſub ſigillo.

2. Apr.

XCVIII.

ORTUS DATUS SCOLARIBUS IN DORMITORIO.

Nos *Volcmarus de Alten* Prepoſitus Eccleſie ſancti *Johannis* Mindenſis omnibus hoc preſens ſcriptum intuentibus cupimus fore notum, quod de plena voluntate unanimique conſenſu Venerabilium Dominorum *Wedekindi* Prepoſiti *Alberti* De-

Decani totiusque Capituli Eccleſie Mindenſis juſto vendicionis titulo vendidimus & in preſenti littera vendimus Dño *Servatio de Warberch* Cantori eccleſie predicte ejusque in Cantoria Succeſſoribus ad manus & utilitatem pauperum Clericorum Dormitorialium ibidemque & ipſis Dormitorialibus ortum noſtrum ſitum extra & verſus valvam que dicitur Codor, Civitatis Mindenſis prefate inter ortos Dñi *Johannis* dicti *Wode* quem nunc *Hinricus de Monichuſen* villicationis nomine colit & fructificat cum ſuis attinentijs & ſeptis univerſis debitis & conſuetis per eosdem Cantorem tamquam proviſorem ipſorum dormitorialium & ad manus eorum & per ipſos dormitoriales perpetuis temporibus libere & ſine omni onere poſſidendum pro una marca Bremenſi annue penſionis de Curia noſtra in emunitate eccleſie Mindenſis quam nunc inhabitamus ſita eisdem Dormitorialibus olim debita nobis quitata & remiſſa, cujus quidem orti proprietatem dicti venerabiles viri Domini Prepoſitus Decanus & Capitulum prefati nobis ſponte donaverunt & liberaliter contulerunt mittentes eosdem cantorem ad manus eorumdem dormitorialium & ipſos dormitoriales qui pro tempore per ipſum Cantorem conſtituti fuerint in veram plenam & pacificam poſſeſſionem ejusdem orti promittimusque eisdem ipſis facere veram & indubitatam Warandiam & de evictione teneri quando ubi & quotiens eis fuerit oportunum & per eosdem vel ipſorum aliquem fuerimus requiſiti. In quorum omnium teſtimonium preſentem literam ipſis noſtro ſigillo

 una-

unacum ſigillo majori Capituli Mindenſis predicti dedimus communitam. Et nos *Wędekindus* Prepoſitus *Albertus* Decanus totumque Capitulum Ecclefie Mindenſis predicte in ſignum noſtri conſenſus & teſtimonium omnium premiſſorum noſtri Capituli ſigillum majus ad ſupplicationem dicti Dñi Prepoſiti & divine remunerationis intuitu recognoſcimus appenſum huic carte. Datum & Actum in Mindenſi Eccleſia ante majus altare Anno Dñi Milleſimo tricenteſimo quinquageſimo ſexto ipſo die beate *Lucie* que fuit tertia decima dies menſis Decembris.

XCIX.

SUPER DECEM ET OCTO ORTIS EXTRA VALVAM KODOR DEPUTATIS AD LUMEN NOCTURNALE ANTE IMAGINEM BEATE VIRGINIS VERSUS SEPTENTRIONEM.

G*herhardus de Schowenborch* Theſaurarius & Rdi in Chriſto Patris & Domini noſtri *Theodorici* Mindenſis Eccleſie Epiſcopi in ſpiritualibus & temporalibus Vicarius Generalis univerſis preſentia viſuris & audituris & preſertim quorum intereſt cupimus innoteſcere & ad perpetuam rei geſte memoriam preſentibus lucide proteſtamur quod conſtituti propter hoc coram nobis firmato ad hoc judicio *Wycboldus* dictus *Schullere* famulus *Lenekę* ipſius uxor, *Albertus*, *Johannes Bertrammus Alheydis Leneke* & *Hillegundis* liberi ipſorum conjugum decem

&

& octo ortos ſolventes annuatim quinque marcas cum dimidia & duos ſolidos Minden: denar. *Minde* legalium extra portam que vulgariter dicitur Codor Civitatis Mindenſis ſitos, quos pro nunc colunt & fructificant conjunctim & diviſim *Rodolphus Van Marteslo* pro quatuor ſolidis *Reynerus Plate* ſeptem ſolidor. *Elizabeth Barckhus* trium ſolid. & VI. den. uxor *Hermanni de Hille* trium ſolid. & ſex den. *Hinric. Ule* quatuor ſolid. *Hermannus Lüttekeman* trium ſolid. & ſex den. *Herbordus Gwine* trium ſolid. & ſex den. *Otto ſutor* trium ſolid. & ſex den. *Hilboldus Handewignich* ſeptem ſolid. *Johannes* per totum trium ſolid. & VI. denar. *Albaydis Bodekorſche* trium ſolid. & VI. den. *dicta Herekeſche* vidua trium ſolid. & ſex den. *Arnoldus Cugert* ſeptem ſolid. *Achillis* ſeptem ſolid. *Hermannus Hyghe* trium Solid. & ſex den. *Hinricus van Everſten* ſeptem ſolid. *Rychardus van den Marteslo* undecim ſolid. & ſex den. *Conradus Smed* duodecim ſol. *Johannes Berchuſen* ſeptem ſol. *Conradus Voghet* ſeptem ſol. *Wycboldus Schullere* trium ſol. & ſex, den. dictus Ronckeſe ſeptem ſol. *Johannes Rodenbeke* octo ſol. & *Mechtildis Rotherſche* trium ſol. & ſex den. Mindens. legalium *Minde* penſione annua ſingulis annis danda ipſo die beati Dyoniſij & ſociorum ejus de eisdem ortis matura interveniente deliberatione ſponte libere publice & meliori quo potuerunt modo in manibus noſtris & ad manus dicti Domini Epiſcopi dimiſerunt reſignaverunt & omni juri ſibi competenti renuntiaverunt nichil juris nichil proprietatis aut poſſeſſionis ſibi vel po-

ſteris

ſteris ſuis in dictis bonis quomodolibet reſervando pro centum marcis Oſnaburg. denariorum Minde legalium predictis conjugibus & liberis pro bonis hujusmodi totaliter in numerata pecunia per teſtamentarios & manu fideles Dñi *Leonardi de villa* quondam Canonici Mindenſis Eccleſie traditis & ſolutis ſolventes & promittentes dicti conjuges pro ſe & ſuis heredibus preſentibus & futuris juſtam & veram warandiam preſtare & facere de dictis bonis ſeu ortis omnibus quorum intereſt vel intererit ubi quando & quociens expediens fuerit & oportunum & ſuper hoc fuerint requiſiti. Nos vero divinum cultum in quantum in nobis eſt augere cupientes predictorum bonorum dimiſſionem reſignationem & renuntiationem per pillium quem in manibus noſtris tenuimus habentes a dicto Dño noſtro Epiſcopo ad hoc mandatum recepimus debitis intervenientibus conſuetudinibus & ſolempnitatibus & recepta de manu laycali ad ſpirituales & pios uſus pro memorijs *Godifridi de Waltegge* olim Epiſcopi Mindenſis & ejusdem Dñi Leonardi in ipſa eccleſia peragendis & ad opus luminis nocturnalis perpetui ante imaginem beate *Marie* virginis ſculptam extra januam ejusdem eccleſie tendentem ad ſeptentrionalem partem ſingulis & continuis noctibus ponendi & ardendi ſecundum quod lumina nocturnalia in eadem eccleſia ponere & ardere eſt conſuetum accedente ad hoc conſenſu Capituli Mindenſis pleno jure perpetuo transtulimus/aſſignavimus deputavimus & appropriavimus Canonicis & vicarijs alijsque in dicta Eccleſia officia habentibus

tibus

tibus prout a manufidelibus & Teſtamentarijs ipſius Dñi *Leonardi* in fructibus colligendis & portionibus diſtribuendis fuerit ordinandum tranſlatione aſſignatione deputatione & appropriatione in perpetuum valituris. In quorum omnium evidens teſtimonium ſigillum noſtri vicariatus preſentibus eſt appenſum. Actum *Minde* in Curia fratrum Predicatorum preſentibus honorabilibus & diſcretis viris Dominis *Olrico de Alden Johanne Rottorpe Alberto de Werne Segbebando de Tune* Canonicis *Johanne Vylteri Johanne Ambroſij* perpetuis Vicarijs ejusdem Mindenſis Eccleſie, *Everhardo Sanderi* clerico Mindenſi publico Notario *Heymanno Cruſe Rothgero Rubauere* Civibus Mindenſibus ac alijs fide dignis teſtibus ad premiſſa. Et nos *Wedekindus de Monte* Prepoſitus *Albertus* Decanus & Capitulum Eccleſie Mindenſis premiſſa omnia de noſtro ſcitu conſenſu & voluntate per Dominum *Gherardum* vicarium predicta facta & celebrata proteſtamur & ſigillum noſtrum in noſtri conſenſus teſtimonium preſentibus ſimiliter eſt appenſum. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quinquageſimo ſeptimo tertia die menſis Maij.

C.

SUPER UNA CURIA CLAUSTRALI PROPE REFECTORIUM &c.

Ad perpetuam rei geſte memoriam. Nos *Wedekindus de Monte* Prepoſitus Decanus & Capitu-

pitulum Eccleſie Mindenſis recognoſcimus & ad indubitatam preſentium & futurorum noticiam deducimus publice per preſentes, quod honorabilis vir Dominus *Hinricus Gripp* Prepoſitus Eccleſie ſancti *Martini* Mindenſis curiam ſuam clauſtralem in civitate noſtre Eccleſie prope refectorium noſtrum ſituatam vendidit & juſto venditionis titulo aſſignavit honorabili viro Dño *Alberto de Werne* Archidyacono in *Lubbeke* noſtro Concanonico pro quadraginta quinque marcis Oſnabrugenſium denariorum legalium in numerata & legali pecunia ſibi jam traditis & ſolutis & pro trium marcarum & duorum ſolidorum Oſnaburg: den: pro tempore Minde legalium ut ſubſcribitur per ipſum ſeu ipſius curie poſſeſſorem poſt mortem ipſius Domini Prepoſiti in terminis inferius Annotatis ſingulis annis perpetuo exſolvendorum poſſidendam ita videlicet quod ipſe ſeu ipſius in dicta curia ſucceſſor vel ſucceſſores annis ſingulis in craſtino beati *Benedicti* pro memoria patris & matris ejusdem Domini Prepoſiti in noſtra Eccleſia more ſolito devote peragenda unam marcam exſolvet aut exſolvent in hunc modum dividendam videlicet quatuordecim ſolidi inter Canonicos & octo ſolidi currentis monete inter vicarios preſentes dividentur, ſedecim denarij ad candelam & oblationem & reſidui octo denarij Camerarijs & Campanarijs equaliter dividentur. Idem etiam curie poſſeſſor vel poſſeſſores ſecundam marcam in Anniverſario ipſius Prepoſiti poſtquam volente Deo de medio fuerit ſublatus in noſtra Eccleſia ut ſupra peragendo & eodem

dem modo diſtribuendo exſolvet ſeu exſolvent ut in Anniverſario ſui Patris & matris ſuperius eſt notatum. Terciam vero marcam pro infra ſcriptis feſtivitatibus in noſtra Eccleſia ſolempniter in organis & cum ſequentijs peragendis ſingulis annis perſolvet aut perſolvent in hunc modum, videlicet dimidiam marcam in Octava beati *Johannis Evangeliſte* poſt Nativitatem, de quo novem ſolidi inter canonicos in dicta octava preſentes equaliter dividentur, octo denarij ad Candelam, ſex denarij ut veſpere prime & ſecunde Completoria & Miſſa ſolempniter compulſentur, decem denarij calcantibus quatuor denarij cantanti in organis & octo denarij duobus Cantoribus in dicta Eccleſia tribuentur. Reſiduam vero dimidiam marcam pro feſto beate *Agnetis* in noſtra eccleſia ut ſupra ſingulis annis peragendo & eodem modo diſtribuendo exſolvet aut exſolvent indilate, duos vero ſolidos Oſnab. den: pro quinque cereis qui cum hujusmodi pecunia comparari poſſunt, exponet ſeu exponent eosque alternatim in quinque feſtivitatibusglorioſe Dei Genitricis Virginis *Marie* videlicet Conceptionis, Nativitatis, Annuntiationis, purificationis & Aſſumptionis in Choro noſtre Eccleſie coram ymagine ipſius inferiori ante pulpitum ponat & ad finem concremari continue permittat ac permittant in honorem *Marie* Virginis benedicte. In quorum omnium perpetuum teſtimonium & robur ſigillum noſtrum quo ad cauſas utimur ad inſtantiam predictam partium preſentem contractum confitentium & approbatum apponi fecimus huic

ſcrip-

Digitized by Google

ſcripto: Et Nos *Heinricus Gripp* Prepoſitus Eccleſie ſancti *Martini* Mindenſis predictus preſentem contractum in omni ſui forma & modo ut ſupra ſcribitur, ratificamus approbamus & per nos ita celebratum publice recognoſcimus & in ipſius perpetuam evidenciam preſens ſcriptum etiam noſtro ſigillo duximus roborandum. Et nos *Albertus de Werne* Archidyaconus in *Lubbeke* prenotatus in ſignum & evidens teſtimonium & perpetuum robur predicti contractus per nos ut ſupra ſcribitur in omni modo & forma celebrati & contracti ſigillum noſtrum preſentibus veriſimiliter decrevimus apponendum. Actum & Datum Anno Domini Milleſimo quinquageſimo nono Octo decima die menſis Marcij.

CI.

QUOD EPISCOPUS SIBI UNUM POTEST HABERE CANONICUM CUI FRUCTUS PREBENDE DABUNTUR. *

Nos *Gherardus* Dei gratia Epiſcopus Eccleſie Mindenſis tenore preſencium lucide proteſtamur, quod licet duos Canonicos de Capitulo ejusdem Eccleſie noſtre in noſtros Capellanos & ſervitores receperimus quibus in abſentia eorum redditus & fructus prebendarum ſuarum dabantur, tamen cum dicto Capitulo ex certis & legitimis cau-

* Canonicns hic a latere dicitur, cum ſit in perpetuis Epiſcopi (Eccleſiæ) negotiis. &c.

cauſis taliter concordavimus, quod de cetero dumtaxat unum de Canonicis dicte Ecclesie in noſtrum ſervitorem aſſumemus, cui quamdiu in noſtro latere & noſtro ſervicio fuerit, redditus & fructus prebende ſue dari debebunt, prout jus permittit, illo autem ſe a noſtro ſervicio abſentante fructus & redditus prebende ſue colligentur & ſervabuntur per Capitulum predictum ſicut de prebendis Canonicorum abſentium dicte Eccleſie noſtre fieri eſt conſuetum. nec in premiſſis importunis precibus memoratum capitulum ultra premiſſa aliquo modo volumus fatigare. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum preſentibus litteris eſt appenſum. Datum *Minde* anno Domini Milleſimo tricenteſimo ſexageſimo quarto in profeſto beatorum apoſtolorum *Philippi & Jacobi*. (30. Apr.)

CII.

DE CURIA SITA CIRCA CAPELLAM S. JOHANNIS.

Nos *Otto de Monte* Mindenſis Eccleſie Canonicus tenore preſencium publice recognoſcimus & proteſtamur, quod Venerabilibus & diſcretis viris Dñis Decano totique capitulo & vicarijs ejusdem Mindenſis Eccleſie vendidimus redditus viginti quatuor ſolidorum denariorum levium Minde legalium de curia habitationis noſtre ſituata circa Eccleſiam ſeu capellam ſancti *Johannis* in emunita-

te Eccleſie Mindenſis pretacte per nos aut inhabitatorem ejusdem curie ſingulis annis in feſto beati *Michaelis* Archangeli realiter & expedite perſolvendos pro decem & octo marcis denariorum Oſnaburgenſium nobis a prefatis Dñis Decano & Capitulo ac Vicarijs traditis & perſolutis perpetuis temporibus poſſidendos ad peragendum memoriam Domini *Conrado* quondam Rectoris capelle ſancti *Georgij* in emunitate dicte Mindenſis eccleſie ſituate qui eandem ſummam pecunie in teſtamento ad uſus Dominorum Decani & Capituli ac Vicariorum predictorum donando legavit & aſſignavit, predictorum autem reddituum diſtributio hoc modo ſervetur, ad candelam & oblationem ſexdecim denarij Camerarijs quatuor den: campanarijs quatuor den: ac Scholaribus unus ſolidus miniſtrentur, reliquum vero quod ſuperfuerit inter canonicos & vicarios qui pro tunc divinis interſuerint equaliter dividetur. In quorum omnium teſtimonium ſigillum noſtrum appoſuimus huic ſcripto ſub anno Domini Milleſimo tricenteſimo ſexageſimo quarto in vigilia beati *Laurentij* Martiris.* Et nos Decanus & Capitulum Eccleſie Mindenſis predicte ex mera liberalitate nullo pacto ſeu conditione preveniente conceſſimus gratiam Dño *Ottoni de Monte* Canonico noſtro predicto ſeu illi qui eandem curiam habuerit ſeu inhabitaverit quod predictos viginti quatuor ſolidorum redditus quolibet anno infra feſta nativitatis & Epiphanie Domini reemere poſſunt pro ſumma pecunie antedicta. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum quo utimur ad cau-

* 9. Aug.

ſas

ſas preſentibus duximus opponendum. Datum anno & die quo ſupra.

CIII.

SUPER MINISTRANDIS PREBENDIS PER PREPOSITUM.*

In nomine Domini amen. Nos Decanus & Capitulum Eccleſie Mindenſis. Cum eaque olim a predeceſſoribus noſtris ordinata laudabiliter inveniuntur, aliquando perfunctorie obſervantur propter eminentem neceſſitatem que Eccleſie noſtre incumbit ad preſens, ex eo quod fructus prebendarum noſtrarum per Prepoſitos qui fuerunt pro tempore non ſunt ſtatutis temporibus miniſtrati & ex remiſſione Decani & Cellerarij quod dictos Prepoſitos aliquando monere pro ſolucione dictorum fructuum per plures annos minime curaverunt, ideo de conſenſu venerabilis viri Domini Wedekindi de Monte dicte noſtre Eccleſie Prepoſiti convenimus unanimiter arbitrati ſumus & arbitramur in hijs ſcriptis, quod ſingulis in antea annis Prepoſitus qui eſt & qui pro tempore fuerit

M 2 bis

* Præpoſiti omnia Eccleſiarum Cathedralium & Collegiatarum bona olim adminiſtrabant & ſuum cuique Canonico vel in communi vel vita communi diſſoluta in particulari porrigebant. Falſa exinde opinio exorta eſt, quod omnia harum eccleſiarum bona ad Præpoſitos pertinuerint. vide infra numerum CXXIV.

bis in anno videlicet feria ſecunda proxima poſt Dominicam qua cantatur *Quaſi modo geniti* vel proxima die ſequenti, ſi dicta monicio omiſſa fuerit, quod abſit, & die octava beati Michaelis vel die proxima ſequenti, ſi, ut premittitur omiſſum fuerit, moneri debet pro ſolutione fructuum prebendarum noſtrarum obtentarum a Decano & Cellerario prout in ſtatuto ſuper hoc confecto latius continetur, & ipſam monitionem fieri volumus ipſo Prepoſito preſente & perſonaliter apprehenſo & invento, alias ſi abſens fuerit aut in civitate Mindenſi reperiri non poſſit in Eccleſia Mindenſi vel curia Prepoſiture adeo publice & notorie, quod hujusmodi monitio ad eumdem Dnūm Prepoſitum valeat veriſimiliter pervenire, ſi vero Decanus & Cellerarius ambo ſeu alter eorum abeſſent vel abeſſet aut aliqua impotentia juris vel facti quomodolibet impedirentur aut impediretur aut aliquo impedimento tenerentur aut teneretur, tunc duo ſeniores de Capitulo reſidentes monicionem hujusmodi faciant a Capitulo irrequiſiti, ſi vero Decanus ſolus abeſſet vel non exiſtente Decano Cellerarius monebit cum ſuperiore & Decanus abſente Cellerario vel non exiſtente ſimili modo monebit cum ſuperiore quovis queſito colore ſemoto, & quod nullus propter hoc de Civitate Mindenſi recedat, ceterum ſi predicti ſeniores vel alius eorum propter invaletudinem vel aliam quamcunque impotentiam excuſabilem, quam intimare debet ſuo ſucceſſori in gradu proximori reſidenti vel intimare facere & ſe ſub juramento

mento quod Eccleſie preſtiterunt vel preſtitit excuſare, ex tunc unus aut duo prout opus fuerit ſemper proximiores in gradu & reſidentes gradatim & ſucceſſive usque ad inferiorem incluſive impotentiam aliorum adimplebunt & monicionem facere debent, & hujusmodi monicio robur & effectum habere debebit, ac ſi a Decano & Cellerario eſſet legitima facta nec intendimus ſtatuto ſuper monitione de quo premittitur confecto cujus tenor talis eſt: In nomine Domini Amen. *Lodewicus* Dei gratia Epiſcopus * &c. &c. *deſinit:* Anno Domini Milleſimo tricenteſimo triceſimo ſeptimo in craſtino martirum Abdon & Sennen beatorum. — per hoc in nullo derogare, ſed hoc propter premiſſam neceſſitatem adicere & ſalubre fore credimus per juramenta Eccleſie noſtre preſtita & ſibi eſſe profutura propter quod volumus quod quilibet Prepoſitus recipiendus aut quilibet Canonicus emancipandus de novo hanc noſtram arbitrationem juret cum alijs ſtatutis inviolabiliter obſervare, alias ad Prepoſituram vel ad emancipationem minime admittantur. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum majus huic ordinationi duximus apponendum. Et nos *Wedekindus de Monte* Prepoſitus dicte Eccleſie Mindenſis hujusmodi ordinationem collaudamus & ratificamus ac gratam & ratam habere volumus, in ipſius robur & teſtimonium preſentem etiam litteram noſtro ſigillo juſſimus communiri. Datum actum & ſtatutum an-

* Vide ſtatutum ſub rubro: *Super miniſtrandis prebendis.*

no Domini Milleſimo trecenteſimo ſexageſimo octavo in Craſtino beati *Euſtachii* & *ſociorum* ejus. (21. Sept.)

CIV.

SUPER ANNUA PENSIONE A PREPOSITO MONASTERII IN WENNINGGESSEN.

Hermannus Prepoſitus Monaſterij in *Wenninghesſen* Ordinis *Auguſtini* in *Elecke baken* Prioriſſa *Elizabeth de Meghedevelde Albaydis Holtgreveſche* moniales totusque conventus ſanctimonialium monaſterij ſupradicti Mind. dioc. univerſis preſentes litteras viſuris ſeu audituris cupimus innoteſci, quod unanimi conſenſu & matura deliberacione prehabita a venerabilibus viris Dominis noſtris *Wedekindo* Prepoſito *Frederico* Decano & Capitulo Eccleſie Mindenſis recepimus in emphiteoſin & jure emphiteotico poſſidendum quatuor manſos & unam caſam ſituatam in *Stedere* in parochia *Gherdene* cum omnibus ſuis pertinentijs quos juſte emptionis titulo comparavimus & liberavimus ab *Arnoldo de Beltbers* villico moranti in *Gherdene* & ejus veris heredibus qui olim dictos manſos & caſam cum ſuis pertinencijs a bone memorie Dño *Hinrico de Lippia* Prepoſito dicte eccleſie in emphiteoſin tenuerunt & habuerunt ita quod ſingulis annis infra feſtum *Michaelis Martini* Epiſcopi predicto Domino *Wedekindo* Prepoſito & ſuis pro tempore

pore ſucceſſoribus perpetuo qui pro tempore fuerint decem Witſchepel ſiliginis & triginta modios Cloſterſchepel avene & tres porcos quorum quilibet valebit dimidium fertonem honoverenſium denariorum & unam pernam que vulgariter dicitur enbake & quinque ſolidos Mindenſium denariorum in civitate Mindenſi pagabimus & exſolvemus libere & expedite ad quod nos & ſucceſſores noſtros obligavimus & obligamus per preſentes & pomittimus fideliter obſervari. In cujus rei evidens teſtimonium preſentem litteram noſtris ſigillis fecimus communiri. Datum anno Domini Milleſimo tricenteſimo ſexageſimo nono ipſo die *Petri & Pauli* apoſtolorum. (29. Jun.)

CV.

SUPER QUADAM AREA IN CURIA WIGGRAVII.

Ego *Wernerus de Lerbeke* civis Mindenſis mei ac *Raynekini* & *Albaydis* natorum meorum nomine recognoſco publice preſentibus proteſtando quod ego predictorum nomine locavi a Venerabilibus viris Dominis *Friderico* Dume Decano & Capitulo Eccleſie Mindenſis quandam aream in curia Wichgravij inter curias ſive areas mei *Werneri* & *Olrici Haverenber* dictorum Dominorum & Capituli Camerarij ſituatam & ad dictos Dominos & Capitulum pertinentem ad mee & cujuslibet natorum

meorum vite tempora, ita videlicet quod ego & per conſequens *Raynekinus* & *Albaydis* predicti predicto capitulo de predicta area quatuor ſolidos Oſnaburgenſium denariorum *Minde* legalium infra feſta ſanctorum *Michaelis* Archangeli & *Martini* Epiſcopi ſingulis annis pro certa annua penſione miniſtrabimus anno preſente dumtaxat excepto meque & dictis *Raynekino* & *Albeyde* defunctis dicta area cum omni ſtructura ſive edificio ad dictum capitulum libere revertetur. In quorum omnium teſtimonium ſigillum meum pro me & dictis natis meis preſentibus duxi apponendum. Datum anno Domini Milleſimo tricenteſimo ſeptuageſimo in *decollatione* beati *Johannis Baptiſtæ*.

29. Aug.

CVI.

SUPER IIII. MARCIS DANDIS DE TERTIA CURIA A DORMITORIO.

Nos *Johannes de Haynborch* Canonicus Eccleſie Mindenſis Johannes dictus Bremerer rector parochialis eccleſie in *Neudorpe* Mindenſ. Dioc. & *Johannes de Alten* perpetuus Vicarius in dicta Mindenſi Eccleſia teſtamentarij Domini *Volcmari de Alten* Prepoſiti ſancti *Johannis* & Canonici predicte majoris eccleſie Mindenſis pie defuncti notum facimus univerſis preſens ſcriptum viſuris ſeu audituris quod nos matura deliberatione prehabita de expreſſo etiam conſenſu & voluntate conteſtamentario-

tariorum noſtrorum curiam habitationis quondam ejusdem Dñi *Volcmari* que ſecundum ordinem tertia eſt a dormitorio Canonicorum cum omni juris integritate honorabili viro Domino *Ludovico de Cersne* Canonico dicte Eccleſie Mindenſis juſte venditionis titulo vendidimus pro nonaginta marcis denariorum Oſnaburgenſium bonorum & Minde legalium, de quibus nos dicimus & reputamus pro contentis & pro annuis redditibus quatuor marcharum Bremenſis argenti & ponderis Mindenſis de eadem curia in omnem eventum ſive ipſa curia maneat ſalva ſive quod abſit edificia ejus per incendium ſeu per alium quemcunque eventum ſeu caſum deſtruantur ſeu ipſa curia devaſtetur, cantori ſeu proviſori Scholarium dormitorialium ſupradicte majoris eccleſie Mindenſis ad uſus ipſorum Scholarium in quatuor feſtivitatibus infraſcriptis dandarum ſingulis annis & ſolvendarum in hunc modum videlicet quod idem Dominus *Ludovicus* vel alter nomine ſuo dictam habens curiam predictos quatuor marcharum redditus eque diviſim in hijs quatuor feſtivitatibus videlicet *Martini* unam marcam, Purificationis beate *Marie* Virginis unam marcham *Walburgis* unam marcam & nativitatis beati *Johannis Baptiſte* unam marcam ipſis cantori ſeu proviſori dictorum Scholarium ad uſum ipſorum expedite in omnem eventum ſub pondere Mindenſi competenti annuatim dabit & perſolvet omni occaſione & dilatione procul motis, hanc tamen eidem *Ludewico* indulſimus gratiam ſpecialem videlicet quod ipſe vel quicunque dictam habens

curiam nomine ſuo prelibatos redditus quatuor marcharum conjunctim & in toto pro quinquaginta ſex marcis Bremenſis argenti & ponderis Mindenſis aut diviſim ſingulas marchas dictorum reddituum pro quatuordecim marcis dicti argenti & ponderis in parato & prompto exponendis a predicto Cantore ſeu proviſore ad uſum ipſorum Scholarium dormitorialium reemendi liberam habebit facultatem. In quorum omnium teſtimonium preſentes litteras ſeu preſens publicum inſtrumentum per *Johannem* notarium publicum ſubſcriptum ſubſcribi & publicari rogavimus & ſigillorum noſtrorum fecimus appenſione communiri. Actum & Datum *Minde* in curia habitacionis honorabilis viri Domini *Johannis de Haynborch* Scolaſtici eccleſie Mindenſis anno a nativitate Domini Milleſimo tricenteſimo ſeptuageſimo ſecundo, indictione decima menſis novembris die decima nona hora veſperorum vel quaſi Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini noſtri Dñi *Gregorij* divina providentia Pape *undecimi* anno ſecundo preſentibus honorabilibus & diſcretis viris Dñis *Echardo Oldendorpp* Prepoſito *Johanne de Haynborch* Scolaſtico *Ludberto Weſtfal* Cantore *Ludolfo de Horne* Prepoſito ſancti *Martini Gherardo de Monte* Archidyacono in *Oſen* Canonicis Eccleſie Mindenſis *Borchardo de Helbeke Hermanno de Segelborſt Raymaro Waygewind*, *Johanne Kemerer* perpetuis vicarijs in eadem Mindenſi eccleſia *Hermanno Murekingh Conrado Weſtrenvelt* clericis *Richelmo Oldendorpp* Oppidano in *Gotingen*. *Raynero Petri* Camerario Dominorum

de

de Capitulo majoris eccleſie Mindenſis *Rodolfo de Harne* & *Johanne Vylteri* laicis Moguntinenſis Colonienſis Mindenſis dioceſium teſtibus ad premiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

Et nos capitulum Eccleſie Mindenſis ad petitionem prefatorum teſtamentariorum preſentes litteras ſive preſens publicum inſtrumentum ſigillo noſtro quo utimur ad cauſas in majus teſtimonium & evidentiam pleniorem omnium premiſſorum duximus roborandum Datum anno, die quibus ſupra.

Et Ego *Johannes Hoklene* clericus Mindenſis publicus ſacra Imperiali auctoritate notarius quia premiſſis recognitioni vendicioni omnibusque alijs & ſingulis ſupradictis dum ſic ut premittitur agerentur & fierent una cum prenominatis teſtibus preſens interfui eaque ſic fieri vidi & audivi ideoque ad peticionem & rogatum predictorum teſtamentariorum preſentes litteras una cum appenſione ſigillorum eorundem teſtamentariorum ſubſcripſi publicavi & in hanc publicam formam redegi ſignoque meo ſolito & conſueto ſignavi per venerabilem virum Dñum *Ludbertum Weſtfal* Cantorem ſupradictum legitime etiam rogatus & requiſitus in teſtimonium omnium premiſſorum.

CVII.

Digitized by Google

CVII.

INSTRUMENTUM QUITACIONIS PROUT IN LITTERA.

In nomine Domini Amen. Anno Nativitatis ejuſdem Milleſimo tricenteſimo ſeptuageſimo tertio indictione undecima menſis Martij die decima octava hora ſexta vel quaſi pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini noſtri Dñi *Gregorij* Divina providentia Pape *undecimi* Anno tertio in mei notarij publici & teſtium ſubſcriptorum preſentia propter hoc perſonaliter conſtituti discreti viri Dñi *Arnoldus Bruchtorpp Dethardus de Lethelen Johannes Ambroſij* Scholaſticus *Hinricus Hoffleger* & *Lubbertus Weſtfal* Canonici eccleſie ſancti *Martini* Mindenſis & *Hinricus de Stochuſen* alias dictus *Swineshvoth* rector altaris ſancti *Thome* Apoſtoli in eadem eccleſia deliberate ſponte & ex certa ſua ſcientia confeſſi fuerunt & in veritate publice recognoverunt pro ſe & capitulo dicte eccleſie ſibi plene, & integre ſatisfactum fuiſſe & eſſe per honorabilem virum Dominum *Johannem de Rottorpe* Archidyaconum in Lo in Majori eccleſia Mindenſi nomine & ex parte Venerabilium virorum Dominorum Decani & Capituli ejusdem eccleſie Majoris de Centum marcis denariorum Oſnaburgenſium ad opus eccleſie ſancti *Martini* predicte & ad dotem dicti altaris Sancti *Thome* per quondam *Hinricum de Stochuſen* civem Mindenſem olim ut dicebatur deputatis ac dictis Dominis Decano & Capitulo Majoris pro utilitate ſue eccleſie traditis

&

& conceſſis, pro quibus tunc ipſi Decano & Capitulo ſancti *Martini* predictis aſſignarunt & deputarunt vice dotis conſtituende duos manſos in campo civitatis Mindenſis ſitos ad ipſos & eorum eccleſiam pertinentes habendos & tenendos quo usque eos recuperarent quos ex nunc ipſi cum & pro dicta pecunia ab eisdem Dominis Canonicis & capitulo ſancti *Martini* & Rectore prefati altaris recuperabant uſibus priſtinis deputando, de quibus quidem centum marcis ſibi per ipſum Dominum *Johannem* dicto nomine traditis numeratis ac realiter & integre perſolutis ſe prefati Domini Canonici & Rector nomine antedicto pro bene pagatis tenuerunt & contentis eosdemque Dominos Johannem Decanum & Capitulum Majoris ſepedicte de centum dictis marcis quitaverunt liberaverunt penitus & abſolverunt, de quibus prelibatus Dominus Johannes pecijt ſibi nomine quo ſupra per me notarium infra ſcriptum unum vel plura fieri publica inſtrumenta. Acta ſunt in Eccleſia ſancti *Martini* predicta ante altare Sanctorum *Symonis* & *Jude* Apoſtolorum Anno Indictione menſe die hora & pontificatu quibus ſupra preſentibus honorabilibus & diſcretis viris Domino *Ludolpho de Horne* Prepoſito ejusdem eccleſie ſancti *Martini* *Johanne Hockelnen* *Gherardo* dicto *Panchart* *Gotfrido Clenen* clericis & *Gotſchalco de Severinchus* layco Mindenſis civitatis & dioceſis teſtibus ad premiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

Et Ego *Johannes* dictus *Kemerer* clericus Mindenſis publicus apoſtolica & Imperiali auctoritatibus Notarius &c.

CVIII.

Digitized by Google

CVIII.

SUPER EMANCIPATIONE CANONICORUM.

In nomine Domini Amen. Ad univerſorum Nos *Egbehardus* Prepoſitus totumque capitulum Eccleſie Mindenſis tenore preſencium deducimus notitiam, quod omnium noſtrum quorum intererat accedente conſenſu unanimi pariter & aſſenſu conſideratis diligenti previa deliberatione conſiderandis ac ſervatis debite & legitime ſervandis ſtatutum ſuper emancipatione Canonicorum editum ex juſtis & racionabilibus cauſis nos moventibus in nonnullis ſuis clauſulis & articulis nunquam fructuoſis & invalidis juxta curſum & qualitatem preſentis temporis & ſtatum noſtre Eccleſie reformare emendare & in melius commutare, quedam etiam neceſſaria & utilia dicto ſtatuto addere cupientes ordinavimus & emendando ſtatuimus ad omnem crapulam & commeſſationis materiam amputandam, quod quicunque ex nunc & in antea in Canonicum noſtre eccleſie electus, receptus aut quacumque auctoritate admiſſus fuerit, loco cibariorium ſeu ferculorum nobis vicarijs alijs beneficiatis & Officiatis Eccleſie noſtre juxta modum & tenorem dicti ſtatuti hucusque dari conſuetorum que per abuſum tantum invaluerunt & multiplicata ſunt, quod ad eorum miniſtrationem vix quis commode ſufficiebat, dabit, ſolvet & miniſtrabit emancipationis ſue tempore antequam de carcere eripiatur certis proviſoribus per nos ad hoc deputatis ſeu in antea

tea

tea deputandis duodecim marcas puri argenti boni & juſti ponderis Minde legalis aut eorum verum valorem in bona & legali moneta tunc ibidem currente, pro qua quidem ſumma dicta fercula non poterant aliqualiter comparari, nam ultra ipſam late ſe extendunt, de quibus quidem duodecim marcis ſuccentori, Regenti organa & Campanarijs qui continue & inceſſanter in divinis & alijs eccleſie deſerviunt, quorum redditus adeo tenues & exiles exiſtunt, quod de hijs ullo modo nequeunt ſuſtentari, dabuntur due marce & inter eos equaliter dividentur ut eo melius & commodius ſua officia valeant exercere. relique vero decem marce ad armarium noſtre eccleſie reponentur pro emendatione & augmentatione ornamentorum eccleſie quod majori parte diuturnitate temporis & vetuſtate nimia conſumptorum ac reparatione edificiorum que deva ſtata& deſtructa exiſtunt & ruinam in locis quam plurimis paciuntur, aut ad alios uſus eccleſie magna neceſſitate vel evidenti utilitate exigente id nobis videbitur faciendum. Ceterum quia non nulli Canonici noſtri emancipationem eorum retroactis temporibus plus debite diſtulerunt & quidam ex eis quadam levitate animi ducti aut alias forte moti antequam emancipati eſſent ad vota laycalia interdum convolantes dictos eorum Canonicatus & prebendas ex cauſa permutationis ſeu alias in perſonas inſufficientes & minus idoneas & eccleſie inutiles transtulerunt, propter quod eccleſia noſtra plurima gravamina & diſpendia

tam

tam in divinis quam alijs debitis obſequijs ut plurimum paſſa eſt & pati impoſterum veriſimiliter plus timetur, nos hujusmodi periculoſis dilacionibus fraudibus & diſpendijs obviare volentes adjiciendo ſtatuimus & ordinamus ut quicunque Canonicus in noſtra eccleſia de cetero electus receptus ſeu admiſſus fuerit, infra annum a tempore ſue electionis proviſionis & receptionis pacificorum continue numerandum ſe emancipare facere debeat & tenatur juxta ſupradictorum & preſentis ſtatuti ſive ordinationis modum continenciam & tenorem, niſi ſecum per Capitulum ſeu majorem ſeu ſaniorem partem ipſius ad unum vel ad duos annos primum annum immediate & continue ſequentes fuerit ex certis cauſis diſpenſatum, quam poteſtatem nobis & noſtris ſucceſſoribus ſpecialiter & expreſſe reſervamus, nec interim antequam ſic emancipatus fuerit, permutare poterit nec debebit, quodque hujusmodi ordinationem ſive ſtatutum una cum dicto priore ſtatuto tempore ſue receptionis & admiſſionis per ſe vel procuratorem ſuum & cum ad eccleſiam venerit perſonaliter jurabit ſe inviolabiliter ſervaturum. Volumus inſuper & preſentibus ordinamus quod Canonicis in noſtra eccleſia jam receptis nondum emancipatis liceat & in optione ſit eorum dictam Summam duodecim marcarum pro dictis ferculis ut premittitur ſolvere vel dicta fercula prout conſuetum eſt hactenus fieri miniſtrare, per preſentem vero ordinationem ſive ſtatutum nolumus nec intendimus predicto priori ſtatuto in vino & in pecunijs nobis beneficiatis Officiatis ſeu

quibus-

quibuscunque perſonis dandis in aliquo derogari, ſed ipſum in ceteris ſuis clauſulis & articulis per hoc pocius approbare ratificare & confirmare ac in ſuo robore permanere. In quorum omnium evidens teſtimonium ſigillum noſtre eccleſie preſentibus eſt appenſum. Actum & Datum in loco Capitulari noſtre eccleſie Anno Domini Milleſimo tricenteſimo ſeptuageſimo quarto die jovis menſis Januarij viceſima ſexta.

CIX.

SUPER ORTUM IN BRULONE SITUM CUM ALIIS REDDITIBUS PERTINENTIBUS AD ALTARE BEATI PETRI.

Ne rei geſte memoriam tollat oblivio nos Decanus totumque Capitulum Eccleſie Mindenſis ad preſentis etatis & future poſteritatis preſenti pagina deducimus noticiam, quod ortum quem dictus *Grothe Johan* civis Mindenſis ad preſens poſſidet ſitum in brulone juxta ortum ad altare beate *Marie* Virginis Aſſumptionis pertinentem cum omni jure & proprietatis titulo nec non redditus annuales unius dimidie marce in domo *Gherardi* dicti *Redirgh* ſartoris civis Mindenſis pro nunc inhabitantis ante valvam *Weſere* ſituata pro certa pecuniarum quantitate Venerabilium virorum Dominorum *Johannis de Haymborch* & ſuorum fratrum noſtrorum concanonicorum nec non Domini *Hermanni de Zelnichtorpe* noſtri vicarij per nos emptos & com-

 paratos

paratos pro ſalute ipſorum animarum ad altare beati *Petri* in Eccleſia noſtra Mindenſi connectimus & coadunimus in hijs ſcriptis perpetue permanſuros juxta pium deſiderium ipſis ab alto conceſſum in hac parte ita videlicet quod Rector dicti altaris pro nunc & qui pro tempore fuerit antedictos redditus tollet & levabit, Item unanimi noſtrorum conſenſu omnium quorum intereſt vel intereſſe poterit quomodolibet in futurum ſtatuimus & ordinamus per preſentes, quod in Eccleſia aut infra ambitum Eccleſie noſtre infra quatuor dies ſcilicet feria quarta feria quinta & feria ſexta nec non ſabbatho quando quatuor tempora erunt ante feſtum Nativitatis Domini noſtri ſingulis annis per quatuor vicarios noſtros Dyaconos & ſubdyaconos majori altari miniſtrantur, quatuor pſalteria legentur & cum diligentia compleantur ita quod duo ipſorum ſcilicet dyaconi quilibet pſalterium pro peccatis & negligencijs, duo vero ſubdyaconi quilibet pſalterium ſingulis annis legat & compleat pro defunctis, quatuor vero pſalterijs lectis & completis ut predicitur quilibet habebit ſolidum Mindenſem aut ſex denarios graves equivalentes quos Rector ante dicti altaris beati Petri eis miniſtrabit, & ſi quod abſit ipſi negligentes fuerint vel aliquis ipſorum negligens fuerit in premiſſis in parte vel in toto, ex tunc pecunia per eos non deſervita presbiteris miſſas pro peccatis & pro defunctis celebrare volentibus dividetur ita quod quilibet duos Lubicenſes aut gravem denarium loco oblationis recipiat. Item volumus & ordinamus quod

ante-

antedictus Rector altaris beati *Petri* de omnibus redditibus ſuis candelas ſufficientes procurabit & ſingulis annis & noctibus a feſto beati *Michaelis* incipiendo ad lucernam ſuper altare beati *Petri* fixam ante pulſum prime campane matutinalis poni faciat, que a tempore matutinali usque ad pulſum prime ſufficienter ardere valeant usque ad feſtum paſche incluſive, Item ſi dicta lucerna in parte vel in toto fracta vel deſtructa fuerit ſepedictus Rector quando & quotienscunque oportunum vel neceſſe fuerit omni occaſione poſtpoſita ſuis expenſis reparabit. In quorum omnium evidens teſtimonium noſtrum ſigillum majus duximus apponendum. Datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo quinto, ipſo die beati *Lucie* virginis.

13. Dec.

CX.

ORDINATIO SUPER MINISTRANDIS PANIBUS PER CAMERARIUM ET PISTOREM.

G*herardus* Prepoſitus *Fridericus* Decanus totumque Capitulum Eccleſie Mindenſis, Conſiderantes quod panis noſter prebendalis propter defectum & negligenciam miniſtrorum & officiatorum noſtrorum nobis ſtatutis diebus & temporibus, licet non nullas ordinationes jam dudum ſuper hoc fecerimus, minime miniſtratur, matura deliberatione prehabita de communi conſenſu & unanimi voluntate circa hoc ſalubre remedium decrevimus

adhibere ordinantes & inviolabiter ſtatuentes ut Camerarius noſter qui nunc eſt & pro tempore fuerit habens & tenens clavem ad refectorium & annonam noſtram prebendalem aut quicumque alius per nos ad hoc pro tempore deputandus ſingulis menſibus videlicet de quatuor ſeptimanis ad quatuor ſeptimanas tantum de dicta annona noſtra prebendali tam de tritico quam de ſiligine piſtori noſtro, qui dictum panem noſtrum prebendalem nunc piſtat & piſtabit pro tempore tradat & aſſignet quantum per menſem ſive per quatuor ſeptimanas ſibi ſufficiat tam pro majori & minori albo pane quam pro pane gracilis & groſſe ſiliginis ſupradicto, ne idem piſtor propter gelu nimium vel ſiccitatem aquarum aut impedimentum aliud interdum in molendo detrimentum aliquod paciatur & ſe propter hoc ſi panem hujusmodi debitis temporibus non piſtaverit valeat excuſare, idem vero piſtor dictum panem recentem piſtabit & tribus diebus in qualibet ſeptimana ad refectorium noſtrum ubi hujusmodi panis diſtributio fieri ſolet & conſuevit ante pulſum primarum in Eccleſia noſtra Mindenſi apportabit videlicet qualibet feria tercia minorem album panem & qualibet quinta feria panem gracilis ſiliginis & qualibet die Dominica panem Groſſi ſiliginis cum majori albo pane pro tota illa ſeptimana, ita quod de dicta ſeptimana de predicto pane nichil remaneat, ſed in dictis tribus diebus quelibet ſeptimana totaliter compleatur per camerarios noſtros & alios officiatos in principio predicti pulſus prima-

marum & infra ipſum pulſum familiaribus & ſervitoribus noſtris & alijs prebendarijs miniſtrandum & ut moris eſt diſtribuendum, ſi qui vero familiares & ſervitores noſtri aut alij quicumque ibidem infra dictum pulſum preſentes non fuerint aut durante dicta diſtributione non venerint, illis panis hujusmodi facta diſtributione dicta pro tunc non miniſtrabitur, ſed ipſis reſervabitur usque ad diem proximam qua ſimilis diſtributio fiet, & ut ſtatutum & ordinatio hujusmodi inviolabiliter obſervetur, pena illud vallare decrevimus infra ſcripta videlicet ut camerarius habens clavem ad dictum refectorium ſeu annonam noſtram prebendalem ſi in traditione & aſſignatione predicte annone menſibus ſingulis ut prefertur dicto piſtori facienda negligens fuerit ſeu remiſſus pane ſuo prebendali ratione officij ſui ſibi debito per unam ſeptimanam totiens quotiens hujusmodi negligentiam commiſerit careat & carere debeat per cellerarium noſtrum qui pro tempore fuerit quam primum ſibi de hujusmodi negligentia conſtiterit eidem Camerario ſubtrahendo & in uſus ipſius Cellerarij aut alios uſus de ſcitu tamen & conſenſu noſtri Prepoſiti & Capituli convertendo, ſi vero piſtor in piſtando & dictum panem ad dictum refectorium dictis tribus diebus in qualibet ſeptimana ante pulſum primarum ut premittitur apportando ac Camerarij noſtri predicti in amminiſtrando & diſtribuendo eundem panem dictis tribus diebus infra pulſum predictum prout ad ipſos & quemlibet ipſorum ratione officij ſui id pertinet, negligen-

tiam commiſerint aut defectum, idem piſtor per retentionem ſui precij predicti, Camerarij & quilibet eorum per panis ſui prebendalis ſubtraxionem per Celerarium ipſum quam cito ſibi de hujusmodi negligentia conſtiterit pro qualitate ipſius defectus & negligentie juxta conſilium tamen & ordinationem noſtram puniantur, niſi juſtam excuſationem habeant, quam coram nobis allegare debeant & probare, Volumus inſuper & preſentibus ordinamus ut Camerarij noſtri & piſtor qui nunc ſunt & pro tempore fuerint preſentem ordinationem & penam in eo contentam arbitrari teneantur & in ipſam debeant conſentire. In cujus quidem ſtatuti ſeu ordinationis noſtre evidens teſtimonium ſigillum noſtri Capituli preſentibus duximus appendendum. Datum & actum *Minde* in loco noſtro Capitulari ſub anno a nativitate Domini Milleſimo tricenteſimo ſeptuageſimo quinto die penultima menſis Feburuarij Pontificatus Domini *Gregorij* Pape *Undecimi* anno quinto.

CXI.

SUPER DENARIIS CARNIUM PER PREPOSITUM ANNUATIM MINISTRANDIS.

F*redericus* Decanus totumque Capitulum Eccleſie Mindenſis ad univerſorum noticiam deducimus per preſentes, quod nos ſuper denarijs carnium nobis ratione prebende noſtre que vulgari elucutione Vleſch prouende dicitur per Prepoſitum noſtrum

noſtrum per totum anni circulum dari & miniſtrari conſuetis, ſuper quorum quidem denariorum ſumma inter nos & prepoſitos noſtros qui pro tempore fuerint & qui nunc eſt jam multis temporibus diſcordia & dubitatio aliquando vertebatur, ad hujusmodi diſcordie & dubitationis materiam inter nos removendam & totaliter amputandam convenimus & concordavimus cum venerabili viro Dño *Echardo Oldendorp* pro nunc Prepoſito noſtro facta prius ſuper hijs per nos cum dicto Prepoſito noſtro & per ipſum nobiſcum computatione & calculatione diligenti & fideli in ſummam videlicet centum & viginti marcarum Mindenſium denariorum pro anno quolibet prout ſummam ipſam ex libris & regiſtris antiquis tam ipſius Prepoſiti quam noſtris & eccleſie noſtre ſuper miniſtratione hujusmodi prebende noſtre editis & conſcriptis invenimus contineri ordinantes & inviolabiliter ſtatuentes prefati Dñi *Echardi* Prepoſiti noſtri ac omnium noſtrum unanimi voto & expreſſo conſenſu & aſſenſu id accedente ut predicta ſumma videlicet centum & viginti marcarum inter nos ut premittitur ſuper dictis denarijs concordata rata & firma ex nunc deinceps futuris perpetuis temporibus permaneat & per nos ſeu dictum Prepoſitum noſtrum qui nunc eſt aut pro tempore fuerit nullatenus infringatur immutetur ſeu etiam impugnetur, ne altercatio & discordia ſuper hijs de cetero vendicet ſibi locum, Quodque prefatus Dñus *Echardus* Prepoſitus quamdiu dicte Prepoſiture prefuerit & ſui in dicta Prepoſitura pro tempore ſucceſſores eandem ſummam

videlicet centum & viginti marcarum dictorum denariorum annis ſingulis in duobus terminis medietatem ſcilicet ſexaginta marcas in feſto beati *Jacobi* apoſtoli & aliam medietatem ſcilicet ſexaginta marcas dictorum denariorum in feſto Epiphanie Domini tunc proxime ſubſequente pro toto illo anno ſine omni contradictione & oppoſitione qualibet nobis aut Cellerario noſtro qui pro tempore fuerit vel alteri ad hoc per nos deputando dare & miniſtrare debeat & teneatur niſi gratiam ſive remiſſionem aliquam de dicta ſumma juxta qualitatem temporum & ſtatum dicte Prepoſiture ſi forte quod abſit in poſſeſſionibus adeo deſtrueretur & deſolaretur aut fructus & redditus ipſius Prepoſiture in tantum diminuerentur quod ad ſummam ipſam pro tunc non ſufficerent ſibi decrevimus faciendam, quam quidem deſolationem & deſtructionem ac fructuum & reddituum diminutionem idem Prepoſitus & ſui pro tempore ſucceſſores nobis poterunt per ſe vel alium ſeu alios intimare ut juxta hoc competens & rationabilis remiſſio penſata tamen fertilitate & ſterilitate precedentium & ſubſequentium annorum per nos de ſumma predicta eis fiat, dummodo ipſi aut ſui in culpa hujusmodi deſtructionis & deſolationis ac fructuum diminutionis non fuerint ſive cauſa de quo ante omnia ſe coram nobis legitime excuſabunt, prefatus tamen Dñus *Echardus* Prepoſitus & ſui pro tempore in dicta Prepoſitura ſucceſſores gratiam ſive remiſſionem aliquam ultra medietatem predicte ſumme centum & viginti marcarum pro toto anno ſcilicet ultra ſexaginta

mar-

Digitized by Google

marcas hoc eſt ultra triginta marcas in quolibet termino predictorum terminorum anno quolibet per ſe vel alium ſeu alios quovis ingenio ſeu que ſito colore petere non debebunt cum poſſeſſiones ac fructus & redditus ipſius Prepoſiture ſaltim pro dicta medietate ſcilicet ſexaginta marcas anno quolibet ſufficere videantur, que omnia & ſingula prout per nos provide & utiliter ordinata ſunt & ſtatuta & ut eo firmius obſerventur prefatus Dominus *Ecbardus* Prepoſitus non ſeductus nec coactus nec circumventus ſed deliberate & ſponte facere tenere & complere & inviolabiliter obſervare & non contra facere dicere vel venire per ſe vel alium ſeu alios fide data promiſit & convenit & ad ſancta Dei Evangelia tactis per eum ſacris ſcripturis juravit, ſicque ſui pro tempore in dicta Prepoſitura ſucceſſores modo ſimili jurabunt & ad premiſſa obſervanda ſe efficaciter obligabunt, per ſtatutum autem & ordinationem hujusmodi nolumus nec intendimus alijs ſtatutis privilegijs & ordinationibus predicte Eccleſie noſtre & preſertim ſuper miniſtratione hujusmodi prebendarum noſtrarum alias facta & edita in alijs in aliquo derogare. In cujus ſtatuti & ordinationis evidens teſtimonium ſigillum noſtri capituli ex certa ſcientia preſentibus eſt appenſum. Et nos *Ecbardus* Prepoſitus ſupradictus quia preſens ſtatutum de expreſſo noſtro conſenſu ordinatum recognoſcimus nosque ad firmiorem ipſius obſervantiam bona fide corporali juramento ut preſcribitur ſolempniter preſtito obligavimus, ſigillum noſtrum poſt ſigillum dicti Ca-

pituli in evidens teſtimonium premiſſorum ex certa ſcientia preſentibus eſt appenſum. Datum & Actum Minde in loco noſtro Capitulari ſub anno a Nativitate Domini Milleſimo tricenteſimo ſeptuageſimo quinto die penultima menſis februarij Pontificatus Domini *Gregorij* Pape *Undecimi* anno quinto.

CXII.

SUPER SIGILLO AD CONTRACTUS.

In nomine ſancte & Individue Trinitatis amen. Nos *Echardus* Prepoſitus *Fridericus* Decanus *Johannes de Haymborch* Senior *Johannes de Rottorpe Otto de Monte Juſtacius de Slon Lodewicus de Cersne Lubertus Weſtfal Gherardus de Monte* & *Johannes de Speygelberge* Canonici Eccleſie Mindenſis in loco noſtro Capitulari propter hoc congregati & Capitulum ejusdem Eccleſie facientes & repreſentantes ad perpetuam rei memoriam Univerſis & ſingulis preſencia viſuris ſeu audituris cupimus innoteſcere quod nos ex certis juſtis & rationabilibus cauſis matura deliberatione prehabita perpetuo ſtatuimus & preſentibus ordinamus quod omnes tractatus actus & contractus qui per nos ſeu coram nobis ex nunc in antea fient & celebrabuntur ſigillandi, in quibus majoris ſigilli noſtre Eccleſie roboratio non requiritur, minori preſenti noſtro ſigillo preſentibus appenſo quod hoc vocabulo ſcilicet minus ſigillum Capitulum Eccleſie Mindenſis inſignitur, cujusque forma & deſcriptio inferius plenius

plenius annotata eſt ſigillabuntur & munientur quibus omnibus absque ullo dubio ſtabitur & credetur ſicut minori ſigillo cujuslibet Cathedralis Eccleſie ſtandum eſt pariter & credendum, quod ſiquidem ſigillum per Decanum & Seniorem Canonicum predicte noſtre Eccleſie pro tempore exiſtentes cuſtodietur & in quadam ciſta ſpeciali ſeu clauſura intra armarium noſtrum per eos reponetur & duabus clavibus diſſimilibus tamen per eosdem recludetur ita quod quicquid juxta decretum noſtrum venerit ſigillandum per ipſos ſimul aut eorum alterum alio impedito ſigillabitur fideliter & ſub juramento per eos de obſervandis ſtatutis & conſuetudinibus predicte noſtre Eccleſie Capitulo noſtro preſtito memorato, quod ſi forte Decanus pro tempore preſens non fuerit tunc duo Seniores Canonici pro tempore dicte noſtre Eccleſie idem ſigillum juxta modum ſupraſcriptum cuſtodient & ſervabunt, decernentes prout eſt irritum & inane quicquid ante diem preſentem ſigillo preſenti predicto ſigillatum exiſtit aut impoſterum alio ſigillo preter quam preſenti forſan ſigillari contigerit ipſumque nullius volumus eſſe roboris vel momenti. In medio vero ſigilli predicti ſcilicet oblongi ſculpta eſt columpna ſuſtinens tabernaculum feneſtratum cum pinaculis deſuper, in cujus dextra parte ſculpta eſt ymago beati *Petri* Apoſtoli librum in dextera & clavem in ſiniſtra manu bajulantis, in ſiniſtra quoque ejus parte ſculpta eſt effigies ſancti *Gorgonij* martiris enſem evaginatum in dextra & clipeum cum armo crucis in ſiniſtra manu continentis, in infe-

inferiori parte ipſius ſigilli ſculptus eſt clipeus in quo apparent claves beati *Petri* in modum crucis, campus vero ſeu planicies dicti ſigilli ciſſuras habet quadratas perforatas ad formam cribri. In circumferentia autem ejusdem ſigilli legitur: *ſigillum Capituli Eccleſie Mindenſis minus.* In quorum omnium & ſingulorum teſtimonium & certitudinem pleniorem preſentes litteras exinde fieri fecimus & per *Albertum* Notarium infra ſcriptum ſubſcribi & publicari mandavimus & predicti ſigilli noſtri appenſione juſſimus communiri. Datum & actum *Minde* in loco Capitulari predicto ſub anno a nativitate Domini Milleſimo tricenteſimo ſeptuageſimo ſexto Indictione quarta decima die viceſima octava menſis novembris hora quaſi terciarum Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini noſtri Dñi *Gregorij* Divina providentia Pape *Undecimi* anno ſexto preſentibus diſcretis viris *Ludermanno Cruſen* & *Raynekino Peter* Camerarijs noſtris ac *Johanne Holloge* Cive Mindenſi teſtibus ad premiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

Et Ego *Albertus Weſtfal* clericus Mindenſis publicus apoſtolica & Imperiali auctoritatibus notarius premiſſis omnibus & ſingulis dum ut premittitur agerentur & fierent una cum prenominatis teſtibus preſens fui, eaque ſic fieri vidi & audivi & de mandato & auctoritate Dominorum ſupradictorum in hanc publicam formam redegi, propria manu ſcripti ſignoque meo conſueto quo utor auctoritate apoſtolica cum appenſione predicti ſigilli ſignavi requiſitus in teſtimonium premiſſorum.

CXIII.

CXIII.

SUPER UNA AREA SITUATA JUXTA PLATEAM SANCTI JOHANNIS PERTINENTE CONSOLATORI IN HILLE.

Univerſis & ſingulis ad quos preſentes pervenerint Officialis curie Mindenſis ſalutem & fidem preſentibus adhibere. Ad Univerſitatis veſtre noticiam deducimus per preſentes quod conſtituti coram nobis perſonaliter diſcretus vir *Gherardus de Bucken* proconſul civitatis Mindenſis confeſſus fuit & publice recognovit ſe recepiſſe in emphiteoſin perpetuam a venerabili viro Dño *Ludolfo de Horne* Prepoſito ſancti *Martini* Mindenſis & Conſolatori in *Hille* in Eccleſia Mindenſi quandam aream ad dictam conſolationem pertinentem juxta plateam ſancti *Johannis* ſituatam prout in quadam patenti littera ipſius Dñi *Ludolfi* Conſolatoris & Capituli Mindenſis ſigillis pendentibus ſigillata plenius continetur cujus tenor talis eſt: Noverint univerſi quod nos *Ludolfus de Horne* Prepoſitus ſancti *Martini* Mindenſis & Conſolator in *Hille* in Eccleſia Mindenſi de voluntate & expreſſo conſenſu Venerabilium Dominorum virorum Dñorum *Eggerdi* Prepoſiti *Frederici* Decani totiusque capituli dicte Mindenſis Eccleſie dedimus & in emphiteoſin perpetuam aſſignavimus diſcreto viro *Gherardo de Bucken* proconſuli Civitatis Mindenſis *Bertradi* ejus uxori eorumque liberis omnibus jam notis & ab ipſis conjunctim noſcituris ab omnibus & quibuscunque heredi-

redibus a dictorum conjugum liberis impoſterum deſcendentibus quandam aream ad dictam noſtram conſolationem pertinentem quam *Johannes de Alten* & *Hillegardis* ſoror ſua a nobis hactenus in uſufructu tenuerunt ſitam in Civitate Mindenſi prope plateam ſancti *Johannis* pro annua penſione tredecim ſolidorum gravium denariorum Minde legalium nobis & noſtris in dicta conſolacione ſucceſſoribus in feſtis *paſche* & *Michaelis* eque diviſim miniſtranda cum omnibus ſuis juribus emphiteotico jure perpetuo poſſidendam, ſi vero dictam aream cum ſuis edificijs & melioratione vendere voluerint hoc nobis vel ſucceſſoribus noſtris legitime intimabunt, & ſi emere voluerimus infra terminum a jure indultum ex tunc vendendi plenam habeant facultatem penſione premiſſa nobis vel noſtris ſucceſſoribus qui pro tempore fuerint ſemper ſalva. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum preſentibus duximus apponendum. Et nos Prepoſitus Decanus totumque Capitulum Eccleſie Mindenſis in ſignum noſtri conſenſus & plenius robur premiſſorum ſigillo noſtro roboravimus preſens ſcriptum ſub anno Dñi Milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo ſexto in vigilia palmarum. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtri officialatus ad rogatum & peticionem ipſius *Gherardi* preſentibus duximus apponendum. Datum anno Dñi Milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo ſexto, In vigilia *Johannis Baptiſte*. (23. Jun.)

CXIV.

CXIV.

SUPER BONIS COMMUNIBUS DESERVIENDIS.

In nomine Domini amen. Nos *Johannes de Haymborch* ſenior Capituli *Johannes de Rottorpe* in *Lo Otto de Monte in Pattenbuſen* Archidyaconi *Heinricus Rand* Theſaurarius *Juſtacius de Slon Lodowicus de Cersne* Prepoſitus Eccleſie ſancti *Johannis* Mindenſis *Johannes de Haymborch* junior *Johannes de Monte* Prepoſitus Hamelenſis *Lubbertus Weſtfal* Cantor *Volcmarus de Haymborch Gherardus de Monte* in *Oſen* & *Conradus de Solmis* in *Lubbeke* Archidyaconi Canonici Eccleſie Mindenſis Capitulum Generale ejusdem Eccleſie die preſenti & infra ſcripta facientes & repreſentantes ad omnium quorum intereſt ſeu intererit noticiam deducimus per preſentes, quod ad tollendum ambiguitatis dubia que ſuper diſtribucione ſeu diviſione bonorum communium inter nos ſepius ſunt exorta penſato quod ſecundum varietates temporum expedit & crebrius interdum facta hominum immutare, ideoque ſtatutum ſuper bonis communibus olim editum innovare & immutare ac in melius & clarius reformare cupientes de communi noſtro conſenſu & unanimi voluntate omnium noſtrum matura deliberatione prehabita ſtatuimus & ordinavimus ac preſentibus in perpetuum ordinamus quod omnia bona communia videlicet in annona & pecunia inter Canonicos noſtre Eccleſie majori prebenda prebendatos qui in perceptione fuerint primo anno quod vulgari elocu-

cione

cione Kopfſtuar dicitur dumtaxat excepto qui ab octavis paſche usque ad Aſſumptionem beate *Marie* virginis incluſive preſentes & continuo reſidentes fuerint annis ſingulis equaliter dividentur ita tamen quod predicti ſic reſidentes proceſſionibus & miſſarum ſolempnijs infra ſcriptorum quatuor feſtorum ſcilicet *Johannis ante portam latinam Penthecoſten Petri & Pauli* & predicte *Aſſumptionis beate Marie* teneantur & debeant perſonaliter intereſſe, quodque nullus de ipſis reſidentibus per tres ſeptimanas continuas ſimul abeſſe poterit nec debebit infra terminum prelibatum, quicunque enim per predictas tres ſeptimanas integras ſimul abſens fuerit, etiamſi proceſſionibus & miſſis quatuor feſtorum eorumdem preſens interfuiſſet vel interfuerit nichil omnino de predictis bonis communibus percipiet ſed ipſis eo anno carebit penitus & in toto, quicunque etiam dictorum reſidencium & quotienscunque in proceſſionibus & miſſis cujuslibet feſti dictorum quatuor feſtorum preſentialiter & perſonaliter non interfuerit quarta parte predictorum bonorum illo anno provenientium pro qualibet vice hujusmodi ſue abſentie carere debet penitus & carebit proviſo quidem quod Celerarius noſter pro tempore de perſonis que hujusmodi bonorum portionem deſervierint in toto vel in parte aut ea carere debuerint reſpectum habere debeat eosque & eorum quemlibet in qualibet vigilia beati *Thome* apoſtoli aut tempore diſtributionis ſive diviſionis iſtorum bonorum etiam per proprium juramentum ſi id ab eo petatur coram nobis & in

noſtro

noſtro Capitulo dicet & ſigillatim reſerabit, cujus dicto ſtandum decernimus pariter & credendum, ſi vero idem Celerarius de hijs ad plenum non recordetur & noticiam non haberet ac de perſonis que hujusmodi portionem deſerviviſſent vel non deſerviviſſent dubium oriretur, ex tunc ille de quo hujusmodi extiterit dubium, ſuo medio juramento coram nobis & in noſtro Capitulo preſtito ſe predictam portionem in toto vel in parte juxta modum & formam ſuperius expreſſatas deſerviviſſe declarabit, quod quidem juramentum ſibi nullatenus remittetur. In quorum omnium & ſingulorum fidem & robur perpetuum preſentes noſtras litteras ſtatutum noſtrum hujusmodi in ſe continentes Majoris noſtre Eccleſie ſigilli munimine duximus roborandas. Acta fuerunt hec *Minde* in loco noſtro Capitulari ſub anno a Nativitate Dñi Milleſimo tricenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo Indictione quinta decima die lune poſt primam Dominicam Adventus Domini qua in dicto loco noſtrum Generale Capitulum fuit & eſt ſolitum obſervari. (30. Nov.)

CXV.

QUOD CLAVES PORTARUM CIVITATIS MYNDENSIS SPECTENT AD EPISCOPUM, ITA QUOD EPISCOPUS SIT IMMEDIATUS VERUS DOMINUS.

In nomine Domini Amen. Per preſentis publici ſeriem inſtrumenti pateat univerſis quod anno a Nativitate ejusdem Milleſimo trecenteſimo ſeptua-

geſimo ſeptimo Indictione quinta decima Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini noſtri Dñi *Gregorij* divina providentia Pape *undecimi* Anno ſeptimo Sereniſſimus princeps & Dñus Dñus *Karolus* Divina favente clementia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus & Bohemie Rex viſitando certas terras & civitates ceſaree ſue Majeſtati & ſuo Imperio ſubjectas per Alamaniam conſtitutas & eas reformando reformandas magnifice pertranſivit & inter alias die lune que fuit decima ſexta dies menſis novembris anni jam dicti & hora quaſi veſperarum ad Civitatem Mindenſem applicuit cumque pontes Mindenſes qui ducunt trans flumen *Wyſſere* quaſi attigiſſet occurrerunt ſibi prout bene digne decuit Reverendus in Chriſto Pater & Dominus Dñus *Wydekindus* Epiſcopus Prelati Canonici & totus clerus ſeculares & Religioſi cum proceſſionibus ſolempnibus ympnos & laudes pſallentes nec non proconſules & conſules commune poteſtas univerſitas & populus dicte Civitatis Mindenſis etiam utriusque ſexus homines reverenciam & honorem tanto principi facientes, quo quidem Domino *Karolo* Imperatore jam ſuper dictos pontes pergente & quaſi in medio eorumdem exiſtente magne diſcretionis vir *Johannes Bodendorpp* proconſul Civitatis Mindenſis antedicte nomine proconſulum conſulum communis poteſtatis univerſitatis & populi predictorum & pro eis tam conjunctim quam diviſim claves portarum valvarum & munitionum dicte Civitatis Mindenſis & ejus ſuburbiorum eidem Domino *Wydekindo* Epiſcopo Min-

Mindenſi eorumdem proconſulum conſulum communis Univerſitatis & populi vero mero & immediato Domino pro ſe & ſuis in futurum omnibus & ſingulis Epiſcopis Mindenſibus ſucceſſoribus recipienti in ſignum ſubjectionis eorum & recognitionem veri meri & immediati ejusdem Dñi Epiſcopi & ſucceſſorum ſuorum pro tempore Dominij ad manus ſuas cum debita reverencia tradidit atque dedit & dimiſit veluti debuit in eisdem ipſeque Dominus *Wydekindus* Epiſcopus receptis per eum ut premittitur clavibus predictis easdem in ſignum veri & immediati Dominij & juſte poſſeſſionis earumdem Civitatis & populi ac aliorum pretactorum aliquamdiu manu tenens gubernans & poſſidens prenominato Dño *Karolo* Imperatori benigne recipienti tanquam ſupremo Domino & Principi cum decenti reverencia in ſignum ſupremi Dominij tradidit atque dedit, unde memoratus Dñus Imperator claves hujusmodi cum benignitate recipiens ipſas cum omnibus earum juribus & gubernacionibus proconſulibus conſulibus populo & alijs ſupradictis preſentibus intelligentibus videntibus laudantibus conſentientibus & non contradicentibus ſepefato Domino *Wydekindo* Mindenſi Epiſcopo immediato Domino tam in ſpiritualibus quam in temporalibus Civitatis Mindenſis proconſulum conſulum univerſitatis & populi ac aliorum predictorum tenendas habendas & poſſidendas & ad disponendum de eis prout ſibi placeret & videretur reſtituit contulit tradidit dedit & liberaliter aſſignavit, qui quidem Dominus *Widekindus* Epiſcopus

Digitized by Google

pro ſe ſuorumque ſucceſſorum nomine prelibatas claves de manibus tanti principis cum congruenti ſuſcipiens reverencia & rurſum paululum ad beneplacitum manu tenens & poſſidens eas predicto *Johanni Bodendorpp* proconſuli quibus ſupra nominibus cum debita etiam reverencia & in ſignum predicti immediati dominij & ſubjectionis capienti tradidit atque dedit earum cuſtodiam atque gubernationem eidem Johanni nomine dicti Dñi Epiſcopi & ſuorum pro tempore ſucceſſorum & ad beneplacitum & ad tempus de quibus ipſis Domino Epiſcopo & ſucceſſoribus videbitur fideliter & utiliter faciendam committendo, de quibus omnibus & ſingulis premiſſis prefatus Dominus *Wydekindus* Epiſcopus pecijt ſibi fieri per me notarium publicum infraſcriptum unum vel plura publica inſtrumenta. Acta fuerunt hec Anno Indictione die menſe hora Pontificatu & loco quibus ſupra preſentibus Reverendo in Chriſto Patre Dño *Gherardo* Epiſcopo Hildeſemenſi nobili Domino *Alberto* Duce de *Luneborch* nec non venerabilibus & diſcretis viris *Ottone de Monte Lodewico de Cersne* Canonicis Mindenſibus *Ludemanno Cruſen* clerico & *Olrico Hanerber* layco Mindenſi & aliorum plurimorum tam clericorum quam laycorum multitudine copioſa teſtibus ad premiſſa vocatis & rogatis.

Et Ego *Albertus Weſtfal* clericus Mindenſis publicus Apoſtolica & Imperiali auctoritatibus Notarius premiſſis omnibus & ſingulis dum ut premittitur agerentur & fierent una cum prenominatis

teſti-

teſtibus preſens fui eaque ſic fieri vidi & audivi & in hanc publicam formam redegi propria manu ſcripſi ſignoque meo ſolito ſignavi in fidem teſtimonium omnium premiſſorum.

CXVI.

SUPER UNA AREA IN DEM SUORE PERTINENTE CAPITULO SEU CONSOLATORI * IN HILLE.

Ego *Johannes Gropere* Civis Mindenſis tenore preſencium recognoſco quod venerabiles viri Dñi *Echardus* Prepoſitus *Fredericus* Decanus totumque capitulum Eccleſie Mindenſis de conſenſu omnium quorum intererat quandam aream & domum ad ipſos pertinentem ſituatam in dem Suore juxta domum meam quam ad preſens *Gerhardus* barbitonſor inhabitat michi *Johanni* & *Mechtildi* uxori mee legitime jure emphiteotico ſeu meliorationis titulo locarunt & aſſignarunt pro una marca cum dimidia gravium denariorum honorabili viro Dño *Ludolfo de Horne* Conſolatori in *Hille* ſeu ipſius ſucceſſori conſolationem in *Hille* habenti ſingulis annis eque diviſum in feſtivitatibus *paſche* & *Michaelis* indilate exſolvendum ad tempora vite noſtre ſeu alterius noſtrum libere poſſidendam, nobis vero defunctis ſeu cum domo & area predictis in prejudicium di-

* Conſolationes vocantur refectiones diebus determinatis dandæ ex certis redditibus ſubminiſtrandæ, quos redditus qui adminiſtrat, conſolator audit.

ſte Eccleſie Mindenſis aliquid ſine conſenſu Capituli predicti diſponentibus ſeu predictam penſionem annuam in terminis ſupra ſcriptis non ſolventibus dicta domus & area cum omnibus ſuis juribus pertinencijs univerſis ad Capitulum Eccleſie Mindenſis predictum & ad Conſolatorem in *Hille* pro tempore exiſtentem abſque aliqua contradictione libere devolventur. In quorum omnium teſtimonium ſigillum meum pro me & uxore mea predicta preſentibus eſt appenſum. Datum & actum Anno Domini Milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo die ſeptima menſis ſeptembris.

CXVII.

SUPER CURIA ILLORUM VETSOT JUXTA CURIAM WIGGRAVII.

Nos *Fredericus* Dume Decanus & Capitulum Eccleſie Mindenſis recognoſcimus preſentibus publice proteſtando quod omnis diſſentio & controverſia inter diſcretos viros Dominum *Johannem de Hervordia* vicarium altaris ſancti *Laurentij* in noſtra eccleſia ex una ac Dñum *Heluncum Vetſot & Adolphum Vetſot* ejus fratrem parte ex altera de & ſuper quibusdam domo curia & area ſitis in Civitate Mindenſi juxta curiam Wychgravij quas ijdem fratres inhabitant ad dictum altare ſpectantibus dudum orta taliter funditus eſt ſopita, videlicet quod idem Dñus *Johannes* matura deliberatione prehabita de conſenſu noſtro ipſis fratribus & eorum heredi-

redibus dictas domum curiam & aream cum omnibus juribus & pertinentijs ſuis locavit perpetuo habendas & poſſidendas ſub conditionibus infraſcriptis, ita videlicet quod ijdem fratres & eorum heredes vel quicumque predictas domum curiam & aream habuerint vel poſſederint exinde pulſacionibus duarum majorum campanarum dicte noſtre eccleſie preeſſe debebunt temporibus ad hoc ſtatutis eorum proprijs ſumptibus & expenſis ſine cura vel labore ſeu expenſis vicarij predicti altaris pro tempore exiſtentis, & quociens in hoc negligentes fuerint & culpabiles ſuper hoc reperti & victi fuerint tociens ipſi rectori quatuor ſolidos gravium denariorum Minde legalium dabunt & exſolvent & nichilominus prefato Dño *Johanni* & ſucceſſoribus ſuis in vicaria altaris antedicti perpetuis temporibus ſingulis annis ſedecim ſolidos levis monete *Minde* currentis eque diviſim ſcilicet octo infra quindenam poſt feſtum *paſche* & octo infra quindenam poſt feſtum beati *Michaelis* proximum ſub pena dupli nomine annue penſionis dabunt & miniſtrabunt de domo curia & area memoratis, quodſi etiam hujusmodi domum curiam & aream cum ſuis edificijs & meliorationibus vendere decreverint hoc rectori predicti altaris pro tempore exiſtenti & nobis prenuntiabunt & pro juſto precio pro quo rite & legitime vendi potuerint omni dolo & fraude excluſis ad emendum primitus exhibebunt, quodſi idem rector aut nos vel noſtrum ſeu etiam noſtrorum vicariorum aliquis emere noluerit ſeu noluerimus ſuper quo terminum ad deliberan-

Digitized by Google

dum habebimus unius menſis ex tunc dicto menſe elapſo licite vendere poterunt cui vel quibus voluerint emptoribus tamen primitus notificatis & ſalvis oneribus campanarum penſione annua & condicionibus ſupradictis & nichilominus emptores hujusmodi dictas domum curiam & aream cum omnibus juribus & pertinentijs ſuis eisdem jure modo & condicionibus quibus ipſi venditores poſſiderant ac ſalvis oneribus & penſione annua predictis perpetuo & hereditarie libere poſſidebunt, ſi vero aliter quam prout predicitur vendite fuerint vendicio ſeu empcio ipſarum hujusmodi nullam habebit roboris firmitatem. In quorum omnium teſtimonium ſigillum noſtrum majus preſentibus eſt appenſum. Datum anno Dñi Milleſimo tricenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo feria quarta proxima poſt feſtum beati *Bonifacij* Epiſcopi & Martiris & ſociorum ejus. 10. Junij.

CXVIII.

SUPER QUADAM HABITACIONE SPECTANTE AD ALTARE S. CRUCIS ET S. SPIRITUS.

Nos *Heinricus Ghiſelere* proconſul *Johannes Bodendorp Juſtacius de Simeringen Rychardus de Holthuſen Erneſtus Bodendorp Conradus de Kathenhuſen Hermannus Spreygel Hemericus Staynborch Wedekindus Nigri Heinricus Upperbecke Willekinus Kelp* ac *Conradus de Bucken* Conſules civitatis Mindenſis teno-

tenore preſencium publice proteſtamur, quod conſtituti in noſtra preſencia providi viri *Bernhardus Coſtede* & *Conradus Isnogel* Cives noſtre civitatis Mindenſis ſupradicte publice recognoſcentes quod diſcretus vir Magiſter *Otto de Hamme* perpetuus Vicarius ſeu Rector altaris ſancte *Crucis* in Eccleſia Mindenſi predicta de conſenſu & voluntate Reverendorum & honorabilium virorum & Dominorum Prepoſiti Decani totiusque Capituli Eccleſie Mindenſis predicte locavit ad viginti annos a feſto Jacobi preſentis anni continue computandos prefatis civibus videlicet *Bernhardo* & *Conrado* ipſorumque veris heredibus & ſucceſſoribus de curte ſeu curia ſua ſpectante ad dictum altare ſancte *Crucis* quam idem Magiſter *Otto* inhabitat petiam & partem unam ſitam ad occidentem juxta rivum tranſeuntem per civitatem habentem in longitudine quadraginta pedes, in latitudine vero viginti pedes a dicto rivo verſus orientem computandos continue pro annua penſione ſex ſolidorum gravium denariorum *Minde* legalium & bonorum prefato Magiſtro *Ottoni* & ſuis in eadem Vicaria ſucceſſoribus quolibet anno in feſto paſche perſolvendorum indilate, elapſis vero viginti annis ſupradictis quandocunque vicarius ſancte *Crucis* qui pro tempore fuerit tale ſpacium & partem curie ſue rehabere voluerit, ad ipſum libere revertetur cum ſua longitudine & latitudine ſuperius enarratis, ſtructuras vero ſeu edificia ſi que per dictos *Bernhardum* & *Conradum* vel per eorum heredes & ſucceſſores facta fuerint in ſpacio curie ſupradicte ſe-

pediƈtus vicarius ſecundum exigentiam tunc temporis & valorem recompenſabit & perſolvet juxta aſſertionem quatuor proborum virorum quorum duo pro parte diƈti vicarij eligantur, reliquos vero duos eligant *Bernhardus* & *Conradus* vel eorum heredes ſupradiƈti, ſi vero prefati quatuor hinc inde per partes eleƈti diſcordaverint vel taxum concordem pronuntiare potuerint vel noluerint infra menſem proximum cum per diƈtum vicarium fuerint requiſiti ex tunc diƈtorum edificiorum taxatio ad Dominos de Capitulo Eccleſie Mindenſis prediƈte ſit penitus devoluta & diƈte partis prefatorum Dominorum taxationi & diffinitioni ſtabunt & concorditer acquieſcent. In quorum omnium teſtimonium premiſſorum majus ſigillum noſtre civitatis una cum ſigillis prediƈtorum civium preſentibus duximus apponendum, Et nos *Bernhardus Coſtede* ac *Conradus Isnogel* cives Mindenſes ſupradiƈti in omnium prediƈtorum recognitionem obſervanciam & evidenciam firmiorem pro nobis noſtrisque heredibus & ſucceſſoribus ſigilla noſtra propria de noſtro juſſu & voluntate preſentibus etiam ſunt appenſa. Datum anno Domini Milleſimo tricenteſimo ſeptuageſimo oƈtavo ſexta feria poſt *Jacobi.*

30. Julii.

CXIX.

Digitized by Google

CXIX.

SUPER UNA CURIA SITA APUD CURIAM WIGGRAVII &c.

In nomine Domini Amen. Anno Nativitatis ejusdem Milleſimo tricenteſimo ſeptuageſimo octavo Indictione prima menſis Marcij die viceſima nona hora ſexta vel quaſi Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini noſtri Dñi *Gregorij* divina providentia Pape *undecimi* anno octavo in mei notarij publici & teſtium infraſcriptorum preſentia perſonaliter conſtituti honorabiles viri Domini *Johannes de Heymborch* ſenior *Johannes de Rottorpe Otto de Monte Ludowicus de Cersne Johannes de Heymborch* junior *Ludbertus Weſtfall Johannes de Monte Volcmarus de Heymborch* & *Gerhardus de Monte* Canonici Eccleſie Mindenſis in loco eorum capitulari capitulariter ut apparuit congregati & Capitulum pro tunc facientes & repreſentantes exhibuerunt & tradiderunt diſcreto viro *Gotfrido Paſſeman* civi Mindenſi preſenti & recipienti pro ſe uxore ſua ſuisque heredibus quandam patentem pergamenam litteram ſigillo majori dicti capituli impendente ſigillatam tenoris infraſcripti, quam quidem litteram ijdem Domini Canonici petierunt tranſumi & in publicam formam redigi & ſibi & dicto Capitulo ſuper premiſſis per me notarium unum vel plura fieri publica inſtrumenta, tenor vero dicte littere ſequitur de verbo ad verbum & eſt talis. -- Nos *Echardus* Prepoſitus totumque capitulum Eccleſie Mindenſis recognoſcimus in hijs ſcriptis publice proteſtando quod con-

conſtitutis coram nobis diſcretis viris Dño *Helvico Veczot* perpetuo vicario in Eccleſia noſtra & *Adolpho Veczot* fratre Germano ejusdem *Helvici* pro ſe & ſuis heredibus ex una & *Gotfrido Paſſeman* Cive Mindenſi pro ſe & Wempen uxore ſua legitima ſuisque heredibus parte ex altera ijdem *Helvicus* & *Adolphus* pro ſe & eorum heredibus quibuscunque ex certa ſcientia & expreſſo noſtro conſenſu vendiderunt conceſſerunt & aſſignaverunt juſte venditionis titulo ipſis *Gotfrido Paſſeman* preſenti ementi & recipienti & *Wempen* uxori ſue & eorum veris heredibus quasdam domum curiam & aream ſitas in civitate Mindenſi juxta curiam Wychgravij ipſis Dño *Helvico* & *Adolfo* de conſenſu etiam honorabilis viri Domini *Friderici Dumen* noſtri Decano atque noſtro a diſcreto viro Dño *Johanne de Hervordia* vicario altaris ſancti *Laurencij* in dicta noſtra Eccleſia in emphiteoſim ſeu titulo meliorationis traditas conceſſas & aſſignatas quas etiam dicti fratres eidem Domino *Johanni* & nobis juxta tenorem cujusdam noſtre patentis littere ſigillo majori eccleſie noſtre ſigillate deſuper confecte ipſius forma in omnibus obſervata ad emendum primitus exhibuerunt cum omnibus juribus & pertinentijs ſuis eo jure ſicuti eas poſſiderant ac ſalvis oneribus campanarum penſione annua penisque & condicionibus in dicta littera expreſſatis, cujus tenor inferius deſcribetur perpetuo & libere habendas & poſſidendas pro pretio videlicet triginta quinque marcarum gravium denariorum bonorum & Minde legalium transferentes in ipſos emptores omne jus

quod

Digitized by Google

quod ipſis competijt ſeu competere poterat quoquo modo in domo curia & area prenotatis inveſtientesque eundem *Gotfridum* pro ſe & dicta ſua uxore ſuisque heredibus per predicte littere traditionem ac ſe ipſos ſuosque heredes disveſtientes preſentialiter de eisdem, poteruntque etiam dicti emptores & ſui heredes eodem modo & ſub eisdem conditionibus quibus ipſi venditores potuerunt vendere alienare ſeu in alias perſonas transferre domum curiam & aream antedictas cum univerſis pertinentijs ſuis quibus voluerint, religioſis tamen & militaribus ac alijs perſonis a jure prohibitis omnino exceptis ac forma & modo ſupradicte littere de exhibendo rectori altaris predicti & nobis ipſas primitus ad emendum in omnibus obſervatis, cujus quidem littere tenor de verbo ad verbum ſequitur & eſt talis - Nos *Fredericus Dume* Decanus & Capitulum Eccleſie Mindenſis recognoſcimus preſentibus publice proteſtando quod omnis diſſenſio & Controverſia inter diſcretos viros Dominum *Johannem de Hervordia* Vicarium altaris ſancti *Laurentij* in noſtra eccleſia ex una ac Dñum *Helvicum Veczot* ac *Adolfum Veczot* ejus fratrem parte, ex altera de & ſuper quibusdam domo curia & area ſitis in Civitate Mindenſi juxta curiam Wichgravij quas ijdem fratres inhabitant ad dictum altare ſpectantibus dudum orta taliter funditus eſt ſopita videlicet quod idem Dñus *Johannes* matura deliberatione prehabita de conſenſu noſtro ipſis fratribus & eorum heredibus dictas domum curiam & aream cum omnibus juribus & pertinentijs ſuis locavit perpetuo habendas &

poſſi-

poſſidendas ſub conditionibus infraſcriptis ita videlicet quod ijdem fratres & eorum heredes vel quicumque prediĉtas domum curiam & aream habuerit vel poſſederit exinde pulſationibus duarum majorum campanarum diĉte noſtre eccleſie preeſſe debebunt temporibus ad hoc ſtatutis eorum proprijs ſumptibus & expenſis ſine cura & labore ſeu expenſis vicarij prediĉti altaris pro tempore exiſtentis, & quociens in hoc negligentes fuerint & culpabiles ſuper hoc reperti & viĉti fuerint, tociens ipſi Reĉtori quatuor ſolidos gravium denariorum Minde legalium dabunt & exſolvent, & nichilominus prefato Domino Johanni & ſuis ſucceſſoribus in vicaria altaris antediĉti perpetuis temporibus ſingulis annis ſedecim ſolidos levis monete *Minde* currentis eque diviſim ſcilicet oĉto infra quindenam poſt feſtum *Paſche* & oĉto infra quindenam poſt feſtum beati *Michaelis* proximas ſub pena dupli nomine annue penſionis dabunt & miniſtrabunt de domo curia & area memoratis, quod ſi etiam hujusmodi domum curiam & aream cum ſuis edificijs & meliorationibus vendere decreverint hoc reĉtori prediĉti altaris pro tempore exiſtenti & nobis preintimabunt & pro juſto pretio pro quo rite & legitime vendi potuerint omni dolo & fraude excluſis ad emendum primitus exhibebunt, quod ſi idem reĉtor aut nos vel noſtrum ſeu etiam noſtrorum vicariorum aliquis emere noluerit ſeu noluerimus ſuper hoc terminum ad deliberandum habebimus unius menſis ex tunc diĉto menſe elapſo vendere poterunt cui vel quibus voluerint, emptore

re tamen nobis primitus notificato & ſalvis oneribus campanarum penſione annua & Conditionibus ſupradictis & nichilominus emptores hujusmodi dictas domum curiam & aream cum omnibus juribus & pertinentijs ſuis eisdem jure modo & conditionibus quibus ipſi venditores poſſiderant ac ſalvis oneribus & penſione annua predictis perpetuo & hereditarie libere poſſidebunt, ſi vero aliter quam ut predicitur, vendite fuerint vendicio ſeu empcio ipſarum hujusmodi nullam habebit roboris firmitatem. In quorum omnium teſtimonium ſigillum noſtrum majus preſentibus eſt appenſum. Datum anno Domini Milleſimo tricenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo * feria quarta proxima poſt feſtum beati *Bonifacij* Epiſcopi & martiris & ſociorum ejus, in premiſſorum vero teſtimonium nos Prepoſitus & capitulum ſupradicti preſentes litteras ſigillo majori eccleſie noſtre duximus roborandas. Actum & datum Anno Domini Milleſimo tricenteſimo ſeptuageſimo octavo die viceſima menſis februarij. Acta ſunt hec anno indictione menſe die hora pontificatu & loco prenotatis preſentibus diſcretis viris Dominis *Borchardo de Helbeke* & *Ottone de Hamme* perpetuis vicarijs *Ludemanno Cruſen* Camerario Dominorum de Capitulo eccleſie Mindenſis predicte teſtibus ad premiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

Et Ego *Johannes* dictus *Kemerer* clericus Mindenſis publicus Apoſtolica & Imperiali Auctoritatibus Notarius quia premiſſis omnibus & ſingulis una

* 10. Junii.

una cum prenominatis teſtibus preſens interfui eaque ſic ut premittitur fieri vidi & audivi ideoque ſupraſcriptam litteram de verbo ad verbum fideliter transſcripſi ſive transſumpſi & in hanc publicam formam redegi ſignoque meo ſolito & conſueto ſignavi rogatus & requiſitus in teſtimonium omnium premiſſorum.

CXX.

SUPER DUOBUS LUMINARIBUS IN AMBITU SERVANDIS.

In nomine ſancte & Individue Trinitatis amen. Nos *Wedekindus* Dei & Apoſtolice ſedis gratia Epiſcopus *Egbardus* Prepoſitus *Fredericus* Decanus totumque Capitulum Eccleſie Mindenſis ad perpetuam rei memoriam univerſis & ſingulis Chriſti fidelibus preſentium ſerie volumus declarari, quod conſtitutus coram nobis devotus in Chriſto venerabilis vir Dominus *Johannes de Haymborch* ſenior presbiter concanonicus noſter animadvertens attentius & commemorans quod cum nemo ſit in carne poſitus qui poſſit terribilem extremi diem judicij evitare in quo quisque ante tribunal eterni judicis exactiſſimam redditurus rationem & recepturus prout in corpore geſſit ſive bonum fuerit ſive malum, & quod ideo nos oportet diem illam tremendam & amare calamitatis pijs operibus prevenire, igitur cupiens de bonis ſuis Domino Duce ſic in terris diſponere & ordinare ut exinde retribucionem

Digitized by Google

nem adipiſci mereatur in ſupernis, & ideo ex certa ſcientia maturaque prehabita deliberatione pro ſue ac honorabilium *Johannis* ac *Volcmari de Heymborch* fratrum ſuorum Germanorum Concanonicorum noſtrorum ſalute animarum de noſtro & eorum pleno conſenſu ac voluntate ſponte & libere dedit donavit tradidit transtulit ceſſit & conceſſit pura & irrevocabili donatione jugiter duratura in honorem & gloriam omnipotentis Dei & glorioſe virginis *Marie* matris ejus qui eſt vera & eterna lux non ſinens ſe ſequentes in tenebris ambulare omniumque animarum fidelium defunctorum laudem ad dotandum & perpetuandum duo luminaria ſive duas candelas nocturnales illuminandas & accendendas ac ad duas lucernas vitreas in ambitu predicte noſtre Eccleſie pendentes & exiſtentes, ac per eundem Dominum *Johannem* ſeniorem factas conſtitutas & comparatas ſingulis annis in quolibet feſto nativitatis beate virginis memorate incipiendo ac ſingulis integris & continuis noctibus usque ad quodlibet ſequens feſtum paſche incluſive perpetuo ponendas & cremandas bona fructus redditus & proventus infraſcriptos & deſignatos. Primo quidem dedit viginti quatuor ſolidos graves aut ipſorum plenum valorem, quos Magiſter fabrice ſeu ſtructurarius pro tempore predicte noſtre Mindenſis Eccleſie ad predicta luminaria & candelas de quadam domo lapidea Minde prope portam *Wyſere*, & in fundo & area curie clauſtralis & habitationis predicti Domini Donatoris ſituata & per Donatorem ipſum ad predictam fabricam data &

donata perpetuo miniſtrabit juxta quarumdam litterarum noſtri Capituli ſuper hoc editarum continenciam & tenorem. Item dedit quatuor ſolidos Mindenſium denariorum *Minde* bonorum ſive duos ſolidos graves aut ipſorum verum valorem quos quidam *Criſtianus* dictus *Roggenbuck* Civis Mindenſis aut ſui heredes & ſucceſſores pro tempore ad predicta luminaria & candelas de quadam parva domo etiam in dicte curie fundo & area ſituata & quam ipſe civis jure hereditario tenet & poſſidet perpetuo dabit & perſolvet, dabunt & perſolvent. Item dedit tres ſolidos Mindenſium denariorum aut decem & octo denarios graves Minde dativos ſeu valorem eorumdem quos Dominus *Johannes de Alten* perpetuus vicarius in dicta noſtra Eccleſia Mindenſi *Hillegardis* & *Methildis* moniales monaſterij in *Eſekeſtorpe* Mindenſis Dioc. & *Hillegundis de Alten* ipſorum mater ad predicta luminaria & candelas hujusmodi perpetuas de quadam area cum ejus edificijs, quam nunc tenent & temporibus quibus advixerint, poſſidebunt in proprio fundo & ſolo predicte curie clauſtralis & verſus Eccleſiam ſancti *Johannis* Mindenſem ſita ſingulis annis quibus advixerint, dabunt & miniſtrabunt ſeu alter eorum ultimo ſupervivens dabit & miniſtrabit, ipſis vero Domino Johanne, Monialibus & matre predictis vita functis proxima dicta area eorum cum ejus jure & edificijs omnibus factis & fiendis aut conſtruendis quemadmodum ipſi Dñus *Johannes* Moniales & mater eam & ea habent & poſſident ad campanarios pro tempore predicte noſtre Eccle-

ſie

ſie & ad eorum Campanariatus officia devolvetur apud eos modo premiſſo in perpetuum permanſura, quam quidem aream cum omnibus ejus edificijs factis & fiendis omniqùe ſui juris integritate idem Dominus *Johannes* donator poſt devolutionem hujusmodi predictis Campanariatus Officijs ex tunc voluit & vult & nos decernimus per preſentes incorporatam eſſe pariter & unitam, ſalvis tamen & reſervatis annuis penſionibus predicto Domino Johanni Donatori & ſuis in dicta curia ſucceſſoribus de ſingulis edificijs domibus & areis predictis perpetuo perſolvendis, preterea ne premiſſa omnia & ſingula debito fruſtrentur effectu ſed demum ſalubriter invaleſcant, duo Campanarij predicte noſtre Eccleſie pro tempore exiſtentes omnes & ſingulos fructus redditus & proventus hujusmodi de predictis Magiſtro fabrice domibus area & edificijs recolligent ſingulis annis ſuis temporibus & eos conſervabunt ac de luminaribus ſeu candelis hujusmodi ponendis & cremandis ut predictum eſt, providebunt easque miniſtrabunt & ſecundum vices ſuas ſingulis noctibus infra predicta feſta Nativitatis & paſche immediate poſt crepuſculum aut ante pulſum campane Vigilatorum appellate per quamlibet integram & totam noctem usque ad claram alteram diem cremandas ponent & accendent. Nos etenim *Wedekindus* Epiſcopus *Egbardus* Prepoſitus *Fredericus* Decanus totumque Capitulum pretacte Mindenſis Eccleſie antedicti devotioni hujusmodi & ſalubri ordinationi favorabiliter annuentes premiſſaque omnia & ſingula rata grata & fir-

ma perpetuo habentes & ut ipſa perpetue firmitatis robur obtineant feliciterque & in evum permaneant, ipſique Campanarij pro tempore degentes de ipſorum hujusmodi proviſionibus miniſtrationibus & laboribus fructum reportent & habeant aliqualem hijs moti pijs & fructuoſis operibus accedente ad hoc noſtro & omnium quorum intererat & intereſt pleno conſenſu quosdam certos agros ſpacij duorum jugerum cum dimidio extra Civitatem Mindenſem juxta Brulonem verſus ſeptentrionem prope arbuſta Schipholt vulgariter nuncupata ſituatos a parte una, ab alijs vero partibus circumcirca cum nonnullis alijs agris ad Decanatum Mindenſem pertinentibus confrontatos olim incultos nunc autem per ſepedictum Dominum *Johannem* ſeniorem ſuosve famulos & de noſtro conſenſu ac beneplacito cultos aratos & ad ſeminandum & fructificandum aptatos, qui inquam agri juxta communem modum agriculture duos modios cum dimidio ſiliginis Mindenſis menſure vulgariter dictos Wytſchepel pro ſe nunc capiunt ſpacioſe predictis campanarijs pro tempore exiſtentibus cum omni juris eorumdem agrorum plenitudine damus concedimus & donatione perpetua preſentibus aſſignamus, ipſosque agros cum dicta eorum juris plenitudine officijs Campanariatus dicte noſtre Mindenſis Eccleſie & ejus Campanarijs pro tempore perpetuo & plenarie unimus & incorporamus per preſentes. In quorum omnium & ſingulorum teſtimonium & robur perpetuum ac evidens noſtri communis conſenſus ad premiſſa ſignum preſentes

litte-

Digitized by Google

litteras noſtri Epiſcopi & Capituli prediſtorum majoris ſigillorum muniminibus duximus roborandas. Datum & actum *Minde* in loco noſtro Capitulari nobis inibi capitulariter congregatis ſub anno a Nativitate Dñi Milleſimo tricenteſimo ſeptuageſimo nono die Lune poſt Dominicam qua cantatur *Invocavit me* &c. que dies tunc fuit ultima menſis Februarij.

CXXI.

SUPER RESIDENCIA VICARIORUM.

In nomine Domini Amen. Noverint univerſi quod nos *Johannes de Haymborch* Senior Capituli *Johannes Poſch* in *Reme Johannes de Rottorpe* in *Lo* Archidyaconi *Symon de Monte* Prepoſitus Ecclesie Verdenſis *Juſtacius de Slon* Decanus *Lodewicus de Cersne* Prepoſitus eccleſie ſancti *Johannis* Mindenſis *Johannes de Haymborch* junior *Lubbertus Weſtfal* Cantor, *Johannes de Monte* Prepoſitus Hamelenſis *Volcmarus de Haymborch Gherhardus de Monte* & *Conradus de Solmys* Canonici totumque capitulum Eccleſie Mindenſis in loco noſtro capitulari capitulariter congregati generale capitulum hac die preſenti videlicet & infra ſcripta ut moris eſt annis ſingulis in noſtra Eccleſia tenentes facientes & repreſentantes conſiderantes & meditatione ſollicida perpendentes ipſam noſtram Eccleſiam propter quam plurimorum vicariorum Altariſtarum & beneficiatorum in ipſa Eccleſia qui ad perſona-

lem reſidenciam tenentur frequentem & diutinam abſentiam perniciofo divini cultus ſeu defectui ſubjacere quodque in ea de die in diem divine laudis decreſcunt organa ſacra feſta eorumque feſtiva officia ſuis crebro deſtituuntur ſolempnitatibus ac ipſorum abſentium beneficia debitis obſequijs defraudantur, cupientes igitur prout ad id tenemur utilitati & indempnitati noſtre Eccleſie preſertim quantum ad divini cultus augmentum & conſervationem conſulere & hujusmodi impedimentis & periculis prout nobis poſſibile fuerit obviare matura deliberatione prehabita de communi noſtro conſilio & aſſenſu ac unanimi voluntate nec non Reverendi in Chriſto Patris & Dñi noſtri Dñi *Wedekindi* Epiſcopi Mindenſis & omnium quorum intererat pleno conſenſu & approbatione accedentibus ſtatuimus & hac conſtitucione perpetuo valitura inviolabiliter ordinavimus ac preſentibus ordinamus ut omnes & ſinguli ebdomadarij ſive vicarij & altariſte in predicta noſtra Eccleſia qui nunc ſunt & pro tempore fuerint ex nunc in antea debitam & continuam in eadem noſtra Eccleſia faciant & facere debeant reſidenciam perſonalem nec aliquibus ex eis abeſſendi detur licencia niſi cauſa ſtudij ſive peregrinationis aut infirmitatis vel niſi per eundem Dñum noſtrum *Wedekindum* Epiſcopum vel dictum Capitulum in noſtre Eccleſie negocijs ad aliquod tempus de quo Capitulo noſtro juxta facti qualitatem & locorum diſtanciam videretur alicubi mitterentur & nec tunc niſi preſtitis per eos ante omnia corporaliter juramentis quod hijs & non alijs de cauſis nec

in

in fraudem dicte reſidencie hujuſmodi licenciam petant aliquatenus ſeu procurent, ſalva tamen capitulo noſtro & retenta ſibi ultra predicta plenaria poteſtate de dando & concedendo licentia abeſſendi predictis ebdomedarijs ſive vicarijs & Altariſtis ſemel & per unum menſem ſimul vel ſucceſſive & dumtaxat in quolibet anno & hoc ex cauſis neceſſarijs & rationabilibus ipſis forſitan incumbentibus atque juſtis, & quod ſingulis menſibus per quatuor dies & non ultra etiam ſimul vel ſucceſſive pro ſuis & beneficiorum ſuorum peragendis negotijs etiam non petita licentia ſe valeant abſentare, exceptis infraſcriptis diebus & alijs feſtivitatibus ſolempnibus atque magnis, ſalvo etiam jure Decani noſtri pro tempore exiſtentis videlicet licentiandi ebdomadarios aut vicarios & altariſtas ſemel in anno ad quindenam juxta conſuetudinem in noſtra Eccleſia hactenus obſervatam, ſi vero alicui dictorum Ebdomadariorum ſive Vicariorum & Altariſtarum adeo grandis & ardua cauſa fortaſſis immineret quod ulteriori & longiori licentia ſeu abſentia ultra predictos terminos veriſimiliter indigeret & id a nobis poſtularet ex tunc penſatis cauſis & rationibus ipſius petentis dari ſibi per nos poterit abeſſendi licencia ad terminum de quo nobis videbitur longiorem, & tunc idem petens terciam partem omnium fructuum & reddituum vicarie ſive beneficij quod in noſtra Eccleſia obtinet cottidianis diſtributionibus dumtaxat exceptis vel ultra ſi forte ipſa tercia pars non ſufficeret pro debita officiatione dicti ſui beneficij ut interim divinis obſequijs

non fraudetur in manibus noſtri Capituli & juxta extimationem & ordinacionem ipſius antequam hujusmodi ſibi detur licentia ſingulis annis quibus ultra terminos jam ſuperius expreſſos abſens fuerit dare & tradere debeat & teneatur, vel de dando & tradendo infra menſem a tempore dicte ſeu conceſſe licentie preſtare & facere predicto capitulo noſtro ſufficientem & idoneam cautionem alioquin hujusmodi licentia nullatenus ſibi concedatur, abſentibus vero ad preſens illis videlicet qui intra provinciam Colonienſem & locis vicinis fuerint usque ad feſtum Palmarum proximum, alijs autem in Romana curia & locis remotis degentibus ad ſex menſes a data preſencium in antea computandum abeſſendi licentiam duximus concedendum ſic tamen quod interim ad dictam noſtram Eccleſiam veniant & reſidenciam faciant ut premittitur perſonalem, ſi quis autem contra hujusmodi noſtram ordinationem & ſtatutum venerit vel fecerit quòquo modo aut ſe aut dicta noſtra Eccleſia preterquam incaſibus ſupraſcriptis abſentaverit ſit inobediens ipſo facto pro inobediente habeatur & teneatur ac ab omnibus evitetur nec ad obedienciam per nos ſeu noſtrum aliquem quomodolibet admittatur ſeu recipiatur niſi data & ſoluta prius per eum dicta tercia parte fructuum dicti beneficij ſui cujuslibet anni hujusmodi abſencie ſue vel ultra ſi ipſa tercia pars forte non ſufficeret pro officiatione debita ipſius beneficij prout de abſentibus & licentiam habentibus ſuperius eſt expreſſum, & nichilominus contra eum ne de ſua rebellione & malicia com-

commodum reportet & melioris condicionis obedientibus videatur juxta arbitrium & decretum noſtrum attenta inobediencie & rebellionis ſue qualitate ad graviora per ſubtractionem fructuum & beneficij privationem vel alias mediante juſticia procedetur. Inſuper omnes & ſinguli Ebdomadarij ſive vicarij & Altariſte de cetero in noſtra Eccleſia recipiendi & admittendi tempore ſue receptionis & antequam inſtallentur jurabunt predictam ordinationem & ſtatutum & contenta in eis ſe inviolabiliter obſervaturos & quod bona omnia & ſingula mobilia & immobilia paramenta clenodia & ornamenta non impignorabunt nec ea quovis queſito colore perpetuo vel ad tempus alienabunt ſed ea pro poſſe defendent & meliorabunt & cum diligentia cuſtodient & fideliter conſervabunt, ac inſuper omnes & ſinguli ebdomadarij ſive vicarij & altariſte predicti preſentes & futuri in manibus noſtri capituli in ſingulis capitulis generalibus vel alias cum id ab eis peteretur ſi tunc forte abſentes forent in noſtra Eccleſia ut moris eſt celebrandis ſe per illius anni articulum abſentes preterquam in caſibus expreſſis & de noſtra licentia non fuiſſe ac perſonalem ſe feciſſe reſidentiam dicent & in virtute obediencie per eos preſtite affirmabunt juxta noſtre ordinationis & ſtatuti hujusmodi continentiam & tenorem. Ceterum attendentes quod ipſa noſtra Eccleſia propter plurimorum noſtrorum concanonicorum crebram & aſſiduam abſentiam aliaque varia eorum & ipſius Eccleſie negotia quibus eos vacare ſepius oportet ſa-

cris feſtorum diebus debitis ſolempnitatibus multifariam deſtituitur & fraudatur, unde matura deliberatione prehabita de ſupradictorum conſilio & aſſenſu ſtatuimus & conſtitutione perpetuo valitura ordinavimus & preſentibus ordinamus ut quatuor beneficiati utpote duo ebdomadarij presbiteri & duo vicarij alijs dicte Eccleſie vicarijs in gradu ſuperiores ſcilicet beate Katherine & ſancti Laurencij martiris altarium in eadem noſtra Eccleſia pro tempore exiſtentes ex nunc deinceps omnibus & ſingulis diebus ſolempnibus & feſtivis & alijs quibuscunque uti & tamquam Canonici dicte noſtre Eccleſie & cum eis ac pro eis & eorum quolibet in dicta noſtra Eccleſia & extra ad ejusdem Eccleſie ſummum altare in divinis officijs proceſſionibus & horis Canonicis celebrare legere & cantare poſſint & valeant libere & in evum, ſuper quibus eis & eorum cuilibet preſentibus damus plenam licenciam ac liberam & perpetuam concedimus poteſtatem, certis tamen & infra ſcriptis diebus videlicet *paſche Penthecoſten Corporis Chriſti Aſſumptionis beate Marie* virginis & *Nativitatis Chriſti* quoad totum officium nec non Aſcenſionis, *Petri & Pauli*, *Gorgonij*, *Purificacionis Palmarum* & *Paraſceven* dumtaxat quoad miſſas & proceſſiones exceptis & excluſis, quibus diebus predicti Canonici prout hactenus conſuetum fuit & eſt in eisdem miniſtrabunt legent & cantabunt, quodque predicti Ebdomadarij & duo vicarij in preceſſionibus cappis ut Canonici induantur. Item quod Canonici omnes & ſinguli de cetero in eadem Eccleſia recipiendi tempore ſue receptionis ſive emancipationis

tionis jurent predictum ſtatutum & omnia ſuperius contenta obſervare, preterea ut premiſſa omnia & ſingula ad noticiam eorum omnium & ſingulorum quorum intereſt vel intererit veriſimiliter perveniant, nec ipſi ſeu alter eorum de ipſis ignoranciam pretendere poſſint vel alligare, preſentes noſtri ſtatuti litteras in dicta noſtra Eccleſia Mindenſi publicari fecimus & valvis ejusdem affigi mandavimus ut proinde contenta in dicto ſtatuto cunctis & preſertim hijs quorum intereſt vel intererit fiant manifeſta. In quorum omnium robur & teſtimonium perpetuum ſigillum noſtrum majus preſentibus duximus appendendum. Datum & Actum *Minde* in loco noſtro Capitulari predicto ſub anno a Nativitate Domini Milleſimo tricenteſimo ſeptuageſimo nono Indictione ſecunda die lune proxima poſt Dominicam qua cantatur *Invocavit me* &c. * qua capitulum generale in dicta noſtra Eccleſia fuit & eſt ſolitum celebrari Pontificatus Domini *Urbani* Pape *ſexti* anno primo. Et Nos *Wedekindus* Dei gratia predicte Mindenſis Eccleſie Epiſcopus oblate nobis ſuper hoc Canonicorum & Capituli ſupraſcriptorum peticioni eorumque ſtatutis & ordinacioni tanquam utilibus ſalubribus neceſſarijs favorabiliter annuentes, ſtatuta & ordinaciones preſentes & preſencia rata & grata ratas & gratas perpetuo habentes eas & ea auctoritate noſtra ordinaria ex certa ſcientia ratificamus approbamus & confirmamus & in ſignum noſtri pleni conſenſus ad predicta ac noſtre ratificationis approbationis &

con-

* 28. Febr.

confirmationis ſigillum noſtrum majus una cum appenſione ſigilli majoris Eccleſie & Capituli ſupradictorum preſentibus duximus appendendum ejusque munimine perpetuo roborandum. Datum & Actum anno Indictione die & pontificatu quibus ſupra.

CXXII.

SUPER REDDITIBUS DUORUM MANSORUM IN CAMPO MYNDENSI DEPUTATIS AD CERTA FESTA.

In Dei nomine amen. Nos Capitulum Eccleſie Mindenſis ad perpetuam rei memoriam notum facimus univerſis quod nos Divinum cultum in noſtra Eccleſia cedula animadverſione crebreſcere & augeri cupientes matura deliberatione prehabita in Capitulo noſtro generali ſtatuimus & ordinavimus, ut omnes & ſinguli redditus & proventus qui ex duobus manſis cum dimidio per nos a quondam *Johanne Kelp* cive Mindenſi emptis & comparatis in campo civitatis Mindenſis ſitis provenire poterunt feſtivitatibus & temporibus infraſcriptis inter Canonicos Eccleſie noſtre qui proceſſionibus cum fient & miſſarum ſolempnijs ſi divina fuerint, ut hujusmodi feſtivitates & tempora eo ſolempnius & devotius peragantur, ſi vero divina non fuerint qui tunc tempore ceſſationis Divinorum ſeu interdicti miſſis dumtaxat preſentes fuerint

fuerint annis ſingulis ex nunc in antea perpetuis futuris temporibus diſtribuantur ita videlicet quod in feſto beati *Gorgonij* noſtri patroni una marca, in feſto beati *Feliciani* Martiris atque Pontificis due marce, in feſto Purificacionis beate *Marie* Virginis una marca, Reſiduum vero quod ſuperfuerit ex redditibus & proventibus antedictis ex feſto beati *Marci* Ewangeliſte nec non tribus *diebus Rogationum* antefeſtum aſcenſionis Domini ſingulis hujusmodi feſti & Rogationum diebus equalibus diſtributionibus ſicut premittitur diſtribuantur & dividantur prout de diſtributione premiſſorum in libro preſentiarum & conſolationum noſtrarum poſito in choro Eccleſie noſtre clarius continetur, Preterea conſtitutus coram nobis honorabilis vir Dominus *Johannes de Rottorpe* Archidyaconus in *Lo* noſter Concanonicus pia devotione ductus & zelo pietatis affectus in honorem omnipotentis Dei & glorioſe Virginis *Marie* matris ejus ſubſcriptorumque ſanctorum ac pro ſue ſuorumque parentum ſalute animarum memoriale perhenne in noſtra Eccleſia facere deſiderans de noſtro pleno conſenſu & voluntate conſtituit dari ac miniſtrari deputavit primo de curja ſua propria clauſtrali ſita in emunitate dicte Eccleſie noſtre juxta curiam venerabilis viri Domini *Bernhardi de Schouwenborch* duas marcas, in feſto beati *Feliciani* predicti. Item de curia ſua ſita in curia Wichgravij in Civitate Mindenſi ſibi per nos cauſa meliorationis ad tempora vite ſue aſſignata quam magnis laboribus & expenſis ultra ſexaginta marcas laudabiliter melioravit,

duas

Digitized by Google

duas marcas in feſto beati *Thimothei* apoſtoli ſingulis annis perpetuis futuris temporibus poſt obitum ejusdem Domini *Johannis* inter Canonicos Eccleſie noſtre qui predictorum feſtorum proceſſionibus quando fient & miſſarum ſolempnijs ſi divina fuerint, alioquin miſſis duntaxat ut ſupradicitur preſentes interfuerint, diſtribuendas, & ſi idem Dominus *Johannes* etiam in vita ſua hujusmodi quatuor marcas de predictis curijs dare & miniſtrare voluerit ſeu decreverit hoc in ejus ſtabit arbitrio & voluntate. Item prefatus Dominus *Johannes* ſimiliter de noſtro conſenſu & aſſenſu conſtituit & ordinavit dari & miniſtrari de quadam domo ſituata extra muros Mindenſes prope domos piſcatorum ſcilicet in Curia ad nos & Eccleſiam noſtram ſpectante ſibi per nos etiam pro melioratione ad tempora vite ſue deputata, quam quidem curiam edificando domum eandem ac alias multipliciter melioravit unam marcam in predicto feſto beati *Feliciani* ſingulis annis inter Canonicos & vicarios dicte noſtre Eccleſie qui proceſſionibus cum fient, miſſarumque ſollempnijs ſeu miſſis ſecundum modum pretactum preſentes interfuerint dividendam & diſtribuendam, prout etiam diſtributio premiſſorum omnium & ſingulorum in libro preſenciarum & conſolacionum ſupradicto plenius continetur, quicquid vero predicta domus ultra ipſam marcam ſolvere poterit annuatim, illud totum reſiduum tollet & recipiet, quicunque rexerit & gubernaverit campanam orologij Eccleſie noſtre pro laboribus ſuis ut eo diligencius eam reſpiciat atque

regat,

Digitized by Google

regat, que omnia & ſingula premiſſa nos capitulum ratificamus & approbamus per preſentes & In horum evidens teſtimonium ſigillum Eccleſie noſtre majus preſentibus eſt appenſum. Datum & actum in Capitulo noſtro Generali anno a nativitate Domini Milleſimo tricenteſimo octuageſimo feria ſecunda proxima poſt Dominicam quadrageſimalem *invocavit.* (12. Febr.)

CXXIII.

SUPER CERTIS ORTIS CIRCA OPIDUM LUBBEK AD BENEFICIUM S. CRUCIS.

In nomine Domini amen. Wedekindus Dei & Apoſtolice ſedis gratia Mindenſis Eccleſie Epiſcopus ad univerſorum tenore preſentium deducimus noticiam, quod commendabilis vir Dñus *Johannes de Rottorpe* Archidyaconus in *Lo* in noſtra Eccleſia beneficio *Crucis* in *Hoclene* beneficiatus ad augmentum divini cultus juxta inſpiratam ſibi ab alto gratiam laudabiliter aſpirans duarum marcharum Oſnaburgenſium denariorum perpetuos redditus per *Bernhardum de Lubbeke* armigerum de ſuorum heredum conſenſu pro quadraginta marcis eorundem denariorum ad uſus ipſorum integraliter jam converſis in bonis ſuis in *Lubbeke* & in quibusdam ortis extra dictum opidum ad dictum beneficium crucis deputatos utpote in litteris deſuper conſcriptis & ſigillatis evidencius continetur & duodecim marcas dictorum denariorum per Dñum *Conradum Vogbel* canonicum Wunſtorpenſem apud

Abba-

Abbatem in *Lucka* pro comparandis ad dictum beneficium crucis redditibus depoſitas & curiam & domum prope capellam dicte ſancte crucis ſituatam pro perpetuo dicte capelle capellano de noſtro & noſtri capituli conſenſu pariter & aſſenſu appoſuit & aſſignavit, ſic quod hujusmodi capellani erunt ad obſervanciam duarum miſſarum videlicet quartis ferijs de beata *Maria* Virgine & ſextis ferijs de ſancta Cruce in dicta capella per ſe vel per alios ſingulis ebdomedis ſub privatione dictorum reddituum & capellanie obligati eandemque capellam Domino Conrado Voghel prenominato ad Officiandum ut premittitur commiſit temporibus ſue vite, per hec tamen nolumus Rectoribus parochialis Eccleſie ibidem aliquod prejudicium generari. In quorum omnium evidens & pepetuum teſtimonium & robur premiſſorum ſigillum noſtrum una cum ſigillis noſtri Capituli & dicti Domini *Johannis de Rottorpe* preſentibus eſt appenſum. Et nos Decanus & capitulum Eccleſie Mindenſis quia premiſſa omnia & ſingula de noſtro conſenſu & aſſenſu fore facta recognoſcimus ſigillum noſtrum poſt ſigillum Domini noſtri Epiſcopi & cum ſigillo Domini Johannis predicti preſentibus eſt appenſum, Et nos *Johannes de Rottorpe* prenominatus quia premiſſa omnia & ſingula ſic ut preſcribitur ordinavimus & fieri procuravimus ſigillum noſtrum poſt ſigilla Dominorum noſtrorum Epiſcopi Decani & Capituli preſentibus eſt appenſum. Actum & Datum anno Domini Milleſimo tricenteſimo octuageſimo menſis februarij die tercia decima.

CXXIV.

Digitized by Google

CXXIV.

SEPARATIO PREPOSITURE MAJORIS.

In nomine Domini amen. *Wedekindus* Dei gratia Epiſcopus Eccleſie Mindenſis univerſis & ſingulis ad quos preſentes pervenerint ſalutem in Domino cum noticia ſubſcriptorum. Cum jam dudum inter venerabiles viros Dominos Prepoſitos dicte noſtre Mindenſis Eccleſie qui pro tempore ſucceſſive fuerunt ex una ac Decanum & Capitulum Eccleſie ejusdem de & ſuper amminiſtratione & ſolutione prebendarum ipſis Canonicis vicarijs & officiatis ipſius Eccleſie dari & miniſtrari ſolitarum plures queſtiones diſſenciones & contenciones multociens ſint exorte, hinc eſt quod venerabilis vir Dominus *Symon de Monte* pro nunc Prepoſitus & *Johannes de Rottorpe* Decanus & totum capitulum ejusdem Eccleſie in loco Capitulari propter hoc ſpecialiter & capitulariter more ſolito congregati volentes & cupientes ſuper hujusmodi diſſentionibus & contentionibus ac prebendarum amminiſtratione quantum in eis eſt ſibi ipſis & Eccleſie ſollicite providere ne Eccleſia ipſa ob defectum amminiſtrationis hujusmodi debitis officijs careat & divinis obſequijs defraudetur vocatis vocandis & ſervatis in hijs de jure & conſuetudine Eccleſie obſervandis de noſtro conſilio beneplacito & pleno conſenſu ac omnium quorum intererat unanimi voluntate priora ſtatuta & ordinationes ſuper hujusmodi amminiſtratione edita emendando ac in melius juxta ſtatum qualitatem & exigentiam pre-

ſentis temporis commutando inter ſe pluribus tractatibus capitularibus prehabitis convenerunt ordinarunt & concorditer ſtatuerunt ſtatuto & ordinatione perpetuo duraturis in hunc modum videlicet quod deinceps omnimoda & totalis amminiſtratio gubernatio diſpoſitio regimen & diſtributio prebendarum & quarumlibet prebendalium portionum dicte Eccleſie ac omnium & ſingulorum bonorum rerum & jurium quorumcunque predicte Prepoſiture ubicumque & in quibuscumque exiſtentium quibuscumque nominibus cenſeantur preſencium & futurorum cum omni eorum proprietate utili & directo dominio omni eo modo jure & forma quibus & prout hucusque ad Prepoſitum pertinuit & pertinere conſuevit ad prefatum capitulum ſolum & in ſolidum pertinebit & cum omni juris integritate apud ipſum perpetuo permanebit, ſic quod prefatum cap. ſecundum omnia & ſingula bona res & jura predicta ac omnes & ſingulos fructus redditus & proventus obventiones & emolumenta & quecumque ex eis provenientes & provenientia a quibuscunque eos & ea debentibus petendi levandi exigendi recuperandi & diſtribuendi ac de eis & eorum quolibet ordinandi & disponendi per ſe vel alium ſeu alios habebunt & habere debebunt ex nunc & in antea perpetuo plenam & liberam poteſtatem, nec idem Dominus *Symon* nunc Prepoſitus nec ſui in dicta Prepoſitura impoſterum pro tempore ſucceſſores de cetero in eadem amminiſtratione aut bonis rebus & juribus ſupradictis ſibi unquam juris aut proprietatis aliquid

ven-

vendicabunt ſeu aliquatenus uſurpabunt nec ſe de eis aut eorum aliquo aliquatenus intromittent nec eos in hijs impedient vel turbabunt neque premiſſorum occaſione quicquam contra eos de jure vel de facto de cetero attemptabunt exceptis bonis rebus & juribus infraſcriptis que idem Dominus *Symon* & quicumque pro tempore dicte Eccleſie Prepoſitus fuerit pro ſe & ſtatus ſui ſuſtentatione perpetuo retinebit. Primo enim habebit idem Prepoſitus & pro ſe retinebit omnia & ſingula bona redditus & proventus obventiones jura & emolumenta quecumque in villa *Nyeſen* in quibuscumque conſiſtentia excepta decima ibidem que cum decima minuta & omni utilitate & jure ſuo ad prefatum capitulum pertinebit, Item decimam in villa *Lerbeke* decimam in *Droze* prope *Pattenbuſen*, decimam in *Hemmickbern* cum duabus curijs & caſis ibidem redditus quoque & penſiones annuas officij in *Halen* curiam in *Wulbeke* cum agris ſuis ac porcis & alijs ex dicta curia dari conſuetis excepta decima ejusdem curie ac ſingulis alijs juribus & pertinentijs ad officium in *Wulbeke* ſpectantibus & ſalva penſione quindecim ſolidorum gravium denariorum quos obedientiario in *Reme* in dicta eccleſia qui nunc eſt & pro tempore fuerit dabit de dicta curia annis ſingulis & perſolvet vadum trans *Wiſſeram* vulgariter dictum war prope *Mundam* cum adjacente ſibi inſula & juribus ſuis, tres marcas gravium denariorum annis ſingulis in die beati *Gorgonij* de cenſu ortorum curiam Prepoſiture clauſtralem cum edificijs & proprietatibus ſuis ju-

Digitized by Google

riſdictionem banni in *Sulghen* dicte Prepoſiture annexam cum decima in *Suaverden* ac ceteris juribus & pertinentijs ſuis fructus prebende ſue in abſentia etiam ſi alibi beneficiatus exiſtat cotidianis tamen diſtributionibus exceptis omnes quoque honores libertates privilegia & preeminentias in choro capitulo proceſſionibus & extra, ſic tamen quod ſub jurisdictione & obedientia Decani & Capituli prout hactenus eſt conſuetum permanebit, beneficiorum etiam officiorum Collationes preſentaciones & proviſiones bonorum quoque infeudaciones & in emphiteoſin conceſſionibus potuerint provenire prout & quem ad modum hec omnia & ſingula ad ipſum Prepoſitum ratione dicte Prepoſiture hucusque ſpectarunt & pertinuerunt ſpectant & pertinent de conſuetudine vel de jure excepto officio piſtoris de quo ipſum Capitulum ſicut prius ſolum & in ſolidum & prout ſibi expedire videbitur, ordinabit, exceptis etiam officijs ſive villicationibus in *Dungerden* & in *Eckerſten* que cum vacabunt qualitercumque alicui de novo idem Prepoſitus non concedet ſed ipſa cum omnibus eorum juribus & pertinentijs ad dictum Capitulum pleno jure ſolum & in ſolidum devolventur & apud ipſum Capitulum perpetuo remanebunt niſi forte predictum capitulum ex evidenti neceſſitate vel utilitate predicta officia alicui ſeu aliquibus de novo decreverit concedenda, tunc vero medietatem omnium emolumentorum que ex hujusmodi conceſſione derivarentur & provenirent ipſe Prepoſitus pro ſe & reliquam medietatem capitulum predictum equali diſtri-

Digitized by Google

diſtributione percipient & habebunt, inſuper homines litones mancipia & ſervi ipſius Prepoſiture apud Prepoſitum & ſub ejus defenſione permanebunt de quibus ſolum debita & conſueta ſervitia & Herwagia juxta eorum poſſibilitatem recipiet nec eos ultra hoc exactionabit indebite ſeu gravabit ſed eosdem ac omnia & ſingula bona & jura quecumque dicte Prepoſiture & Capituli toto poſſe tuebitur & defendet, nec eos nec ea vendendo donando permutando obligando ſeu alias quomodolibet ſine conſenſu & aſſenſu capituli alienabit ſed fideliter conſervabit ac faciet & procurabit, quod bona agri & poſſeſſiones, ipſius Prepoſiture & Capituli per eosdem Colonos homines litones & ſervos colantur inhabitentur & fructificentur ut in cultoribus non deficiant ſeu culturis, ad ipſa tamen bona agros & poſſeſſiones absque Cellerario ſeu deputando ad hoc per Capitulum neminem inſtituet ſeu deſtituet, ſed ipſorum inſtitucio & deſtitutio que vulgariter beſtettinge dicitur, ad ipſum Prepoſitum & Capitulum ſimul & communiter pertinebit, & in hijs idem Prepoſitus Cellerario aut deputando ad hoc per ipſum Capitulum cum expedierit & requiſitus fuerit, aſſiſtenciam & fidelem promocionem faciet toto poſſe ut ipſa bona in cultoribus non deficiant ut premittitur ſeu culturis, & nichilominus de emolumentis que ex inſtitucione & deſtitutione hujusmodi provenient ſeu derivabuntur ipſe Prepoſitus tres partes dictumque Capitulum quartam partem recipient & habebunt, de ortis etiam aut alijs quicunque bonis de quibus dicto Capitulo debentur

 pen-

penſiones ſeu redditus annui locando vendendo permutando obligando ſeu alicui in pheodum aut alias quomodolibet concedendo vel aſſignando ſeu alias qualitercunque ſine cellerario aut deputando ad hoc per dictum Capitulum. Idem Prepoſitus non diſponet preterea de premiſſis bonis rebus & juribus omnibus & ſingulis ad ipſum Prepoſitum ut premittitur pertinentibus, prefatus Prepoſitus providebit annis ſingulis more ſolito de cereo juxta ſepulchrum Domini & cereo ſuper altare ſancti *Johannis Ewangeliſte* in dicta Eccleſia dum cantatur *o ſapientia*, ponendum, nec non condecenti ſervitio mandati in cena Domini celebrandi ſcilicet in Aſima vino ſerviſia & alijs ſufficienter & honeſte miniſtrandis ac de lignis ad pirale ſine carbonibus ad caminum conſuetis temporibus igniendum ac eos & ea absque ullo defectu realiter miniſtrabit. Inſuper etiam idem Prepoſitus certis infraſcriptis officiatis in dicta Eccleſia videlicet Pincerne Majoris quinque cocis VIII & quatuor minoribus braxatori ortulano & lotrici providebit & prebendas eis debitas & ſolitas prout ad eum huc usque pertinuit & pertinet miniſtrabit ac ipſum Capitulum ab hujusmodi officiorum amminiſtratione ſi forte ſuper ea impeteretur, totaliter relevabit, cetera vero omnia & ſingula onera prefatum capitulum in dicta Eccleſia ſubportabit, que quidem omnia & ſingula ſupra ſcripta ac omnes & ſingulos articulos preſentibus deſcriptos & contenta in eis prefatus Dominus *Symon* Prepoſitus pro ſe & ſucceſſoribus ſuis ac *Johannes de Rottorpe* Decanus *Arnoldus Stekke*

Ju-

Digitized by Google

Juſtacius de Slon Decanus ſancti *Johannis Lodewicus de Cersne* Archidyaconus in *Lo Johannes de Haymborch* Archidyaconus in *Reme Ludbertus Weſtfal* Cantor *Volcmarus de Haymborch Gherardus de Monte* Archidyaconus in *Oſen Eggardus Oldendorp* Prepoſitus ſancti *Johannis* & *Jordanus de Callendorpe* Canonici dicte noſtre Eccleſie propter hoc ut premittitur capitulariter congregati & capitulum pro tunc facientes & repreſentantes pro ſe & eorum ſucceſſoribus ſcripturis ſacroſanctis corporaliter manibus eorum tactis ſucceſſive juraverunt ad ſancta Dei Evangelia & quilibet eorum juravit rata grata & firma habere & tenere & ipſa & quodlibet ipſorum inviolabiliter obſervare & contra ea vel eorum aliquod nunquam facere dicere vel venire de jure vel de facto ſub omni juris & facti renuntiatione circa hec neceſſaria pariter & cautela, ſtatuentes nichilominus & ordinantes quod quilibet Prepoſitus & Canonici dicte Eccleſie de cetero recipiendi vel admittendi preſens ſtatutum ſive ordinationem hujusmodi cum alijs ſtatutis & conſuetudinibus ejusdem Eccleſie antequam recipiantur ſeu admittantur ſe jurent inviolabiliter obſervare. Nos igitur *Wedekindus* Epiſcopus prefatus ſtatutum ſive ordinationem hujusmodi de modo conſilio & aſſenſu ut premittitur factam cum omnibus & ſingulis articulis in ea contentis & deſcriptis tanquam fructuoſam utilem & neceſſariam auctoritate noſtra ordinaria in hijs ſcriptis ratificamus approbamus auctorizamus & in Dei nomine confirmamus.

In quorum omnium & ſingulorum premiſſorum teſtimonium, nos *Wedekindus* Epiſcopus preſentes literas ſtatutum ſive ordinationem hujusmodi in ſe continentes per Johannem Camerarij Notarium publicum infra ſcriptum de noſtro prefatorumque Dominorum Prepoſiti & Capituli mandato in publicam formam redactas ſignatas & ſubſcriptas ſigillo noſtro majori una cum predictorum Dominorum Symonis Prepoſiti & Capituli ſigillorum appenſionibus juſſimus communiri. Et nos *Symon* de *Monte* Prepoſitus pro nobis & noſtris ſucceſſoribus ſigilli noſtri & Nos quoque Decanus & Capitulum ſupradicti ſigilli majoris predicte Eccleſie noſtre Mindenſis appenſionibus in evidens robur & teſtimonium omnium & ſingulorum premiſſorum easdem preſentes litteras duximus roborandas. Datum actum ſtatutum & ordinatum in capitulo & loco Capitulari Eccleſie Mindenſis predicte Anno a Nativitate Domini Milleſimo trecenteſimo octuageſimo primo Indictione quarta menſis ſeptembris die tercia decima hora ſexta vel quaſi Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini noſtri Dñi *Urbani* Divina Providentia Pape *ſexti* Anno quarto preſentibus diſcretis viris Dominis *Conrado de Wysbeke* *Johanne Warendorpp* perpetuis vicarijs in dicta Mindenſi Eccleſia *Ludemanno Cruſen* & *Raynero Petri* Camerarijs Dominorum de Capitulo ejusdem Eccleſie teſtibus ad premiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

Et Ego Johannes Camerarij clericus Mindenſis publicus Apoſtolica & Imperiali auctoritate Notarius

tarius quia premiſſis ſtatuto ſive ordinationi ac alijs ſupradictis dum ut premittitur agerentur & fierent una cum prenominatis teſtibus preſens interſui eaque ſic fieri vidi & audivi, ideoque de mandato & ex ſpeciali commiſſione Rdi in Chriſto Patris Dñi *Wedekindi* Epiſcopi ac venerabilium virorum Dominorum *Symonis* Prepoſiti nec non Decani & Capituli prefatorum preſentes litteras ſubſcripſi publicavi & in hanc publicam formam redegi ſignoque meo ſolito & conſueto una cum eorumdem Dominorum Epiſcopi Prepoſiti & Capituli ſigillorum appenſionibus ſignavi rogatus & requiſitus etiam in teſtimonium omnium premiſſorum.

CXXV.

SUPER DUOBUS MANSIS DATIS CHORALIBUS.

O*tto* Dei & Apoſtolice ſedis gratia Mindenſis Eccleſie Electus Confirmatus ad univerſorum noticiam deducimus per preſentes, quod coram nobis ac venerabilibus viris Dominis Prepoſito Decano & Capitulo dicte noſtre Mindenſis Eccleſie conſtitutus providus & honeſtus vir *Erneſtus Bodendorpp* proconſul Mindenſis & ibidem de noſtro beneplacito voluntate & conſenſu juſto vendicionis titulo ſponte & libere vendidit predictis Dominis Prepoſito Decano & Capitulo ad manus uſus & utilitatem dormitorij Eccleſie Mindenſis & clericorum Choralium pro tempore in eodem de-

gentium ſtipulantibus & ementibus duos manſos ſitos in Campis Marteslo prope Mindam quos idem Erneſtus a nobis habuit pro ſexaginta ſeptem gravibus marcis *Bylveldenſium* denariorum *Minde* legalium eidem Erneſto integraliter perſolutis traditis & numeratis cum omni eorum jure utilitate proprietate ac fructibus redditibus proventibus juribus & obventionibus univerſis ſicuti quondam *Johannes Bodendorpp* ipſius *Erneſti* pater & ipſe *Erneſtus* eos hactenus habuerunt tenuerunt & poſſederunt transferens idem *Erneſtus* vendens in eosdem Dominos ementes & ad manus predictas omne jus omnem utilitatem dominium & proprietatem quod & quas ipſe vendens habuit & habere potuit manſis in eisdem, quibus inquam manſis eorumque fructibus redditibus proventibus juribus & obvencionibus univerſis prefati Domini ementes ſed ad utilitatem uſum & manus predictas uti frui & gaudere ac de eis diſponere poterunt & debebunt prout eis placuerit & viſum fuerit expedire, ſalvis tamen nonnullis annuis penſionibus & redditibus ſcilicet duodecim modijs ſiliginis quatuor modijs ordei tribus modijs cum dimidio avene uno porco pro tribus ſolidis & tribus ſolidis pro ove ac ſedecim denarijs & tribus denarijs de predictis duobus manſis provenientibus qui ad altare beati *Johannis Ewangeliſte* in eadem Mindenſi Eccleſia & ejus pro tempore Rectorem perpetuo deputati ſunt eidem rectori de eisdem dandis & in moneta tempore fundationis dicti altaris uſuali miniſtrandis quibus per preſentem vendicionem & empcionem ali-

quod

quod prejudicium nolumus nec intendimus generari, adjecto de prefatorum Dominorum ementium conſenſu & voluntate quod proviſor clericorum dormitorij predicti qui pro tempore fuerit ſeu quilibet fructuum dictorum manſorum ad pretactas manus collector ſeu diſtributor ſingulis annis infra feſta beati *Michaelis* & omnium ſanctorum prelibati altaris Rectori pro tempore exiſtenti ſupra nominatos fructus & pecunias absque protractione dabit & ante omnia integraliter miniſtrabit, nos enim pie moti omne jus & dominium omnemque utilitatem & proprietatem quod & quas habuimus habemus ſeu habere poterimus in eisdem manſis ſepefatis Dominis & ad easdem manus preſentibus remittimus & uſibus predicti dormitorij perpetuo donamus damus & appropriamus. In quorum omnium robur & teſtimonium ſigillum noſtrum una cum ipſorum Dominorum Prepoſiti Decani & Capituli nec non *Erneſti* ſigillorum appenſionibus preſentibus eſt appenſum. Et nos *Symon de Monte* Prepoſitus *Johannes de Rottorpe* Decanus totumque Capitulum Eccleſie Mindenſis predicte in ſignum & recognitionem noſtre emptionis hujusmodi ad predictas manus facte per quam annuis penſionibus ad predictum altare beati Johannis & ejus Rectorem pro tempore pertinentibus de quibus ſupra fit mentio prejudicare non intendimus nec debebimus eidem Rectori pro tempore exiſtenti infra prefatum terminum ut predictum eſt miniſtrandis, ſigillum noſtrum majus preſentibus eſt appenſum. Ego vero *Erneſtus* predictus

pre-

preſentibus publice recognoſco me prediƈtos duos manſos cum omnibus eorum juribus & pertinentijs ac fruƈtibus redditibus proventibus utilitatibus dominio proprietatibus & obventionibus univerſis prout ſupra diƈtum eſt prefatis Dominis Prepoſito Decano & Capitulo meo proprio & omnium heredum & ſucceſſorum noſtrorum nomine & pro eis & pro ſupranominatis ſexaginta ſeptem marcis michi integraliter & realiter perſolutis traditis & numeratis ſponte & libere juſto vendicionis titulo realiter vendidiſſe, ſalvis tamen redditibus ad prediƈtum altare ſpeƈtantibus & de manſis dandis ſupradiƈtis cui per preſentem meam vendicionem non intendo derogari & in premiſſorum omnium & ſingulorum teſtimonium ſigillum meum proprium una cum appenſione ſigillorum Reverendi Patris Domini *Ottonis* Eleƈti prefati ac Venerabilium virorum Dominorum Prepoſiti Decani & Capituli prediƈtorum etiam preſentibus & appenſum. Datum & Aƈtum *Minde* Anno Domini Milleſimo trecenteſimo oƈtuageſimo quinto ipſo die beati *Calixti* Pape. (14. Oƈt.)

CXXVI.

SUPER CERTIS PECUNIIS PER CANONICOS EMANCIPANDOS DANDIS.

In nomine Domini amen. Nos Decanus & Capitulum Eccleſie Mindenſis univerſis & ſingulis tam preſentibus quam futuris ſalutem in omnium ſalva-

ſalvatore. Cum a nonnullis retro actis temporibus de ſtatuto & conſuetudine obſervatum fuerit, quod *quicunque de Canonicis noſtris per Scholares ad ludos pueriles exercendos in Epiſcopum ſecundum ordinem & gradum aſſumeretur,** quatuor marcas graves quarum ſex ſolidi faciunt unum florenum videlicet duas ad armarium noſtrum & reliquas duas marcas ad dormitorium ſcholarium preter quatuor marcas pro vexillo ſerico in choreis ducendis & tripudijs exercendis comparando & quatuor conſimiles marcas quas pueris ad convivandum ſoluerat dare & expedire infra certum terminum teneretur, nos Decanus & Capitulum predicti quia per hujusmodi ludos & convivia multa mala & inhoneſta puta inebrietates turpia verba verbera vulnerationes mutilationes & ſcandala inter ipſos choriſſantes ſcholares & laycos frequenter contingebant, volentes hujusmodi incommodis ceremonijs pocioribus obviare ac ſtatutum predictum quantum in nobis eſt quoad predictas abuſiones per appoſitionem congrui moderaminis in melius reformare, ideoque matura deliberatione prehabita accedente ad hoc omnium noſtrum quorum intererat pleno conſenſu nec non de ſcitu conſenſu ac voluntate Reverendi Patris Domini Ottonis ejusdem Eccleſie noſtre Mindenſis Electi confirmati ſtatuimus & ordinamus, ut quilibet Canonicus Eccleſie noſtre jam receptus & ad miſſus infra annum a tempore datarum preſencium, recipiendus vero in antea & admittendus infra annum a tempore ſue receptionis vel

* Vid. ſupra numerum LXIX.

Digitized by Google

vel admiſſionis computandum predictas quatuor marcas ſcilicet duas ad armarium duas ad dormitorium prout prius conſtitutum fuerat dabit & exſolvet, alias autem octo marcas puta quatuor que pro comparatione & factura hujusmodi vexilli dabantur, nec non quatuor marcas pretacti valoris que ad hujusmodi ludos & convivia tribuebantur, idem ad utilitatem fabrice dicte noſtre Eccleſie que cotidie pro ſua reparatione magnis eget ſumptibus Magiſtro ipſius fabrice infra eundem terminum ex nunc in antea dabit in florenis auri boni & juſti ponderis juxta eſtimationem prenarratam integraliter & perſolvet quousque nos de premiſſis forte aliter duxerimus diſponendum, quod quidem ſtatutum preſens quilibet Canonicus Eccleſie noſtre predicte tempore receptionis vel admiſſionis ſue inter alia ipſius Eccleſie noſtre ſtatuta jurabit ad ſancta Dei Ewangelia ſe velle inviolabiliter obſervare. In quorum omnium robur & teſtimonium ſigillum Eccleſie noſtre minus quo utimur ad contractus una cum ſigillo prefati Domini noſtri Dñi Ottonis Electi Confirmati preſentibus eſt appenſum. Et nos *Otto* Dei & Apoſtolice ſedis gratia dicte Mindenſis Eccleſie Electus Confirmatus in ſignum noſtri pleni Conſenſus ad premiſſa ſigillum noſtrum majus una cum dicto minori ſigillo preſentibus duximus appendendum. Datum & Actum in loco noſtro Capitulari conſueto in Generali noſtro Capitulo Anno a Nativitate Dñi Milleſimo tricenteſimo nonageſimo ſecundo feria ſecunda proxima poſt feſtum beati *Andree* Apoſtolici glorioſi. (2. Dec.)

CXXVII.

CXXVII.

QUOD QUEDAM STRUCTURA VERSUS S. JOHANNEM IN CURIA WIGGRAVII SIT ANNEXA CURIA CANONICALIS.

Nos Decanus totumque Capitulum Eccleſie Mindenſis notum facimus unverſis, quod cum plures in Eccleſia noſtra predicta ſint Canonici & tam pauce curie Canonicales quod Canonici pro majori parte curias non habent & inhabitandum curiam Dñi *Wilkini Buſchen* Concanonici noſtri ſitam in curia Wichgravij, quam quondam clericus *Hanerber* Camerarius noſter dum vixit inhabitabat cum omnibus juribus edificijs & pertinentijs ſuis in curiam Canonicalem ſive clauſtralem de ipſius Domini *Wilkini* conſenſu immutamus facimus & creamus quo ad omne jus omnemque libertatem quibus curie noſtre clauſtrales ſeu Canonicales ab antiquo fuerunt & ſunt hactenus libertate, ita quod idem Dominus *Wilkinus* & in ea ſucceſſores ſui predicta curia tamquam curie Canonicali dicte noſtre eccleſie perpetuis temporibus uti frui poſſint libere & gaudere, proviſo quod poſt obitum Dñi *Johannis de Holtorpe* etiam noſtri Concanonici idem Dominus *Wilkinus* & in antea dicti ſucceſſores ſui Capitulo noſtro ſingulis annis in feſto beati *Michaelis* Archangeli dimidiam marcam Bilveldenſium denariorum miniſtrabunt. In quorum teſtimonium ſigillum Eccleſie noſtre minus quo utimur ad contractus, preſentibus eſt appenſum.

Datum

Digitized by Google

Datum & Actum *Minde* in loco noſtro Capitulari nobis ad hoc congregatis Capitulum facientibus & repreſentantibus Anno Domini Milleſimo tricenteſimo nonageſimo quarto in Craſtino beati *Thome* Apoſtoli. (22. Dec.)

CXXVIII.

STATUTUM SUPER MUTATIONE FERCULORUM TEMPORE EMANCIPATIONIS.

In nomine Domini Amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos *Wilhelmus* Prepoſitus *Ludolphus* Decanus totumque capitulum Eccleſie Mindenſis ad univerſorum tam preſencium quam futurorum noticiam deducimus per preſentes, quod quia plerumque multa ad commodum & utilitatem hominum ſtatuuntur, que tamen in abuſum & noxium multorum ſecundum varietates temporum vergere dubium non exiſtit, propter quod interdum opus eſt & expedit ea in melius ac uberiores uſus immutare hac itaque conſideratione moti matura deliberatione prehabita de communi noſtro Conſilio & conſenſu ac unanimi voluntate nec non Reverendi in Chriſto Patris & Domini noſtri Dñi *Ottonis* Electi Confirmati dicte Eccleſie Mindenſis & omnium eorum quorum intererit pleno conſenſu & approbatione ad id accedentibus ſtatutum ſuper emancipatione Canonicorum Eccleſie noſtre dudum editum & hucusque obſervatum ex juſtis & ratio-

rationabilibus cauſis nos moventibus in nonnullis ſuis clauſulis & articulis juxta curſum & qualitatem preſentis temporis & ſtatum ipſius Eccleſie noſtre reformare emendare & in melius commutare quedam etiam neceſſaria & utilia dicto ſtatuto addere cupientes ſtatuimus & emendando ordinamus ut quicumque ex nunc in antea in Canonicum noſtre Eccleſie ſive ad minorem ſive ad majorem prebendam recipitur aut quacumque auctoritate admittitur loco cibariorum ſeu ferculorum nobis ac vicarijs alijsque beneficiatis & officiatis ejusdem Eccleſie noſtre juxta modum & tenorem dicti ſtatuti hactenus dari & miniſtrari conſuetorum & pro ipſis cibarijs dumtaxat emancipationis ſue tempore & antequam de primis ſcolis recipiatur & ad ſecundas reponatur duodecim marcas argenti puri boni & juſti ponderis Minde legalis aut earum verum valorem in bonis florenis aureis aut in bona & legali moneta tunc ibidem currente certis proviſoribus per nos ad hoc deputatis ſeu in antea deputandis ſaltim ad armarium Eccleſie noſtre in quadam capſula ſive ciſta in qua prebende Canonicorum abſentium ponuntur pro melioratione & augmentatione ornamentorum jam vetuſtate nimia & cotidianis uſitationibus valde conſumptorum & edificiorum Eccleſie noſtre reparatione & reformatione aut pro alijs uſibus neceſſarijs ejusdem eccleſie noſtre reponendas & fideliter conſervandas dabit ſolvet & miniſtrabit alijs dandis & miniſtrandis juxta tenorem dicti prioris ſtatuti remanentibus ſalvis, quibus per preſentem ordinationem ſive hoc preſens ſta-

tutum nolumus nec intendimus in aliquo derogare. Ceterum quia nonnulli noſtri Canonici eorum emancipationem retroactis temporibus in ejusdem eccleſie noſtre detrimentum & diſpendium plus debito diſtulerunt, nos volentes hujusmodi dilacionibus quantum poſſumus obviare, tenore preſencium addendo ſtatuimus & ordinamus ut quilibet Canonicus in noſtra eccleſia de cetero ad majorem prebendam receptus ſeu admiſſus non emancipatus infra annum a tempore ſue receptionis & admiſſionis continue numerandum ſe emancipari facere debeat & teneatur juxta ſupradicti prioris & preſenti ſtatuti ſive ordinationis noſtre modum continentiam & tenorem, nec interim antequam ſic emancipatus fuerit dictos ſuos canonicatum & prebendam permutare poterit nec debebit nec ei per nos ad hoc licentia aliquatenus concedatur, recipiendi vero ad minores prebendas quamdiu in ipſis minoribus prebendis fuerint ad hoc propter exiguitatem reddituum ipſarum minorum prebendarum aſtricti non exiſtant. quodque quilibet Canonicus in noſtra Eccleſia de cetero recipiendus ſeu admittendus tempore ſue receptionis & admiſſionis jurabit ad ſancta Dei Evangelia per ſe vel procuratorem ſuum hujusmodi ordinationem ſive ſtatutum una cum predicto priori ſtatuto ſe velle & debere inviolabiliter obſervare. In quorum omnium robur & teſtimonium ſigillum noſtrum majus preſentibus duximus appendendum. Datum & Actum *Minde* in loco noſtro Capitulari conſueto nobis inibi capitulariter congregatis. Sub Anno a Nativitate Dñi

Mille-

Digitized by Google

Milleſimo tricenteſimo nonageſimo ſeptimo die lune proxima poſt feſtum beati *Andree* Apoſtoli que fuit tertia dies menſis Decembris qua Capitulum Generale in noſtra Eccleſia fuit & eſt annis ſingulis ſolitum celebrari. Et nos *Otto* Dei & Apoſtolice ſedis Gratia Electus predicte Eccleſie Mindenſis confirmatus preſens ſtatutum de conſilio & aſſenſu noſtro per ſupradictos Dominos Prepoſitum Decanum & Capitulum ejusdem Eccleſie pro ejus utilitate & neceſſitate ſic ſalubriter ut premittitur factum & ordinatum ac omnia & ſingula in eo contenta auctoritate noſtra ordinaria ex certa ſcientia ratificamus approbamus & in Dei nomine confirmamus & in ſignum noſtri pleni conſenſus ad predicta ac noſtre ratificationis approbationis & confirmationis hujusmodi ſigillum noſtrum una cum appenſione ſigilli Majoris Eccleſie & Capituli ſupradictorum preſentibus duximus appendendum ejusque munimine perpetuo roborandum. Datum & Actum Anno & die quibus ſupra.

CXXIX.

QUOD NON NISI CANONICUS EMANCIPATUS AD PERCEPTIONEM FRUCTUUM DIGNITATUM ADMITTATUR.

In nomine ſancte & individue Trinitatis Amen. Ad univerſorum preſentium & futurorum quorum intereſt vel intereſſe poterit quomodolibet in

futurum, notitiam deduci volumus per preſentes, Cum neceſſarium exiſtat & congruum quod quanto graviora injurioſe moleſtationis imminent pericula tanto ſalubrius & cautius de obviationis remedio provideatur & parum eſſe videatur ſtatuta condere niſi ſint qui tueantur eadem. Hinc eſt quod nos *Johannes de Monichuſen* Prepoſitus Major, *Ludolphus de Horne* Decanus, *Johannes de Rottorpe* Prepoſitus Hamelenſis, *Juſtacius de Slon* Prepoſitus Eccleſie ſancti *Martini*, *Jordanus de Callendorpe* Archidyaconus in *Oſen*, *Gherardus de Bucken*, *Henningus de Bodendicke* Archidyaconus in *Lubbeke*, *Bernhardus* de *Warpe* Prepoſitus Eccleſie ſancti *Johannis*, *Fredericus Bere Wicbertus de Pattenſen* Archidyaconus in *Lo*, *Rodolphus de Bordeslo*, *Johannes de Bordeslo* Archidyaconus in *Reme*, *Bertoldus de Lyppe*, *Conradus de Slon* Cantor & *Johannes de Egkerſten* pro nunc Capitulum Eccleſie Mindenſis repreſentantes & facientes, volentes in quantum in nobis eſt poſſibile futuris obviare periculis que eccleſie noſtre in ſtatu ruinoſe periclitationis poſite ac in ſpiritualibus & temporalibus miſerabiliter, quod non ſine cordis amaritudine referimus, deſtitute imminent & incumbunt, de conſenſu ſcientia & plena voluntate Reverendi in Chriſto Patris & Domini noſtri Dñi *Ottonis* ejusdem noſtre eccleſie electi confirmati taliter duximus ſtatuendum & ordinandum ordinatione in perpetuum valitura, quod nullus de cetero ad percipiendos & levandos fructus & redditus dignitatis perſonatus officij oblegij vel beneficij quod ex antiqua conſuetudi-

tudine per Canonicum Eccleſie noſtre Mindenſis regi ſolet vel ſolebat admittatur vel admitti permittatur, niſi Canonicus prebendatus & emancipatus exiſtat, ſed hujusmodi fructus & redditus per Cellarium noſtrum in communes uſus Capituli noſtri convertendos fideliter colligentur, quousque perſona ipſa cui de jure debeantur, ſe faciat ſecundum ſtatuta & conſuetudines dicte eccleſie noſtre emancipari. & ſi quis vel qui nos & noſtrum aliquem vel aliquos propter preſentem ordinationem vel ipſam ordinationem etiam a nobis hodie inſtitutam, in qua cavetur, ne de cetero aliquis niſi Doctor & Licentiatus in jure Canonico vel civili & ſacre Theologie vel Medicine facultatis Magiſter vel Licentiatus exiſtat, & de nobili vel ab utroque parente de militari genere & thoro legitimo fuerit procreatus in noſtre eccleſie Canonicum recipiatur, vel ad prebendam dignitatem perſonatum officium oblegium vel beneficium quod ex antiqua conſuetudine per canonicum eccleſie membrum regi ſolet vel ſolebat quoquomodo admittatur ſeu permittatur admitti gravare moleſtare vexare & perturbare in judicio vel extra dicto vel facto & alias qualitercunque machinatus fuerit vel machinati fuerint attemptaverit vel attemptaverint, nos omnes unanimi voto nullo diſcrepante ipſi vel ipſis hujusmodi gravamen moleſtacionem vexacionem & perturbationem inferenti machinanti vel attemptanti & inferentibus machinantibus vel attemptantibus omnibus timore odio rancore amore & favore poſtpoſitis conſtanter opponemus & cauſam vel cauſas

ſi que propter hujusmodi ſtatuta & ordinationes movebuntur communibus ſumptibus & expenſis capituli defenſabimus, ſi vero aliquis vel aliqui ſecundum prefatas ordinationes admiſſibilis vel admiſſibiles qui prebendam dignitatem perſonatum, oblegium vel officium in futurum adeptus fuerit vel adepti fuerint auctoritate quacumque vel aliquis vel aliqui noſtrum qui jam actu prebendam dignitatem perſonatum oblegium vel officium poſſidemus & retinemus a quacumque vel quibuscumque perſona vel perſonis ſecundum easdem ordinationes non admiſſibili vel admiſſibilibus occaſione hujusmodi prebende dignitatis perſonatus oblegij vel officij vexabitur vel moleſtabitur, vexabuntur vel moleſtabuntur, & ipſum vel ipſos propter hoc appellare vel appellari & aliter ſe judicialiter defendere contigerit, nos omnes hujusmodi appellanti vel appellantibus appellato vel appellatis & aliter ſe defendenti vel defendentibus judicialiter adherebimus, ipſamque cauſam hujusmodi appellationis vel defenſionis ſine fraude & dolo modis omnibus quibus poterimus defenſabimus, Capitulo vero noſtro tertiam partem & appellanti vel appellantibus appellato vel appellatis & aliter ſe judicialiter defendenti vel defendentibus duas partes juſtarum expenſarum litium & cauſarum ſtilo & more Romane curie taxandarum ac juramento appellantis vel appellantium appellati vel appellatorum confirmandarum facientibus. Nolumus tamen per hujusmodi ordinationes Canonicis jam emancipatis quoad aſſecutionem prebendarum dignitatum perſonatuum oble-

obſegiorum officiorum vel beneficiorum predicto-rum prejudicium aliquod generari. volumus etiam & preſenti ſtatuto ordinamus quod nullus Canonicus pro nunc in Capitulo exiſtens vel impoſterum emancipandus ad jus prebende & capituli admittatur niſi cum alijs ſtatutis & conſuetudinibus obſervandis prout nos omnes juravimus ad ſancta Dei Evangelia manualiter tacta juret preſens ſtatutum & articulos in eo comprehenſos ſe velle & debere inviolabiliter obſervare. Nos vero Otto Dei & Apoſtolice ſedis gratia Mindenſis Eccleſie electus confirmatus pro utilitate & commodo eccleſie noſtre predicte matura deliberatione prehabita preſens ſtatutum per Capitulum & Canonicos ejusdem eccleſie in perpetuum obſervandum approbamus ratificamus & confirmamus per preſentes noſtrumque ſigillum in ſignum perpetue firmitatis preſenti ſtatuto unacum appenſione ſigilli majoris dicti Capituli noſtri duximus appendendum. Datum & Actum in loco noſtro Capitulari ubi propter hoc capitulariter congregati fueramus, ſub anno Domini Milleſimo quadringenteſimo quarto feria ſecunda poſt Dominicam qua cantatur *Invocavit.* quando Capitulum Generale in dicta noſtra Eccleſia fieri ſolitum eſt & conſuetum.

17. Febr.

Digitized by Google

CXXX.

STATUTUM QUOD CANONICUS EMANCIPANDUS PRO EXPENSIS SI VULT POTEST LXX FLOR. DARE.

In nomine Domini Amen. Cum conſuetudinis uſusve longevi, ſi veritatis ac rationis amicto ſunt fulſiti non ſit vilis auctoritas, mala autem conſuetudo non nimis quam perniciosa corruptela ſit vitanda, & quo magis veritas prevaleat radicitus extirpanda, Nos igitur *Hardewicus Groperdorpp* Prepoſitus *Hermannus de Wend* Decanus *Johannes de Bordeslo* ſenior, *Hermannus Schoſeker* Archidyaconus in *Lon Johannes de Northem* Archidyaconus in *Pattenſen Bartoldus Bokenouwe* Archidyaconus in *Lubbecke Rodolphus de Horſt* Prepoſitus ſancti *Johannis Albertus Weygewind* theſaurarius, *Didericus Summeren Rembertus Kerſenbrock Henricus Tribbe Hermannus Gogreue* Cantor *Hermannus Frencken* Archidyaconus in *Oſen Albertus Lethelen Florencius de Tzerſen* & *Gereacus de Oldenborch* Canonici totum capitulum Eccleſie Mindenſis repreſentantes & propterea capitulariter congregati ſtatuta & conſuetudines antiquas licitas rationabiles & honeſtas pro honore commodo & profectu Eccleſie & perſonarum ejusdem introductas & hactenus obſervatas conſervare, inutiles vero que tam Eccleſie quam perſonis gravamen diſpendium ac periculum animarum inducunt & per abuſum invaluerant abrogare & in melius in quantum

tum

tum nobis ab alto permittitur reformare cupientes preſertim circa modum & formam ac expenſas emancipationum novorum Canonicorum in dicta noſtra Eccleſia hucusque a longis retroactis temporibus obſervata, unde ſtatuta & conſuetudines deſuper laudabiliter edita & obſervata & obſervatas ſalvis modificationibus infraſcriptis in omnibus & per omnia tamquam rationabilia & rationabiles ratificamus & approbamus preſencium ſub tenore, Verumtamen in dicta noſtra Eccleſia a quam pluribus annis extitit obſervatum quod canonicus tempore ſue emancipationis graves inutiles ſumptus & expenſas tam in vino prelatis Canonicis vicarijs & diverſis alijs tam in Eccleſia quam extra eandem conſtitutis in magna quantitate perſolvendo quam etiam in diverſis commeſſationibus cum multitudine diverſarum perſonarum quas ad prandia tamquam convivas invitare conſueverant necnon pecunijs Canonicis & vicarijs tempore emancipationis ac prandiorum hujusmodi exſolvendis, que cum alijs incumbentibus eisdem ad tantam ſummam aſcendebant, quod interdum vix reperiebantur ydonei qui prebendas dicte Eccleſie noſtre acceptare ac hujusmodi onera ſubire vellent atque poſſent, propter quod interdum minus idoneos recipi oportebat in predicte noſtre Eccleſie non modicum detrimentum, tum etiam quia ex commeſſationibus hujusmodi ebrietates & alia honeſtati clericali contraria & ſcandala plurima comperta ſunt provenire, ymmo quod peſſimum eſt illicite pactiones ſapere videntur Symoniam, abuſus igi-

tur hujusmodi quos potius corruptelas reputamus, abrogare & in melius quantum valemus commutare cupientes ita ut tam perſonis hujusmodi emancipandis magis fiat tollerabile, peccati & inique pactionis materia reſtringatur & abuſus hujusmodi in pietatis opus commutetur preſenti ordinatione ſtatuimus & ordinamus ut Canonici in futurum emancipandi loco vini prandiorum nec non pecuniarum tempore Commeſſationum hujusmodi juxta abuſum hujusmodi huc usque perſolutorum, ſeptuaginta florenos Renenſ. pro comparatione ac reparatione paramentorum capparum ac aliorum ornamentorum quibus ipſa Eccleſia permaxime deſtituta dinoſcitur, capitulo noſtro ſeu ad hoc per capitulum deputando antequam de primis ſcolis ſive carceribus eripiatur realiter ſolvere teneatur, omnibus alijs & ſingulis ſtatutis & conſuetudinibus de & ſuper premiſſis hucusque obſervatis preſertim ſtatuto de ſervicio puerorum nec non de duodecim marcis argenti puri ac alijs ad fabricam & armarium nec non pro familiaribus & miniſtris Eccleſie perſolvendis in ſuo robore duraturis donec & quousque deſuper per Capitulum melius & utilius fuerit ordinatum. In quorum omnium robur ſigillum noſtrum majus duximus appendendum. Datum Anno Domini Milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo quinto in profeſto beati *Barnabe* Apoſtoli.

10. Junii.

CXXXI.

CXXXI.

QUOD MEDIETAS TESTAMENTARIORUM ERIT DE CAPITULO.

In nomine ſancte & individue Trinitatis Amen. Nos *Hermannus de Wend* Decanus *Bartoldus Bokenouwe* Archidiaconus in *Lo*, *Rodolphus de Horſt* prepoſitus ſancti *Johannis*, *Albertus Weygewind* theſaurarius, *Theodericus Summeren Reinbertus Pladdiſſe* Archidyaconus in *Reme*, *Heinricus de Slon Albertus de Wechelen* Archidyaconus in *Pattenhuſen*, *Hermannus Gogreve* Cantor, *Florentius de Tzeiſen* Prepoſitus ſancti *Martini* & *Gherlacus de Oldenborch* Canonici totumque Capitulum Eccleſie Mindenſis univerſis & ſingulis quorum intereſt vel quos infraſcriptum tangit negotium ſeu tangere poterit quomodolibet in futurum. Cum ſecundum Canonicas ſanctiones in officijs caritatis primo loco illis teneamur obnoxij, a quibus beneficium nos cognovimus recepiſſe, e contra tamen quidam cum ab eccleſijs ſuis multa beneficia perceperunt bona per ipſos queſita in alios transferre preſumunt, ſane licet dudum a predeceſſoribus noſtris ut neceſſitatibus Canonicorum decedentium ac ſaluti animarum eorum debite proviſionis ſtudio conſuleretur, ſalubriter fuerit inſtitutum, quod ipſi Canonici decedentes pro ipſorum debitis exſolvendis, exequijs faciendis, ſervitoribus remunerandis, elemoſinis dandis ac alijs que ad animarum ſalutem pertinent debite exequendis poſt ipſorum obitum per duos annos ſuorum percipiant fructus bene-

beneficiorum, quodque ipſe decedens tam de dictis quam de alijs per ipſum derelictis maxime ad uſus predictos condere valeat teſtamentum & teſtamentarios ſive executores teſtamenti facere & ponere pro libito ſue voluntatis. Verum licet per hujusmodi ordinationem ſive ſtatutum dum ſaltem providis & fidelibus hujusmodi executio committitur dictis defunctis ſufficienter appareat proviſum, eccleſiamque tamen a qua defunctum beneficia recepiſſe conſtat, quandoque preterire contingit contra canonicas ut premittitur ſanxiones, nos igitur volentes in quantum nobis ex alto permittitur per appoſitionem congrue moderationis prefate ordinationi talem adhibere cautelam, ut ex ea perſonis proveniat commodum & eccleſie in jure ſuo non immineat detrimentum, hoc igitur in perpetuum valitura ordinatione preſentium tenore ſtatuimus & ordinamus, quod quicunque Canonicorum noſtrorum juxta premiſſam ordinationem teſtari vel teſtamentum facere voluerit ad minus medietatem teſtamentariorum ſive teſtamenti executorum ponere & in inſtrumento publico ſive litteris patentibus manu propria teſtatoris conſcriptis vel ſaltem ſignatis deſignare & exprimere teneatur ex noſtris Mindenſibus canonicis emancipatis, alioquin inteſtatus deceſſiſſe ſenciatur, ſi quis autem horum onus ſubire recuſaverit, alius in locum per Capitulum ſurrogetur, poterunt autem Concanonicis noſtris ſic inſtitutis vicarios eccleſie noſtre ſeu extraneos clericos vel laycos adjungere impari numero aut minori. Inſuper volumus & ordinamus

mus quod teſtamentarius ſive teſtamentarij poſtquam Canonicus nature debitum perſolverit teneatur ſive teneantur infra menſem a die obitus mandatum ſuum preſentare coram Decano vel ſeniori in abſentia Decani & Capitulo eccleſie noſtre predicte ac ibidem oſtendere & producere teſtamentum & inſtrumentum ſive litteras executionis ſive commiſſe ut prefertur & etiam inventarium manu propria defuncti ſive aliena de & ſuper univerſis derelictis conſcriptum vel ſubſcriptum ſuoque ſigillo munitum vel ſi per teſtatorem hujusmodi inventarium non fuerit conſcriptum vel non plene confectum teſtamentarij una cum notario Capituli, ſi ipſi poterint, alias cum alio Notario a Decano vel Seniore deputando plene conſcribant, quod ſi premiſſa per teſtamentarios infra tempus memoratum ut premittitur peracta facta ſive completa non fuerint, ex tunc executio ipſo facto ad Capitulum devolvatur, Deinde prefati teſtamentarij ſuum officium fideliter exequendo ea que ad exequias pertinent decenter peragant creditoribus ac ſervitoribus competenter ſatisfaciant, elemoſinas moderatas diſtribuant & aliaque ad ſalutem anime ipſius defuncti pertinent legitime exequantur ſecundum premiſſe ordinationis formam & tenorem, verum quia exceptis caſibus in premiſſa ordinatione provide expreſſis clericis regulariter de jure non permittitur ut bona ſaltem intuitu eccleſie acquiſita eorum eccleſijs omiſſis in alios transferre preſumant, proinde volumus & ordinamus, ut ſi quid ultra quam premiſſa onera ſupportanda ſufficiat per Canoni-

nonicum fuerit derelictum ſi per ipſum Canonicum decedentem alias rite ad hec ordinatum non fuerit per ipſos teſtamentarios in utilitatem Eccleſie noſtre ſecundum Deum & conſcientias ſuas convertendo diſponatur iſtis tamen modo & conditione adjectis ut quotiens de hujusmodi derelictis cotidianas diſtributiones pro memorijs ſive feſtis peragendis inſtitui contingat, hujusmodi diſtributionem due partes ad minus canonicis cedent memoratis. Preterea poſtquam anni gratie prout premiſſum eſt fuerint elapſi, prefati teſtamentarij coram Decano ſive ſeniori in abſentia ejus & capitulo comparere infra menſem teneantur adminiſtrationis ſue condignam reddituri rationem. ut autem hec ordinatio eo fidelius & inviolabilius obſervetur tenore preſentium hanc novam ordinationem omnium noſtrorum predictorum juramentis confirmamus. volumus etiam quod quilibet Canonicus aſſumendus hanc ſue emancipationis tempore ordinationem inter alia ſtatuta eccleſie noſtre predicte jurare teneatur. In quorum robur & teſtimonium pretactam conſtitutionem fecimus noſtri ſigilli majoris munimine firmari. Datum Anno Domini Milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo die prima menſis Decembris in Capitulo generali pro tunc juxta laudabilem morem noſtre Eccleſie celebrato.

CXXXII.

Digitized by Google

CXXXII.

CONFIRMATIO QUORUNDAM STATUTORUM.

Nicolaus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Romanus Pontifex ſuper univerſas Eccleſias obtinens principatum, ea preſertim que pro felici ſtatu & regimine Cathedralium Eccleſiarum ac in eis divino famulatu perpetuo mancipatis perſonis ex quibus decus ac honor earumdem propagatur, provide ſtatuta, ordinata & edita fuere ut illibata perſiſtant & a futuris litium eventibus tuciores reddantur approbat & confirmat, nec non circa perſonarum hujusmodi receptionem in eisdem ſtatuit & decernit aliaque facit prout rerum & temporum qualitate penſata id conſpicit in Domino ſalubriter expedire. Sane pro parte dilectorum filiorum Prepoſiti Decani & Capituli Eccleſie Mindenſis nobis nuper exhibita peticio continebat, quod ipſi dudum provide conſiderantes dictam Eccleſiam ob guerrarum turbines incendia inimicitias capitales exactiones tallias & alias injurias quibus ipſa Eccleſia afflicta fuerat & affligebatur, & propterea adeo & taliter in bonorum & jurium ſuorum diſtractione conquasſatam & diſcuſſam fore quod ipſi illius fructibus redditibus & proventibus gaudere nequiverant & niſi de utilibus perſonis in canonicos inibi recipiendis & ad prebendas dignitates perſonatus & officia ipſius eccleſie admittendis que ſcientiarum facultatibus & ſuorum conſanguineorum potentia & aſſiſtentia

ſtentia in hujusmodi bonis recuperandis & conſervandis eidem eccleſie provideretur, dicta Eccleſia tenderet totaliter ad ruinam, & a gravibus debitorum oneribus quibus oppreſſa erat incendijs exactionibus & injurijs predictis liberari non poſſet matura deſuper inter ſe deliberatione prehabita omniumque ad id accedente conſenſu nec non voluntate dilecti filij Alberti Electi Mindenſis perpetuo ſtatuerunt & ordinarunt corporali per eos de obſervando eodem preſtito juramento videlicet quod ex tunc in antea ipſi & eorum ſucceſſores nullum in Canonicum ad prebendam & dignitatem perſonatum officium vel beneficium quod ex antiqua conſuetudine per Canonicum dicte Eccleſie obtineri conſuevit, recipere teneantur niſi in altero jurium Doctor ſeu in Theologya Magiſter aut de nobili vel ex utroque parente de militari genere & legitimo thoro procreatus foret & quod talis eſſet cum quinta manu conſimilium militarium oſtenderet & comprobaret Canonicis dicte Eccleſie tunc emancipatis exceptis, quodque nullus ad percipiendos vel levandos fructus redditus & proventus prebendarum dignitatum perſonatuum officiorum & beneficiorum predictorum admitteretur niſi Canonicus prebendatus & emancipatus ſecundum dicte Eccleſie conſuetudinem foret & recipiendi de cetero ad Capitulum corporale ſuper dictis ſtatuto ordinatione & conſtitutione preſtaret juramentum, contradictores quoque in hoc ab eis ſegregarentur, quodque ſtatutum ordinationem & conſtitutionem hujusmodi prefatus Electus auctoritate ordinaria appro-

probavit ratificavit & confirmavit aliaque fecit prout in quibusdam ipſorum Electi Prepoſiti Decani & Capituli auctenticis litteris eorum ſigillis munitis & ſigillatis quarum tenorem in Cancellaria noſtra diligenter inſpici & preſentibus inſeri fecimus, plenius continetur, Quare pro parte Prepoſiti Decani & Capituli predictorum nobis fuit humiliter ſupplicatum ut ſtatuto ordinationi & conſtitutioni prefatis pro illorum ſubſiſtentia firmiori robur apoſtolice confirmationis adjiceremus, ac eis in premiſſis oportune providere de benignitate apoſtolica dignaremur. Nos igitur hujusmodi ſupplicationi inclinati ſtatutum ordinationem & conſtitutionem predicta ac quecunque inde ſecuta rata habentes & grata ea omnia auctoritate Apoſtolica & ex certa ſcientia confirmamus & preſentis Scripti patrocinio communimus ſupplentes omnes & ſingulos defectus ſi qui intervenerint in eisdem, & nihilominus ad abundantem cautelam auctoritate & cautela ſimilibus perpetua & irrefragabili conſtitutione ſanctimus ſtatuimus & ordinamus, quod nullus deinceps apoſtolica vel ordinaria aut alia quavis auctoritate vel vigore ſeu pretextu quarumcunque gratiarum expectativarum facultatum nominationum ſive litterarum Apoſtolicarum Apoſtolice ſedis vel Legatorum ejus ac proceſſuum deſuper habitorum ſeu quarumcunque collationum proviſionum diſpoſitionum aut reſervationum Apoſtolicarum ſub quibusvis verborum formis & cum tali aut ſi aliqui ſuper proviſionibus ſibi faciendis de canonicatibus & prebendis ac dignitatibus per-

ſonalibus vel officijs ipſius Eccleſie ac hujuſmodi vel alijs beneficijs eccleſiaſticis in illis partibus ſpeciales vel generales dicte ſedis vel Legatorum ejus litteras impetrarint & alijs derogatorijs ac favorabilibus clauſulis etiam motu proprio quibuscumque perſonis pro tempore quomodolibet conceſſarum vel concedendarum ad aliquos ex Canonicatibus & prebendis dignitatibus perſonalibus adminiſtrationibus vel officijs & beneficijs predictis ſeu ipſius eccleſie etiam ſi illa ex quavis cauſa per ceſſum vel deceſſum etiamſi ex cauſa permutationis ſeu dimiſſionem aut alias qualitercunque ejusdem ſedis diſpoſicioni ſpecialiter reſervati fuerint quomodolibet recipi vel admitti poſſit niſi in altero jurium Doctor vel in Theologia Magiſter aut de nobili vel ſaltim ex utroque parente de militari genere & alias ut prefertur procreatus exiſtat & de eo quod talis ſit per quintam manum ſeu alia legitima documenta ante receptionem ſeu admiſſionem ſuas fidem facere teneatur, decernentes Electum Prepoſitum Decanum & Capitulum predictos & pro tempore exiſtentem Mindenſem Epiſcopum & quemlibet ex eis obtentu litterarum hujusmodi ad alicujus inibi receptionem ſeu admiſſionem minime teneri nec ad id a quoquam quavis auctoritate compelli poſſe, nec non omnes proceſſus ac excommunicationum ſuſpenſionum & interdicti ſententias cenſuras eccleſiaſticas atque penas quas earumdem litterarum pretextu vel alias quacumque auctoritate contra Epiſcopum Electum Prepoſitum Decanum & Capitulum ac Eccleſiam prefatam ſive ſin-

gulares

gulares ex ipſo Capitulo perſonas in dictorum ſtatuti ordinationis & conſtitutionis derogationem per quoscumque haberi vel promulgari nec non totum id & quicquid ſecus fieri contigerit nullius penitus exiſtere firmitatis, non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis ceterisque contrarijs quibuscumque. Tenor vero litterarum hujusmodi ſequitur & eſt talis: In nomine ſancte & individue Trinitatis Amen. Nos Hardewicus Prepoſitus Hermannus Decanus &c. &c. * Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtre confirmationis communitionis ſuppletionis conſtitutionis ſanctionis ſtatuti ordinationi & decreti infringere vel ei auſu temerario contraire, ſi quis autem hoc attemptare preſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Rome apud ſanctum Petrum Anno Incarnationis Dominice Milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo ſexto, nonis Martij Pontificatus noſtri anno quarto. (7. Martii.)

CXXXIII.

BULLA EXECUTORIA PRIORIS CONFIRMATIONIS.

Nicolaus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filijs Osnaburgenſis & ſancti *Martini* Mindenſis Decanis ac ſanctorum *Johannis* & *Dyoniſij* Her-

* Statutum vide in libello: Verzeichniſs derer Mindenſchen Domprööſte &c. pag. 41. numero VII.

vordenſis Padeburnenſis Dioc. Prepoſito Eccleſiarum ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Hodie pro ſalubri ſtatu Eccleſie Mindenſis & illius occaſione litteras noſtras conceſſimus in hec verba: *Nicolaus* Epiſcopus ſervus ſervorum Dei &c. * Nos igitur cupientes ut littere ſtatutum & ordinatio & conſtitutio predicta firmiter obſerventur dictique Epiſcopus Electus Prepoſitus Decanus & Capitulum ſuper hijs impoſte.. m minime moleſtentur, Diſcretioni veſtre per apoſtolica ſcripta mandamus quatenus vos vel duo aut unus veſtrum per vos vel alium ſeu alios faciatis litteras ſtatutum ordinationem & conſtitutionem hujusmodi in omnibus & per omnia perpetuis futuris temporibus auctoritate noſtra firmiter & inviolabiliter obſervari, non permittentes Epiſcopum Electum Prepoſitum Decanum & Capitulum prefatos ſeu aliquem ex eis ſuper premiſſis vel eorum occaſione quomodolibet impediri ſeu etiam moleſtari, non obſtantibus omnibus illis, que in dictis litteris volumus non obſtare, nec non conſtitutionibus & litteris apoſtolicis quibusvis perſonis pro tempore conceſſis ceterisque contrarijs quibuscumque ſeu ſi aliquibus communiter vel diviſim a ſede apoſtolica ſit indultum, quod interdici ſuſpendi vel excommunicari non poſſint per litteras apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem, contradictores per cenſuram

Eccle-

* Litteræ immediate præcedentes ſub rubro: Confirmatio quorundam ſtatutorum, inſertæ ſunt integræ.

Eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compeſcendo. Datum *Rome* apud ſanctum *Petrum* Anno Incarnationis Dominice Milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo ſexto, nonis Martij Pontificatus noſtri anno quarto. (7. Martii.)

CXXXIV.

STATUTUM QUOD NON NISI NOBILES ET MILITARES EX UTROQUE PARENTE AD PREBENDAS PRESENTENTUR &c.

Ad univerſorum noticiam quorum intereſt interit aut intereſſe poterit quomodolibet in futurum deduci volumus per preſentes. Cum plerumque ex malignancium inſultibus Eccleſia Mindenſis per varia incommoda multipliciter, perturbetur, que tam laicis pariter & hoſtibus inſurgentibus quotidie devaſtatur, hinc eſt quod nos *Daniel Berner* Prepoſitus *Hinricus de Querheim* ſenior *Theodericus de Landesberge Antonius de Heyneborch Rabado de Horſt Johannes de Quernheim de beveren Jaſparus de Barckhuſenn Johannes de Quernheim de beke Hermannus Monicke Martinus de Mandelslo Johannes Tribbe Rodolphus Hoigelke Ludolphus Hake Bruno de Stridhorſt Heynemannus de Mandelslo Johannes de Mandelslo Theodericus de Wynthem* Canonici Eccleſie Mindenſis predicte Volentes ut ſancte matris Eccleſie filij noſtris neceſſitatibus occurrere ac hujusmodi expoſicionibus & periculis de con-

ſilio & aſſenſu Reverendi in Chriſto Patris & Domini Dñi *Heinrici* Dei & Apoſtolice ſedis gratia Epiſcopi Mindenſis quantum poſſumus predeceſſorum noſtrorum veſtigijs inherentes per ſalubria ſtatuta obviare priora ſtatuta lucidius explanare & in melius reformare, ſane varias diſſenſiones in novis canonicis eligendis ſepe ſubortas precludendo dudum ſtatutum fuit in priori noſtro Capitulo Generali, quod Canonici majori prebenda prebendati & emancipati ſecundum Gradum & turnum videlicet a ſeniori usque ad infimum gradatim de bonis ad prebendam vacantem preſentare & nominare perſonam abilem & legalem ſecundum antiqua ſtatuta & laudabiles conſuetudines hactenus inviolabiliter obſervatas, ſic quod ex utroque parente de nobili aut militari genere & legitimo thoro exiſtat procreatus quod ex quarta manu militarium medio eorum juramento oſtendet qui cum ſuis amicis & potentibus noſtram Eccleſiam de incurſibus predonum raptorum incendiariorum defenſare poſſet, huic ſtatuto nichil detrahendo ſed magis ipſum corroborando ſtatuimus conſtitutione perpetuo valitura, quod nemo deinceps de Canonicis ſaltem majori prebenda prebendatis & emancipatis ad quem ex ordine facultas nominandi & preſentandi deveniet aliam perſonam quam ut premiſſum nominet & preſentet, quod ſi ſecus a quoquam fieret, non admittetur ſed talis transgreſſor cadet a jure preſentandi & nominandi ac ipſo facto inobediens a choro & perceptione fructuum prebende ſit ſuſpenſus donec de contemptu condignam emendam fecerit,

Digitized by Google

fecerit, & ſubſequens in gradu alium abilem & ydoneum nominet & preſentet ut premiſſum eſt. Simili modo obſervari volumus, ſi canonicatum & prebendam vacare contigerit per liberam reſignationem ſeu permutationem ut eſt preſcriptum, ceterum quia ſepe ob ſingulare lucrum aut favorem amicorum noſtre Eccleſie bona terrarum Dominis ſeu conſanguineis & alijs vaſallis ac laicis pacto nonnunquam interveniendo conceduntur ad tempus vel ad vitam, quibus habitis prophanis eorum uſibus & exquiſitis medijs ea ſibi uſurpare preſumunt prout noſtris temporibus proh dolor multipliciter eſt compertum, igitur ſtatuimus & ordinamus modo predicto, quod in antea omnia & ſingula bona ad nos & noſtram Eccleſiam communiter & diviſim ſpectantia nullo modo ad caſtra ſeu municiones terrarum Dominis, vaſallis & laicis ad tempus vel ad vitam trademus ſeu aſſignemus, ſed alienata toto poſſe recuperabimus niſi evidenti utilitate Eccleſie noſtre matura deliberatione prehabita de communi omnium pleno & expreſſo conſenſu hoc fuerit admiſſum, quod ſi ſecus quis ſubordinare pretenderit ſeu fecerit, ſit inobediens ipſo facto donec ea cum dampnis & intereſſe condigna emenda prehabita totaliter recuperaverit. Et nos *Hinricus* Dei gratia Epiſcopus Mindenſis evidenti neceſſitate Eccleſie noſtre perpenſa omnes & ſingulos articulos in hujusmodi ſtatuto & ordinatione contentos una cum dictis Dominis Prepoſito ſeniore & Canonicis de eorum omnimoda voluntate unanimi conſenſu ſtatuimus & ordinamus in perpetuum

 vali-

valituros auctoritateque noſtra ordinaria ratificavimus approbavimus & confirmavimus prout tenore preſencium ratificamus approbamus & confirmamus Dei nomine & pro nobis & ſucceſſoribus noſtris ſigillorum noſtrorum appenſione fecimus communiri. Datum & Actum in ſolito noſtro loco Capitulari ſub anno a Nativitate Domini Milleſimo quadringenteſimo nonageſimo octavo die vero lune quinta menſis Marcij.

CXXXV.

EXECUTORIA PRÆCEDENTIS STATUTI: QUOD NON NISI MILITARES AUT DOCTORES AD PREBENDAS ADMITTANTUR.

G*regorius* Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio Decano eccleſie ſancte crucis Hildeſemenſis ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Rationi congruit & convenit honeſtati ut ea que Romani Pontificis gratia proceſſerunt licet ejus ſuperveniente obitu littere apoſtolice confecte non fuerint ſuper illis ſuum conſequantur effectum, dudum ſiquidem pro parte dilectorum filiorum Prepoſiti Decani & Capituli Eccleſie Mindenſis fel. rec. Innocentio PP. ſeptimo predeceſſori noſtro expoſito quod ipſi dudum provide attendentes quod eadem eccleſia que que ab olim conſueverat in ſpiritualibus reflorere ac in temporalibus habundare propter raptorum & predonum invaſiones inſultus

ſpolia

ſpolia rapinas villarum & domorum incendia & alias enormes leſiones que partes illas multipliciter afflixerant in eisdem ſpiritualibus & temporalibus adeo graviter decreverat quod niſi perſone utiles ſcilicet generum nobilitate conſpicue aut ſaltem litterarum ſcientia predite de cetero ad Canonicatus & prebendas ac dignitates perſonatus vel officia ipſius eccleſie vacantia pro tempore admitterentur que ne ſimilia invaſiones inſultus ſpolia rapine ac incendia deinceps fierent ſanis eorum conſiljs obviare ac prudenter & potenter reſiſtere poſſent ipſa eccleſia veriſimiliter relinqueretur deſerta nec non funditus collaberetur, ac quod multis ſuper premiſſis deliberationibus per ipſos Prepoſitum Decanum & capitulum capitulariter prehabitis tandem unanimiter & concorditer ſtatuerant & ordinaverant quod de cetero nullus in canonicum dicte eccleſie recipi & ad prebendam aut dignitatem vel perſonatum ſeu officium ipſius eccleſie admitti deberet ſive poſſet quoquo modo niſi in ſacra Theologia vel Medicina Magiſter aut Doctor vel Licentiatus in jure Canonico vel civili aut de nobili vel ſaltem militari genere aut legitimo matrimonio procreatus exiſteret, quodque deinde quondam Otto electus Mindenſis mature conſiderans hujusmodi ſtatutum & ordinationem ipſi eccleſie admodum neceſſaria & utilia fore ea auctoritate ordinaria duxerant confirmanda & pro parte dictorum Prepoſiti Decani & Capituli eidem predeceſſori humiliter ſupplicato ut ſtatuto ordinationi & confirmationi predictis pro uberiori eorum fulcimento

robur apoſtolice confirmationis adjicere de ſpeciali gratia dignaretur prefatus predeceſſor hujusmodi ſupplicationibus annuens voluit & conceſſit videlicet octavo Idus julij Pontificatus ſui anno primo certo judici dari in mandatis ut ſi eſſet ita ſtatutum ordinationem & confirmationem predicta auctoritate apoſtolica confirmaret ac etiam ſuppleret omnes defectus ſi qui intervenifſent forſitan in eisdem ac decerneret irritas & inanes quascumque excommunicationis ſuſpenſionis & interdicti ſententias ſeu cenſuras ſi quas contra premiſſa contingeret promulgari, Conſtitutionibus apoſtolicis & alijs contrarijs non obſtantibus quibuscunque, ne autem pro eo quod ſuper voluntate & conceſſione prefatis littere Apoſtolice predicti predeceſſoris ſuperveniente obitu confecte non fuerunt predicti Prepoſitus Decanus & Capitulum earumdem voluntatis & conceſſionis fruſtrentur effectu volentes & auctoritate Apoſtolica decernentes quod voluntas & conceſſio predicte ipſius predeceſſoris a dicta die videlicet octavo idus julij perinde ſuum conſequantur effectum ac ſi ſuper eis dicti predeceſſoris littere ſub ipſius diei data confecte fuiſſent prout ſuperius enarratur, quodque preſentes littere ad probandum plene voluntatem & conceſſionem predictas predeceſſoris ejusdem ubique ſufficiant nec ad id probationis alterius adminiculum requiratur, diſcretioni tue per Apoſtolica ſcripta mandamus quatenus ſi eſt ita voluntatem & conceſſionem predictas predeceſſoris ejusdem prout ſuperius continetur in omnibus & per omnia eadem apoſtolica

aucto-

Digitized by Google

auctoritate exequi non retardes. Datum *Rome* apud ſanctum Petrum quarta decima Kalendas januarij Pontificatus noſtri anno primo.

19. Dec.

CXXXVI.

ARCHIDIACONATUS SPIRENSIS EPISCOPATUS, SUB EPISCOPO MATHIA DE RAMUNG.*

PRAEPOSITURAE ECCLESIAE MAJORIS.**

Sedes

* Erat Epiſcopus ab anno 1464 — 1478.

** Diœceſes Epiſcoporum Germaniæ in Archidiaconatus dividebantur juxta pagorum limites. Diſcrepantia ubi animadvertitur, parochiarum permutatio ſeu in vicinam diœceſin jurisdictionis translatio per ſpecialia pacta ſive exemptiones intervenerit neceſſum eſt.

Præpoſiti Eccleſiarum Cathedralium & Collegiatarum officium Archidiaconale plerumque obibant. Confer. Diœceſis *Moguntina* in Archidiaconatus diſtincta Tom. I. II. & III. Subſidia Diplomatica Tom. V. pag. 345 ſq. Diœceſis *Spirenſis* hujus aſſerti noſtri teſtis eſt, nam Præpoſitus Eccleſiæ Majoris ſive Cathedralis Decanatus rurales *Weiſſenburgenſem*, *Herxheimenſem*, in *Bergzabern*, *Wilerenſem* ſub *Rippurg*, & in *Bubel*.

Præpoſitus Eccleſiæ collegiatæ Sanctorum *Germani* & *Mauritij* Decanatus *Coppenheimenſem*, *Durlacenſem*, & in *Graben*.

Præpoſitus Eccleſiæ Collegiatæ ſancti *Guidonis* Decanatus *Bruchſalienſem*, *Brettheimenſem*, *Marbacenſem*, in *Pforzheim* & in *Bunigheim*.

Præ-

Sedes

Deconatus Ruralis *Weiſſenburgenſis.* (1)

Plebania Eccleſ. *S. Joannis in Weiſſenburg.* (2)

Qua-

Præpoſitus Eccleſiæ collegiatæ Sanctiſſimæ *Trinitatis* Decanatus in *Wila*, in *Grienningen* & in *Vabingen* cum Paſtorijs, plebanijs, capellanijs aliisque beneficijs in eisdem ſitis cura ſua atque vigilantia moderabantur, totamque diœceſin, quivis in ſuo tractu, perluſtrabant.

Ordinationes Archidiaconi Majoris in Synodis ab an. MCCCCLXXXVIII. ad MCCCCXCVI. celebratis pro Decanis, Camerarijs, parochialium Eccleſiarum Rectoribus, plebanis, vice plebanis, Primiſſarijs Altariſtis, Capellanis, presbiteris curatis & non curatis, clericis aiijsque beneficiatis in- & extra civitatem *Spirenſem* per Præpoſituram ſuam ſibi ſubjectis emanatas in extenſo ſubjicimus.

(1) Sedes hæc ab oppido *Weiſſenburg* dicta. Ut oppidum hoc ab alijs hujus nominis diſtingueretur, vocatur *Cron-Weiſſenburg* a corona, quæ candelabri vices in Eccleſia Collegiata ſuſtinet & a fundatore Dagoberto II. donata creditur. Sunt, qui coronam hodiedum conſpicuam *Dagobertinæ* argenteæ inauratæ, cujus circumferentia XXIV. pedum eſt putant ſubſtitutam. *Carolus V.* inſignibus Eccleſiæ *Weiſſenburgenſis* ſpeciali diplomate coronam An. MDXXXIX. inſeruit. Oppidum ad *Vogeſi* radices, cujus colles fere totam circumdant, & ad amnem *Luteram* quæ id perluit nuper, nunc alluit, in boreali *Vasgoviæ* extremitate ſitum præſtantioribus *Alſatiæ* Civitatibus annumerari meretur. Schöpfflin Tom. II. Alſatiæ Illuſtratæ pag. 387 ſq.

(2) Parochialis hæc Abbatiæ S. *Petri*, de qua in nota ſub numero 4, ab Epiſcopo *Spirenſi* jam an. MCCXXXIV.

Quatuor ſtipendia in eadem Parochia.
Plebania Eccleſ. *S. Michaelis in Weiſſenburg*. (3)
Unum Beneficium in dicta Parochia.
2. Beneficia in Hoſpitali in *Weiſſenb.*
15. Beneficia ſive Caplaniæ ſeculares in Monaſterio *S. Petri in Weiſſenburg*. (4)
Monaſterium *S. Petri* ordinis ſancti *Benedicti in Weiſſenburg*.
Collegium ſancti *Stephani* in quo Præpoſitura cum 11. præbendis Canonicalibus & 15. Vicariis. (5)

Domus

MCCXXXIV. ea lege conjuncta fuit, ut ſacerdotem idoneum curam animarum habentem aleret ibidem.

(3) In plebania S. *Michaelis* uti & in antedicta S. *Joannis* Abbatia S. *Petri* jus patronatus exercuit eidem tandem ut iſta fuit unita.

(4) Monaſterium S. *Petri* Benedictinæ familiæ fuit Seculi VII. opus, Ejusdem Abbas principis Imperij dignitate ornatus. *Clemens VII.* ex Abbate & monachis Præpoſitum Decanum Cuſtodem ac XII. Canonicos Anno MDXXIV. creavit. *Rudigeri* poſtremi Abbatis, primique Præpoſiti An. MDXLV. demortui ſucceſſor *Philippus a Flersheim* Epiſcopus *Spirenſis* a *Carolo V.* & *Paulo III.* obtinuit, ut Præpoſitura cum Epiſcopatu *Spirenſi* in perpetuum jungeretur. De reformatione hujus Abbatiæ in collegiatam converſæ plura vide apud Trithemium in Chronico Hirsaugienſi Tom. II. pag. 469. 472. 541. &c. 544. confer. Schöpfflini Alſatia Diplomatica num. 113. 148. ſq. 698. &c.

(5) Ante mutationem Abbatiæ Collegiata quoque in colle extra muros a S. Stephano proto-martyre nuncupato ſubſtitit, quæ a *Luitbardo* Abbate ſec.

XI.

Domus fratrum hoſpitalis S. *Mariæ* de *Jeruſalem* Theutonicorum cum Capella. (6)
Monaſterium Ordinis Minorum. (7)
Monaſterium Ordin. Prædicatorum. (8)
Monaſterium Ord. ſancti *Auguſtini* Eremit. (9)
Capella S. Mauritii Ciſtercienſ. pertinens ad Monaſterium *Otterberg*. (10)

Capella

XI. ſuam originem duxit, tumultu ruſticorum an. MDXXV. omnino everſa.

(6) Teutonici Ordinis Præceptoria vulgo Cammer Commenthurey nuper de novo extructa non ordinarium Præceptorem habet ſed ab ipſa Magiſtri ordinis Camera adminiſtratur.

(7) An. MCCCLXXII. inauguratum. Herzog. Chron. Alſat. lib. X. pag. 201. Pro recollectis Capucini An. MDCLXXXVI. recepti ſunt.

(8) a *Franckenſteinijs* alijsque nobilibus anno MCCLXXXVIII. fundatum. Annales Colm. ad hunc annum habent: *Dedicata fuit in Wiſſenburck area fratrum Prædicatorum.*

(9) Schöpflinus l. c. ex Codice Mſ. in Monaſterio Auguſtin. Friburgi Helvet. hæc attulit: *Anno Domini MCCLXXIX. quarto Non. Dec. recepta eſt domus noſtra Wiſſenburgenſis & prima miſſa dicta per Jo. Meſſerer ſub Rev. Dom Friderico de Hollandia Spirenſi Epiſcopo qui Anno MCCLXXX proxima Dominica poſt Dionyſij conſecravit tria altaria & cemeterium accedente conſenſu ven. Dom. Abbatis Edelini Eccleſiam S. Petri Wiſſenburgenſem tunc glorioſiſſimi gubernantis.*

(10) De hoc monaſterio vid. Tom. I. Act. Acad. Theodoro-Palat. pag. 59. ubi Litteræ fundationis occurrunt. Diœc. Mog. in Archidiaconatus diſtincta Tom. I. pag. 325 & 332. Gallia Chriſtiana Tom. V. Gudenus Tom. II. pag. 746. Tom. III. pag. 1184.

Digitized by Google

Capella fratrum hoſpitalis *S. Joannis* de *Jeruſalem* dicta zu den Eychen cum Capella. (11)
Plebania in *Rechtenbach.* (12)
Primiſſaria in *Rechtenbach.*
Rectoria in *Rode.* (13)
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Keſſenach.* (14)
Plebania in *Hinnſpach.*
Plebania in *Kleburg.*
Primiſſarius ibidem.
Plebania in *Steinſeltz.*
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Rytſeltz.* (15)
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Altſtat.*
Due Caplaniæ ibidem.

Capla-

(11) Capella hæc ad quercus zu den Aichen dicta teſte *Herzogio* jam ſeculo XVI. perijt. Sita fuit extra urbem verſus *Altſtadium.* Unde curia Præceptoris in Urbe *Eichhof* dicebatur. Herzog. lib. X. pag. 205.

(12) Ibi *Weiſſenburgenſis* Abbas juris dicendi poteſtatem a *Leiningenſibus* Dynaſtiæ *Gutenbergenſis* olim poſſeſſoribus ſibi ereptam conqueſtus eſt. Schöpfflin l. c. p. 190.

(13) Notat ſæpedictus cl. Schöpfflinus: l. c. pag. 187. *Rott* in chartis legitur Rode - - ibi Epiſcopus *Spirenſis* tanquam Præpoſitus *Weiſſenburgenſis* ſculteti munus confert, annumeratur hic vicus *Mundato* inferiori.

(14) Confer. Acta Academ. Theod. Palat. Tom. III. pag. 255.

(15) Vicus ordini Teutonico paret haud procul *Weiſſenburg* cis *Luteram* ſitus.

Digitized by Google

Caplania in Capella S. *Remigii.*
Caplania in Capella Leproſorum.
Paſtoria in *Otterbach.*
Caplania Capellæ *Cloſsberg.*
Caplania Capellæ in *Hafftel.*
Stipendium nondum confirmatum in eadem.
Paſtoria in *Schlettenbach.*
Paſtoria in *Dörrenbach.*
Primiſſaria ibidem.
Caplania Capellæ in *Celbron.*
Plebania in *Bellenborn.*
Plebania in *Steinfeld.*
Primiſſaria ibidem.
Caplania Capellæ in *Otterbach.*
Paſtoria in *Scheide.*
Duæ Primiſſariæ ibidem.
Plebania in *Salmbach.*
Plebania in *Lauterbach.*
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Scheibenhard.*
Paſtoria in *Moderen.*
Item Caplania Capellæ in *Moderen.*
Paſtoria in *Munchhauſen.*
Plebania in *Stundweiler.*
Primiſſaria ibidem.
Caplaniæ Capellæ in *Driegenbach.*
Plebania in *Sebach.*
Plebania in *Schleithal.*
Primiſſaria ibidem.
Neubourg,—Rodderen,— Schœneburg Parochiæ.(16)
Deca-

(16) Varia de hiſce vicis affert Schöpflinus l. c.

Decanatus *Herxheimenſis*. (17)

Paſtoria in *Than.*
Primiſſaria ibidem.
Caplania S. *Nicolai* ibidem.
Caplania S. *Catharinæ* ibidem.
Caplania S. *Antonii* ibidem.
Caplania Capellæ in *Bruchweiler.*
Plebania in *Goſpersweiler.*
Primiſſaria ibidem & huic Primiſſariæ ſunt annexæ Capella in *Sultzfeld* & Capella Silveſtris.
Plebania in *Waldrohrbach.*
In *Anweiler* (18) quodlibet Altare ſuum habet beneficium.
Plebania.
Altare Beatæ Virginis.
Altare S. *Catharinæ.*
Altare S. *Trinitatis.*
Altare S. *Crucis.*
Altare S. *Nicolai.*
Altare in *Oſſorio.*
Altare in Hoſpitali.
Paſtoria in *Hauenſtein.*

Ple-

(17) De *Hergiſesheim* hodie *Herxheim* loco pagi *Spirigowe* in Cod. Laurisheim. Vol. II. num. 2161. occurrente vid. Act. Theodor. Palatina Tom. III. pag. 245 274. Sedis hujus parochiæ aliaque beneficia &c. maximam partem ſita ſunt inter Queicham Clingam & Otteram rivulos.

(18) Civitas formæ quadratæ quam dividit *Queicha.* Plura lege in Oratione de Anvilla Joannis Philippi Crollii Biponti An, MDCCLII. recitata.

Plebania in *Wylgartzwyſen.* (19)
Primiſſaria in *Wylgartzwyſen.*
Paſtoria in *Wernersberg.*
Plebania in *Schwanden.*
Plebania in *Weydenthal.*
Caplania Capellæ in *Reintale.*
Paſtoria in *Queichainbach.*
Paſtoria in *Albersweiler.*
Primiſſaria ibidem.
Paſtoria in *Artzheim.*
Caplania Capellæ in *Rainſsbach.*
Caplania Capellæ *Servilingen.*
Paſtoria in *Mühlhauſen.* (20)

In Oppido *Landau.* (21)

Monaſterium Steigentium Ord. S. *Auguſtini* Canonicorum regularium cui eſt incorporata Eccleſia Parochialis ibidem. (22)

Bene-

(19) In chartis antiquioribus audit *Willigartlawiſa.* Vide etiam Crollii orig. Bipont. part. II. pag. 106.

(20) Mulinhuſon olim. confer. Acta Theod. Palat. Tom. III. pag. 246.

(21) Landavia in pago Spirenſi & inferiori Vasgovia quatuor a Rheno leucis Weiſſenburgum inter & Spiram ſita ab obſidionibus notiſſima eſt. Notitias de hoc oppido antiquiſſimas lege in Schöpflini Alſatia Dipl. num. 663. 693. 745. &c.

(22) Eccleſia hæc Prioratus Fratrum Steygenſium Ord. S. Auguſtini fuit a Steygenſi Epiſcopatus Argentinenſis prioratu Tabernas poſtea translato dependens & ab Emichone Leiningæ Comite An. MCCLXXVI. fundatus, cui Adolfus Imp. parochialem Queichhemii Eccleſiam cum reditibus ejus

Anno

Digitized by Google

Beneficium ad altare S. *Wilbelmi.*
Beneficium ad altare S. *Eberbardi.*
Caplania Capellæ S. *Juſtini.*
2. Caplaniæ Capellæ S. *Catbarinæ.*
Caplania Capellæ Domus Leproſorum.
Duæ Caplaniæ in Hoſpitali.
Monaſterium Ord. S. *Auguſtini* Eremit. (23)
Plebania in *Queichbeim.* (24)
Primiſſaria ibidem.
Plebania *Utzingen.*
Primiſſaria ibidem.
Caplania ibidem.
Plebania in *Merlbeim.*
Plebania in *Offenbach.* (25)

Anno MCCXCIV. donavit. Monachi tum Landavia Queichhemium indeque deinceps Landaviam iterum translati ſunt. Sixtus IV. An. MCCCCLXXXIII. Monaſterium in collegiatam convertit. Plebaniam capitulo junctam Leo X. Papa An. MDXVII. confirmavit. Inſcriptio turris Eccleſiæ eam Anno MCCCXLIX ædificatam prodit. Schöpflinus l. c. pag. 397. De monaſterio Steigenſi vide Schöpflini Alſatiæ Diplomaticæ num. 586 761. 818.

(23) Monaſterium Auguſtiniorum ante *Steigenſes* ibidem extitiſſe conſtans traditio eſt. Nobilem feminam Cuſam de *Hohenſtatt* illud circa an. MCC. exſtruxiſſe acta Cœnobitarum produnt. Schöpflin l. & pag. cit.

(24) Vid. not. 22.

(25) Ubi Hugo miles dictus *Havenere* bona ſua quæcunque Monaſterio *Uterinæ* vallis An. MCCLX. tradidit. confer. quoque Subſid. Dipl. Tom. V. pag. 280. 287.

Primiſſaria ibidem.
Caplania Capellæ Beat. Virginis ibidem.
Capella S. *Ciriaci* ibid. ſine Beneficio.
Plebana in *Ottersheim.* (26)
Primiſſaria ibidem.
Primiſſaria in *Knytelsheim.*
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Bellheim.* (27)
Primiſſaria ibidem.
Caplania Capellæ S. *Ciriaci* ibidem.
Plebania in *Rielzheim.*
Primiſſaria ibidem.
Capella S. *Dietheri* ibid. ſine Beneficio.
Paſtoria in *Rheinzabern.* (28)
Plebania in *Lammersheim.*
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Pfritze.*
Plebania in *Jockgrimm.*
Primiſſaria ibidem.
Paſtoria in *Werden.*

Paſto-

(26) In charta fundationis Monaſterii *Hertenſis* Ord. S. *Auguſtini* An. MCIII. factæ ſcribitur *Otmeresheim.*

(27) In charta modo citata *Bellenheim* legitur. eam vide Tom. II. Act. Acad. Theodor. Pal. pag. 70.

(28) In priſcis monumentis ſimpliciter *Zabern* lat. Tabernæ vocatur. Tabernas has Itinerarium Antonini & Tabula Theodoſ. notant. Quadraginta miniſteriales cum publica Eccleſia *Rynzabern* curtiles cum ædificijs & viginti hubas *Carolus M. Clingenſi* monaſterio alias *Blidenfeld* nominato donaſſe ſcribitur in Diplomate Ludovici Pii interpolata. Schöpflin l. c. p. 173.

Digitized by Google

Paſtoria in *Hagenbach*. (29)
Primiſſaria ibidem.
Caplania beat. Virg. in *Hagenbach*.
Plebania in *Berg*.
Plebania *Kandel*. (30)
Primiſſaria ibidem.
Caplania S. *Catharinæ* ibidem.
Novum Altare ibidem.
Capella S. *Stephani* ibid. ſine benef.
Paſtoria in *Myndfelt*. (31)
Primiſſaria ibidem.
Caplania ibidem.
Plebania *Freckenfeld*. (32)
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Winden*. (33)

(29) De oppido *Hagenbach* conf. Schöpfflin l. c. pag. 179. Acta Theod. Pal. Tom. III. pag. 250.

(30) a longitudine ſua quæ ſemi leucæ ſpatium implet frequentius *Langen-Kandel* dicitur.

(31) Henricus III. Imp. decimam in loco *Mundevelt* (*Minfeld*) dicto cum capella *Fricchenvelt* aliisque villis illuc pertinentibus Abbatiæ *Selſenſi* An. MLI. donavit. Eccleſiam ipſam loci *Sixtus IV*. Papa huic Abbatiæ ſubjecit An. MCCCCLXXX. Schöpfflin l. c. pag. 190.

(32) Donationem bonorum hic & *Minfeldæ* per *Canonem* quendam Comitem Eccleſiæ *Spirenſi* factam Otto II. Imp. An. DCCCCLXXXII. confirmavit. Gall. Chriſtiana Tom. V. pag. 720. Capellam loci ab *Henrico* III. *Selſenſi* monaſterio attributam paulo ante dictum. n. 31.

(33) De hoc loco vide litteras *Ottonis Eberſteinii* & *Symonis Gemini* pontis pro monaſterio *Hertenſi* An.

Digitized by Google

Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Rode.* *
Primiſſaria ibidem.
Caplania ibidem.
Plebania in *Druſsweiler.*
Plebania in Capell.
Plebania in *Clingen.* (34)

In *Bergzabern.* (35)

Plebania.
Primiſſaria.
Beneficium ad Altare S. *Joannis.*
Beneficium ad Altare S. *Crucis.*
Beneficium Altaris S. *Eraſmi.*
Beneficium Altaris *Simonis* & *Judæ.*
Caplania Capellæ S. *Georgii.*
Plebania in *Birckenberd.* (36)

Pleba-

An. MCCLXX datas. Act. Theodor. Pal. Tom. II. pag. 77. & pag. 41 ſq.

* Barbelroth in chartis vocatur Rode. vid. Subſid. Dipl. Tom. V. pag. 327. ſq.

(34) Ab hoc loco Monaſterium *Blidenveld* parum inde diſtans haud dubie *Clingenmünſter* deinceps vocatum eſt.

(35) Tabernæ montanæ ad *Vogeſi* radices a *Weiſſenburgo* quatuor a *Landavia* ſex millibus paſſuum diſtant ſuosque ad Romanorum referunt natales. Schöpfflinus Tom. I. Alſat. Illuſtr. pag. 236. Conf. etiam Tom. II. pag. 185.

(36) Vicus *Birckenbert* cis *Queicham* ſitus eſt. Hic cum alijs eo ſpectantibus *Walramus* Comes de *Sponheim* poſt *Anſelmum* de *Barbelſtein* an. 1345. in

Plebania in *Bleisweiler.*
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Gleiſſenzell.* (37)
Primiſſaria ibidem.
Caplania beatæ Virgin. ibidem.
Monaſterium Ord. S. *Benedicti* in *Clingenmünſter,* & Abbatia ibidem. (38)
Beneficium altaris S. *Cathar.* ibidem.
Beneficium altaris S. *Wendelini* ibidem.
Caplania S. *Nicolai* ibidem.
Caplania S. *Mariæ Magdalenæ* ibidem.
Plebania in *Hügelnheim.* (39)
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Gecklingen.* (40)
Primiſſaria ibidem.

T 4 Ca-

in feudum accepit, quod ad *Badenſes* Marchiones atque *Veldentiæ* Comites *Sponheimenſium* hæredes an. 1439. tranſivit. Act. Theodor. pal. Tom. II. pag. 14.

(37) Abbatia *Clingenmünſter* conſentiente *Fridericus* de *Ochſenſtein* anno 1494 & 1495. dimidiam partem vicorum *Gleiſſenzell, Göcklingen, Hügelnheim, Insheim, Ingenheim* &c. de quibus infra, Epiſcopo *Spirenſi* vendidit.

(38) Abbatia *Clinga* vulgo *Clingenmunſter* (vid. ſupra num. 34.) a *Dagoberto* Rege fundata & Eccleſiæ *Moguntinenſi* attitulata eſt. Ejus jura *Henricus* Rom. Rex anno 1080. confirmavit hancque fundationem *Dagobertinam Adelbertus* I. Archi-Ep. *Mog.* An. 1115 innovavit ac declaravit. de Gudenus Tom. I. pag. 25 & 42.

(39) Vide notam 37.

(40) Vide notam modo cit.

Caplania S. *Panthaleonis* ibidem.
Plebania in *Waldbambach.*
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Lensweiler.*
Primiſſaria ibidem.
Duæ Caplaniæ in Capella in *Kaltenbronn.*
Stipendium non confirmatum in eadem.
Caplania Capellæ rubij montis.
Plebania in *Eſchbach.*
Plebania in *Ulvesheim.*
Primiſſaria ibidem.
Paſtoria in *Morntzheim.*
Primiſſaria ibidem.
Paſtoria in *Wolmsheim.* (41)
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Insheim.* (42)
Primiſſaria ibidem.
Paſtoria in *Impfflingen.* (43)
Plebania in *Herxheim.*
Primiſſaria.
Beneficium altaris omnium Sanctorum.
Beneficium altaris S. *Johannis.*
Beneficium altaris S. *Nicolai.*
Beneficium altaris Beatæ Virginis.
Plebania in *Rohrbach.*

Pri-

(41) Vid. Acta Th. Pal. Tom. III. pag. 241.

(42) Dicitur in Necrologio *Spirenſi Enſebichisheim* & *Enſicheskeim* in *Emichonis* Comitis *Leiningenſis* litteris fundationis monaſterii *Steigenſium* in *Landau* (vid. not. 22.) *Enſigisheim.*

(43) In mox citato necrologio: *Emphelingen.*

Primiſſaria.
Beneficium altaris S. *Joannis.*
Beneficium altaris S. *Nicolai.*
Beneficium altaris S. *Leonhardi.*
Plebania in *Bellikeim.* (44)
Pimiſſaria ibidem.
Beneficium altaris S. *Stephani.*
Caplania S. *Joannis* ibidem.
Capella in Appenhoven ſine Beneficio.
Caplania Capellæ in *Mühlhoven.*
Plebania in *Ingenheim.* (45)
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Steinweiler.* (46)
Primiſſaria ibidem.
Caplania Capellæ S. *Udalrici* ibidem.
Caplania Capellæ in *Erlenbach.*

T 5 Ple-

(44) Inter *Queich* & *Clingbach* vicus hodie *Bellheim.*

(45) *Ingenheim* vid. ſupra not. 37.

(46) An. 992. Otto III. prædium *Steinwillare* in pago *Spirichgouue* in Comitatu *Wolframi* Comitis *Salſenſi* in *Alſatia* monaſterio largitus eſt. Curtem *Steinwilre* in pago *Spirgowi* in Comitatu *Spirenſis* Epiſcopi *Joannes* Epiſcopus Eccleſiæ ſuæ Majoris fratribus contulit an. 1100. Eccleſiam ad *Steinwilri Otto* II. Imperator *Spirenſi* Eccleſiæ confirmavit an. 982. locus ſitus eſt inter *Clingam* & *Otteram.* Vid. Schöpflini Alſatia Dipl. part. I. num. CLXIII. & CLXIX. nec non chartam *Joannis* Epiſcopi *Spirenſis* de fundatione Abbatiæ *Sunnesheim* de an. MC. in Actis Th. Pal. Tom. III. pag. 277.

Plebania in *Heyna*. (47)
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Hatzenbühl*.
Primiſſaria ibidem.

Sedes
Decanatus *Wiler* (48) ſub *Rippurg*.

Plebania in *Kanſkirchen*.
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Godramſtein*. (49)
Duæ Primiſſariæ ibidem.
Paſtoria in *Nuſsdorff*. (50)
Duæ Primiſſariæ ibidem.
Caplania ibidem.

Ple-

(47) Inter *Luteram* & *Queicham* occurrunt *Heyna* olim *Heinich*, *Hatzenbühl* & *Herxheim* alias *Herigsheim*.

(48) *Wilre* hodie *Weyer*. An. IX. *Karoli* Regis *Alrat* & uxor ejus ſecundina manſum unum in pago *Spirenſi* in villa, quæ dicitur *Wilere*, ubi baſilica ſita eſt, & in *Hochſtater* marca quatuor jurnales S. *Nazario* contulerunt. Cod. Dipl. Laurisheim. Tom. II. num. 2167.

(49) *Godramſtein* alias *Godmarſtein*. unde in Actis Academ. Pal. Tom. II. pag. 9. bene nuncupata hæc villa dicitur a *Godmari* cujusdam rupe vel domo munita. Locus hic a monumentis Romanis famigeratus eſt, occurrit etiam in traditionibus *Laurisbamenſibus* ſub *Pipino* Rege. l. c. num. 2163. vid. Subſid. Dipl. Tom. V. pag. 340.

(50) Recenſetur in litteris concambii Spirenſis an. 957. & 960. *Henricus* III. Imp. an. 10 6. Eccleſiæ *Spirenſi* prædia largitus eſt in *Nuſsdorf* &c. in Comitatu *Hugonis* comitis ſita.

Digitized by Google

Plebania in *Dammheim.* (51)
Paſtoria in *Bornheim.* (52)
Primiſſaria ibidem.
Paſtoria in *Eſſingen* ſuperiori. (53)
Paſtoria in *Eſſingen* inferiori.
Duæ Primiſſariæ ibidem.
Paſtoria in *Zeiskam.* (54)
Duæ Primiſſariæ in *Zeiskam.*
Paſtoria in *Hohenſtatt* (55) inferiori.
Primiſſaria ibidem.
Paſtoria in *Hohenſtatt* ſuperiori.
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Luſtatt* (56) ſuperiori.
Duæ Primiſſariæ ibidem.
Una Caplania ibidem.
Paſtoria in *Luſtat* inferiori.

Pri-

(51) *Dammheim* in Necrologio Eccleſiæ Majoris *Spirenſis* ſec. XIII. ſcribitur *Dameheim*, memoratur in chartis an. 957. & 960.

(52) *Bornheim* idem ac *Brunheim.* vide Act. Theod. Pal. Tom. III. p. 243.

(53) *Eſſingen*, *Oeſſingon* in *Godefridi* Epiſcopi cum *Rudolfo* viro Nobili concambio an. 957. *Oſſinga* in pleniore ejusdem concambii repetitione an. 960.

(54) *Zezzincheim* in traditionibus *Laureshamenſibus* ævi Carolingici vocatur. l. c. num. 2112 ſq. confer. etiam Subſid. Dipl. Tom. V. pag. 308.

(55) *Hohunſtatt* comparet an. VIII. *Caroli* Regis. Cod. Laurish. Tom. II. numero 2099.

(56) Luſtat in Codice Dipl. *Lauresham.* vol. II. num. 2093 ſq. ſub *Carolo M.* Rege vocatur *Luſtatheim* & *Luſtheim.* Beſſelii chron. Gotwic. pag. 781.

Digitized by Google

Primiſſaria ibidem.
Paſtoria in *Weingarten.* (57)
Duæ Primiſſariæ ibidem.
Plebania in *Schwegenheim* (58)
Primiſſaria ibidem.
Paſtoria in *Freyſpach.*
Vicarius inveſtitus perpetuus ibidem.
Plebania in *Freymersheim.* (59)
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Fiſchlingen* minori. (60)
Paſtoria in *Fiſchlingen* majori.
Primiſſaria ibidem.

Ple-

(57) In modo allegatis traditionibus *Laur esh.* num. 2111. *Wingartheim*, In notitia hubatum pagi *Spirenſis* ſcribitur *Wingarten.* vol. III. pag. 184. Subſ. Dipl. Tom. V. pag. 265. *Wiengarda* loc. cit. pag. 281. & 283.

(58) Occurrit in charta *Henrici* IV. paternæ donationis foreſti *Luzhard* confirmatoria de an. MLXIII. ſub nomine *Suuebengheim.* In *Sueuichenheim* octoginta jugera *Godefridus* Epiſc. *Spir.* a monaſterio uterinæ vallis recepit contra capellam & decimam in *Utersdal.* An. 1164. Acta Theod. Pal. Acad. Tom. III. pag. 242.

(59) In Cod. *Lauresh.* Vol. II. num. 2165. Donatio *Hugonis* in pago *Spirenſi* in *Frimarsheimer* marca Anno III. *Karoli* Regis recenſetur.

(60) *Fiſchelingen* in *Laureshamenſibus* ſub *Carolo Magno.* Vol. II. num. 2105 ſq. in Concambio bonorum inter *Godefridum* Epiſcopum *Spir*: & *Rudolfum* virum nobilem. An. DCCCCLX. Acta Theod. Pal. Tom. III. pag. 267. *Viſcelingen* in Subſid. Diplom. Tom. V, pag. 299. ſq. 303.

Plebania una in inferiori & ſuperiori *Edesheim*, (61) quanquam duæ ſint incorporatæ Paſtoriæ.

Duæ Primiſſariæ ibidem.

Paſtoria in *Waltzheim.* (62)

Perpetuus Vicarius ibidem.

Primiſſaria ibidem.

Paſtoria in *Roſchbach.* (63)

Primiſſaria ibidem.

Paſtoria in *Knœringen.*

Primiſſaria ibidem.

Paſtoria in *Bechingen.* (64)

Primiſſaria ibidem.

Paſto-

(61) Traditiones *Laureshamenſes* Vol. II. num. 2168. ſcribunt *Ottinsheim*, charta concambii An. DCCCCLVII & DCCCCLX. *Otinesheim*. Bene autem obſervat Cl. *Lameyus* in Deſcriptione pagi *Spirenſis* ſæpiſſime nominato Tom. III. Act. Theod. Pal. inſerta: Ex *Otinsheim* veteri prodiiſſe *Oedesheim* ſeculo XV. nunc *Edesheim* uti ex *Ottincheim* pagi *Lobodunenſis Edighemium* prognatum eſt.

(62) Anno primo *Karoli* Regis nempe An. DCCLXIX. *Marcolf* in pago *Spirenſi* in *Walahesheimer* marca agrum S. *Nazario* tradidit. Trad. Lauresh. vol. II. num. 2157.

(63) l. mox cit. idem *Marcolf* in *Rosbacher* marca pratum tradidit. hodie compellatur *Roſchbach*.

(64) Sub die V. nonas Maji Anno XVI. *Pipini* Regis *Maginolt* unum manſum in *Buchinheimer* marca in pago *Spirenſi*. Anno præcedente autem *Truhllinus* cum Conjuge ſua *Rathflat* ſuas proprietates in *Bochincheim* S. *Nazario* obtulerunt. Trad. Lauresh. vol. II. num. 2123 & 2163. hodie locus hic dicitur *Böchingen*, olim promiſcue *Bucchingheim Buckinheim Bochingin* & *Buckingen*.

Digitized by Google

Paſtoria in *Gleisweiller.* (65)
Plebania in *Bolenwiler.*
Duæ Primiſſariæ ibidem.
Paſtoria in *Wiler.* (66)
Tres Primiſſariæ ibidem.
Una Caplania ibidem.
Paſtoria ad S. *Martinum.*
Duæ Primiſſariæ ibidem.
Caplania in Caſtro *Krobsberg.*
Plebania in *Maykamm.* (67)
Primiſſaria ibidem.
Paſtoria in *Diedesfeld.* (68)
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Edikofen.*
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Kirrweiller.*
Duæ Primiſſariæ ibidem.
Una Caplania ibidem.
Una Caplania in *Oberkirrweiler.*
Paſtoria in *Duttweiler.*
Vicarius inveſtitus ibidem.
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Speyerdorff.* (69)

Pri-

(65) *Gleisweiler.* tempore *Henrici* II. Regis *Glizenuuilere.*

(66) Vid. ſupra num. 48.

(67) In Necrol. *Spir.* ſeculi XIII. *Meinkemere.*

(68) *Diedesfeld* in tabulis *Spirenſibus Dutinsvelt.*

(69) *Otto M.* ſancto *Mauritio* in *Magdeburg* dedit in pago *Spirichgeuue* in Comitatu *Gerungi* Comitis

omne

Digitized by Google

Primiſſaria ibidem.
Paſtoria in *Lachen*. (70)
Duæ Primiſſariæ ibidem.

Nota: quod Paſtoria incorporata in *Speyerdorff* & Paſtoria in *Lachen* non incorporata, unum habent perpetuum Vicarium.

Paſtoria in *Gummersheim*. (71)
Primiſſaria.
Plebania in *Bebingen*.
Paſtoria in *Heynfeld*.
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Fiſchbach*.
Plebania in *Bergalben*.
Plebania in *Hoffſtatten*.
Plebania in *Rab*.
Primiſſaria ibidem.
Stipendium ibidem.
Plebania in *Geinsheim*. (72)
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Altdorff*.
Duæ Caplaniæ ibidem.

Ple-

omne prædium quod *Conradus* & *Eberhardus* fratres in villa dicta *Spirdorff* habere viſi ſunt. an. MCCCCLXVI. Scheid. Origin. Guelf. Tom. IV. pag. 279.

(70) *Lachen* in Concambio not. 60. allegato *Lacha* vocatur.

(71) *Gummaresheim* apud Schannat in Tradit. Fuldenſ. num. 167. circa an. DCCC. occurrit.

(72) In Traditionibus Laurisham. vol. II. num. 2101 *Gunzinheim* dicitur alias *Gynshaim*.

Digitized by Google

Plebania in *Duttenhofen.* (73)
Plebania in *Heiligenſtein.* (74)
Primiſſaria in *Berghauſen.*
Plebania in *Franckweiler.* (75)
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Sibeltingen.*
Stipendium ibidem.
Plebania in *Deyrenbach.*
Duæ Primiſſariæ ibidem.
Primiſſaria in *Weſtheim.*
Duæ Caplaniæ in Capella in *Lingenfeld* Filia *Weſten.* *
Plebania in *Venningen.* (76)
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Hambach.* (77)

Duæ

(73) An. MCLIX. *Guntherus* Epiſcopus ſex horrea ſeu Grangias, unum apud S. *Leonem*, ſecundum in *Luzheim* tertium in *Kezs*, quartum in *Odterſtat*, quintum in *Marreheim* & ſextum apud *Dittenhouen* Abbatiæ *Mulbrunenſi* donavit.

(74) An. MCCLXVIII. Sanctimoniales in ponte ſalutis (*Heylsbrück.* vid. infra num. 79.) accedente *Henrici* Epiſcopi *Spirenſis* conſenſu curiam ſuam in *Berghuſen* ſitam apud *Spiram Mag. Conrado* præbendario Eccleſiæ *Spirenſis* vendiderunt ſex denariorum cenſu ſalvo, ſingulis annis curiæ in *Heilgenſtein*, quæ vocatur *Hupfhoff*, præſtando.

(75) In Necrologio *Spirenſi Franckenwilre.*

* Vid. Subſidia Diplom. Tom. V. pag. 292.

(76) *Veninga. Weningen* in concambio num. 60. memorato.

(77) Alias *Hagenbach.* confer. etiam Subſid. Dipl. Tom. V. pag. 340.

Digitized by Google

Duæ Primiſſariæ ibidem.
Plebania in *Harthauſen.*
Caplania in *Heinhofen.*
Monaſterium Ordinis Ciſtercienſium utrinivallis dictum *Euſerſtable.* (78)
Cœnobium Sanctimonialium Ordinis Ciſtercienſium in *Heylsbruck.* (79)
Clauſa Profeſſarum in *Kanskyrchen.*

Sedes
Decanatus in *Bubel.* (80)

Ple-

(78) *Uterina Vallis*, *Uterſthal* & *Euſſerſthal* Monaſterium cognominabatur cui vicus bipontino Ducatui & *Queichæ fontibus Sibeldingenſi* valle propinquior hujus nominis paruit; huic *Rabodo Spirenſis* Epiſcopus cum *Hartmanno* Comite de *Lobedenburc* & *Ottone* Comite de *Alreheim* Germanis ſuis fundum ſuum *Uterinæ vallis*, An. MCL. donavit. An. MDLX monaſterii bona ad *Palatinatum* devenere. vide etiam Subſidia Diplom. Tom. V. pag. 273. in MS. hæc annotatata leguntur: villa in *Wintzingen* pertinet ad cœnobium *Euſſeſtahl* Ordinis *Ciſterc.* in *Ammania Neuſtadienſi* ditionis *Palatinæ.* An. MDIV. Dux *Alexander* Bipontinus ingentem pecuniæ ſummam a monaſterio extorſit. Reditus habet: pecuniæ 230 fl. ſiliginis 74 maldra. ſpeltæ 28 maldra. olei 51. libras. anſeres 16. capones 38. gallinas 3.

(79) De hoc Cœnobio vide Subſidia Dipl. Tom. V. pag. 276. 310. 326.

(80) An. XII. *Karoli* Regis *Teuthard* & uxor ejus *Rathſuind* unam vineam in pago Spirenſi in *Hochtorpher* marca & in *Bubilo* (hodie *Böhl*) S. *Nazario* contradiderunt. In litteris *Friderici* Comitis de

Plebania in *Otterſtatt.* (81)
Paſtoria in *Walſsheim.* (82)
Plebania in nova Curia. (83)
Plebania in *Altrippe.* (84)
Plebania in *Reingenheim.*
Primiſſaria ibidem.

Paſto-

de *Leiningen* an. 1249 datis locus hic vocatur *Bubelin.* vid. Codic. Lauresham. Tom. II. num. 2084.

(81) An. MXX. *Waltherus* Epiſcopus Spirenſis *Sabſoni* cuidam & *Geilæ* conjugi ejus *Hobam* legitimam in *Odderſtaterumarcha* contra alia bona accepta adſcripſit.

(82) *Walahesbaim* in traditione *Acbutonis* Fuldenſi circa an. DCCC. In Necrologio Spirenſi ſec. XIII. *Walhisheim.*

(83) *Nova curia.* alias *Medenheim*, *Medemenheim*, *Mettemenheim.* An. MCXCIIII *Henricus* VI. Imperator Concambium Monaſterium Weiſſenburgenſe inter & Hemeroden. ſuper prœdio in *Mettenheim* & *Rechholz* nec non vinea apud *Einkirch* factum confirmavit. Huic & aliis hujus loci chartis inſcriptum eſt: nunc *nova Curia* oder *Neuhoffen.* Vid. Subſid. Dipl. Tom. V. pag. 259.

(84) An. DCCLXIII. *Pipinus* Rex Abbatiæ *Prumienſi* cellam juris ſui in *Altrepio* hod. *Altrip.* ſuper fluvium Rheni in pago Spirenſi conſtructam in honorem S. *Medardi* cum villis & appendiciis ſuis donavit. Calmet hiſt. de Lorraine Tom. II. probat. col. 102. Honthemius Hiſt. Trev. Dipl. Tom. I. pag. 209. ex Martene Collect. Ampl. Tom. I. pag. 187. Ludovici Regis conceſſionem Eccleſiæ de Neccrauvia Monaſterio Prumienſi an. DCCCLXVIII factam refert, in qua *Altrepia* occurrit.

Digitized by Google

Paſtoria in *Maudach.* (85)
Vicaria ibidem perpetua.
Plebania in *Mutterſtatt.* (86)
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Danſtatt.* (87)
Primiſſaria ibidem.
Caplania S. *Stephani* ibidem.
Caplania in *Schaurheim*, quæ eſt filia *Dannſtadt.* (88)

U 2 Pri-

(85) In Tradit. Lauresham. Voll. II. num. 366 &c. 389 & 423. *Mudach*, *Muthach*, *Mutaha*, *Madacheim* ſcribitur.

(86) Traditiones modo nominatæ num. 2027 ſq. & 2257. *Muderſtath*, *Muterſtat*, *Mutherſtath* & *Mutherſtatt* promiscue referunt. Concambium inter Abbatem *Prumienſem* & cœnobium in *Himerod* ſuper villa *Hillensheim* & curte in *Muderſtat* de an. MCXCV. lege in Subſid. Dipl. Tom. V. pag. 262. Anno MCCXXVI. Monaſterium in *Clingenmunſter* cenſum IV. unciarum de manſo in *Mutterſtatt* Eccleſiæ *Spirenſi* vendidit. Subſid. cit. pag. 273.

(87) Anno primo *Karoli* Regis *Erkenbertus* donavit ad S. *Nazarium* in pago *Spirenſi* in *Dantiſtat* (*Danſtat*) unum manſum cum caſa deſuper & omni ædificio ſuper poſito & quidquid ad ipſum manſum pertinet in pratis, ſilvis &c. Tradit. Lauresh. Vol. II. num. 2156. Eccard rer. Franc. Orient. Tom. II. pag. 907. *Tataſtat* in pago Spirenſe refert.

(88) *Scurheimer* marca in Tradit. Lauresh. vol. II. a num. 2128 usque ad 2138. in pago Spirenſi recenſetur.

Digitized by Google

Plebania in *Fusgenheim.* (89)
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Elerſtatt.* (90)
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Fridelsheim.* (91)
Primiſſaria ibidem.
Caplania in *Gœnheim* filia ad *Fridelsheim.* (92)
Plebania in *Rœtersheim.* (93)

Paſto-

(89) *Fausgina* nominatur in prolixa Epiſtola Cæſarij *Heiſterbacenſis* quondam Abbatis *Prumienſis* ad *Fridericum* Abbatem ibidem, cui inſertum eſt regiſtrum proventuum. apud Honthemium in Hiſt. Trev. Dipl. Tom. I. pag. 661 ſqq. ex Leibnizio Collectan. Etymolog. part. II. pag. 409. regiſtrum extat.

(90) Anno XVI. *Karoli* Regis *Rubertus* & *Geilsuind* conjuges proprietates ſuas in *Alarideſtat* in pago *Spirenſi* ſancto *Nazario* contradiderunt. Anno IX *Ludowici* Imp. Donatio *Gerolfi* in eodem vico facta fuit & alia ab *Otgart* an. XXXIII. Ludowici. Trad. Lauresh. l. c. numero 2032 ſqq.

(91) In cit. Tradd. n. 2073 ſq. *Wacko* vineam manſos duos cum caſa & pomerio &c. *Rubertus* ſex jurnales *Folradus* & *Arnolfus* quidquid habuerunt in *Fridolfesheim* in pago *Spirenſi* ſancto *Nazario* donarunt.

(92) *Gininheim* in cit. Tradd. num. 2076 & in Tradd. Fuldenſ. Schannati num. 32. *Ginnanheim* compellatur.

(93) *Ratherisheim* in chartis Spirenſibus de annis DCCCLVIII. DCCCCXLVI. vid. etiam litteras recognitionis a Monaſterio *Limburgenſi* an. M. CCXLIII. datas, quod univerſitas villæ *Reddersheim* jus habeat in ſilva monaſterii ligna ſecandi. Subſid. Dipl. Tom. V. pag. 290.

Digitized by Google

Paſtoria in *Hochdorff*. (94)
Vicaria ibidem perpetua.
Primiſſaria in *Hochdorff*.
Caplania in *Aſſenheim* filia ad *Hochdorff*.
Plebania in *Meckenheim*. (95)
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Ruppersberg*.
Duæ Primiſſariæ ibidem.
Plebania in *Schifferſtadt*. (96)
Primiſſaria ibidem.
Caplania ibidem.
Plebania in *Igelnheim*. (97)

U 3 Capla-

(94) Anno VIII. *Karoli* Regis Kalendis Junii *Ada* vineam. Anno XII. *Teuthard* & *Rathswind* vineam. An. iterum VIII *Karoli Udalrich* & *Bilihild* in *Hochtorpher* marca unum hubam S. *Nazario* tradiderunt. Tradd. cit. num. 2084 ſq.

(95) Sub *Carolo M.* Rege *Gomofrid* unam *Hubesſtatt* in pago *Spirenſi* in *Macchenheim*, *Liubſuint* vineam in *Mackenheimer* marca S. *Nazario* dederunt. Tradit. cit. num. 2064 ſq. An. MCCXIX. Monaſterium *Hirsaugienſe* Capitulo *Spirenſi* IV. jugera vinearum in *Meckenheim* vendidit. An. MCCXXXVI. Monaſterium Divitis *Augiæ* Capitulo *Spirenſi* prædium & jus patronatus in *Meckenheim* donavit. Subſid. Dipl. Tom. V. pag. 269. 283 ſq.

(96) An. DCCCCLXXVII. *Otto* Dux nonam redituum ſuorum in *Skeferſtat* nec non flumen *Lancwata* usque ad publicam viam S. *Lamberto* donavit. Schiverſtat in Diplomate Henrici IV. Imp. an. MCI. ſcribitur.

(97) Anno MC. *Adelheidis Ceizolfi* comitis filia novæ Abbatiæ *Sunnesheim* in pago *Elezenzgowe* in Comi-

Caplania S. *Aegidii* in *Langquit.* (98)
Plebania in *Haſslach.* (99)
Primiſſaria ibidem.
Paſtoria in *Bübel.* (100)
Vicaria perpetua ibidem.
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Gimmeltingen.* (101)
Duæ Primiſſariæ ibidem.
Plebania in *Kœnigsbach.* (102)
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Muspach.* (103)

In

Comitatu *Brunonis*, a patruo ſuo *Johanne* Epiſcopo *Spirenſi* conſtructæ donavit *Ugulenheim* (*Igelheim*) in pago *Spirgowe* in Comitatu *Spirenſis* Epiſcopi. integrum diploma habes in Act. Theod. Palat. Acad. Tom. III. pag. 277.

(98) Haud procul ab *Igelheim* ſitum fuit *Langquit* a rivo *Langwata* in diplomate fundationis monaſterii S. *Lamperti* an. DCCCCLXXVII. jam noto indubie dictum.

(99) An. DCCCCXI. *Ludovicus* infans Rex Germ. res juris ſui in pago *Spirigowe* in comitatu *Walahonis* in villa *Haſelach* Abbatiæ *Weiſſenburgenſi* donavit.

(100) Vid. ſupra num. 80.

(101) *Gummeltingen* in necrologio *Spirenſi* ſæpius nominato.

(102) *Cunigesbach* in necrologio antedicto.

(103) Vicus prope *Neoſtadium* occurrit in traditione *Fuldenſi* circa an. DCCC. Schannat Tradit. Fuld. num. 176.

In *Wachenheim.* (104)

Plebania.
Quatuor Primiſſariæ.
3. Caplaniæ in Capella fratris *Ludovici.*
Caplania in Oſthofen prope *Wachenheim.*

In *Durckheim.* (105)

Caplania.
Quatuor Primiſſariæ.
3. Beneficia in hoſpitali.
Una Caplania in Capella.
Duæ Caplaniæ in Monaſterio *Schœnfeld.* (106)

U 4 Una

(104) An. XIV. *Pipini* Regis *Hautbaldus* & *Aba* conjuges in *Wackenheimer* marca in pago *Spirenſi* vineam unam S. *Nazario* donarunt. Cod. Lauresh. vol. II. num. 2171. Præceptum *Prumienſe* a *Ludovico pio* anno DCCCXXXI. datum *Wakkenheim* meminit. Item occurrit in feudo *Rudolphi* Comitis *Palatini* Caſtrum & villa *Wachenheim* ſita prope *Duringheim* in *Spirckovia* apud Honthemium Hiſt. Trev. Dipl. Tom. II. pag. 142.

(105) *Thuringeheim* prope villam *Wachenheim* ut paulo ante memoravimus. *Duringheim* hodie *Durckheim.*

(106) De hoc loco MS. Monaſterium *Schönfelt* non procul a *Türckheim*, deſtructum & in ſalinas converſum, monialium virginum fuit Ordinis S. *Benedicti*, a quo & quando fundatum ſit, non conſtat. An. 1330 fundatum veroſimiliter creditur, in præfectura *Neuſtadienſi*, Ditionis Comitum *Leiningenſium* in *Hartenberg*, reditus *Limburgenſi* Monaſterio incorporati. Anno 1516 a *Ludovico Palatino Limburgo* traditum. (hinc Trithemius Chron.

Una Caplania in Monaſt. *Seebach.* (107)
2. Caplaniæ in monaſter. *Lympurg.* (108)
Plebania in *Deydesheim.* (109)
Tres Primiſſariæ ibidem.
Duæ Caplaniæ in *Nyderkirchen.*
Caplania in Forſt prope *Deydesheim.*
Plebania in *Elbſtein.*
Primiſſaria ibidem.

Ple-

Chron. Sponh. pag. 248. ſuis jam diebus deſolatum ſcribit) Anno vero 1595. reditus a Palatino occupati.

(107) Idem MS. Monaſterium *Seebach* Monialium Virginum Ordinis S. *Benedicti.* Patronus fuit S. *Laurentius.* In præfectura *Neuſtadiana* (prope *Turckheim*) Comitum *Leiningenſium* in *Hartenberg* Diœceſ. *Spir.* Reditus comprehenſi ſub *Limpurgenſibus.* Anno 1593. a *Joanne Caſimiro* comite *Palatino* occupatum. Abbatiſſa ultima fuit *Margreta a Nippenburg.* Conf. Subſ. Dipl. T. IV. pag. 335.

(108) De hac Abbatia vide Subſid. Diplom. Tom. V. pag. 290. An. MLXV. *Henricus IV.* Imp. litteris *Gosłariæ* datis Abbatiam *Lintburch* in pago *Spirgowe* in Comitatu *Heinrici* Comitis cum villis *Plintheim* & *Walaſtede* Eccleſiæ *Spirenſi* donavit. Vid. Subſid. Dipl. Tom. IV. pag. 322 ſq.

(109) Anno II. *Karoli* Regis *Milo* Venerabili *Gundelando* Abbati de monaſterio *Laurisham* vendidit bona ſua in pago *Spirenſi* in *Didinisheimer* marca. Diploma *Ludovici* Inf. *Wormatiæ* an. DCCCCVI. datum habet *Titinesheim.* in donatione *Henrici IV.* regis eccleſiæ *Spirenſi* facta an. 1057. *Ditinesheim* in pago *Spirigowe* in Comitatu *Hugonis* comitis ponitur.

Digitized by Google

Plebania in *Eſtell.*
Plebania in *Neidenfels.*
Plebania in *Weidenthale.*
Caplania in *Franckſtein.*
Plebania in *Wyntzingen.*
Primiſſaria ibidem.
Plebania ad S. *Lampertum.* (110).
Eccleſia Collegiata Beatæ Mariæ Virginis in nova Civitate in qua ſunt 12. Canonicatus, & Prebendæ, & ſedecim Vicariæ, & Plebania ibidem. (111)

U 5 Capla-

(110) *De Villa S. Lamperti* ubi quondam mon. celebre extitit vid. infra num. 115.

(111) In MS. cit. *Neuſtadienſis* Eccleſia collegiata. In nova civitate ad Colles Hartenſes *Rudolphus Palatinus* Rheni S.R.I. Archidapifer & Dux Bavariæ An. MCCCLIII. in obitu ſuo inſtituit hanc Eccleſiam fundari, quod factum per fratrem Dominum *Rupertum.* Reditus habet annuos: pecuniæ 2692 fl. vini 60. plauſtra omas 8. ſiliginis 949. maldra. hordei 38. maldra. Speltæ 238. maldra. avenæ 93. maldra. piſorum 2 maldra. nucum ½ maldr. anſeres 112. capones 90 gallinas 2. olei 285. libras. ceræ 15. libras. occupata a Palatino an. MDLXVI. Cum anno MCCCC. Eccleſia ad S. *Spiritum*, quæ *Heidelbergæ* eſt, in Collegiatam erigeretur *Bonifacius* IX conceſſit quod de numero ſexdecim Canonicalium prebendarum dudum per quondam *Rupertum* Ducem patruum dicti Ducis inſtituto in Eccleſia beate *Marie* Opidi Nove Civitatis *Spirenſis* Dioc. & in quibus canonicalibus prebendis dictus Dux jus obtinet patronatus quatuor Canonicales prebende extinguerentur & earum fructus redditus & proventus eidem Eccleſie ſancti *Spiritus* in Collegia-

tam

Caplania in *Clauſa montis* ibidem.

Caplania in Hoſpitali *in Branichweiler* prope novam Civitatem.

Monaſteria.

Cœnobium Sanctimonialium in *Schœnfeld* pene deſolatum. (112)

Cœnobium Sanctimonialium in *Seebach*. (113)

Monaſterium Ordinis S. *Benedicti* in *Lympurg*, & Abbatia ibidem. (114)

Cœnobium Sanctimonialium Ordinis ſancti *Dominici* ad ſanctum *Lampertum*. (115)

tam erigende applicarentur & unirentur perpetuis futuris temporibus pro quatuor novis Canonicis in eadem eccleſia ſancti *Spiritus* inſtituendis, qui ſint de numero Canonicorum quem ipſe Dux proponit in eadem eccleſia inſtitui facere &c. vid. Acta Acad. Theod. Palat. Tom. I. pag. 392. An. MCCCCXIII. varii reditus Eccleſiæ S. Spiritus applicati ſunt Univerſitati. Acta cit. pag. 395.

(112) Vid. ſupra num. 106.

(113) Vid. ſupra num. 107.

(114) Vid. ſupra num. 108.

(115) Abbatia ſancti *Lamperti* Virginum Monialium Ordinis S. *Dominici* (ab initio fundationis in loco *Gravenhauſen* inſtituti ſunt monachi Ordinis S. *Benedicti* ſub regimine Abbatis. *Simonis* beſchreibung der *Speyriſchen* biſchöffen exhibet litteras fundationis pag. 30 ſq.) a Duce *Ottone* An. Chriſti DCCCCLXXVII. fundata An. MLXV. ab *Henrico* IV. *Spirenſi* Eccleſiæ data. vid. Subſid. Dipl. Tom. IV. pag. 325. An. MDLI. a *Julio* III. PP. *Heidelbergenſi* Academiæ applicata. Reditus habet annuos: pecuniæ 901. fl. vini 22. plauſtra.

Tritici

Tritici 13 maldra. ſiliginis 912. maldra. hordei 84 maldra. Speltæ 579. maldra. avenæ 406. maldra. piſorum 1½ maldr. anſeres 12. capones 78. gallinas 16. olei 194. libras. ab Anno MDLIII Palatini percepere reditus. Crollius in Actis Acad. Theod. Pal. Tom. III. pag. 421. annum fundationis hujus Abbatiæ ponit ad an. 987. eo quod hic annus cum Indictione XV. conveniat & quod *Otto* Dux an. 977. liberos tam adultos, ut eorum conſenſum laudare poſſet, non habuerit. Per hæc aſſerta ingens onus probandi ſibi impoſuit D. Crollius, quod ſcilicet ea Diplomata genuina & autentica non ſint, quorum anni Chriſti cum indictionibus non conveniant; quæ diſconvenientia quam ſæpiſſime vel ex inadvertentia vel ſcriptorum inſcitia contingere potuit, quin fidei quidquam Diplomati detrahatur. Vid. Schöpflini Alſatia Diplomatica part. I. pag. 132. 137. &c. &c. ne quid dicam de aliis collectionibus Diplomaticis. Cæterum anni nativitatis filiorum *Ottonis* ſunt demonſtrandi; alias cum Simonis &c. annum fundationis prædicti monaſterii nongenteſimum ſeptuageſimum ſeptimum retinebimus.

Ex præmiſſo Eccleſiarum recenſu amplitudinem Archidiaconatus Præpoſiti Eccleſiæ Majoris per pagum *Spirenſem* diffuſi facile perſpicimus. Situs autem eſt ex parte Rheni ſiniſtra, verſus orientem hoc ipſum flumen, verſus Meridiem Epiſcopatum *Argentinenſem*, ad occidentem Epiſcopatum *Metenſem* & ad ſeptentrionem Epiſcopatum *Wormatienſem* limites habens. Confer. Beſſelii prodrom. Chronici Gotwicenſis pag 778 ubi de Pago Spirenſi.

Tres alii Archidiaconatus ex altera parte Rheni per *Creichgoviam* ejusdemque pagos minores *Gardachgoüue*, *Elſanzgouue*, *Anglachgouue*, *Enzingouue*, *Salzgouue*, *Uſgouue* & *Phunzingowe Zaberngouue* longe lateque excurrunt, ut examinanti patebit.

PRÆ-

PRAEPOSITURAE
ECCLESIAE SANCTORUM GERMANI (1) ET MAURITII. (2)

Sedes
Decanatus *Coppenheimenſis*. (3)

Plebania in *Bulach*. (4)
Primiſſaria ibidem.
Paſtoria in *Forchheim*.
Paſtoria in *Mörſch*.
Vicarius perpetuus ibidem.
Primiſſaria in *Neuburg* (5) filiæ *Mörſch*.
Primiſſaria in *Weyher*.
Paſtoria in *Aue*.
Paſtoria in *Durmersheim*.

Capla-

(1) Collegiata ſancti *Germani* extra civitatem *Spirenſem* primitus erecta initia ſua refert ad *Dagobertum* Francorum Regis ævum. Inter alias collegiatas antiquiſſima eſt, ejusdemque Præpoſitus poſt illum Majoris proœdriam obtinet.

(2) Eccleſia modo dicta a S. *Germano* nuncupata Anno Domini MCCCCLXVIII. die tertia Januarii in octava S. *Joannis Evangeliſtæ* ſub Epiſcopo *Mathia de Ramung* ad Eccleſiam parochialem S. *Mauritii* intra urbem translata ab utroque ſancto nunc nomen habet.

(3) *Cuppenheim* ad *Murgam* haud procul ab oppido *Baden*.

(4) De hoc aliisque locis ſequentibus vide *Zeileri* Topographiam Sueviæ & *Cruſii* ſchwäbiſche Chronick.

(5) Hujus loci meminit Schöpfflinus in hiſtoria Zaringo-Badenſi Tom. VII. pag. 259.

Caplania in Capella Beatæ Mar. Virgin. in *Bückesheim.*
Plebania in *Butingen.*
Plebania in *Ettigheim.*
Paſtoria in *Elchisheim.*
Vicarius ibidem.
Primiſſaria in *Steinmauren.*
Plebania in *Raſtatt.* (6)
Tres Caplaniæ ibidem.
Paſtoria in *Bobel.*
Vicaria ibidem.
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Haweneberſtein.*
Caplania in Caſtro *alten Eberſtein.* (7)
Paſtoria in *Coppenheim.*
3. Caplaniæ ſive Primiſſariæ ibidem.
Paſtoria in *Rotenfels.*
Vicarius ibidem.
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Selbach.*
Plebania in *Gernſpach.*
Quinque Caplaniæ ibidem.
Plebania in *Forbach.*
Plebania in *Loffenau.*
Plebania in *Michelbach.*
Paſtoria in *Oberweyher.*

Paſto-

(6) Eccleſia ibidem parochialis S. *Alexandro* Papæ Martyri ſacra in medio Civitatis ædificata ab Epiſcopo *Spirenſi* noſtris diebus ritu ſolenni inaugurata eſt.

(7) *Schöpflin* l. c. Tom. II. pag. 10.

Paſtoria in *Muckenſturm.*
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Malſche.* (8)
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Ettlingenweyher.*
Plebania in *Vælckersbach.*
Plebania in *Burgbach.*
Plebania in *Schellbronn.*
Caplania in alba Dominarum. (9)
Caplania in Oſſario in *Bure.*
Tres Caplaniæ in Caſtro *Baaden.*
In Eccleſia Collegiata *Baaden.* (10)

Præ-

(8) *Friderici* & *Rudolfi* fratrum March. *Bad.* litteras, queis inter monaſterium *Albæ Dominorum* & ruſticos in *Malſche* litem compoſuiſſe teſtantur, vid. apud Schöpfflin. c. Tom. V. pag. 327.

(9) *Alba Dominarum, Frauen-alb* ad rivum *Albam* cœnobium Virginum ordinis S. *Benedicti* a *Bertholdo* Comite de *Eberſtein* ejusdemque contorali *Utta* Anno MCXXXVIII. fundatum eſt. *Schöpfflin* l. c. Tom. III. pag. 118. Annum fundationis ponit MCXLVIII. vid. Documenta rediviva monaſteriorum Wirtembergenſium a *Beſoldo* edita Tom. II. pag. 110. Sueviam Eccleſiaſticam pag. 17. Kurzgefaſte Geſchicht der Gravſchaft Eberſtein. Carlsruhe 1772.

(10) *Bernhardus* Marchio *Badenſis* Eccleſiæ parochialis in Collegiatam converſionem jam intenderat an. 1413. *Bernardi* filius Marchio *Jacobus* anno 1453. eam perfecerat, cum die Martis poſt quaſi modo geniti SS. *Petro*, *Paulo*, *Johanni*, *Jacobo*, *Georgio* & *Annæ* Patronis collegium eſſet dicatum. Collegiatæ huic præter annuos reditus

quin-

Digitized by Google

Præpoſitura.
Decanatus.
Cuſtoria.
Cantoria.
Sex Canonicatus & Præbendæ.
Novem Vicariæ in Eccleſia.
3. Vicariæ, quarum Altaria ſunt in Hoſpitali in *Baaden.*
Plebania in *Baaden.* Quæ eſt de Numero Præbendarum Canonicar.
Caplania Capellæ Leproſorum.
Monaſterium Ordinis *Ciſtercienſis* in alba Dominorum. (11)
Monaſterium Sanctimonialium Ordinis ſancti *Benedicti* in alba Dominarum. (12)
Monaſterium Sanctimonialium Ordinis *Ciſtercienſis* in *Bure.*

Sedes
Decanatus *Durlacenſis.* (13)

Ple-

quingentorum florenorum jus patronatus conceſſit in novem parochias *Beſigkheim*, *Mensheim*, *Cappel*, *Gochspoltsheim*, *Niederbühl*, *Elchisheim*, *Remchingen*, *Seldingen* & *Gechingen*.. vid. plura apud *Schöpflinum* Tom. II. pag. 141 ſq.

(11) *Alba Dominorum*, *Herrenalb*, in pago *Albicgouva* Monaſterium familiæ *Ciſtercienſis* ſumpſit initium anno MCXLVI. Suevia Eccleſiaſtica pag. 19. ſq. *Beſſelius* Chron. Gottwic. Libr. IV. pag. 535.

(12) Vide ſupra num. 19.

(13) *Durlach* diu jam innotuit. Confer. Authores ſupra citati. An. MCCLIX factæ ſunt donationes bono-

Plebania in *Grevenhauſen.*
Plebania in *Duttlingen.*
Primiſſaria in *Grevenhauſen.*
Plebania in *Rotmarſpach.*
Plebania in *Elmeldingen.*
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Langenalb.*
Plebania *Zelle.*
Plebania in *Langenſteinbach.*
Plebania in *Wettersbach.*
Primiſſaria ibidem.
Stipendium ibidem.
Plebania in *Stupferich.*
Plebania in *Wolfartsweiler.*
Plebania in *Durrlach.*
Duæ Primiſſariæ ibidem.
Quinque Caplaniæ ibidem.
Plebania in *Haxgfeld.*
Plebania in *Weingarten.*
Tres Caplaniæ ibidem.
Plebania in *Jœblingen.*
Duæ Caplaniæ ibidem.
Plebania in inferiori *Weſingen.*
Tres Caplaniæ ibidem.
Paſtoria in Superiori *Weſingen.*
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Kœnigſpach.*
Tres Caplaniæ ibidem.

Ple-

norum in *Durlach Albæ Dominorum.* Vide *Schöpfflin* l. c. Tom. V. pag. 232. qui in hoc & aliis Tomis hujus operis villas & oppida hujus Decanatus recenſet.

Plebania in *Stein*.
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Yſingen*.
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Erſingen*.
Plebania in *Nettingen*.
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Remigingen*.
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Kleinſteinbach*.
Plebania in *Sellingen*. (14)
Duæ Caplaniæ ibidem.
Plebania in *Barghuſen*. (15)
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Gretzingen*.
Duæ Caplaniæ ibidem.
Caplania S. *Ægidii* in novo Caſtro.
Caplania in *Swane*.
Caplania in *Weiler*.
Caplania in *Utersburg*.
Caplania in *Spilberg*.
Caplania in monte S. *Barbaræ*.
Caplania in *Weſpach*.
Caplania in *Gebergingen*.

Duæ

(14) De jure patronatus in *Sellingen* vid. *Schöpflin* Tom. IV. pag. 60.

(15) Anno XV. *Caroli* Regis *Gunbertus* S. *Nazario* tradidit, quidquid ei erat in *Barchuſen* & in *Bretheim* in manſis, pratis, ſilvis &c. Traditiones Lauresh. Tom. II. pag. 443.

Digitized by Google

Duæ Caplaniæ in *Bilſingen.*
Monaſterium ſancti *Benedicti* in *Gotzauwe.* (16)
Eccleſia Collegiata in *Ettlingen* habet Decanatum Plebaniam, Duodecim alia Beneficia. (17)

Decanatus Sedis in *Graben.* (18)

Plebania in *Udenheim.* (19)
Primiſſaria ibidem.
Caplania ibidem.
Paſtoria in *Hauſen.*

Vica-

(16) Anno MCX. *Bertholdus* comes de *Henncnberg* *Luca Conthorali* ſua conſentiente fundavit monaſterium ordinis S. *Benedicti* ſub honore B. *Mariæ* ſemper Virginis in provincia, quæ tunc, ut privilegium *Heinrici* Regis V. confirmat, dicebatur Teutonica Francia in Epiſcopatu *Spirenſi* in terra vulgariter *Albegaw* in Comitatu *Vorcheim* in ſilva quæ dicitur *Lushart* circa ripam quæ vocatur *Alba* & nomen monaſterii *Augia Dei* teutonice autem *Gottisaw*. *Trithem.* Chron. Hirsaug. Tom. I. pag. 348. *Beſſelius l.* c. pag. 535.

(17) An. MCCXLVIII. *Irmengardis* Marchioniſſa *Badenſis* novo lucidæ vallis *Parthenio* ab ipſa fundato jus patronatus Eccleſiæ in *Ettlingen* &c. dono contulit. *Schöpflinus.* Tom. V. pag. 216.

(18) Legatur charta *Ruperti* Imperatoris qua *Bernhardo* permittit ut *Annæ Oettingenſi* conjugi dotalitium in terris marchicis conſtituat. ibi de *Graben*, *Specke*, *Blanckenlach*, *Knütlingen*, *Hochſtetten*, *Eckenſtein*, *Lynckenheim* notitiæ occurrunt de anno MCCCCVI. *Schöpflin* l. c. Tom. VI. pag. 34 ſq.

(19) Vid. *Schöpflin* l. c. Tom. IV. pag. 17c.

Digitized by Google

Vicarius ibidem.
Caplania in *Reinhauſen.*
Plebania in *Kyrrlach.*
Plebania in *Reinsheim.*
Primiſſarius ibidem.
Plebania in *Knautenheim.*
Plebania in *Dettenheim.* (20)
Plebania in *Rusheim.*
Plebania in *Ludelsheim.*
Plebania in *Graben.*
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Speck.* (21)
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Blanckenlach.*
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Knütlingen.* (22)
Primiſſaria in *Knütlingen.*
Duæ Caplaniæ ibidem.
Plebania in *Eckenſtein.*
Plebania in *Lünckenheim.* (23)

(20) *Dettenheim* in pago *Ufgowe* quære in *Beſſelii* chron. Gottw. libro IV. pag. 833.

(21) Vid. numerum 18. ubi & aliæ villæ hujus ſedis recenſentur.

(22) *Cnutlinga* ad *Rhenum* infra *Mühlbergam. Beſſel.* l. c. pag. 833. ubi etiam *Hecinſtein*, *Eckinſtein* &c. in pago *Ufgouue.*

(23) *Linchenheim.* Anno XVIIII *Karoli* Regis *Feraher* S. *Nazario* obtulit in pago *Ufgowe* in villa *Linchenheim* I. manſum & XV. jurnales de terra aratoria. vid. Tradit. Lauriſh. Tom. III. numero 3546.

Plebania in *Hochſtetten.*
Caplania in *Mülnberg.*
Primiſſaria in *Lynckenheim.*

PRAEPOSITURAE SANCTI GUIDONIS. (24)

Sedes

Decanatus *Bruchſalienſis.* (25)

Parochia S. *Petri* in *Bruchſal.*
Quatuor Caplaniæ ibidem.
Unum Beneficium in eadem Eccleſia de Collatione Abbatis in *Herrnalb.*
In Capella Beatæ *Virginis* in *Bruchſal* ſunt Decem Beneficia.
Caplania una in Hoſpitali ibidem.
In Capella foris portam verſus *Heydelsheim* ſunt duo Beneficia.

Capla-

3546. — 3549. ibidem etiam variæ hujus Decanatus villæ ſupra recenſitæ notantur. l. c. pag. 146—148.

(24) Eccleſia Collegiata S. *Johannis Evangeliſtæ* anno MXLVII. a ſancto *Quidone* Abbate *Ravenna* huc translato compellari cœpit, extat ibidem litteris mandatum: *Heinricus* III. Romanorum Imperator *Conradi* II. Imperatoris filius corpus S. *Guidonis* in hanc ædem transtulit anno MXLVII.

(25) *Udalricus II.* Epiſcopus *Spirenſis* e familia *Rechberg* circa an. MCLXXXIX caſtrum *Bruchſal* in pago *Creichgeuue* ædificare cœpit. *Simonis* hiſtor. beſchreibung. pag. 90.

Digitized by Google

Caplania in Capella S. *Jacobi* ibidem.
Plebania in Eccleſia Parochiali in *Heidelsheim.* (26)
Beneficium altaris beatæ *Virgin.* ibidem.
Beneficium Altaris beati *Joannis Baptiſtæ.*
Beneficium Altaris S. *Laurentii* ibidem.
Beneficium S. *Cathar.* Virg. ibidem.
Primiſſaria ibidem.
Caplania S. *Georgii* ibidem.
Plebania in *Lusheim.*
Plebania in *Hockenheim.* (27)
Plebania ad S. *Leonem.*
Plebania in *Ketſche.* (28)
Plebania in *Gronau.*
Paſtoria in *Frauenweiler.*
Primiſſaria ibidem.
Caplania ibidem.
Plebania in *Rauenberg.*
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Malſch.*
Primiſſaria ibidem.

(26) *Heidolfesheim*, *Heidelsheim* in Donationibus *Amichonis* anno VII. *Caroli* Regis, *Willeberti* anno X. *Ludovici* Imp. & *Hamathionis* anno II. *Caroli* Regis in pago *Anglachgowe* refertur. Tradit. Laures. Tom. II. pag. 498. in *Creichgowe* utpote pago principaliori num. 2182 — 84.

(27) Anno VI. *Karoli* Regis *Hodilsuuint* donavit S. *Nazario II.* jurnales in pago *Angalachgouue* in villa *Hockinheim.* Tradit. num. 2476. conf. num. 2482 & 84.

(28) Huius loci mentionem faciunt documenta in Subſidiis dipl. Tom. V. pag. 288. 295 & 305.

Plebania in *Mingolzheim.* (29)
Plebania in *Oeſtringen.* (30)
Primiſſaria ibidem.
Paſtoria in *Michelfeld.*
Primiſſaria ibidem.
Caplania in *Eichtersheim.*
Paſtoria in *Angeloch.*
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Lanzhauſen.*
Paſtoria in *Mentzingen.*
Primiſſaria beatæ *Virginis* ibidem.
Primiſſaria beatæ *Cathar.* ibidem.
Caplania beati *Georgii* ibidem.
Paſtoria in Superiori *Oewesheim.* (31)
Primiſſaria B. *Virg.* ibidem.
Duæ Caplaniæ Altaris S. *Cathar.* ibidem.
Plebania in novo Caſtro prope *Oewesheim.*
Plebania in Inferiori *Oewesheim.*
Primiſſaria ibidem.
Caplania S. Crucis ibidem.

Pleba-

(29) *Mungoldesheim*, *Mungelsheim*, *Beſſelius* in pago *Craichgouue* pag. 574. adde Tradit. num. 2260 — 62.

(30) Anno VIII. *Karoli* Regis *Altwinus* pro remedio animæ ſuæ S. *Nazario* obtulit VI. jurnales in pago *Creichgowe* in *Oſtringer* marca. Tradit. cit. num. 2252 — 59.

(31) An. MCCXXXII. Comites de *Vehingen* bona ſua in villa *Ober-Oewesheim* cum eccleſia ibidem donarunt monaſterio *Maulbrunnenſi.* Subſid. Dipl. Tom. V. pag. 277. vide etiam pagg. 295 & 297.

Plebania in *Oberacker.*
Primiſſaria ibidem.
Paſtoria in *Müntzesheim.*
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Zeütern.*
Primiſſaria ibidem.
Caplania Capelle *B. M. V.* ibidem.
Paſtoria in *Stettfeld.*
Plebania in *Niclausweiler.*
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Forſt.*
Plebania in *Ubſtatt.*
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Odenheim.*
Plebania in *Tiefenbach.*
Paſtoria in *Helmsheim.*
Paſtoria in *Grombach* inferiori.
Primiſſaria ibidem.
Plebania in Superiori *Grombach.*
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Buchenau.*
Plebania in *Wieſentale.*
Paſtoria in *Hambrücken.*
Plebania in *Langenbrücken.*
Paſtoria in *Gochtsheim.*
Duæ Caplaniæ ibidem.
Beneficium S. *Catharinæ* ibidem.
Beneficium ſancti *Johannis Baptiſtæ* ibidem.

Monaſterium Ordinis ſancti *Benedicti* in *Odenheim.* (32)
Monſtarium Ordinis ſancti *Benedicti* in *Sinnsheim.* (33)

Sedes
Decanatus *Brettheimenſis.*

Paſtoria in *Brettheim.* (34)
Undecim Primiſſariæ aut Caplaniæ ibidem.
Paſtoria in *Bauſchlach.*
Paſtoria in *Nuſsbaum.*
Paſtoria in *Rincklingen.* (35)
Paſtoria in *Diedelsheim.*
Paſtoria in *Gundelsheim.*

Duæ

(32) Anno *Volmari* Abbatis *Hirsaugienſis* MCXXIII. fundatum & conſumatum eſt Monaſterium *Odenheim* Ordinis S. *Benedicti* in pago *Creichgowe* Comitatu *Brettheimenſi.* Ne vero confundas velim *Odenheim* cum *Udenheim* modo *Philippsburg* caſtro munitiſſimo. vid. *Trithem.* in chron. Hirsaug. part. 1. pag. 377.

(33) De hoc monaſterio Suevia Eccleſiaſtica pag. 752. litteras fundationis exhibent Acta Theodoro-Palatina Tom. III. pag. 277.

(34) Anno III. *Caroli* Regis *Godolf* tradidit S. *Nazario* in *Laureshеim* VI. jurnales in pago *Creichgowe* in *Bretteheimer* marca. Tradit. num. 2263 ſq. 2323 — 93. Scribitur promiſcue *Bretteheim, Brethaheim, Bredaheim,* antea Comitatus vid. ſupra num. 32.

(35) Anno V. *Karoli* Regis *Ditbertus* S. *Nazario* donavit I. manſum in pago *Creichgouue* in *Rinchelinger* marca. Tradit. num. 2247. num. 2248. *Richinlingen* & *Rinchinlingen.* &c. prope *Bretten.*

Duæ Primiſſariæ in *Gundelsheim.*
Plebania in *Neipsheim.*
Primiſſaria ibidem.
Paſtoria in *Büchig.*
Plebania in *Bauerbach.*
Primiſſaria ibidem.
Præpoſitura ibidem incorporata Monaſterio in *Hirſchau.*
Paſtoria in *Flebingen.*
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Sickingen.*
Duæ Primiſſariæ ibidem.
Paſtoria in *Zeuſſenhauſen.*
Primiſſaria ibidem.
Paſtoria in *Gelshauſen.* (36)
Paſtoria in *Rohrbach zum Gyſübel.*
Duæ Primiſſariæ in Eccleſia Parochiali in *Eppingen.*
Duæ perpetuæ Vicariæ ſive Plebaniæ in eadem Eccleſia.
9. Primiſſariæ ſive Benefica ibidem.
Plebania in *Sültzfeld.*
3. Primiſſariæ ibidem.
Plebania in *Kernbach* incorporata Sanctimonialibus Ordinis Hoſpitalis *B. M. V.* Hieroſolimitani.
Quatuor Primiſſariæ in *Kernbach.*
Una Præpoſitura incorpirata Monaſterio in *Sinsheim.*
Plebania in *Derdingen.*

K 5 Capla-

(36) *Gerfolſeshuſen*, *Gedolfeshuſen*, *Gelshauſen* prope *Bretten*, *Beſſel* l. c. pag. 574. ſq. ubi plura.

Caplania in Capella Curiæ Monaſterii in *Herrenalb* ibidem, quam Caplaniam officiat unus de Ordine.

Caplania in Capella Oppidi *Offenburg*.

Caplania Capellæ in *Sternenfels*.

Paſtoria in *Freudenſtein*.

Duæ Caplaniæ & duo Caplani Seculares in Capella ante portam Monaſterii *Maulbronn*.

Plebania in *Knüttlingen*.

Duæ Primiſſariæ ibidem.

Plebania in *Elbronn* incorporata Monaſterio *Maulbronn*: quæ etiam ex dicto Monaſter. deſervitur.

Plebania in *Tiefenbach* prope *Maulbronn*.

Abbatia & Monaſterium *Maulbronnenſe*. (37)

Monaſterium Ordinis ſancti *Wilhelmi* in *Mülnbach* & eſt quaſi deſolatum.

Sedes
Decanatus *Marbacenſis*.

Eccleſia Parochialis in *Backenang* incorporata Monaſterio Canonicorum Regularium ibidem. (38)

Ple-

(37) Anno MCXXXVIII. Comites de *Lyningen* & de *Lamersheim* ſermonibus S. *Bernardi* Abbatis compuncti Monaſterium *Maulbronn* conſtruere cœperunt illudque monachis *Ciſtercienſis* ordinis tradiderunt. Vid. Suevia Eccleſiaſtica pag. 568 ſq. ubi plura e *Beſoldo* hujus monaſterii documenta.

(38) Nobile monaſterium Canonicorum Regularium Ord. S. *Auguſtini* in paris nominis ditione & oppido *Backnangenſi* prope *Muram* fluvium S. *Pancratio* Martyri dicatum. Condidit illud *Hermannus* Marchio *Badenſis* An. MCXVI. vid. *Beſoldi* Theſaur. pract. p. 73. *Schöpflin* Hiſt. Zaringo Badenſis Tom. V. pag. 67. Suevia Eccleſiaſtica p. 121.

Plebania in *Redelsberg* dicto Monaſterio ſimiliter incorporata.

Plebania in *Wiſsbach.* dict. Mon. incorpor. quæ etiam omnes tres curantur per Religioſos dicti Monaſterii *Backnang.*

Paſtoria in *Beuden.*

Plebania in *Sultzbach.*

Plebania in *Oppenweiler.*

Quatuor Primiſſariæ ibidem.

Paſtoria in majori *Aſpach.* (39)

Primiſſaria ibidem.

Plebania in minori *Aſpach.*

Paſtoria in *Grunau.* (40)

Paſtoria in *Rittenau.*

Plebania in *Oberſteinfeld.*

Primiſſaria ibidem.

Plebania in *Batwar.*

Quatuor Caplaniæ ibidem.

Paſtoria in *Ottmersheim.* (41)

Ple-

(39) In Pago *Murachgouue* major & minor *Asbach* ad dextram *Muræ* prope *Backenang* reperitur. *Beſſel.* l. c. pag. 698.

(40) Anno XXVI. *Ludowici* Regis die Kalendas Novembris *Godetanchus* & *Dragebodo* S. *Nazario* donarunt in pago *Murrachgowe* in villa *Gruonowa* manſum unum cum ædificiis & Eccleſiam &c. Tradit. Laurish. Tom. III. pag. 135. prope monaſterium *Oberſtenfeldt* in Ducatu *Wirtenbergenſi.* Suevia Eccleſ. pag. 643. quæ monaſterium hoc erronee adſcribit Diœceſi *Wirceburgenſi.*

(41) An. XXXVIII. *Karoli* Regis *Engilrich* pro anima *Odilgardis* ſancto *Nazario* tradidit in pago *Mur-*

Plebania in *Heſſikeim.*
Plebania in *Mündelsheim.*
Duæ Primiſſariæ ibidem.
Plebania in *Heſſingen.*
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Kirchberg.*
Duæ Primiſſariæ ibidem.
Plebania in *Steinheim.*
Tres Primiſſariæ ibidem.
Paſtoria in *Mur.*
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Blidelsheim.*
Duæ Primiſſariæ ibidem.
Plebania in *Ingersheim.* (42)
Sex Primiſſariæ ibidem.
Paſtoria in *Bybingen.* (43)
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Bunyngen.* (44)
Duæ Primiſſariæ ibidem.
Plebania in *Huttingsheim.*
Plebania in *Wibingen.*

Tres

Murragowe in villa quæ vocatur *Otmaresheim* III. jurnales de terra aratoria. Tradit. cit. Tom. II. numero 2462 & 68. adde Tom. III. n. 3505. hodie *Otmarſen* inter *Laufen* & *Botwar.*

(42) Videatur Donatio *Adeloidi* Diaconi in *Murrachgowe* in *Ingribesheim.* Tradit. T. III. pag. 135.

(43) Anno XVI. *Ludovici* Regis *Hartbertus* S. *Nazario* donavit in marca *Bibingen* ſuam proprietatem. Tradit. Tom. II. n. 2639. ibid. 41. & 2666.

(44) In donatione ſub num. 42. notata occurrit *Bunningheim.* videatur quoque *Beſſelius* l. c. pag. 698.

Digitized by Google

Tres Primiſſariæ ibidem.
Plebania in *Beſicken.*
Tres Primiſſariæ ibidem.
Paſtoria in *Ertmershauſen.*
Duæ Primiſſariæ ibidem.
Paſtoria in *Affelterbach.*
Primiſſaria ibidem.
Paſtoria in *Burſtal.*
Plebania in *Erbſtetten.*
Paſtoria in *Marbach.*
Caplania ibidem.
Monaſterium Canoniſſarum in *Oberſteinfeld.*
Monaſterium Ordinis S. *Auguſtini* Canonicor. Regular. in *Backnang*, & Præpoſitura ibidem.
Monaſterium Sanctimonialium Ordinis S. *Auguſtini* Prædicatorum in *Steinheim.*

Sedes Decanatus in *Pfortzheim.* (45)

Plebania in *Langenbrand.*
Primiſſaria ibidem.
Plebania in novo Caſtro.
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Bretzingen.*
Tres Primiſſariæ ibidem.
Plebania in *Uſpringen.*
Primiſſaria ibidem.
Paſtoria in *Kuſſelbronn.*

Capla-

(45) Oppidum *Pforzheimenſe* aliis *Phorcenſe* in Marchionatu *Badenſi* in ipſo *Herciniæ* aditu, hinc antiquis porta *Herciniæ* nuncupari ſolitum. vid. *Zeileri* Topograghia Sueviæ &c.

Digitized by Google

Caplania in *Durn.*
Plebania in *Cutiſsheim.*
Plebania in *Lyntzingen.*
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Zeuſſersweiher.*
Plebania in *Schutzingen.*
Primiſſaria ibidem.
Rectoria in *Illingen.* (46)
Plebania in *Mühlhauſen.*
Paſtoria in *Niederhofen.*
Paſtoria in *Lomersheim.*
Paſtoria in *Dormentz.* (47)
Plebania ad S. *Petrum* ibidem.
Plebania in *Niefern.*
Primiſſaria ibidem.
Caplania ibidem.
Caplania in *Entzberg.*
Plebania in *Utingen.*
Primiſſaria ibidem.

Ple-

(46) Anno V. *Karoli* Regis *Albertus* & *Albrat* conjuges donarunt ſancto *Nazario* III jurnales in *Illingen* in pago *Phunzouue.* Tradit. Laurish. num. 3517.

(47) Anno XXII. *Ludewici* Regis *Guichat* obtulit S. *Nazario* Eccleſiam unam lapideam in pago *Enzingowe* in villa Dorminca cum capſis duobus deauratis, leccionarium I. miſſalem I. veſtimentum presbiteri I. campanas II. manſum indominicatum cum ſolario lapideo & caſa lignea & curiam cum ædificiis & in flumine Enzin molendinum I. vineam I &c. &c. & quidquid ad ipſam eccleſiam pertinet. &c. Confer. Tradit. Tom. II. num. 2183. 2334. — 40 — 43 — 2400. in *Craichovia.*

Digitized by Google

Plebania *Eſſelbronn.*
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Glatbach.* (48)
Primiſſaria ibidem.
Paſtoria in *Ubtingen.*
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Wynbersheim.*
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Mentzheim.*
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Wiemberg.*
Paſtoria in *Wintzheim.*
Plebania in Suburbio *Pfortzheim*, dicto zur *Altenſtadt.*
Primiſſaria ibidem.
Caplania ad S. *Nicolaum* ibidem.
Caplania ad S. *Georgium* ibidem.
Duæ Caplaniæ ad S. Crucem ibidem.
Octo Caplaniæ in Clauſtro Monialium ibidem.
Collegium Eccleſiæ S. *Michaelis* in *Pfortzheim* habet 22. Beneficia in Canonicalibus & Vicariis in Clauſa Plebania ibidem. (49)
Monaſterium Ordin. S. *Franciſci* fratrum minor. in *Pfortzheim.*

Mona-

(48) Anno XIIII. *Karoli* glorioſi Imperatoris *Sigebald* ſancto *Nazario* tradidit XV. jurnales in pago *Enzigowe* in villa *Glatebach.* Tradit. l. c. num. 2387.

(49) Anno MCCCCLIX. *Pius* II. PP. fundationem Collegiatæ antea parochialis ad S. *Michalem Pforzheimenſis* confirmat. vid. *Schöpflini* Hiſt. Zaringo-Bad. Tom. VI. pag. 358.

Digitized by Google

Monaſterium Ord. S. *Auguſtini* Prædicator.
Cœnobium Monialium.
Duæ Eccleſiæ mortuæ videlicet *Bache* & *Eberbach*,

Sedes
Decanatus in *Bünigheim*.

Plebania in *Bunigheim*.
Duæ Caplaniæ ibidem.
Caplania in *Erlickeim*, filia ad *Bunigheim*.
Duæ Primiſſariæ ibidem ſcil. in *Bunigheim*.
Plebania in *Loſichen*.
Primiſſaria ibidem.
Caplania in Freudentale, quæ eſt filia ad *Loſichen*.
Plebania in *Hoffen*. (50)
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Wahlheim*, incorporata Præpoſituræ Ordinis Dominici Sepulchri in *Denckendorff*, quam curat unus ex dicto Ordine. (51)
Primiſſaria in *Wahlheim*.
Eccleſia Parochialis in *Gemmerchen* incorporata Monaſterio Canonicorum Regularium in *Backnang*. qui præſentant Plebanum ex Ordine. (52)
Paſtoria in *Utzingen*.
Primiſſaria ibidem.
Caplania Capellæ in Caſtro *Liebenſtein*.

Pleba-

(50) *Hofoheim* occurrit in Tradd. num. 3504. ubi quoque *Binginga*, *Ingribesheim* & *Bunningheim* de quibus ſupra, memorantur.

(51) Vid. Subſidia noſtra Diplomatica Tom. V. pag. 267.

(52) Vid. ſupra num. 38. in Decanatu *Marbacenſi*.

Digitized by Google

Plebania in *Klenbern.*
Primiſſaria ibidem.
Paſtoria in *Ranſpach.*
Paſtoria in *Wiler.*
Primiſſaria ibidem.
Paſtoria in *Zaberfeld.*
Primiſſaria ibidem.
Paſtoria in *Michelbach.*

PRAEPOSITURAE SANCTISSIMAE TRINITATIS. (53)

Sedes

Decanatus in *Wila.* (54)

Plebania in *Wile.*
Primiſſaria Altaris *B. V. M.* ibidem.
Beneficium Altar. S. *Nicolai* ibidem.
Beneficium Altar. S. *Cathar.* ibidem.
Beneficium aliud S. *Cathar.* ibidem.
Beneficium Vacans S. *Richardi.*

Bene-

(53) De hac Collegiata videatur *Simonis* ſupra cit. in præfat. vocat eandem ab omnibus ſanctis. An. MCCXXXII. Collegium S. *Trinitatis* in Confirmatione monaſterii monialium de ponte ſalutis cum aliis civitatis *Spirenſis* collegiatis nominatur. Subſid. Dipl. Tom. V. pag. 276.

(54) Vulgariter *Weilerſtat* vocatur hæc urbs Imperialis ad amnem *Wurms* in tractu fertili & amœno. Baſilica ibidem Apoſtolorum Principi dicata, quæ uti principalis præ cæteris ita & parochialis eſt ac ſtatim a primœva fundatione duodecim Canonicorum ſecularium collegio nobilitata. Suevia Eccleſiaſtica pag. 887.

Digitized by Google

Beneficium Altar. B. *Joannis Baptiſtæ*
Beneficium Altar. S. *Agnetis.*
Beneficium Altar. S. *Michaelis.*
Beneficium Altar. omnium Sanctorum.
Beneficium Altar. B. *M. Magdalenæ.*
Beneficium Altar. S. *Dorotheæ.*

In *Hoſpitali.*

Beneficium Altaris *B. M. V.*
Beneficium Altar. S. *Catharinæ.*
Beneficium Altaris S. *Agnetis.*
Beneficium S. *Laurentii* in *Dalacker*, ubi antiquitus fuit Parochialis Eccleſia in *Wila.*
Beneficium in Capella S. *Sebaſtiani.*
Plebania in *Calw.* (55)
Beneficium Altar. S. *Georgii* ibidem.
Beneficium Altar. S. *Michaelis* ibidem.
Beneficium Altar. *B. V. M.* in Choro ibidem.
Beneficium Altaris S. *Joannis Evangel.* ibidem.
Caplania in Capella *B. V. M.* ibidem.
Paſtoria in *Liebenzell.*
Primiſſaria Altar. *B. V.* ibidem.
Primiſſaria Altar. S. *Nicolai* ibidem.
Eccleſia Parochial. cum Paſtoria in *Heintzheim.*

Pri-

(55) *Calw Calba* oppidum cum veteri caſtro *Wirtenbergici* Ducatus. Caſtellum *Chalawa* in *Teutonica Francia* dicitur in charta *Henrici* IV. Imp. An. 1075. apud *Beſoldum. Lambertus Schaffnaburgenſis* pag. 419. *Adelbertum* vocat Comitem de Caſtello *Caleuuo. Cruſius* orationem edidit de vetuſtiſſimo *Würtembergenſis* Ducatus oppido *Calwa* & de generoſis illuſtribusque eius Rectoribus in 4. Tubingæ 1595.

Digitized by Google

Primiſſaria S. Crucis ibidem.
Beneficium Altaris S. *Cathar.* ibidem.
Beneficium Altar. omnium Sanctorum.
Beneficium Altar. S. *Agnetis* ibidem.
Beneficium Altar. S. *Joannis Baptiſtæ* ibidem.
Plebania in *Tiefenbronn.*
Beneficium Altar. S. *Nicolai* ibidem.
Beneficium Altar. S. *Georgii* ibidem.
Beneficium Altar. S. *M. Magdalenæ.*
Beneficium Altar. omnium Sanctorum.
Beneficium Altar. S. Crucis ibidem.
Plebania in *Neuhauſen.*
Primiſſaria ibidem.
Paſtoria in *Mühlhauſen.*
Plebania in *Hauſen.*
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Mercklingen.*
Beneficium Altar. *B. M. V.* ibidem.
Plebania in *Metlingen.*
Paſtoria in *Bletznaue.*
Plebania in *Wildbaden.*
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Zaffelſtein.*
Primiſſaria in *Keuthen* pertinens ad *Zaffelſtein.*
Plebania in *Steinheim.*
Plebania in *Hingſtetten.*
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Gochingen.*
Primiſſaria ibidem.
Caplania Capellæ *Tyfringen* filiæ Eccleſiæ *Gochingen.*

Digitized by Google

Plebania in *Simetzheim.*
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Oſtelsheim.*
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Tettelingen* incorporata fratribus Ordin. Hoſpitalis ſancti *Joannis* hieroſolimitani ibidem.
Stipendium nondum confirmatum.
Plebania in *Mochingen.*
Plebania in *Mockſtatt.*
Primiſſaria ibidem.
Caplania in Capella S. Crucis ibidem.
Plebania in *Warmbronn.*
Plebania in *Remyngen*,
Duæ Primiſſariæ ibidem.
Plebania in *Malinsheim.*
Primiſſaria ibidem.
Beneficium Altar. S. *Nicolai* ibidem.
Paſtoria in *Flacht.*
Paſtoria in *Mocklingen.*
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Frybelsheim.*
Abbatia & Monaſterium Ordinis S. *Benedicti* in *Hirſchau.* (56)

Mona-

(56) Anno DCCCXXXVII. Indictione XV. ſtructura *Hirsaugienſis* Monaſterii S. *Aurelii* per Comitem *Erlafridum de Calba* perfecta & conſummata eſt, fuit is annus *Ludovici* Imperatoris XIV. anno ſequente Indictione I. die menſis ſeptembris XI. in feſtivitate SS. Martyrum *Proti* & *Hyacinthi*, *Otgarius Moguntinæ* ſedis ArchiEpiſcopus novam *Hirsaugienſis* Monaſterii Eccleſiam ſub honore Principis Apoſto-

Monaſterium S. *Auguſtini* Eremitarum in *Wila.* (57)

Domus Fratrum Hoſpitalis ſancti *Joannis* Hieroſolimitani in *Toringen.*

Sedes

Decanatus in *Grienningen.*

Plebania in *Grienningen.*
Duodecim Beneficia ibidem.
Plebania in *Tham.*
Primiſſaria ibidem.
Paſtoria in *Webingen.*
Paſtoria in *Hemmingen.*
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Heimelingen.*
Duæ Primiſſariæ ibidem.
Paſtoria in *Scheckingen.*
Paſtoria in *Hirſchlanden.*
Paſtoria in *Dietzingen.*

Apoſtolorum *Petri* & *Aurelii Rhedicianorum* quondam Præſulis conſecravit in præſentia multorum Principum Epiſcoporum Abbatum & Comitum, quos fundator Comes *Erlafridus* de curia Imperatoris invitaverat. De hoc monaſterio vide duos Tomos integros a *Trithemio* Abbate *Sponheimenſi* conſcriptos.

(57) Cœnobium pro duodecim religioſis anno MCC XCV. e *Weilerſtatenſi* ærario fundatum. Poſt aliquod tempus primævæ dotationes de ſingulari nobilitatis *Sueviæ* favore piaque liberalitate amplius augmentatæ ſuſtentationem congruam abunde ſuppeditarunt Religioſis plus altero tanto multiplicatis. Suevia Eccleſ. pag. 888.

Digitized by Google

Paſtoria in *Hoffingen.*
Tria Beneficia ibidem.
Paſtoria in *Gebersheim.*
Paſtoria in *Rotmattsheim.*
Primiſſaria ibidem.
Plebania in *Lewenberg.*
Quinque Beneficia ibidem.
Plebania in *Eltingen.*
Primiſſaria ibidem.
Monaſterium Ord. S. *Francisci* Fratrum minorum in *Lewenberg.* (58)

Sedes
Decanatus in *Vahingen.* (59)

Plebania in *Rixingen* ſuperiori. (60)
Caplania Altaris *B. V.* ibidem.
Caplania Altaris S. *Catharinæ* ibidem.
Caplania Altaris S. *Andreæ* ibidem.
Paſtoria in *Rixingen* inferiori.
Plebania ibidem.

Capla-

(58) Nomen hujus monaſterii *Leobergenſis* vix ſupereſt. Documenta Monaſt. Wirtenberg. Virginum fol. 101. edocent: Abbatiſſam & reliquas ſanctimoniales Ordinis S. *Claræ* e ſuo *Pfullingenſi* cœnobio anno 1540 contumelioſe dejectas ad *Leobergenſe* (*Lewenberg*) viris religioſis inde jam expulſis, eſſe translatas atque iſthic pane tribulationis ægre admodum ſuſtentatas. Suevia Eccleſ. pag. 509.

(59) *Vahingen* oppidum *Pfortzheim* inter & *Bietigheim* diſtat duabus horis a monaſterio *Maulbronn* quatuor a *Stutgart.*

(60) *Rixingen* prope *Vahingen.*

Digitized by Google

Caplania Altaris omnium Sanctorum.

Caplania Altaris SS. *Joannis Baptiſtæ* & *Joannis Evangeliſtæ*.

Eccleſia Parochialis in *Vabingen* incorporata fratribus Hoſpitalis Beatæ M. *Virginis* Hieroſolimitani, qui ſemper præſentant ad eandem unum de Ordine. (61)

Caplania Altaris S. *Michaelis* ibidem.

Caplania Altaris S. *Mathei* Apoſtoli ibidem.

Caplania Altaris S. *Agnetis* ibidem.

Caplania Altaris S. *Petri* ibidem.

Caplania Altaris S. *Stephani* ibidem.

Caplania Altaris S. *Eliſabeth*.

Caplania Altaris B. *M. Magdalenæ*.

Primiſſaria ibidem.

Hoſpitale ibidem.

Caplania Altaris omnium Sanctorum in Hoſpitali.

Caplania Altaris B. *M. V.* in Hoſpitali.

Caplania alia Altaris omnium Sanctorum.

Caplania Capellæ S. *Joannis Baptiſtæ* in *Lynfeld*.

(61) Anno MCCCLXXXIV. *Conradus* & *Johannes* filius ejus Comites *Vaibingenſes* vendiderunt puris aureis florenis *Wolframo Nellenburgi* Comiti Teutonici Ordinis Magiſtro bona ſua Eccleſiam & collaturam ac decimas oppidi *Vaibingen*, *Entweibingen* & *Wetterſpach*. Sponſores erant Marchio *Badenſis Hermannus*, Comes *Otbo de Hohenberg* Comites *Burglinus* & *Conradus Hohenbergenſis* ſenioris Comitis *Burcardi* filii, *Udalricus de Magenheim*, *Henricus Sturmfeder*, *Dieterichus a Gemmingen*, *Wolfius Meiſer*, *Henricus Gœler*, *Seifridus de Veringen* & *Johannes de Sachſenheim* &c. *Cruſius* in Paralip. c. 24.

Plebania in *Urach* (62) cujus Paſtoria eſt incorporata Monaſterio in *Alba*. (63)

Primiſſaria ibidem.

Plebania in *Nusdorff*, cujus Paſtoria incorporata eſt monaſterio in *Hirſchau*. (64)

Primiſſaria ibidem.

Caplania Altaris S. *Trinitatis* ibidem.

Plebania in *Wispach*, cujus Paſtoria incorporata eſt Monaſterio in *Maulbronn*. (65)

Primiſſaria ibidem.

Plebania in *Roswag*, cujus Paſtoria incorporata eſt Monaſterio in *Alba*.

Caplania Altaris S. *Nicolai* ibidem.

Plebania in *Ferdingen*. (66)

Primiſſaria ibidem.

Eccleſia Parochial. in *Wybingen* (67) quæ incorporata eſt fratribus hoſpitalis B. *M. V.* hieroſolimit.

(62) *Urach* in Ducatu *Wirtembergico* a fontium & aquarum copia ſic dicta. *Zeiler* Topographia Sueviæ.

(63) De Monaſterio *Alba Dominorum* vide ſupra num. 11.

(64) Brevem hujus Cœnobii notitiam dedimus num. 56.

(65) De hoc monaſterio vid. Subſidia Diplom. Tom. IV. pag. 333. Tom. V. pag. 277.

(66) Anno XXIII. *Ludovici* Imperatoris die IIII. Kalend. Aug. in monaſterio *Laureshamm Gerhardus S. Nazario* obtulit in *Tardinger* marca aream unam & ſilvam unam &c. Trad. Lauresh. Tom. II. nro 2345.

(67) Vid. ſupra not. 58.

Digitized by Google

mit. qui unum de Ordine præſentant ad eandem.
Primiſſaria ibidem.
Caplania Capellæ in *Rytt.*
Plebania in *Hochdorff.* (68)
Paſtoria in *Tuſingen.*
Primiſſaria ibidem.
Paſtoria in *Glasbach.*
Paſtoria in *Serwysheim.*
Plebania in *Gundelnbach.*
Plebania in *Heffener Haslech*, cujus Paſtoria incorporata eſt monaſterio. Monialium in *Kyrchbach.*
Plebania in *Offenbach.*
Paſtoria in majori *Sachſenheim.*
Plebania ibidem.
Caplania Altaris S. *Catharinæ* ibidem.
Beneficium Altaris SS. *Petri* & *Pauli.*
Alia Caplania ibidem.
Plebania in *Budikeim*, (69)

(68) Anno *Ludowici* Regis XXIII. inter *Egilbertum* Abbatem *Lauriſhamenſen* & *Ceizzonem* factum eſt concambium. Dedit igitur præfatus Abbas prædicto viro in pago *Enzingowe* in villa *Hochtorph* manſos III. jurnales C. & prata ad jurnales VII &c. Anno autem *Karoli* Regis XLIIII. *Heinrich* clericus donavit ſancto *Nazario* I. Baſilicam in villa *Hochtorph* & manſum cum caſa & curia deſuper &c. Tradit. cit. l. num. 2346. 47. ſq.

(69) Anno XXI. *Karoli* Regis *Comant* & *Wernherus* ſancto *Nazario* tradiderunt in pago *Enzingowe* in villa *Budincheim*, quicquid in manſis, domibus &c. habuerunt. Tradit. loc. cit. num. 2392

Primiſſaria ibidem.
Caplania Altaris S. *Catharinæ* ibidem.
Caplania Altaris S. *Georgii* ibidem.
Caplania Altaris *B. M. V.* ibidem.
Plebania in *Buſſingen.*
Primiſſaria ibidem.
Caplania Altaris S. *Wendelini* ibidem.
Paſtoria in *Zimmern.* (70)
Plebania in *Aſperg* & Dominus de *Würtemberg* recipit fructus Paſtoriæ.
Primiſſaria ibidem.
Capella S. *Catharinæ* in *Eglesheim* & tria Beneficia ſive Caplaniæ ibidem.
Plebania in *Horheim.* (71)
Item Caplania Altaris S. *Joannis Baptiſtæ* ibidem.
Caplania Altaris S. *Clementis* ibidem.
Caplania Altaris *B. V. M.* ibidem.
Capella S. *Trinitatis* in monte *Bopſewerg* & duæ Caplaniæ in eadem.

Ple-

(70) Anno X. *Karoli* Regis *Berolf* cum conjuge ſua *Willeſuind* manſum unum in pago *Elſenzgouue* in villa *Zimbren* ſancto *Nazario* obtulit. Tradit. l. c. num. 2572.

(71) In monaſterio *Laureshamenſi* anno *Ludovici* Regis XV. inter *Samuelem* Epiſcopum & Abbatem S. *Nazarii* & virum quendam *Heriſuns* nomine rerum quarundam commutatio facta eſt, Dedit Abbas prædicto viro in pago *Enzingouue* in villa *Horaheim* hubas duas&c. Trad. l. c. num. 2184. adde etiam l. c. num. 2348 &c.

Plebania in *Hohenhaslach.* (72)
Caplania Altaris S. *Joannis Evangeliſtæ* ibidem.
Caplania Altaris S. *Joannis Baptiſtæ* ibidem.
Caplania Altaris *B. V. M.* ibidem.
Caplania Capellæ in Caſtro *Sachſenheim.*
Cœnobium Sanctimonialium in *Rechesboven* Ordinis *Ciſtercienſis.* (73)
Monaſterium Sanctimonialium in *Kirchbach.* (74)

(72) In pago *Enzingawe Haſalahe* nunc *Haslach* prope *Horrheim* occurrit. vid. *Beſſelius* in Chron. Gottwicens. prodromo pag. 589. ubi plura, quæ huc pertinent.

(73) *Rechentshofenſe* Abbatiale Cœnobium Ordinis *Ciſtercienſis* monialium in Ducatu *Wirtenbergico* & Præfectura *Vayhingenſi* jam priori ſeculo ſuppreſſum fere apud *Binnium* & *Bietigheimium* oppida ante annum Domini MCCXLV. jam ſubſtitit. *Albertus* enim de *Lomersheim* Canonicus Majoris Eccleſiæ *Spirenſis* & plebanus in *Sachſenheim* decimas novalium ejusdem pagi Cœnobio donans, id a ſe factum in litteris ait propter Domiminum Jeſum Chriſtum & ob reverentiam matris ejus Virginis *Mariæ*, & ob amorem quoque *Bellraini de Wizzenſtain* fundatoris. &c. vid. *Cruſius* in Paralip. cap. 13.

(74) Monaſterium *Kirchbach Ciſtercienſis* ordinis monialium ad *Muteram* fluvium in *Zabergouue* cum ejusdem ordinis contubernio *Frauenzimmern* eſt unitum. Suevia Eccleſ. pag. 458.

Quatuor hoſce Archidiaconatus *Spirenſes* levi ſolum digito tetigimus pleniorem eorundem & documentis illuſtratam deſcriptionem aliis, queis plus otii eſt, relinquentes.

CXXXVII.

CXXXVII.

NOTITIAE
DE
MONASTERIO UTERINÆ-VALLIS VULGO USSERTHAL. ORD. CISTERC. *

Necdum in Uterina Valle novelli hujus cognominis Cœnobii fundamenta in totum jacta fuerant, cum alius haud procul inde diſtans locus, utpote ab hominum conſortio magis remotus, propoſito illo exequendo viſus eſt aptior; hinc ad Fundatoris ſui *Rapotonis*, *Spirenſium* Epiſcopi, ſucceſſorem *Godefridum*, recurrendum fuit, prout ex ejusdem charta ſequente deſuper confecta facile eſt colligere.

In nomine ſanctæ & Individuæ Trinitatis. *Godefridus Spirenſis* Eccleſiæ humilis Miniſter Venerabilibus & dilectis Fratribus in *Utersdal* Deo in præſenti famulantibus & eorum ſucceſſoribus in perpetuum. Locus Miniſterii noſtri exigit, ut Religioſorum neceſſitatibus ſubveniamus ac verbo & opere pro poſſe noſtro eorum curam geramus. Qua propter notificamus univerſis Eccleſiæ filiis tam futuris quam præſentibus, quod Venerabilis Frater noſter *Hortolibus* Abbas de *Utersdal* cum religioſo Fratrum ſuorum conſortio ad nos veniens, de capella, quæ eſt in *Utersdal* devote nos interpellavit, ut, ſicut eadem capella omni jure ad

Fra-

* Vid. Archidiaconatus Præpoſituræ Eccleſiæ Majoris *Spirenſis* in Decanatu *Wiler* ſub *Rippurg* not. 78.

Digitized by Google

Fratrum ſtipendia pertinuit, ita eis ad monaſterium conſtruendum propoſito eorum congruum daretur, quatinus remoti a ſæcularium tumultu peculialius laudibus divinis poſſent inſiſtere; quorum vota perſpicientes, cum communi Fratrum noſtrorum Canonicorum videlicet Majoris Eccleſiæ & Advocati *Eckeberti* Comitis conſilio & aſſenſu, juſtis eorum precibus aures accommodavimus & eandem capellam cum decima omnibusque ſuis appenditijs perpetualiter eis contradidimus; in commutatione apud *Suevichenheim* LXXX jugera recipientes, allodium videlicet, quod vir ingenuus cognomine *Weiſo* pro redemptione animæ ſuæ parentumque ſuorum libera & poteſtativa manu eis contulit, idem vero allodium memorato Abbati ſuisque ſucceſſoribus jure hæreditario ſub tali conditione reddidimus, ut annuatim in granario Canonicorum *Spiræ* XXII. maldra ſiliginis clauſtralis menſuræ perſolvant. Huic conventioni intererant:

Widekindus Decanus & SS. *Trinitatis* Præpoſitus.
Conradus Præpoſitus de S. *Germano.*
Otto Scholarum Magiſter.
Cuonradus Præpoſitus de *Nuobuſen.*
Siffridus Wurmacenſis Præpoſitus.

Ut autem hæc rata & inconvulſa ſerventur, noſtro Canonicorumque ſigillo firmamus.

Hujus rei teſtes ſunt: *Hermannus* Marchio de *Baden.*
Bertholdus ingenuus vir de *Alevelt.*
Hellengerus ingenuus vir de *Vranckenſtein.*
Dimarus ingenuus vir de *Leimersheim.*

Miniſte-

Miniſteriales: *Anſelmus Camerarius.*
Henricus & alter *Henricus* de *Ruprechtesburc.*
Wernherus Scoltecio.
Albertus de Canele.
Conradus Dapifer.
Albertus de Steinwilre.
Waltherus de Sifferſtat.
Otherus de Helesvelt.
Heinricus de Nusdorff.
Richewinus de Suevichenheim.
Ditherus Thelonarius.

Acta ſunt hæc Anno ab Incarn. Dom. MCLXIIII. Regente *Godefrido Spirenſem* Eccleſiam, primo Electionis ejus anno, *Officiumque Præpoſiti* gerente.

Addimus notitiam pro ſolemni donatione prædij *Lobetenburg* facta a Comitibus de *Sarwerde* in gratiam monaſterii *Uterinæ-Vallis*:

Notum ſit tam præſentibus quam futuris &c. quod *Ludewicus* Comes junior de *Sarwerde*, *Orthliebo* Abbati *Uterinæ-Vallis*, ejusque Fratribus in eodem monaſterio divino cultui mancipatis dedit pro redimendis peccatis ſuis prædium ſuum in confinio *Voſagi*, quod vocatur *Loibetenburc* in præſentia *Friderici* Imp. Auguſti apud *Wizzenburc* annuente *Landoldo de Wilenſtein* ipſumque prædium ipſi reſignante. Igitur prædicto *Ludewico* Comite cum Imperatore *Friderico Longobardiam* expeditione Imperiali profecto ac lethali vulnere, antequam eleemoſynam traditam ſigillo confirmaſſet, defuncto, fratrem ipſius *Ludewicum* Comitem ſuperſtitem

Digitized by Google

tem adivimus, obnixe rogantes, quatinus largitionem, quam Frater ipſius jam fecerat, ipſe etiam ſuo aſſenſu ac proprij ſigilli impreſſione confirmaret; qui morte, affectuque fraterno compunctus eodem die, quo oſſa relata fratris terræ ſunt tumulata juſſit ſubſcripta hoc modo Kartæ imponi: Ego *Ludewicus* Comes de *Sarwerde* prædicti *Ludewici Germanus* amore fraterno ductus, prædium noſtrum, quod vocatur *Loibetenburc*, in confinio *Voſagi* ſitum, rivulis ſcilicet: *Hermanesbach*, *Mosalben*, & *Burchalben* ac monte qui vocatur *Haneberch*, incluſum, terram etiam cultam ſive incultam, quatuor prædictis terminis incluſam & quicquid ibi habuimus, tradidi *Alberto* Abbati *Uterinæ-Vallis* ejusque ſucceſſoribus per manum *Walthevi* de *Bruche* viri ingenui V. Idus Aprilis die ſcilicet eadem, qua Fratris mei *Ludewici* dilectiſſimi oſſa terræ ſunt in cœnobio de *Werneswilre* tumulata. Hanc noſtræ largitionis elemoſynam ratam eſſe in perpetuum decerno & tam præſentes quam futuros noſſe volens, Kartam hanc conſcriptam ſigilli noſtri impreſſione munivi.

Teſtes: Abbas *Ruckerus Villarienſis.*
Abbas *Balduinus Werneswilrenſis.*
Abbas *Hornbacenſis Conradus.*
Comes *Gerlacus de Veldunzen.*
Comitis de *Sarbruchen* tres filij videlicet *Albertus* Præpoſitus *Fridericus* & *Heinricus.*
Hugo de Hagene & filius ejus *Theodericus.*
Walther de Bruchen.
Godefridus de Volmeringen.

Simon

Simon de Sarebrucken.
Hermannus de Caſtele.
Reinberus & Frater ejus de *Hornberc*, omnes ingenui viri.

Acta ſunt hæc Anno ab Incarnatione Domini MCLXXIX.

Voti itaque ſecundum primæ chartæ petita compotes facti Cœnobitæ piam ſine labe, tranquillamque ſine ulla infeſtatione vitam duxere usque ad turbida *Friderici* I. Imp. tempora, quibus ſe ſe ejus protectione muniri cenſuerunt non incongruum hinc in amplo diplomate Anno MCLXXVI. deſuper impetrato, quod hic ſubjicimus, totius fundationis ordo repetitur, ſimulque progreſſus indicatur, tum alia inſuper complanantur, quæ poterant diffidiis aliquando præbere locum.

In nomine ſanctæ & Individuæ *Trinitatis Fridericus* Divina favente clementia Romanorum Imperator Auguſtus. — Si Eccleſiis & Eccleſiaſticis viris, præcipue autem Religioſis perſonis viſcera miſericordiæ in hoc ſæculo clementer aperimus, a retributore bonorum omnium nos inde condignam mercedem in æterna beatitudine recepturos ſperamus juxta illud Theologicum: Eleemoſyna extinguit peccatum & Karitas operit multitudinem peccatorum. Ea propter cognoſcat tam præſens ætas Chriſti & Imperii fidelium, quam ſucceſſiva poſteritas, quod nos interioris hominis intuitu pie conſiderantes honeſtatem ſanctamque religionem dilecti noſtri *Becelini* Venerabilis Abbatis de *Ubterstal* & fratrum ibidem Chriſto militantium ipſos præſentes

ſentes & futuros ſub defenſione Imperatoriæ protectionis noſtræ cum omnibus eorum bonis, quæ nunc habent & inpoſterum Domino coadjuvante ſunt adepturi, ſuſcepimus, quæ propriis exprimenda duximus vocabulis & ſuorum circumſcriptione locorum diſtinguenda.

Fundum & proprietatem *Uterinæ Vallis* quam piæ recordationis *Rapoto Spirenſis* Epiſcopus & Fratres ejus *Hermannus* comes de *Lobdeburc* & *Otto* Comes de *Alrebeim* apud *Herbipolim* coram Rege *Cunrado* ex ejus conniventia dederunt ordini Ciſtercienſi in manus *Werneri Villarienſis* Cellerarii & *Folmari* converſi & *Marquardi uterinarum vallium* monachi, qui fundus his circumſcriptus terminis & circumcluſus ambitur, ſcilicet: a trita via quæ ducit in vallem per aſcenſum rivi qui vocatur *Baltinesbach* tendens ſurſum per aſcenſum montis, qui dicitur *Baltinesberc* usque ad cacumen ejusdem montis. Inde tranſiens ultra vallem *Liuboldesdal*, usque ad verticem montis tendens in *Cacenſtein* & ſic per devexum montis in *Ramſtal*, per aſcenſum vero ejusdem vallis in latere montis *Frinescheit* ſurſum progrediens ac per deſcenſum *Clingenden-Brunnen* usque in vallem ultra ripam per aſcenſum *Sicendal* tendens in *Lamensberc* & tritam viam progrediens in eadem via usque *Spetteſcheit* per deſcenſum *Hageſtædesdal* usque in vallem deſcendens.

Nuper quoque idem *Otto* & *Hartmannus* junior filius dicti Comitis *Hartmanni* & frater ejus *Otto* clericus dictum allodium in manus noſtras apud *Mulehuſen* poſuerunt & per manum noſtram Ab-

bati & fratribus prænominati monaſterij exemplo prædeceſſorum ſuorum libere tradiderunt in præſentia & teſtimonio *Tirrici* ArchiEpiſcopi *Biſuntini*, *Henrici Argentinenſis* Epiſcopi, *Heinrici Baſileenſis* Epiſcopi, *Bertboldi Nuenburgenſis* Electi, *Dedonis* Marchionis, *Ottonis* Marchionis de *Merberen* Comitis *Alberti de Tagesburc*, *Heinrici* Comitis de *Witbin*, *Burchardi* Burggravij de *Querenvorth* & *Egelolfi* de *Urſelingen*, & nos deinde *Ubterdal* accedentes ſuper altare beatæ *Mariæ* Dei Genitricis idem allodium contradidimus ita ſane, quod nullus omnino jus advocatiæ vel aliam poteſtatem ibi habeat, vel exercere præſumat præter Abbatem illius loci; cum enim *Heinricus de Meiſterſele* jus Advocatiæ in eodem loco ſibi diceret, pro bono pacis dedimus ei XX. marcas argenti, ſub hac conditione, quod ipſe prædium ſuum quod habuit in *Wizenburc* reſignavit ſuper altare beatæ *Mariæ* Spirenſis Eccleſiæ Majoris & Filius noſter *Fridericus* Dux Suevorum a *Spirenſi* Epiſcopo recepit & idem *Henricus* ab eo. Omne quoque *Almeinden* ſupradicti allodii in quolibet genere utilitatis ſuæ ſuper idem altare in *Ubtersdal* contradidimus ſicut prædicti largitores habuiſſe dinoſcuntur & præſcripto ordini libere contuliſſe, cujus rei teſtes ſunt:

Otto & *Conradus* filii noſtri.
Godefridus Dux Lovaniæ.
Comes *Bertboldus de Andebe*.
Hermannus Weiſe.
Albertus de Hiltenburc.
Et Magiſter *Andreas* Scholaſticus Spirenſis.

Et

Et hæc ſiquidem omnia, ſicut ſuperius diſtincta ſunt & expreſſa, ſæpedicto monaſterio Imperiali auctoritate confirmamus. Hujus rei teſtes ſunt:

Ulricus Spirenſis Epiſcopus.
Heinricus Pragenſis Epiſcopus.
Cunradus Palatinus Comes de *Reno*.
Cunradus Præpoſitus de omnibus ſanctis in *Spira*.
Otto de Stuzzelingen.
Wernerus de Bolanden.
Burchardus de Keſtenberc, &
Druchſardus frater ejus.
Bertholdus de Hohenhart.
Dammo de Büenbach.

Ego *Johannes* Imperialis aulæ * vice *Cunradi Moguntini* Archi-Epiſcopi & Archi-Cancellarii recognovi.

Acta ſunt hæc Anno Dominicæ Incarnationis MCLXXXVI. Indict. V. regnante Dom. *Friderico* Rom. Imp. glorioſo. Anno regni ejus XXXIIII. Imperii vero XXXII.

Datum apud *Haſelach* III. Idus Novembris feliciter Amen. **

Præter Abbates hujus monaſterii ſuis in ruinis conſepulti, ſupra jam memoratos reperimus:

Hortlibum & *Becelinum*, quorum illum Anno MCLXIIII. alterum An. MCLXXXVI. in vivis deguiſſe conſtat. dein occurrit:

Wigmannus qui cum *Alberto* milite de *Altrippe* An. MCXCI. contractum quemdam iniit.

* Deeſt: *Notarius* ſive *Proto-Notarius*.

** Ex Archiv. Adminiſtr. Heidelberg.

Digitized by Google

Martinus adverſus quem *Wolfrannus* Abbas *Weiſſenburgenſis* Anno MCCXIII. litem movit ratione Præpoſituræ S. Michaelis.

Ludoldus An. MCCXXV. G. Abbas *Uterinæ Vallis*. Subſid. Dipl. Tom. V. pag. 273. de quo ſequens ad annum MCCLIII. ſupereſt notitia:

Ego *Hermannus* dictus de *Riepurc* miles notun facio — quod *Henricus* miles nobilis vir dictus de *Nusdorff* & uxor ejus *Margareta*, bona ſua in *Merlebeim* vendiderunt *Ludoldo* Abbati & Conventui *Uterinæ-Vallis* &c. Teſtes: *Heinricus* Comes *Gemini-Pontis*, *Gerungus*, filius *Henrici de Nusdorff*, *Theodericus* miles de *Uzzingen* & frater ſuus *Andreas*, *Cuno* de *Gundrumiſtein*, *Theodericus de Sciveſtat* & alij quam plures. Datum An. Dom. MCCLIII.

Et alia de MCCLVI. — Ego *Hermannus de Rietberc* notum facio quod accedente conſenſu conjugis meæ *Criſtinæ de Stralenberc* & trium ſororum mearum videlicet: *Juttæ de Magenbeim*, *Eliſabeth* de *Steina* & *Suſannæ* & *Rudolfi* mariti ſui ſororij mei de *Bazzendorff* prædia quædam in *Offenbach Ludolfo* Abbati *uterinæ vallis* vendidi — An. MCCLVI. Teſtes *Hermannus* ſenior de *Rietberc* &c.

Stephanus. Teſtis adhibitus in litteris *Henrici* II. Epiſcopi *Spirenſis* pro Aſceterio pontis-ſalutis. Anno MCCLXII. vid. Acta academiæ Theodoro-Palatinæ Tom. II. pag. 9.

Anſelmus. memoratur in tabulis *Joannis* militis de *Scharpfeneck* & *Agnetis* ſororis ejus dictæ de lapide An. MCCLXXIIII.

Arnol-

Arnoldus. acquirit An. MCCLXXXIX prædium quoddam a *Burchardo* milite de *Gundramiſtein.*

Henricus ſubſcriptus reperitur piæ cuidam donationi factæ a *Luckarde* nobili matrona Anno MCCCXXVI.

Joannes. is bona quædam alienat in *Gerolsheim.* An. MCCCXCIII.

Nicolaus. legitur in chartis oppignorationum An. MCCCCXXXIX.

Wigandus in litteris An. MDLI.

CXXXVIII.

MICHAELIS DE LEONE GESTA OTTONIS DE WOLFFKEEL EPISCOPI WIRCEBURGENSIS AB ANNO ELECTIONIS SUÆ MCCCXXXIII. USQUE AD EJUSDEM OBITUM MCCCXLV.

In Dei nomine Amen. Notabiliter eſt ſciendum quod anno Domini M. CCC. XXXIII. Kalend. tertio Auguſti, felicis recordationis Dominus *Otto Wolfskel*, in Eccleſia *Herbipolenſi* Archidiaconus, & quondam dominus *Hermannus de Liehtenberg*, Domini *Ludovici IV.* Cæſaris Cancellarius, & Canonicus *Spirenſis*, in diſcordia Electi ad Epiſcopatum *Herbipolenſem*, ex obitu recolendæ memoriæ domini *Wolframi de Grumbach* Epiſcopi, patrui ipſius domini *Ottonis*, tunc vacantem, fuerunt: ſed eodem anno ſubinde IV Non. Decembris dominus *Joannes* Papa XXII. eidem Domino *Ottoni* de ipſo Epi-

ſcopatu providit; deinde quoque Anno Dom. M. CCC. XXXIIII. die XXI menſis Julii in civitate *Leodienſi* in Eccleſia S. *Bartholomæi* ipſe ſic proviſus in Epiſcopum *Herbipolenſem* fuerat conſecratus, & deinceps Anno M. CCC. XXXV. III. Kalend. Auguſti idem dominus Epiſcopus, de civitate *Metenſi* in Franconiam reverſus in ſuorum contribulium Caſtro *Roſſeberg* ſe recepit, & eodem anno III. Kalend. Septembris Forum *Herbipolenſe* aſcendit, & a civibus ibidem præſentibus ſibi fuit huldatum, deinde vero VII idus Decembris capitulum *Herbipolenſe* ipſum dominum *Ottonem* in Epiſcopum ſuum recepit, & poſſeſſiones munitionum Epiſcopatus aſſignari mandavit.

Deinde Dominus *Otto* in ſuo Epiſcopio execrabiles Hæreſes & hæreticos Errores & vitia exſtirpavit, ac etiam de Conſenſu & collaudatione Capituli ſui ac aliorum, quorum intererat, Capellam B. *Mariæ* in *Retzbach* in Cenobium Monachorum debentium fore ſubjectorum Abbati monaſterii in *Nuenſtatt* ejusdem Diœceſis, Canonice inſtituit, eidemque cenobio Eccleſiam parochialem ibidem in *Retzbach*, prædictoque Monaſterio in *Nuenſtat* Eccleſias parochiales in *Karbach* & in *Steinfelden* incorporavit; ſimiliter Scolaſteriæ ſuæ Eccleſiæ *Herbipolenſis* in *Burgbernheim*, Cantoriæ vero in *Biberbach* Eccleſias parochiales, ex piis & juſtis cauſis rite incorporare, plurima quoque beneficia Eccleſiaſtica, ac etiam Hoſpitalia in ſuo Epiſcopatu, ob augmentum cultus divini, & operum pietatis inſtituendo, confirmare curavit.

Inſu-

Digitized by Google

Inſuper Jura patronatus Eccleſiarum parochialium in *Wiſenfelt*, & in *Sweberiet*, ſibi, & ſuo Epiſcopio legitime acquiſivit: præterea multum proficuas, & utinam alibi practicandas, ſeparationes bonorum inter Abbatias & Conventus, in monaſteriis S. *Stephani Herbipoli*, & in *Camberg*, item in *Nuenſtat*, in *Swartzach*, in *Teriſſ*, & in *Kitzingen*, debite & provide ordinavit; inſuper in omnibus munitionibus ipſius Eccleſiæ, ruinoſis, amplius quam prædeceſſores ſui intra centum annorum ſpatium, ibidem ſumptuoſe ædificando, impendit.

Idem dominus *Otto*, Exceſſus & defectus Judicii Eccleſiaſtici, ſtatutis ſuis ipſius ſtatum in melius reformando; eodem modo fecit circa judicium ſeculare, ibidem plures creando de novo, & ſalariando quemvis eorum cum L libris Hallenſ. prout etiam in litteris deſuper confectis plenius continetur; præterea multa ſalubria ſtatuta ad publicam & Communem utilitatem in palatio *Herbipolenſi* fieri provide ordinavit.

Idem dominus *Otto*, dominium in *Rotenfels*, & *Gemunden*, nec non oppidum *Yppffhoven*, cum villa *Frieckenhuſen*, & Caſtro *Hallerberg*, ad plenum; item, reliquam partem oppidi *Kitzingen*, & villam *Meinberenheim*, ac reſiduam dominorum de *Hohenloh* partem villæ *Heitingfelt*, Comparando, ſuæ Eccleſiæ acquiſivit. Inſuper Caſtrum *Waldeburg* pro DCCC Libris Hallenſium item *Burgbernheim* Burgraviis de Nurenberg a quondam dom.

 Ber-

Bertholdo de Sternberg Epiſcopo pro MM & DC Libris Hallenſ. ypotecata redemit.

Præterea anno Dom. M. CCC. XXXVIII. ſcilicet ydus Julii circa meridiem in campis prope oppidum *Ochſenfurt*, fideles clerici, & milites, ac armigeri, non nimis multi tunc propter inopinatam feſtinationem, ſub vexillo beati *Kyliani* victorioſo, multos validos nobiles Suevos, & Bawaros, ac etiam nonnullos Franeones, de prope *Rotenburg* oriundos, quorum omnium Capitaneus erat prædives miles *Luppoldus* Coquinarius de *Nortenberg*, qui cum eisdem Complicibus ſuis prædictum oppidum, tempore Treugarum, ſubintrando, taliter qualiter expugnavit, præter Turrim Caſtri per ſtrenuiſſimum militem *Erkengerum de Sawelentheim*, viriliter tunc retentam; exiliunt milites Epiſcopi, ipſosque capitaneum, & ſequentes, campeſtri & bellicoſo conflictu debellarunt, captivando etiam illorum plures, quorum potiores, ut Vaſalli, cum ſuis Caſtris & bonis Eccleſiæ *Herbipolenſi* perpetuo propterea ſunt aſtricti.

Item anno Dom. M. CCC. XL. in die palmarum dum populus oppidi *Meyningen* cum palmis exirent ad Eccleſiam S. *Martini*, proxime ab extra ſitam, *Heinricus de Slitze*, miles, Marſchalkus Eccleſiæ *Fuldenſis*, ſuo proprio nomine cum magna armatorum multitudine inſidiando irruit, captioſe ſatagens oppidum capere, ſecuribus etiam ejus valvas ſecando, Dominus Deus autem tam oppidum, quam oppidanos conſervavit; in reditu vero eorum ad ſua, *Erwinus*, & *Karolus de Buches*, &

quam

quam plures complices eorum, per ſtrenuum & ſagacem militem *Thizelonem de Thungen*, ſuosque ſocios, ſub titulo ipſius domini Epiſcopi, debellati ac captivati fuerunt; deinde pro liberatione eorum, præfati Mareskalus & captivi, infeudationibus bonorum ſuorum, & in ſcriptis ſigillatis, eidem Epiſcopo & Eccleſiæ debite ſunt aſtricti. Præterea præfatus dominus *Otto* Epiſcopus amenum fortalitium ſeu caſtrum dictum *Welkershuſen*, quod erat militis *Godefredi de Eckersdorff*, ſitum ſub caſtro *Landeswer*, prope oppidum *Meyningen*, & revera ſpeluncam Latronum, bellicoſe obſedit, expugnavit, fecitque funditus demoliri.

Item anno Dom. M. CCC. XLIV. circa Feſtum paſchatis diſſidio Guerrarum inter ipſum *Ottonem* Epiſcopum, in ſui ſubſidium tunc habentem dom. *Henricum de Virneburg* Archiep. *Moguntinum*, & ſpectabiles magnates *Henricum* Comitem de *Henneberg*, Juniorem, *Joannem* Burggravium de *Nurenberg*, aliosque dominos Comites, & Barones quam plures & ſub ipſorummet dampno adjutores ſuæ Eccleſiæ, ex una, & ſuos cives *Herbipolenſes* unitos & conjuratos heu! tunc cum domino *Ludovico* Imperatore *Romanorum* IV. & oppidanis in *Nurenberg*, *Wizzenburg*, *Rotenburg*, & *Windesheym*, ab alia parte; ſuadente diabolo, ſuſcitato, & ad meſſes tunc proximas continuato, machinarum absque diverſis apparatibus utrimque hoſtiliter præparatis, tandem favente Pacis autore, diſſoluta eſt unio Conjurata, & compoſitio æqua &

 amica,

Digitized by Google

amica, non ſine excellenti Gloria ipſius Eccleſiæ *Herbipolenſis*, intervenit.

Item anno prædicto XLIV. circa Feſtum *Martini*, dominus *Otto* in perſona propria, ſolempniter & potenter devenit ad Campos oppidi *Frankenfurt*, erecto ſolo *Baniero* Eccleſiæ ſuæ *Herbipolenſis* cum CCCC ſuis militibus & armigeris, ac eorum ſequacibus DCCC armatis, in ſubſidium oportunum Eccleſiæ *Moguntinæ* contra illuſtrem Principem dom. *Rupertum* comitem *Palatinum*, ſuosque fautores, tunc ſiquidem ipſi Eccleſiæ *Moguntinæ* in ſuis Jurisdictionibus & munitionibus injuriari Conantes.

Anno Dom. M. CCC. XLV. menſe auguſto, ipſe dominus *Otto*, a Deo quidem propter multimoda ſua merita, perennandus, tunc ad mortem heu! ægrotare cæpit, & nihilominus pro gloria ac utilitate Eccleſiæ ſuæ dominia munitionum *Rotingen*, *Ingelnſtad*, & *Ryebenberg*, cum pertinentiis earum, & juribus patronatus, pro XVII millibus librarum Hallenſium a nobili *Craftone de Hohenloch*, paulo ante obitum, rite emit, ac deinde XXIII die ejusdem menſis auguſti, paulo ante horam veſpertinam in *Herbipoli* in caſtro montis B. Virg. *Mariæ*, compos mentis, devote obiit propter apoſtema ſeu exulcerationem pulmonis, Epiſcopatum poſſedit X annis, minus VIII diebus.

Eſt præterea ſciendum, quod ſæpefatus dominus *Otto*, in caſtro illo montis B. Virginis *Herbipoli* fuerat conceptus genitus & educatus, quod caſtrum *Otto de Wolffskel* avus ſuus, ſeu pater *Ottonis*, pa-

tris

tris ipſius *Ottonis* Epiſcopi, & *Richolfus* dictus *von der yſern hoſen*, pater aviæ maternæ ejusdem domini Epiſcopi, milites Eccleſiæ *Herbipolenſes* & caſtrenſes dicti Caſtri, ſtrenue & ſagaciter defenderunt, videlicet: cum cives *Herbipolenſes* felicis Recordationis dominum eorum *Hermannum de Lobdeburg* Epiſcopum in palatio ibidem captivaſſent, & multos milites & armigeros in ponte Mogi, ante & retro captioſe concluſos, præcipitarunt, & aliter occiderunt. Ipſe itaque dominus *Otto* ſuis, & progenitorum ſuorum meritis, taliter in Epiſcopatu *Herbipolenſi* proſperatus fuiſſe Communiter judicatur, & poſt ſe Communem Benedictionem reliquit.

CXXXIX.

JOANNIS BENNINCK STEMMA VETERUM COMITUM, DUCUM LUXEMBURGENSIUM, PLURIMIS EORUNDEM CHARTIS ASSERTUM.

Ab anno DCCCCLXIII.
Usque ad annum MCCCCLI.

Comites *Luxemburgenſes*, per *auſtriæ moſſellaniæ* duces, a *Pharamundo* I *francorum* Rege, originem ſuam trahunt. *Pharamundus*, *marcomiri* filius, Rex declaratur anno Chriſti CCCC XIX, genuitque ex uxore ſua agnete, *Cimbrorum* Regis filia, *Clodionem*, cognomento *Crinitum*, qui circa annum CCCC XXX Regnum paternum adiit. Hic ex

ex *Baſina Thuringorum* Regis filia, ſuſcepit *Rangarium*, *Albericum*, ſeu *Alberonem* & *Reginaldum*. *Albericus* in *Alſatiæ*, *Moſellaniæ*, *arduennæ*, *Brabantiæ*, Cæterarumque ditionum *Rheno* adjacentium Regimen admiſſus eſt anno CCCC LXVIII.

Hic ex *Agnete*, *Theodorici*, *Gothorum* Regis filia genuit filium *Waubertum*. *Waubertus*, aucto tam in *arduenna*, quam & *alſatia* dominio, circa annum CCCC LXXXVIII genuit ex *Lucilla*, *Zenonis* Imperatoris Sorore *Ansbertum* & *Waubertum*.

Natu major *Ansbertus*, reſtituitur in poſſeſſionem bonorum paternorum, quæ *Clotarius Francorum* Rex in poteſtatem ſuam redegerat anno D XXI, & ex *Blithilde*, *Clotarii* filia procreavit *Arnulphum*, *Ferreolum* & *Clodulphum*. Obtinuit inſuper *Ansbertus* marchiam *antverpiæ* cum oppidis circumjacentibus, addiditque *Clotharius* Rex *moſellæ* provinciam ab urbe *mettenſi Coloniam aggrippinam* usque.

Adiit poſtmodum anno D LXX paternam hæreditatem *Arnulphus*, qui & *Anchiſes* dictus eſt, ſuſcepitque ex *Oda*, *Gunzonis Sueviæ* ducis filia filium unicum *Arnulfum*.

Arnulfus, hujus nominis II dominiis paternis anno DCI præficitur, eique ex *Oda*, *Bononiæ* comitis filia, nati ſunt *Clodulphus*, *Anchiſes*, *Valgiſus*, *Arnulphus* & *Maria*. Hac ætate floruit *Auſtraſiæ* Regnum, quod *Dagobertus* a Patre *Clothario francorum* Rege obtinuit.

Clodulphus, patre *eremum* ingreſſo, ſuccedit circa annum DCXXXIX. Duxitque *Mariam Clotharii francorum* Regis filiam, ex qua genuit

Mar-

Martinum, *Pippinum*, *Arnoldum*, aliosque Liberos.

Martinus in parentis dominia admiſſus anno DCLXXIII occiditur circa annum DCCX. is ex *Beatrice arduennate* procreavit *Eleutherium* & *Lampertum*.

Eleutherius, qui & *Eucharius* dictus eſt, Patri ſurrogatur: verum, defuncta conjuge ſua *beatrice*, Comitis *Habspurgi* filia, ex qua nullos ſuſceperat liberos, rerum dominium fratri ultro ceſſit, & ſolitariam vitam amplexus eſt.

Lampertus, fratris Dominia adit ſub annum DCCXV. qui poſtquam ex *Maria Bononiæ* comitis filia, procreaſſet *Lotherum*, aliosque plures liberos, fratris veſtigia ſecutus eſt.

Lotherus abdicanti parenti circa annum DCCL ſucceſſor datus, genuit ex *Terentia*, *aiſtulphi longobardorum* Regis filia, *Fridericum*, aliosque plures Liberos.

Fridericus, paternam hæreditatem aſſecutus eſt anno DCCLXXXVII.

Sadigerus, *Friderici* ſupradicti filius natu major, poſtquam & is regimen ſuſcepit, ducta *Mechtilde*, *athiconis alſatiæ* comitis filia, *Raginerum* & alios. fuit *Sadigerus* *Lothario Auguſto* inprimis carus, obtinuitque ab eo in novo ſuo *Lotharingiæ* Regno haud pauca dominia. obiit tandem anno DCCCLXXVI.

Raginerus, qui & *Rainerus* & *Reginaldus* dictus fuit, patri adhuc viventi in cunctis ſuis ditionibus ſurrogatus eſt. duxit *Ermingardam Ludovici*

vici pii Imperatoris filiam, ex qua *Ricuinum* ſuſtulit, alioſque.

Ricuinus anno DCCCCXVI. poſt parentis ſui obitum univerſam hæreditatem cum fratribus diviſit, ductaque in Conjugium *Gertrude*, *Fulconis*, qui *moſellanici* ducatus partem tunc tenebat, filia unica, res, ac poſſeſſiones ſuas exinde auctas vidit; regebat enim præter *arduennæ*, *Bullonii*, *viroduni*, & *guerrii* Comitatus; etiam marchiam ſupra *Scaldim*, hodie marchionatus *antverpienſis* dictus. obiit *Ricuinus* anno DCCCCXLV. relictis poſt ſe Liberis ſequentibus.

I. *Godefrido*; qui in diviſione paternæ hæreditatis obtinuit Comitatus *arduennæ*, *Bullonii* & *Viroduni*.

II. *Othoni*. Cui ducatus *auſtriæ moſellaniæ* obtigit.

III. *Sigifrido*, qui in Comitatu *guerrii ſucceſſit*.

IV. *Fulcone*; qui marchionatum *antverpienſem* in ſortem tenuit.

Ex his autem *Sigifridus*, poſtquam *Luxemburgum*, tunc arcem, cum attinentiis, ſibi titulo permutationis acquiſiviſſet, novam hujus nominis ſtirpem condidit, propagavitque latius.

SIGIFRIDUS.

Hic antea comes *guerrii*, ſive *de guerra* (ut habent cartæ veteres) initia cum *Wickero*, monaſterii S. *Maximini* prope *Treviros* abbate, certa quadam bonorum permutatione, Caſtellum, quod dicitur *Lucilinburch* in ſuum transmiſit dominium anno Chriſti DCCCCLXIII ipſo die feſto palmarum,

quæ

quæ tunc in diem XV Calend. may inciderat. factum probante *Brunone*, ArchiEpiſcopi *Colonienſi*, qui *Ottonis* fratris ſui locum in Imperio tenebat; nec non in idem ſimul aſſentientibus *Henrico*, *Trevirorum* archipræſule, & *Friderico Luthurienſium* duce. hinc priori titulo ſuo ad ſupra dictum locum annexo, *Sigifridus Lucemburgi* primus comes audiit.

Ejus, præ aliis virtutibus, pietatem commendant *Ottonis* I Imperatoris Tabulæ, dat. id. may anno DCCCCLXXIIII. indict. II. Regni dom. *Ottonis* XXXIIII Imperii XII actum *Megeteburg*. per quas hortatu comitis *Sigifridi* fidelis ſui, idem Imperator, eliminatis *Epternaco*, in quo *Wilibrordus* ArchiEpiſcopus quieſcit, ignavis clericis, monachos ordinis S. *Benedicti* ſubſtituit.

Addimus & hic integram donationis chartam, quam idem comes ad altare S. *Maximini* obtulit.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. quoniam omni homini neceſſarium eſſe pernoſcitur, ut in hac vita poſitus, de futuris pie meditetur, & rebus tranſitoriis lucra æternæ vitæ mercari conetur; Sacra exhortante ſcriptura: honora dominum de tua ſubſtantia: itemque: ſicut aqua extinguit ignem, ita Eleemoſyna extinguit peccatum. idcirco Ego *Sigifridus* comes, cum conjuge mea *Hadewigh*, hac ſalutifera admonitione Commonitus, ob remedium animarum noſtrarum, liberorumque noſtrorum ſuperſtitum videlicet ſeu defunctorum, tradimus domino ſanctoque *Maximino*, qui in ſuburbio *Treverorum* quieſcit, & cœnobitis Deo prædictoque Confeſſori ſub Regula S. *Bene-*

dicti

dicti militantibus, quibus venerabilis *Folomarus* abbas præeſſe videtur, in valle *alſuntienſi* in villa *Moriſcb* in comitatu *Arduennenſi*, Regimini filii noſtri *Heinrici* comitis ſubjacenti, unum videlicet manſum *nuwulunck*, & ejus conjugis *Rozelæ*, ſucceſſorumque ſuorum, altari S. *Clementis* in eodem monaſterio poſito, ubi corpora noſtra diem extremi judicii exſpectabunt deo propitio; ita duntaxat, ut idem *Nivelongus* vel ſucceſſores ejus, omni anno V. ſolid. probatæ monetæ perſolvant ex eodem manſo ab omni deinceps ſervitio libero ſervili, quatenus benedictione & licentia venerandi abbatis, ſacerdos ibidem deo Pſalmodiæ & miſſarum celebraturus ſacrificia, his xeniis adjutus pro ereptione animarum noſtrarum exoret libentius, reliquas vero noſtræ poſſeſſiones in eadem villa conſiſtentes, in communem Cœnobitarum uſum, quicquid videlicet vel concambio vel theſauro noſtro acquiſivimus tam in mancipiis quam in ædificiis, molendinis, ſylvis, pratis &c. Cum omni integritate ſervitio & cenſu, ſicut eam hactenus habuimus, excepto *Ravachone* & conjuge & filiis ejus & hæreditate eorum. ea ſcilicet ratione, ut ego, & conjux mea *Hadewig*, usque ad terminum vitæ noſtræ idem prædium in uſum noſtrum poſſideamus; poſt obitum vero noſtrum in uſum prædictorum cœnobitarum absque ullius contradictione pertineat. illud ſane omnimodis in dei nomine rogantes, ut in anniverſario obitus mei ex eodem prædio recordatio prædictis cœnobitis exhibeatur in memoriam noſtri; ita enim rogamus atque obſecra-

Digitized by Google

ſeceramus: ne abbas vel aliquis ejusdem loci proviſor alicui perſonæ ex eodem prædio aliquod beneficium accomodet, ne ut deſtructores Eleemoſynæ noſtræ, ab hæredibus noſtris noſtra permiſſione ad id commonitis, idem prædium perdant, niſi moniti reſipiſcant. Siquis vero hæredum meorum, quod quidem fieri non credo, infringere voluerit vel temptaverit hanc noſtræ traditionis cartam, inprimis iram dei, & ſancti *maximini* incurrat, & quæ machinatur non efficiat, coactusque Theſaurario Regis centum libras auri, & mille talenta perſolvat argenti. acta eſt hæc Traditio *Treviris* publice in monaſterio S. *Maximini*, coram *Hilderado* ejusdem monaſterii advocato; aſtante venerabili abbate *Folemaro* cum omni ejusdem congregatione, me *Sigifrido* comite & conjuge mea *Hadewig* tradente ſub fidejuſſoribus, quos vulgo *Saliburgiones* vocamus, alio *Hilderado* & *Tiezelino*. Coram teſtibus: *Gozberto*, *Tancrado*, *Tietfrido*, *dudone*, *Yſinwardo*, *Walerammo*, *Vuillerico*, *Immone*, *Bertrammo* & multis aliis.-

Anno Domini: Incarnat. DCCCCXCIII Regni *Ottonis* tertii X. indict. VI.

Vitam produxit *Sigefridus* usque in annum DCCCCXCVI, vel ut alii volunt usque M. reliquitque ex conjuge *Hedwige*, *Euſtachii*, comitis S. *Pauli*, ex *Ida Lotharingica* filia, liberos ſequentes.

I. *Henricum*; *arduennæ* comitem, S. *maximini* advocatum, ac poſtmodum *Bavariæ* ducem.

II. *Adalberonem*; Præpoſitum S. *Paulini* juxta *Treviros*.

III. *Theodoricum*; ad *mettenſes* Inſulas promotum.
IV. *Giſelbertum*;
V. *Cunigundim Henrico* Imperatori nuptam.

GISELBERTUS.

Ex ſupra recenſitis *Sigifridi* comitis liberis, ſucceſſit defuncto Parenti *Giſelbertus*, cujus in diverſis cartis fit mentio, ubi & conſtanter comes de *Caſtello de Lutzelburg* dicitur ac vocatur. Suſcepit is ex *Bertha alfonſi Bonnoniæ* comitis filia plures liberos, quorum primogenitus *Fridericus* ipſi in regimine poſtmodum ſurrogatus fuit; alter, nimirum ſecundo genitus *Conradus*, qui comitis *orolaunenſis* titulum præ ſe tulit, uxorem habuit *Giſelam* nomine; de qua prodiere: *Henricus*; *Conradus*; & *Maria*. Ex his *Henricus*, patris in comitatu *orlunenſi* ſeu *arlunenſi* hæres, duxit *adelam*, *Theodorici*, *moſellani* ducis, filiam, ſuſcepitque ex ea *Fulconem* & *Waleramum*. priore autem ex his defuncto absque liberis ſucceſſit alter, qui poſtquam ex conjuge ſua *Iſabella*, comitis *Loſſenſis* filia, unicam ſuſcepiſſet filiam, *Iſabellam* nomine, hæc in matrimonium tradita fuit *Henrico*, duci *Limburgenſi*, attulitque eidem pro dote comitatum *orolunenſem*. Subſtitit hoc modo idem comitatus aliquamdiu in ſtirpe *Limburgenſi*, donec ſub Marchionatus titulo rediit per *Waleramum* in ſtirpem *Luxemburgicam*, ut infra videbimus.

FRIDERICUS.

Giſelberti comitis filius natu major, parentem in regimine excepit, ac *Henrico* tertio Imperatori

in

Digitized by Google

in tantum carus extitit, ut ipſum *moſellano* ducatu donaverit. duxerat in conjugem *Gertrudim*, *Gozelonis gibboſi Lothariorum* ducis filiam, ex qua ſuſcepit *Sigefridum*, *Giſelbertum* & *Henricum*; quorum duo priores poſtquam in pueritia obiiſſent, tertius autem ad *Leodienſem* Cathedram promotus fuiſſet, unica ſuperſtes remanſit filia *Ermeſindis*, quæ *Godefrido*, comiti *Namurcenſi*, in matrimonium collocata fuit. jacent ambo hi conjuges ſepulti in *Floreſſia*, cujus monaſterii ſi non fundatores, ſaltem benefactores præcipui extiterunt, id quod teſtatur eorum carta data anno Dom. Incar. M. C. XXI non. decemb. per quam ad eundem locum conferre dicuntur Eccleſiam de *Floreſſia*, quam prius ad uſus noſtros jure allodii tenebamus; item decimam & dotem totius Eccleſiæ &c.

Obiit *Fridericus* comes anno MLXIII ſeu ut alii malunt anno MLXVI.

CONRADUS I.

Defuncto absque prole maſcula *Friderico*, magna ſuper hæreditate ejus orta eſt Contentio; verum, dum *Godefridus Namurcenſis* eam uxorio nomine ſibi vendicare conatur, *Conradus* junior, *orolauni* comes, de quo ſupra egimus, jure potiore eam integre obtinuit, ſuisque poſteris aſſeruit, prout litteræ ejus plures fidem faciunt, quibus appoſitum cernitur ſigillum hac inſcriptione. CONRADUS COMES DE LUCELENBURCH. quamvis in iis, quas conditi a ſe ad pedem arcis ſuæ anno MLXXXIII Ord. S. *Benedicti* Cœnobii,

Digitized by Google

teſtes extare voluit, haud aliter, quam *Conradus* comes, & uxor ejus ſub nomine æque *ſimplici Clementia* vocentur: hanc autem *Henrici* IV Imp. filiam fuiſſe tradunt ſcriptores.

Nota eſt de cætero, *Conradi* comitis cum *Eberhardo Trevirenſi* ArchiEpiſcopo Controverſia, de qua vetus author ſic habet. *Eberhardus*, cum aliquando diœceſes circuiret, a *Conrado* comite de *Lutzemburg* captus eſt; veſtimenta ſacerdotalia a militibus direpta, pallium diſciſſum, corpus dominicum violatum & in terram projectum, Chriſma unctionis effuſum eſt. Epiſcopus in *Luzelenburg* ad cuſtodiam delatus; *Treberi* nihil eorum, quæ ad divinum officium pertinent, celebrare voluerunt, donec Romanum Pontificem de hac re per internuntios interpellarent; interim comes *Conradus* compulſus a plurimis Epiſcopum dimiſit. Romanus Pontifex *Conradum* excommunicavit, & *Eberhardo* abſolvendum commiſit, qui tandem pœnitens *Treberim* venit, & humiliter a Pontifice abſolutionem petiit, & impetravit, & ad ſatisfactionem quædam bona ſancto *Petro* contradidit.

Adde, quod in pleniorem admiſſi criminis expiationem illud ſupra nominatum Ord. S. *Benedicti* monaſterium condidit, & peregrinationem in terram ſanctam ſuſcepit, in qua obiit anno MLXXXVI. die VI auguſti.

WILHELMUS

Conradi filius, hæres, ubi primum Regimen adiit, novelli Cœnobii, juxta demortui parentis ſui

ſui votum, ſedulam curam geſſit, ejusque poſſesſiones omnes ſtabilivit in modum, qui ſequitur.

In Nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Ego *Wilhelmus* comes de *Lucemburgh*, cupiens imitari beatæ memoriæ Patrem meum *Conradum* comitem, & perficere, quod ipſe incœpit, vel potius bona voluntate implevit, oratorium ſecus prædictum caſtrum ab eo fundatum, & ordini monachorum deputatum, rebusque ſuis, quemadmodum placuit, ditatum, liberum eſſe ſub tuitione apoſtolica ſtatui. quapropter in memoriam libertatis, aureum unum *Romæ* ad altare ſancti *Petri* omni anno in die palmarum, ſive in cœna Domini offerri conſtituimus; quem videlicet aureum indictione prima, anno quinto beati ſecundi *Calixti* Papæ coram ipſo apoſtolico manum comitis *Hermanni* offerendum transmiſimus, quem etiam obtulit in die, qua conſecratum eſt altare beati *Petri* apoſtoli.

Ergo quia noſtris temporibus idem monaſterium eſt perfectum, ut Pater meus ipſum locum omnino liberum facere diſpoſuit; ego, ut ſuperius dictum eſt, deſiderans implere votum Patris mei, conſilio domini ArchiEpiſcopi *Brunonis Trevirenſis*, & bonorum virorum, liberum abbatem illic conſtituimus. ita ſane, ut baculum ſuper altare accipiat; ſtatuimus autem, ut Abbatem aliunde non habeant, ſi in eodem loco per gratiam Dei dignus quisquam potuerit inveniri, ſi vero, quod abſit, ibi repertus non fuerit, conſilio bonorum virorum alibi idoneum accipiant, remota omni Laicali electione.

Advocatum in eadem abbatia eſſe prohibemus: ſed ſi forte injuria aliqua inibi Deo ſervientibus illata fuerit, a nobis ſive a poſteris noſtris juſtitia requiratur, & nihil pro hac re nobis debeatur. Dominus autem hujus Caſtri nullum gravamen eis inferat, nec de placitis vel hominibus eorum ſe intromittat, nullamque prætii exiſtimationem a bannalibus eorum exigat, nec homines eórum hoſpitando vexet &c.: hæc ſunt autem, quæ eis inviolata conſervari decernimus, ſcilicet dotem ejusdem Eccleſiæ, manſum unum indominicatum, & quatuor manſos veſtitos, &c. hæc omnia eidem cœnobio donata ſunt a patre meo in die dedicationis cryptæ anno Incar. Dominicæ MLXXXIII annuente matre mea Clementia, & fratribus meis, in præſentia Domini *Hermanni metenſis* Epiſcopi, ſub teſtimonio Nobilium virorum, quorum nomina hæc ſunt: *Raimboldus*, *Becelinus*, *Thirdo*, *Richardus*, *Bertrandus*, *Albertus*. poſtea vero cum Pater meus in via *Hieroſolymitana* defunctus & ſepultus eſt, poſt duos annos inde translatus, & quarto anno in prædicta Crypta eſſet tumulatus, venerabilis mater mea eodem die allodium quod dicitur *Möriſch*, Chriſto & ejus genitrici, aſſenſu filiorum ſuorum dedit, itemque aliud *Schaifledinges* nomine, in campis, in pratis & ſilvis cum familia non modica.

Omnia igitur, quæ a Patre meo donata ſunt, & a matre mea Clementia, poſt ipſius deceſſum, oblata ſunt, ſive fideles quique pro animabus ſuis ipſi loco obtulerint, ſeu a nobis nunc ad honorem

ejus-

ejuſdem Eccleſiæ conſtituuntur illibata & absque omni calumnia permaneant. quicunque autem ipſis injuriam erogaverint, & ſive fraude, quod eorum eſt, abſtulerint, ab advocato illorum *Petro* apoſtolo excommunicentur, a præſenti Eccleſia, & a regno Cœlorum, niſi reſtituerint. hujus confirmationis & ſupradictæ conſtitutionis noſtræ chartam Ego & filius meus *Conradus*, ſuper altare ipſius cœnobii ſigillatam poſuimus, in præſentia domini *Folmari*, primi abbatis, & fratrum cum eo degentium, & Nobilium virorum, quorum nomina hæc ſunt: *Hermannus* comes de *Salmis*, *Godefridus* comes de *urſimonte*, item *Godefridus* comes de *Eſch*. *Gerardus de Rouio*, *Cono de aldengis*, *Rodulfus* de *Cancre*, *Theodoricus* de *Borſeit*, item *Theodoricus* de *viſcepach*, *udo*, *albertus* de *Pris*, *Wecelo* advocatus, *udo*, *Humbertus*, *Godefridus*, item *Godefridus*, *Wigericus*, *Sigifridus* & multi alii, qui interfuerunt.

Acceſſit poſtmodum etiam *Brunonis* ArchiEpiſcopi *Trevirenſis*, qua loci diœceſani, omnium præcedentium geſtorum ratihabitio, data anno dom. Incar. MCXXIII. indict. I *Henrico* V Rege, IV Imperatore, Regni quidem XXV Imperii vero XIII.

Duxerat *Wilbelmus* comes uxorem *Mechtildim*, *Friderici*, *Sueviæ* ducis filiam, ex qua procreavit *Conradum* ſibi ſucceſſorem.

CONRADUS II.

Extat in archivo S. *Maximini* charta ſequens ab ipſo condita.

Ego *Conradus* comes de *Luzelenborch*; poſtquam providente Deo, poſt diſceſſum piiſſimi genitoris

nitoris noſtri *Wilhelmi* comitis, de manu Regia quicquid juris noſtri eſt, cum omni integritate recepimus, Conſilio fidelium noſtrorum, quid nos hominibus noſtris, quid nobis homines noſtri, quid nos Eccleſiis, quid nobis Eccleſiæ, ad advocatiam noſtram ſpectantes, deberent; ſollicite perſcrutari ſtuduimus; unde, cum in Eccleſiam beati *Maximini* proximo die poſt feſtum ejusdem glorioſi confeſſoris veniſſemus, & in loco nobis præparato ad celebrandum placitum ſediſſemus &c. datum *Treviris* anno Dom. MCXXXV regnante *Lothario* Rom. Rege, *Treviris* præſidente *Alberone* Archi-Epiſcopo, hinc conſtat, monaſterii S. *Maximini* clientelam comitibus *Luxemburgenſibus* jam ab antiquo competiiſſe.

Fuit *Conrado* uxor *Eliſabetha* filia *Godefridi* comitis *Namurcenſis*, cum qua genuit filium, *Henricum* nomine qui poſtmodum factus eſt *Leodienſium* Epiſcopus. filiam vero *Gertrudim*, quæ cuidam *Conrado* comiti nupſit. Obiit itaque *Conradus* nullis ſibi ad ſuccedendum relictis Liberis.

HENRICUS I.

Poſt mortem *Conradi* comitis, nullus, qui relictam hæreditatem adiret, viſus eſt proximior, quam *Henricus* ex *Godefrido* comite *Namurcenſi* & *Erminſinda Friderici*, quondam *Luxemburgenſis* comitis filia progenitus, qui & eandem adiit, ac cum ſua conjunctam tenuit.

Secutæ ſunt paulo poſt acerbæ illæ conflictationes, quas ratione abbatiæ S. *maximini* idem comes,

mes, qua loci advocatus adverſus ſedem *Treviren-ſem* ſuſtinere opus habuit; dum autem iis quoque ſe immiſcuit S. *Bernardus*, *Adalberonis* ArchiEpi-ſcopi partes fovens, non viderat *Ottonis I* Imp. præceptum in archivo dicto abbatiæ aſſervatum, datum anno DCCCCLIII die XIII Kal. Septemb. per quod ſimiles in *Ruotperto*, *Adalberonis* præde-ceſſore, auſus aperte reprobantur, notanter omne id, quod in piſcatione & venna quadam in *Rovera* fluvio conſtructa alias tentaverat; utut demum ſit; tabulæ, per quas *Conradus II* Rex *Adalberoni* præ-dicto abbatiam S. *Maximini* donat, ita deſinunt. datum & actum *argentinæ* anno dom. incar. MCXXXIX indict. II regnante dom. *Conrado* Rom. Rege II, anno regni ipſius II. teſtes ſubſcripſere *Bocbo*, *Wormatienſis*; *Stephanus metenſis*, *Imbrico Wirzeburgenſis*; *Wernerus monaſterienſis*, Epiſcopi. *Guibaldus*, abbas *Stabulenſis*, *Fridericus* Regis *Germanus*, dux *Sueviæ* &c. excepit has turbas fa-talis transactio, per quam comes per omnia Ar-chiEpiſcopo ſatisfaciens, rejuravit ei fidelitatem, & verpivit * in præſentia mea (Regis videlicet) & omnium, qui adfuerunt, abbatiam & omnem ab-ſtipulavit * * de ea calumniam; ut habent verba Regii diplomatis, quod fuit datum pridie non. ja-nuarii. indict. IX anno dom. incar. MCXLVI re-gnante *Conrado* Rom. Rege II anno Regni ejus IX

* *Verpire*, poſſeſſionem alicujus rei dimittere. char-ta an. 1145. apud Calmet Tom. 2. Hiſt. Lotha-ring. inter probat. col. 324.

** dimiſit.

aƈtum *Spiræ.* teſtes vero in eodem occurrunt: dom. *Bernardus Clarevallenſis* abbas; *gorlandus floreſſienſis* abbas; *Fridericus Suevorum*, *Conradus Burgundionum*, duces. *Hermannus, palatinus* comes de *Rheno*; *Henricus* comes de *arle*; *Walricus* comes de *Luzelburg*; *Warnerus* frater ejus; *Simon* comes de *Sarburg*; *Remboldus* comes de *yſenburg* &c. quæ omnia in grave præjudicium comitum *Luxemburgenſium* vertiſſe quis non videt? ſed dandum fuit aliquid importunis ArchiEpiſcopi precibus ac ſollicitationibus, eisque etiam aſſentiendum, eoquod ad eleƈtionem *Conradi* in Regem *Romanorum* haud parum opellæ contuliſſet. Cæterum extant *Henrici* noſtri chartæ duæ, quarum una Ereƈtionem parochialis Eccleſiæ S. *Nicolai* in oppido ſuo, altera adjacentis monaſterii S. *Mariæ* poſſeſſiones ſtabilit. utriusque initium & finem hic habe. Ego *Henricus*, *Namurcenſis*, & *Lucelburgenſis* comes &c. geſta ſunt hæc anno Dom. MCLXVI. Ego *Henricus*, dei gratia, comes *Namurcenſis* & *Lucemburgenſis* &c. aƈta ſunt hæc in monaſterio B. *Mariæ* de *Lucemburg*. anno Incar. MCLXXXII. indiƈt. XV. Regente ſanƈtam Romanam & apoſtolicam Eccleſiam dom. *Cæleſtino*, ſummo & univerſali Pontifice, anno Papatus ejus I Regnante dom. *Friderico* Imperatore. uxorem habuerat *Henricus agnetem*, *gueldriæ* comitis filiam, ex qua præter unicam *Ermeſindam*, nullos reliquit liberos ſuperſtites. quodſi *Croonendallio* annalium *Namurcenſium* ſcriptori, fides habenda eſt, jacent ambo hi conjuges ſepulti in monaſterio *Floreſſia* ubi contigua eorum monumenta non-

nisi

niſi nuda hæc. *Henricus* & *Agnes*, nomina præ ſe ferunt.

ERMESINDIS.

Parentum obitus *Ermeſindi* omnimode luctuoſus extitit. quandoquidem utroque comitatu & *Namurcenſi* & *Luxemburgenſi* (quod pro feudis Imperii maſculinis haberentur) exuta, ſpem ſimul omnem videbatur amiſiſſe: ni conjugis ſui *Theobaldi*, *Barrenſis* comitis, fortitudo ac prudentia deſolatum rerum ſtatum vertiſſet in meliorem. etenim; contractu mox cum *Burgundionum* duce, cui *Luxemburgenſis* ditio a Cæſare donata fuerat, inito, eam recuperavit feliciter. verum pro *Namurcenſi* dimicandum fuit adverſus *Flandriæ* comites, e quorum manibus partem ſaltem aliquam hujus ditionis eviciſſe, ſatis aliquando viſum fuit. tabulæ transactionis anno MCXCIX deſuper initæ, ſic fere loquuntur.

Habita diu *guerra* inter *Balduinum*, comitem *Flandriæ*, & *Hannoniæ*, & *Philippum*, fratrem ejus, comitem *Namurcenſem*, & *Theobaldum* comitem *Barri* & *Lucemburg*; hoc modo eſt facta pax & concordia inter eos. primo, quod tota terra, quæ eſt ultra *moſam* verſus *arduennam* usque *nemus* quod dicitur ars, remanet comiti *Barri:* ſed ipſum *nemus* totum remanet *Philippo* fratri *Balduini* &c. ego *Balduinus*, *Flandrenſis* & *Hannonenſis* comes & *Margaretha flandrica* comitiſſa, uxor mea & *Philippus* comes *namurcenſis*. & *Henricus*, fratres mei conſenſimus.

Teſtes

Teſtes: *Maria* comitiſſa *flandrenſis*, & *Hannonienſis*, *Henricus* frater comitis *flandrenſis* & *Hannonienſis*, *gerardus*, Præpoſitus *Brugenſis* & Cancellarius *flandrenſis*, *Wilhelmus*, patruus comitis *flandrenſis* & *Hannonienſis*. actum apud *Dynantum*. in monaſterio S. *medardi*, juxta pontem, VII Kal. auguſti anno MCXCIX.

Rebus in eum modum compoſitis *Theobaldus* haud diu poſt ſacræ militiæ nomen dedit, ac in Palæſtinam profectus, diem illic ſupremum clauſit. flevit aliquanto tempore conjugem optimum *Ermeſindis*, ſed oportunam nacta occaſionem, qua ditionibus ſuis integrum marchionatum *orolaunenſem* reannectere poſſet, tranſiit ad ſecundas nuptias cum *Waleramo Limburgico* ſub Conditionibus hic infra expreſſis.

Ego *Walramus* filius *Heinrici* ducis de *Limborck* & marchio *arlunenſis*; caſtrum meum de *arlon* cum omnibus appenditiis, tam in hominibus quam caſamentis & rebus omnibus ad idem Caſtrum meum pertinentibus, laude & aſſenſu prædicti patris mei ducis & fratrum meorum *Henrici* de *Valckenburg* & *gerardi* de *Borne* & etiam filiorum meorum *Henrici* & *Walrami*; dominæ *Ermeſindæ*, comitiſſæ *Lucelenburgenſi* & *Ruppenſi*, uxori meæ, in legitimam dotem contuli & conceſſi. Si uxor mea *Ermeſindis* de me prolem ſuſceperit, quilibet hæredum, tam illorum, quos de me genuerit, quam ille hæres, quem uxor mea prædicta, priusquam eam ducerem, habebat, in hæreditate habeat id, quod de jure debet habere.

Si

Si vero de me prolem non habuerit, hæreditas ſua ad hæredem ſuum revertetur; hæreditas autem mea meis hæredibus remanebit. promiſi etiam jurejurando; quod Nobiles, milites *Burgenſes*, & quoscunque alios homines ad honorem de *Lucelburg*, *Ruppis* & *durberti* pertinentes, in ea libertate, in eo honore dimittam eſſe & vivere, in quali honore & libertate, tempore *Henrici*, piæ memoriæ quondam comitis *Namurcenſis*, uxoris meæ patris, permanſerunt. hæc omnia &c. me firmiter & ſemper ſervaturum ſuper ſacroſanctas reliquias juravi — actum anno verbi incarnati M.·CC. XIIII. menſe majo.

Sequitur ratihabitio præcedentis contractus.

Notum ſit omnibus &c. quod Ego *Heinricus*, dei gratia dux de *Lemburg*, & Marchio de *arlus*, filio meo *Waleramo* dedi terram totam de *arlus*, & ipſum Caſtellum cum univerſis militibus & civibus in Caſtello manentibus, advocato tamen excepto; hoc pacto præhabito, quod prædictus *Waleramus* hæc dabit in dotem comitiſſæ de *Lucelenburg* &c. rediit hoc pacto *arlunenſis* ditio in priſtinum dominium, a quo per ſimilem fere contractum olim abalienata fuerat; ut ſupra jam oſtendimus.

Walrami noſtri, qua comitis *Luxemburgenſis*, qua deinde poſt parentis obitum, etiam *Limburgenſis* ducis ſimul extant chartæ duæ tenoris ſequentis.

Walramus comes *Lucelburgi*, *Rupenſis* & Marchio *arluni*, univerſis tam præſentibus, quam futuris, ad quorum notitiam præſens ſcriptum pervenerit, pie vivere & veritatis in Chriſto teſtimonium

nium accipere. hæc ſunt danda tenaci memoriæ, quæ, ſi quo caſu oblivionem attingerent, *noſtris* forte ſucceſſoribus generare poſſent incommodum aut errorem. eapropter noverit tam præſens ætas, quam ſucceſſura poſteritas, quod Pater meus *Henricus* dux de *Limburg*, Zelo piæ devotionis incenſus, de conſenſu meo, & ſuorum miniſterialium Conſilio, partem quandam allodii ſui *Cometiæ* de *dalckem* adjacentem, terram ſcilicet, & nemus rivo *Bercum* contiguum, abbati *Widoni* & fratribus ſuis de S. *agatha*, Ciſterc: ordinis, pro remedio animæ ſuæ ac meæ, & parentum in Eleemoſynam libere & abſolute contulit, ut fratres jam dicti abbatiam ſuam ad locum eundem transferant ipſis magis idoneum. dat. anno dom. MCCXVI.

Walramus dux de *Limburgh*, comes de *Lucemburgh*, & marchio de *Arlon*; univerſis Chriſti fidelibus notum eſſe volumus, quod Conventui ſanctimonialium de *Roberti-monte*, Ciſter. ordinis, nemus *nigerrii*, ſicut in Spilunca ejusdem loci usque ad nemus earum extenditur, contulimus & conceſſimus perpetuo poſſidendum. dat. *Limburg* anno gratiæ. MCCXXI. ingenitæ pietatis hæc erant teſtimonia at fortitudinis militaris, per quam jura uxori ſuæ *Ermeſindi* in comitatum *Namurcenſem* competentia, revindicavit, ſpecimen hic adducimus.

Notum ſit omnibus &c. &c. quod Ego *Joanna*, *Flandriæ* & *Hannoniæ* comitiſſa poſt longam guerram habitam inter me & *Philippum* marchionem *namurcenſem* conſanguineum meum & fidelem ex una parte; & virum Nobilem *Waleramum*, ducem de

de *Lemburg* & comitem de *Lucemburg* & Dominam *Ermenſendam* uxorem ejus ex altera parte; ſuper comitatu *Namurcenſi*, Pax eſt reformata in hunc modum &c. actum apud dinantum. feria II poſt Invocavit. anno Domini MCCXXII.

Obiit *Walramus* anno MCCXXVI. fuitque primus, qui *Leonem Limburgicum* cum Faſciis Luxemburgicis conjungens, tam gentis quam & ditionis hujus ſuæ inſignia ordinavit in modum, quo hodiedum conſpiciuntur, quove ipſemet pro ſigillo uſus eſt, hac circum appoſita Epigraphe *Walramus. Comes. LucelB. Et Rupe. Et Marchio. arlunenſis.*

Ejus relicta vidua regimen continuavit feliciter, ſibique pace & bello proſpiciens, juſſerat aliquando, ut qui equum & armaturam ferream habere non poſſet, *Wamburſium*, lanceam, & Capellum ferreum geſtaret; non minorem circa ſuſceptos ex *Walramo* conjuge liberos curam gerens, dum enim filias, *margaretham*, *Theobaldo II Barrenſi* comiti; *Catharinam Matthæo Lotharingiæ* duci; *Mariam Walramo* comiti de *falckenburg*, in matrimonium collocat. de filiis altum deliberavit, eorumque interea conſenſu in cunctis uſa eſt, ut vel ex charta ſequenti conſtat.

Ermeſindis comitiſſa *Lutzemburgenſis*, & *Rupenſis*, omnibus præſens ſcriptum intuentibus, in perpetuum ſalutem in domino.

Notum facimus, quod nos prædium de *Caſtel* apud *Monnedorff*, in quo ſita eſt Capella S. *Salvatoris*, cum agris, quos homines noſtri de *monnedorff*

dorff eidem Capellæ contulerunt, de conſenſu filiorum meorum videlicet: *Heinrici*, & *gerardi*, devotis in Chriſto prioriſſæ, & conventui ordinis S. *Mariæ magdalenæ* prope *Luzeburg*, liberaliter contulimus. &c.

Tandem vero oportunam nacta occaſionem primigenito ſuo ſponſam delegit, quam ſequens contractus deſuper initus, affatim commonſtrat.

Ego *Ermeſindis*, comitiſſa *Lucelburgenſis*, marchioniſſa *arlunenſis*, omnibus præſentes litteras inſpecturis notum facio, quod *Heinricus*, dominus de *Lucelburg*, filius meus, ducere debet in uxorem *Margaretam*, filiam domini *Heinrici* comitis *Barrenſis*, & idem comes dedit filio meo prædicto in maritagio *Lineyum*, & Caſtellaniam cum dependitiis, hominiis & dominiis; ita quod *Lineyum* & Caſtellaniam cum ſupradictis omnibus, eidem debet facere valere ſeptingentas libras annuatim, & ſi non valeret, ipſe defectum ei tenetur aſſignare per dictum duorum bonorum virorum, quorum alter de hominibus meis, reliquus vero de hominibus comitis *Barrenſis* debet eſſe; & ſi jam dicta terra plus quam ſeptingentas libras valeret annuatim, hoc, quod ſupercreſceret, ſibi & aliis hæredibus ſuis remaneret, & hæc debent decerni per duos dictores prædictos, per aſſenſum meum & *Henrici* filii mei, & comitis *Barrenſis* ad hoc electos.

Terram autem ſupradictam debet comes *Barrenſis* facere tenere filio meo libere, ſicut allodium proprium, & ſine ſervitio alicui propter hoc impendendo. Si vero *margaretham* filiam comitis ſine

hærede

hærede Corporis ſui, vel hæredes ſuos, ſi quos haberet de filio meo, de hærede in hæredem, ſine hærede mori contingeret, terra prædicta ad comitem & hæredes ſuos rediret; & ſi *Eliſabetham* filiam meam, prædicti Comitis ſororem, filii mei *Walrami* uxorem, ſine hærede corporis ſui vel hæredes, ſi quos haberet, de hærede in hæredem, ſine hærede mori contingerat, *marcivilla* cum appenditiis ſuis, & *aranceyum* cum appenditiis ſuis redirent ad *margaretham*, filiam comitis, & ad *Henricum* maritum ejus, filium meum, & hæredes eorum; & tunc terra de *Lyneijo* ſupra dicta ad comitem *Barrenſem*, & hæredes ſuos alios reverteretur.

Item, ſi *margaretha* ſine hærede corporis ſui, vel hæredes ſuos, ſi quos haberet de filio meo *Henrico*, de hærede in hæredem, ſine hærede mori contingeret, *marcivilla* & *aranceyum* cum appenditiis ſuis, ſicut ſupra dictum eſt, ad comitem & hæredes ſuos reverterentur. dictus vero *Henricus* filius meus debet dotare ſuprafatam *margaretham* de ſeptingentis libris Terræ in Caſtello & Caſtellania, in hominiis & dominiis, & in illo die, quo filius meus *margaretham* ducet in uxorem, debent nominari & Caſtellum & Caſtellania ſupradicta, & terra aſſignari per dictores ſupradictos. & idem filius meus tenetur ducere in uxorem eandem *Margaretham*, quam cito ipſa ad ætatem devenerit competentem.

Super hoc ipſe filius meus fidem dedit, & Ego *Ermenſindis* comitiſſa, mater ejus, hoc matrimonium & omnes conventiones ſupradictas tenere &

Digitized by Google

teneri procuravi & ſupra his fidem dedi; ipſe etiam comes *Barrenſis* ipſum matrimonium & omnes conventiones ſupradictas tenere & facere teneri, fide data, procuravit, & ſuper his obſervandis amicos & fideles meos plagios conſtitui de tribus millibus libris metenſis monetæ; ſimiliter comes *Barrenſis* ſuper eodem matrimonio & ſuper prædictis conventionibus tenendis, amicos & fideles ſuos plagios conſtituit, de tribus millibus libris metens. quod ut firmum ſit, præſentes litteras ſigilli mei munimine roboravi.

Actum anno Dom. MCCXXXI menſe Julii.

CXL.

NICOLAI MAMERANI COMMENTARIUS DE ULTIMA CAROLI V. CÆSARIS EXPEDITIONE ANNO MDXLIV. ADVERSUS GALLOS SUSCEPTA.

Cæſar bellum in *Gallum* redintegraturus, XII *maij* circa horam IV a meridie, *Ferdinandum* Vice-Regem *Siciliæ*, *Lucenburgum* verſus a *Gallis* ſecundo jam occupatum, *ſpire* præmiſit, illud obſidione arctiore, magisque vicina, quam hyeme præcedente erat, cincturum.

XXVII. ejusdem menſis *Luceburgum* a noſtris obſidetur ſub Ducibus Vice-Rege, & *Wilbelmo* comite a *Furſtemburg*.

XXIX. Primarii in oppido Galli, Legatos ad Vice-Regem in caſtra emiſerunt, qui de oppidi dedi-

deditione proponerent, petito quatuordecim dierum ſpatio, intra quod, niſi Rex ipſorum, de neceſſitate dedendi ſeſe, interim admonitus, ipſis milite & commeatu ſuccurreret, oppidum relinquerent, bona tamen omnia cum dato ſalvo conductu aſportarent. Vice Rex, accepta dedendi voluntate, octo illis dies conceſſit, cum integra reliquarum rerum petitione, bombardas tamen omnes relinquerent.

VI. itaque die Junii illuceſcente, oppidum dedidere, extrema rerum omnium inopia graviter & intolerabiliter preſſi; de ipſa deditione Vice-Rex ſtatim Cæſari, *Spiram* miſſo veredario, ſignificavit, qui & VII ejusdem menſis eo pervenit. Exiverunt autem cum erectis & volantibus vexillis, cum bonis & prædis omnibus, cum Equis, & onuſtis curribus, relictis tantum grandioribus Bombardis cum pilis & pulvere nitrario, ex levioribus nonnullas ſecum avexiſſe feruntur. Dux eorum primarius fuit comes a *Joyeuſe* præfectus in *Moſon*, ſalvus conductus eis a Vice-Rege peditum & Equitum usque in Lotharingiam datus eſt; magnus prædatori hoſti, totiusque ejus ditionis vaſtatori conceſſus favor, magna (inquam) nimis hoſti petulanti & protervo conceſſa libertas, ut qui paulo ante crudelitatem atque ferociam cum ſcelere & flagitio copularat. *Mamerum* pagum amplum & elegantem, uno milliari ab oppido *Lucenburgo* diſtantem, incendio crudiliter & furioſe totum abſumpſit atque delevit. Incolas, qui non fuga evaſiſſent omnes ferro ſuſtulit, duosque ex iis captos,

ſune craſſo de aratro abrepto, manibus eórum haſta militari perforatis, pertractos usque *Lucemburgum*, in carcerem immaniter pertraxit, in quo intra paucos dies cruciatu miſerabili, tractationeque effexa atque iniquiſſima uterque vitam finivit. Si uspiam in mundo Terra eſt, quæ brevi temporis ſpatio Martis truculentiam atque ferociam ad extremum & per omnia ſenſit, *Lucemburgenſis* ſenſit, quæ intra duorum annorum ſpatium, bis hoſte dominante, victa, bis eodem expulſo ac fugato, recuperata eſt, quatuor maximorum Exercituum incurſiones atque impetum tulit, quater graſſantium nunc hoſtium nunc amicorum irruptionibus vexata. Oppidum autem hi homines intra octo iſtos conceſſos dies plus vaſtavere ac deſtruxere, quam toto anno, conatique ſunt, & ipſas Bombardas, quas relinquere cogerentur, intra idipſum ſpatii, corrompere & inutiles facere, intruſis, atque adductis introrſum ſilicibus ac fimo, relictæ vero in oppido Bombardæ, duplices Cartaunæ XXXIII. Cartunæ ſimplices XXVII. Falconetæ XX. Pulveris nitrarii dolia Mille quingenta.

Recuperato itaque *Lucemburgo*, Exercitus per *Mediomatrices* verſus Commercii caſtrum, tranſlato in *Franciam* bello ad eam partem ubi Campania Gallica incipit, confeſtim ductus eſt. Finitis autem *X. Junii*, Principum, ſtatuumque Imperii comitiis, Cæſar, præmiſſo ad iter ex Fratre nepote *Maximiliano*, ipſe eodem die ſtatim poſt meridiem ad idem iter accinctus, Spira diſceſſit, usque *Nusſtat* oppidum, comitatus *Alberto* Marchione

ne Brandenburgenſi & *Wolffgango*, magiſtro Teutonico, deducente ipſum aliquantum ad Itineris ingreſſum fratre *Ferdinando* Rege Rom. cum *Philippo* filio natu minore.

XI. *Junii*, venit cæſaream - *Luthræam*, atque XII. quæ fuit dies ſacramenti, ibidem quievit, & publicæ proceſſioni miſſæque officio interfuit.

XIII. Profectus eſt usque *Zweybruck*, ubi ab ejus Loci duce acceptus eſt magnifice.

XIV. usque *Sarbruck* in prandio, & illinc ad S. *Naborem*, eademque die Comercii Caſtrum paulo ante a Vice-Rege obſeſſum ſe dedit, a quo deinde Exercitus ad *Liniacum* obſidendum ſe transtulit.

XV. ſub meridiem Cæſar *Metas* pervenit, & die ſequente illuc perductus eſt comes *Buclinus* natione Germanus, captus non longe iſtinc a Mejeranis Ruſticis, quod militem Gallo conſcripſiſſet, ipſique adeo jam ſigna aliquot peditum transmiſiſſet.

XIX. venit *Metas* ad cæſarem equis curſoriis Princeps Auraniæ, indicans cæſari Helvetios in via eſſe, ut ad Gallum tranſeant, ſtatimque eodem die paulo ante medium noctis, a Cæſare in caſtra ad Vice-Regem ablegatus.

XX. Comes *Buclinus* ſententia ultimi ſupplicii damnatus eſt, lecta in domo, ubi ad cuſtodiam ſervabatur, ſententia, præſentibus Vice-Cancellario *Navio*, & D. *Boiſoto* Conſiliario. Altera die capite plectendus erat. Exſtructum itaque in Foro, juxta ædem divi Simplicii, Tabulatum, illud circumſeperunt duo ſigna peditum Germanorum, exſpectatumque ibidem ab octava usque ad deci-

mam horam eſt; tandem venit Dom. de *Lyna*, qui indicavit comitem per ſupplices preces ducis *Mauritii* Saxoniæ, & Marchionis *Alberti* Brandenb. ac maxime Vice-Cancellarii *Navii*, vita donatum eſſe a Cæſare.

XXV. Venit *Metas* Dux Lotharingiæ cum Fratre, Epiſcopo Metenſi, ob Patris paulo ante defuncti ſeria apud Cæſarem negotia.

XXVI. Suſpenſus eſt *Metis* in foro juxta divi Simplicii quidam *Carolus* Trevirenſis, Galli explorator, quod *Spiræ* in comitiis Principum fuiſſet, & omnia quæ ibi acta fuerant, ad Gallum tranſcripſiſſet.

XXIX. Poſt X dierum obſidionem, *Liuiacum* capitur, ſed in ipſo jam adſaltu, atque irruptione, magno clamore deditur in gratiam Cæſaris, ob quam dedendi oppidi usque ad ultimam horam prorogatam tarditatem multi cæſi ſunt, ſæviente recentis militis ira, quæ ex abrupto mitigari non potuit; capti autem fere omnes ſunt cum ipſo ejus Loci comite, ejusque Fratre comite de *Ruſſii*, & *Brya*, ac domino de *Senej*, qui *Marianum* oppidum prodidiſſe fertur. Deducti fuere *Metas* ad Cæſarem, ac deinde in *Brabantiam* miſſi. In oppido vero magnus Commeatus inventus eſt, collocatisque in eo duorum ſignorum peditum germanorum præſidiis, Exercitus illinc ad St. *Deſiderii* oppidum obſidendum translatus eſt.

Julius.

VI. *Julii.* Cæſar *Metis* diſceſſit usque *Pontem-moſæ*, præmiſſis impedimentis, quæ inter

LX

LX ſcavæ pro pontibus navalibus, & XIV. molæ frumentariæ, quæ ſeptem vehebantur curribus.

VIII. ejusdem. Usque *Mannuvil*, at novum Caſtrum profectus eſt.

IX. *Tullum* venit, Imperialem in *Lotharingia* civitatem.

X. in *Pungii*, pagum.

XIII. in caſtra ad S. *Deſiderium* oppidum venit.

XIV. Circa horam a meridie quartam egreſſi ſunt oppidum circiter quingenti pedites, deducentes paulo extra oppidum duos Equites ad Regem profecturos, ſtatimque illis in viam, qua tenderent, conſtitutis, regreſſi in oppidum ſunt, noſtris in velitationem ad confligendum, aut impediendum regreſſum, ab celeritatem improviſam, & diſtantiam Loci non prodeuntibus; eadem die Princeps *Auraniæ*, cum forte cum Vice-Rege usque in ſuffoſſas munitiones aut Bombardas juxta oppidum prodiiſſet, ejaculatu Bombardæ hoſtilis lætaliter læſus eſt; pila bombardæ emiſſa forte lapidem quendam in aggere a foſſoribus ſuggeſto, recta ante Principem ejectum tetigit, qui ſubito impetu impulſus, Principis humerum ſiniſtrum rapiens perfregit, ipſo Vice Rege juxta adſtante, ſimulque in terram corruente, ſed fortuna non ſimili.

XV. mane, ab hora nona fere usque ad duodecimam, oppidum S. *Deſiderii* irruptione violenta ſed fruſtranea oppugnatum eſt. Primum per quinque ſigna Hiſpanorum, deinde per totidem

Germanorum ſuccedentium: Nam cum ab ea tantum parte illa irruptio inſtituta eſſet qua vallus *disjectus* jaceret, murique demoliti hiatus pateret, nec ſcalæ ullæ ad Expeditionem celerioremque conſcenſum allatæ & admotæ eſſent; facile, qui intus erant, Hoſtes in eam partim turmatim cumulati, noſtros vago adcurſu pertinaciter inſtantes, bombardis, baliſtris, haſtis, telis & aqua ferventi repulerunt; præterea, cum ille oppidi locus elevatior eſſet, & ad angulum alteram muri quadraturam contingentem jaceret, facile noſtri ex utroque propugnaculo bombardis impeti ac feriri potuerunt; id quod *petrum Ludovicum*, primarium Hiſpanorum, virum rei militaris expertiſſimum minime latuit; prædixit enim omnino difficilem pergravemque eam fore expugnationem propter commoditatem, quam ex eo loco hoſtes in noſtros haberent, & ob id, cum eam inſtitui & parari cognoſceret, illico ſe in lectulum conjiciens, valetudinarium finxit; quanquam non minimum oppidi non expugnati Hiſpanorum præproperem in adcurſum feſtinatio dederit: nam ut primum in ſuffoſſiones & munimenta deducti eſſent, confeſtim in irruptionem apertam & adſultum exilierunt, non exſpectantes tantiſper donec & germani ſub munimenta induci poſſent ad continuum & indiviſum ſucceſſum; Hoſtis enim ubi vidit ab Hiſpanis aperte adcurſum intentari, illico ita Bombardarum jaculis undique fulminabat, ut ſine magno diſcrimine in ſuffoſſiones deduci nequirent, quæ res alteros ab alteris, utrosque ab ſe invicem diſſipavit; puta-

putavit comes *Wilhelmus a Furſtemberg* rurſum eadem die aliam magis ordinatam irruptionem eſſe inſtituendam, verum Vice-Regi non viſum eſt eſſe conſultum quod nollet iterum militem in periculum mittere. In ea oppugnatione periere ex noſtris tam Hiſpanis, quam Germanis, circiter CXVIII. vulnerati autem CXXXII numerati ſunt; ex præfectis periere *Idelfridus* comes a *Gortt*, & *Curtaville* duces, ac Regis ſignifer, Germani. *Adolfus* a *Carvajal*, & *Ruy Gomez Jala*, Hiſpani. Verum *Jamboa* & *Pagon*, & *Antonius Murenus*. Hiſpani læſi tantum.

Eadem XV die a meridie vita functus eſt Princeps *Auraniæ* ex vulnere pridie ejus diei accepto, non ſine ingenti Cæſares totiusque Exercitus mœrore. Dignus enim optimus Princeps longiore vita erat, ſi ita viſum ſuperis fuiſſet, aut potius ſi ita ſibi ipſi; non enim fortitudini, ſed temeritati & inconſultæ audaciæ adſcribitur, ubi Princeps, quem tanti refert vivere, & incolumem eſſe tam evidentibus ſe exponit periculis, nulla vel neceſſitate urgente, vel commodo invitante maximo.

Oppidum autem S. *Deſiderii* parvum eſt, & in pleno ſitum, fluvium *Matronam*, ad duos circiter jactus lapidis præterfluentem habens, ex quo brachium ſumptuoſo opere ad meridiem deſumptum usque ad ipſa fere mœnia deductum eſt ad molam pro porta, quæ meridiem ſpectat, impellendam, a noſtris vero ſtatim ſuffoſſis aggeribus, & revulſis munimentis ademptum & in *Matronam*

 re-

revocatum; forma autem fere quadrangulari eſt, paſſus communes ab uno quadrangulo ad alterum continens DLXXIII. muros habens humiles & preſſos, multis in locis vaganti hædera obductos, ſed vallo intus ex terra recens ingeſta, muri faſtigio, & ſummitati æquato firmatos. Ab occidentali plaga, qua bombardis feritum eſt, altius ac editius, multoque quam in reliquis partibus munitius, foſſam neque altam habet, neque latam nec præcipitem, peneque undique ſiccam, niſi quod exiguo rivulo ex fluvio quodam ad orientem æſtivalem juxta deducto, per medium circumcurrente, leviter irrigatur. Caſtrum quoque ad orientem habet, foſſa tantum intercurrente ab oppido diviſum, muris quidem altis, ſed ex vetuſtate ſemilaceris, vallo tamen intus novo, & ipſis muris æquato, intus tamen nulla prorſus habet ædificia, ſed planam aream, muros undique ac vallum adtingentem, ut potius propugnaculum, quam caſtrum dici poſſit. Quod ſi oppidum hoc ad ſeptentrionem vel inter orientem & meridiem bombardis tentatum fuiſſet, plane ſuſtinere non potuiſſet.

XVI. die, ceſſatum eſt ab omni bombardarum ejaculatione fere usque ad ipſam oppidi deditionem, cæptumque ſuffodi oppidum, & cuniculis ſubterraneis ab ea parte, qua bombardarum impetu percuſſum eſt in disjectionem ſuſpendi, aggerque juxta oppidi foſſas de egeſta per ſuffoſſionem ex cuniculis terra, deque ramorum ſarmentorumque faſcibus interpoſitis, ita ſpatioſus erigi

cæptus,

cæptus, ut decem bombardarum quæ ſuper veherentur, capax eſſet; præterea duæ foſſæ ita altæ & latæ ut bini pedites per ſingulas intra terræ eminentiam texti, ſimul ac junctim cum armis ingredi poſſent, agi, cæptæque usque ad ipſas oppidi foſſas, bifurcato in ipſas exitu decurrentes perductæ ſunt, cratibus ligneis ſuperpoſitis intectæ ne lapidum injectu per eas ingreſſuri lædi ab hoſte poſſent; quæ foſſæ ſi antea factæ fuiſſent, captum ſine magna difficultate & diſpendio oppidum fuiſſet. In ea oppidi ſuffoſſione adfuere & folles ad explorandum per immiſſum deſuper aërem hauſtum & ſufflatum ſi qua contra ab hoſte foderetur, tum quoque ad præbendum fodientibus aerem, at vero cum omnino parata & in finem ferme perducta eſſent, ut nihil præter experimentum, & ſecundarius oppugnandi conatus reſtaret, deditum oppidum eſt. Interim, dum iſtæ ſuffoſſiones & cuniculi maturabantur, comes de *Salmis*, Germanus, mirabiles quosdam rara arte ac miranda globos parat, qui per bombardas emiſſi, incendium inextinquibile inferrent, ut quo plus aquis ſuffunderentur, hoc magis, magisque igneſcerent.

XXIII. die, egreſſi ſunt caſtris, ſub inumbrantem noctem *Mauritius* Dux Saxoniæ, & *Albertus* Marchio Brandenburgenſis cum bis mille Equitibus, & quatuor mille peditibus ac ſedecim grandioribus bombardis, quas ſecum provehebant ad occupandum *Vitriacum* oppidum in quod quingenti Gallorum Equites & duo millia peditum ingreſſi

fere-

ferebantur, atque poſtridie mane circiter horam octavam illuc pervenientes, confeſtim impetu facto illud occuparunt, nemine reſiſtente, nam *Galli* præcognito noſtro adventu, jam ferme omnes diffugerant, perpauci enim in eo deprehenſi ſunt, igneque ſtatim injecto totum oppidum cum ipſo caſtro conſumpſere, ſuburbio tantum ſalvo remanente. Poſtero vero die ad ſesqui milliare inde progreſſi templum quodam in pago, in quod mille quadringentos *Gallos* confugiſſe cognoverant, non ſine difficultate maxima, & complurium periculo expugnarunt deletis ac trucidatis ad unum omnibus.

XXVII. direpta eſt per tria ſigna peditum & ducentos Equites a Cæſare ex improviſo miſſos, Abbatia, pulcher locus, una cum decem circumjacentibus villis, maximaque illinc pecudum & jumentorum præda abacta eſt.

Auguſtus.

Die IV. *Auguſti*, prodierunt de oppido S. *Deſiderii* tres ex primariis, ingreſſique caſtra, Vice-Regi deditionem propoſuerunt petitis unius menſis induciis, intra quem ſi Rex ipſis non ſuccurreret dedititii fierent, ſalvis vita & bonis; at Vice-Rex eis tres tantum dies ad deliberandum conceſſit. Eadem die a meridie rurſum duo ex iis in caſtra reverſi, dies tunc quindecim petiere, ex quibus novem obtinuerunt, admiſſique tunc ſtatim ſunt ad Colloquium Cæſaris id quod ante eis

dene-

Digitized by Google

denegatum fuerat, atque tunc de dandis utrimque obſidibus tractatum.

Die X. ejusdem bene mane dati & recepti utrimque obſides, usque ad conſtitutum de relinquendo oppido diem, nimirum XVII. Auguſti; obſides Galli fuere comes Sanxere, comes a *Riviere* & quidam Italus, erectumque eſt eis ac datum Tentorium non longe a Cæſaris aula, ex qua & menſa, & victus adminiſtratus eſt, obſides Cæſaris fuere Marchio *Marianus*, Italus, Bombardarum præfectus, & aliquot alii Milites miniſtri.

XIV. Venit a *Bara* oppido in Caſtra ad Cæſarem Dux Lotharingiæ cum Fratre Epiſcopo metenſi, qui & poſtridie ſe *Baram* receperunt.

XVII. mane ſub horam ſextam, Galli oppidum dediderunt, apertisque portis ſex peditum, & duo Equitum ſigna, licet incompleta exierunt cum Tympanorum percuſſu & tubarum inflatu, & cum omnibus bonis, quæ efferre & evehere potuerunt, cumque duabus mediocribus bombardis, datusque eis ſalvus conductus ad aliquot a Caſtris milliaria.

XX. *Gemuil* oppidum cum Caſtro a noſtris peditibus ſub ductu domini de *Boſſut*, ſatellitum Cæſaris præfecto, capitur.

XXI. Venerunt in caſtra ſex oratores Galli proponentes Cæſari pacis Conditiones.

XXII. iidem oratores dimiſſi ſunt cum uno *Tibicine* Vice-Regis.

XXIII.

XXIII. Venit ex Italia in caſtra Dux *Camerinus*, eodemque die advectus eſt comeatus maximus plus mille curribus, quo & totus Exercitus refectus eſt, & ipſum oppidum S. *Deſiderii* inſtructum, quin & quatuor vexillis peditum ſub *Bernardi a Schawenburg* ductu communitum; erectusque ille collis per foſſores in planitiem redactus eſt, foſſæque illæ, de quibus ſupra memini, repletæ.

XXV. Cæſar, cum univerſo Exercitu milliare ab oppido perrexit verſus *Vitriacum*.

XXVIII. *Vitriaco* ſesqui milliare usque ſanctæ Luciæ pagum diſceſſit, eodemque die profecti illinc Vice-Rex, & *Granvellanus* non ſine peditum, Equitumque præſidiis unum milliare usque ad vicinum pagum S. *Amandi* ad colloquium Regii Secretarii ad pacis Conditiones, quæ proponerentur, audiendas, at eadem adhuc veſpera reverſi ſunt in caſtra ad Cæſarem.

XXIX. ſesqui milliare ulterius ad quendam pagum juxta *matronam* fluvium diſceſſum eſt.

XXX. hinc duo milliaria cum dimidio in quendam pagum, juxta eundem fluvium.

XXXI. Vice-Rex ad primam lucem ab eodem pago cum bona & peditatus, & Equitatus parte hinc ſesquimiliare ad *Chalonem* profectus, veluti ad explorandam Loci oportunitatem, licet Cæſar ejus propoſiti non eſſet ut in hujus civitatis obſidione hæreret, ſed ut perpetuo ac indisrupto tranſitu

usque

Digitized by Google

usque *Lutetiam* pariſiorum pergeret, falleret tamen inſtituti illius ſimulatio hoſtem. igitur cum eo Loco propius perventum eſſet, Chalonenſes præſidiarii, eruptione facta, cum noſtris levi dimicatione pugnarunt; eademque die circa horam meridianam Vice-Rex in caſtra rediit.

September.

Die I. *Septembris.* mota ſunt caſtra ſesquimilliare ultra Chalonem, acri obiter atque in tranſitu cum Chalonenſibus præſidiariis velitatione habita, in qua cæſi, & capti utrumque nonnulli, erecta autem illic, tanquam ad obſidionem hærendum eſſet, undique Tentoria fuere, ac omnes ſuo quisque ordine ac loco collocati. Verum cognito Gallum cum valido ac potenti Exercitu caſtra ſua ex altera fluvii parte ad tria milliaria ab oppido habere, ut inedia ac rerum penuria interclusum Cæſaris Exercitum adficeret; conſulte decretum eſt, ea adhuc nocte illinc tacite caſtra transferre, partim ad Galli Exercitum inopinato acceſſu invadendum, partim adeundem Exercitum prævertendum, iterque præoccupandum; ſub horam itaque XI. noctis, Cæſaris Exercitus cum impedimentis, commeatu, & bombardis ſilenter progredi juſſus eſt. Nox erat ſerena, Luna candida, via ad decurſum *Matronæ* plana & ſicca. Præmiſſus ad priorem cuſtodiam *Franciſcus ab Aeſt*, cum levi Equeſtri armatura, ſubſecuta eſt bona gravioris Equitatus pars potior, & Impedimenta deinde; nec defuit a Lateribus Equeſtris ac pedeſtris miles: Comiti vero

ro *Wilhelmo a Furſtenburg* cum altera ſuorum peditum, quorum XX ſigna habebat, parte, commiſſa eſt poſterior cuſtodia cum altera item gravioris Equitatus parte; verum ille neſcio quo malo ductus genio, relictis ſuis, uno tantum puero ſecum adſumpto, totum Exercitum prævertit, cumque ad quendam pagum, pene e regione ubi Gallicus Exercitus erat, ſub luceſcentem auroram perveniſſet, offendit ibi Equites aliquot, ratus noſtros eſſe, acceſſit propius, cognovitque ſero nimis, hoſtes eſſe, a quibus mox circumcinctus ne fuga elabi poſſet, captus eſt ac in ipſorum caſtra abductus. Magna comitis temeritas magnum quoque invenit periculum, nec enim ignorare poterat inviſum ſe Regi, a quo nuper deſciviſſet, proinde mortem effugere non poſſe. Nec tamen deſtitit ad dementiam usque audaculus eſſe; verum magna ſua fortuna captus eſt eadem pene hora ab levi Equitum armatura, filius ſororis Borbonii Principis de *Rupe* ſuper *Jonam*; ad cujus permutationem vita donatus eſt, nam Cæſar, miſſo ad Regem tubicine, nuntiavit ſic ſuum comitem haberet, quemadmodum Principem tractari apud ſe velit, itaque mitigato Regis in Comitem animo, honeſte & clementer eum habuit, ſicuti Cæſar ipſius Principem.

Mane autem (ut ad inſtitutum noſtrum revertamur) ſub diluculum, Exercitus ad eum locum, in cujus oppoſito Gallorum caſtra erant, pervenit, & niſi quidam nebulo ignem in vicinum pagum

gum injeciſſet, Gallos incautos ac dormientes omnino oppreſſiſſemus, ſicut & agricolas in pagis ſomno ſopitos deprehenſos, de lectis nudos jocoſe detraximus: nil enim tale cogitaverant, quod, relicta Chalone, eo usque progrederemur, prodidit itaque flamma noſtrum hoſtibus adventum, ipſosque tumultuarie in arma excivit, noſtris pro hac fluvii ripa ſubſiſtentibus, neque enim tunc conſultum viſum eſt, collecto jam ad confligendum hoſte, transgredi; licet ſcavæ ad pontes jaciendos, ad manus eſſent.

Eadem die, hoc eſt II. Septembris, circa horam ante meridiem decimam, progreſſum eſt ulterius ad quendam pagum juxta eundem fluvium; dein III. die duo milliaria illinc ad quandam Abbatiam prope *Toa*, pagum, proceſſum, eademque adhuc Veſpera, præmiſſa aliquot militum ſigna unum milliare a caſtris ad oppidum *Aye*, optimis vinis celebre ac nobile, diripiendum.

Die IIII. mane, circiter horam octavam, antequam caſtra metiremur, præmiſſa ſunt decem ſigna peditum germanorum & quadringenti Equites ad *Aſperne* oppidum e regione *Aye*, ad alteram fluvii ripam ſitum, diripiendum, ſed illud Hiſpani aliquot, citra mandatum ſuorum Ducum, jam nocte præcedente occupaverant, repertum itaque ab incolis deſertum. At germanis advertantibus, Hiſpani illico, igne injecto, univerſum oppidum cum maximo comeatu, quem Gallus in eodem collocaverat, cremarunt. nec paſſi ſunt, pro ponte

ſuper *Matronam* in excubiis ſtantes, quemquam illud ingredi, nequidem ipſos miſſos Germanos, ni vi & armis ipſimet irrupiſſent; atque adeo ipſe Cæſar poſtridie equo vectus ad dictum pontem perveniens juſſit omnes ad ſua quisque ſigna reverti, propter incendii vagi pericula, vinique copiam, ne forte inebriati in hoſtium manus inciderent, aut ſe ſe mutuo interficerent, fore tamen adſerebat, ut evecta inde vina, in ſingula vexilla primum, & mox viritim dividerentur, quod tamen minime accidit propter temporis anguſtiam; nam eadem die poſt meridiem circa horam ſecundam translata ſunt caſtra, interque duo illa oppida locata in prato plano & ſpatioſo, numerabanturque illinc Pariſios non niſi viginti milliaria.

V. die ejusdem; illinc perdictum pagum duo milliaria cum dimidio, ſecundum flumen progreſſum eſt ad quendam, juxta eundem fluvium, pagum.

VI. Sesqui milliare ab eo loco usque ad alium quendam pagum juxta eundem fluvium diſceſſum eſt, non longe ab *Artray*, *Chatillon*, caſtris.

VII. duo milliaria usque *Barſé*, & *Jugon*, pagos, mota caſtra ſunt.

VIII. tria milliaria ulterius confecimus per S. *Petrum* pagum usque *Natteoteri* oppidum elegans cum caſtro, quod repertum eſt a civibus derelictum, ſed comeatu & bonis refertum.

IX.

Digitized by Google

IX. Duo milliaria, illinc relicto ad ſiniſtram *Matrona* fluvio deflexi*m*us usque ad Sacem pagum.

X. ibidem quievimus, veneruntque eadem die ad Cæſarem duo miſſi a Gallo Legati, ob pacis conceptæ conſtitutionem firmandam.

XI. Progreſſum duo milliaria cum dimidio ulterius ad *Nulu* oppidum ad dorcam fluvium, quod milites, immiſſo igne, cremarunt, non longe inde quoddam caſtrum eadem die primum præteritum, poſtea vero invaſum eſt, in eo trecenti milites inerant, qui omnes, juſſu Cæſaris capti ſunt, occiſus nullus.

XII. Duo milliaria profecti ſumus, via verſus Soſſon, hoc eſt *Sueſſionenſe* oppidum.

XIII. ad *Soſſon* oppidum perelegans, munitum, & grande, caſtra mota ſunt, quod & ipſum præter omnium opinionem, totum repertum eſt vacuum, partim enim *Compiegne*, partim *pariſios* confugiſſe dicebantur; tanta enim Cæſar Gallis terrori fuit, poſteaquam relicta *Chalone* penitius in Galliæ Regnum penetrare cœpit, ut ſi ſic perrexiſſet, ipſam *Lutetiam* a qua XVI. milliaria tantum aberamus, aut vacuam, aut certe deditiam habuiſſet.

XIV. partim in ipſum oppidum, partim ad alteram oppidi partem, atque in ſuburbium caſtra translata ſunt.

XV. & *XVI.* ibi hæſimus, commorati ſumus.

XVII. pars Exercitus cum impedimentis & Bombardis montem conſcendit, per quem tranſe-

Digitized by Google

undem erat via verſus *Cambriſum* directa, Cæſare cum reliquo Exercitu, ſucceſſione commorante, ad Eum tunc venere, ex mandato Regis Gallorum, Cardinalis *Medon*, Cardinalis de *Tournon*, Cardinalis *Lotharingiæ*, dominus *de la valla*, & Regii Secretarii.

XVIII. non ſupra dimidium milliare ab eo loco progreſſi ſumus, Cæſare adhuc in ſucceſſione hærente.

XIX. ad duo milliaria longius translata caſtra ſunt in quendam pagum, quo & ipſe Cæſar eadem die Sueſſiona profectus, pervenit.

XXI. tria milliaria usque *Criſpiacum* oppidum perreximus, quo omnifarium commeatum Galli nobis primum deduxere.

XXII. ad unum milliare ulterius progreſſum eſt, ibique Dominus de *Vendomi* ad Cæſarem venit.

XXIII. usque *Ribermont* oppidum ad tria milliaria, caſtra metati ſumus.

XXIV. usque *Cambriſium* oppidum ad tria milliaria caſtra movimus.

XXV. Cæſar *Cambriſio* profectus, *Cameracum* ad ſex milliaria tranſiit.

XXVI. *Cameraco* Cæſar rediit *Cambriſium.*

XXVII. diſceſſit *Cambriſio* per *Landrecium* usque *Valencennas*, eademque die & Dux *Aurelianus* *Cambriſio* receſſit una cum Duce de *Guiſa*. & eadem quoque die publicata eſt *Valencennis* in Foro ſolemniter Pax inter Cæſarem, & Regem Galliæ.

Pacis

Digitized by Google

Pacis vero conditiones quæ, & quales eſſent, nobis nec cognoſcere ex pleno contigit, nec ut propius cognoſceremus, magnopere fuimus ſolliciti; ſatis enim habuimus, pacem eſſe, quæ ſi ante multos annos contigiſſet, ſtaret adhuc ſalva patria mea. Terra, quæ nunc proh dolor! bellorum rabie diſcerpta miſere & dilaniata jacet. Cæterum, omnis miles germanus circum *Cambriſium* conſtitutus, debito recepto ſtipendio ſolutus & dimiſſus eſt, Hiſpani vero in locis his, & circum *Cameracum* ad Hyberna pro tempore relicti ſunt.

XXIX. Cæſar *Valencennis* diſceſſit usque montes *Hannoniæ*, inde die altera profectus eſt usque *Breen*.

October.

Die *I. Octobris* venit Cæſar *Bruxellam* cum prædictis Cardinalibus & domino de *la Valla*, & Principe de *Rupe* ſuper *Jonam*, captivo ad permutationem Comitis *Wilhelmi de Furſtemburg* capti detento.

XIX. Cæſar mane Montes *Hannoniæ* obviam Sorori Reginæ Franciæ profectus, eademque die, a meridie ipſum illuc ſecuta eſt altera ejus ſoror Regina Hungariæ.

XXI. Cum ſorore Regina Hungariæ *Bruxellam* rediit.

XXII. inter quintam & ſextam, a meridie, Regina Franciæ *Bruxellam* venit cum filio Regis, duce *Aureliano*, qui ipſam proxime præcedebat, medius inter Juniores principes videlicet: *Ferdinan-*

Digitized by Google

nandum Rom. Regis filium, *Maximilianum*, & *Philippum*, erantque eodem modo veſtiti rubris palliis pileisque cum plumis albis, niſi quod *Aurelianus* nigrum pileum cum alba item pluma geſtaret. itumque Reginæ obviam eſt ſolemni proceſſione Religioſorum, & civium cum ardentibus cæreis, civesque ex rubris item veſtiti erant omnes, Regina autem lectica vehebatur adſidente ei *Maria de Stampis*, ſcorto Regio.

XXIII. a meridie habita ſunt haſtiludia præſente Cæſare & Reginis.

XXVI. iterata ſunt *Haſtiludia* in eodem foro publico; & eadem die venerunt *Bruxellas* ad Cæſarem *Stephanus*, Epiſcopus *Vintbonienſis*, & Comes de *Harfort*, Angli, in negotiis Regis ſui.

XXVIII. Venatio cervi, & velitatio armatorum velut hoſtes inter ſe concurrentium.

XXX. habita iterum fuere *Haſtiludia* ſed in pomerio aulæ Cæſareæ.

November.

Die *II.* *Novembris* receſſit Regina Franciæ, una cum Duce *Aureliano*, deducente eos usque *Montes-Hannoniæ* Cæſare, ac in ipſo ſtatim de palatio egreſſu accidit ut Vice-Rex, & Comes a *Feria*, ob quandam Virginem nobilem quæ in Comitatu Reginæ Franciæ erat, in mutuas altercationes ac pene ad gladiorum evaginationem devenerint. Virgo fuit cujusdam Comitis Galli filia, in cujus gratiam alter illorum ſupra quatuor millia ducatorum expenderat; dum autem uterque eam

dedu-

Digitized by Google

deducere conatus eſt, & neuter alteri cedere vellet, orta eſt illa gravis diſſenſio, ac ex ea concepta ſimultas, quæ non paucos dies deinceps duravit, neque enim res parvi negotii erat, ut quæ tractatione amicabili non modo non miteſceret, ſed augeri videretur in dies; hinc nocturno tempore ædes ſuas quisque tædis ac piceis facibus illuminari cunarunt nequis alterutrius Miniſtrorum eas, non animadverſus, ingredi poſſet; certe facinus pudendum dum uterque uxorem habet, & procum agit in publico.

CXLI.

EXCERPTA EX VETERI NECROLOGIO ECCLESIÆ S. MAURITII IN HALLIS ORDINIS CANON. REG.

Januarius.

IV. Nonas. Theodorici Marchionis de Lanzenborg.

Idib. Ruperti. XXII Archiep. Magdeborg.

XIX. Kal. Febr. Fridericus Magdeburg. Archiepiſcopus XV, quo largiente. brachium & coſtam S. Felicitatis M. ſuſcepimus cum Reliquiis S. S. Sergii & pontiani, & aliorum. Item anno M. C. XLV decimam in Obruwice Eccleſiæ noſtræ contulit, Inſulam Cœnobio noſtro adjacentem, & molendinum contiguum obtulit, & banno confirmavit.

XVI. Kal. Vdalrici comitis de Regenſtein qui comparavit Eccleſiæ noſtræ bona in Ryde.

 XV.

XV. Kal. Conradi XXII Archiep. magdebur.

XIIII. Kal. Rudolfi militis, & ſuorum progenitorum, qui noſtræ Eccleſiæ multa bona contulit.

prid Kalend. Ottonis præpoſiti hujus Eccleſiæ III qui multos libros ſcripſit, ac multos alios comparavit.

Februarius.

VI. Idus. Burchardi. XIX Archiep. magdeburg.

XII. Kalend. Martii Burchardi XXV Archiep. Magdeburg.

VII. Kalend. Pauli Buſe XVI præpoſiti hujus Eccleſiæ; ſub eo reformatum eſt monaſterium noſtrum anno MCCCCLXIX ɸ Anno M. CCCC. LXXVIII.

VI. Kalend. Wilbrandi XX Archiep. Magdeburg.

Martius.

VI. Idus Adelberti I Archiepiſ. Magdeburg.

V. idus. Theodorici comitis de Breme. *Idibus* Ramwoldi XIV præpoſiti hujus Eccleſiæ.

XVI. Kal. Aprilis. Erici XXIV Archiep. Magdeburg.

XI. Kal. Heinrici de Anhalt XXVI. Archiep. Magdeburg.

X. Kal. Siffridi VI præpoſiti hujus Eccleſiæ.

V. Kal. Joannis X præpoſiti hujus Eccleſiæ pridie Kalend. Humfridi VI Archiep. Magdeburg.

Item

Digitized by Google

Item Theodorici XVIII præpoſiti hujus Eccleſiæ, qui monaſterium noſtrum multis bonis Spiritualibus & temporalibus decoravit ϕ anno MDXVI.

Aprilis.

VI. Idus. Guntheri XXXV Archiep. Magdeburg. Hic inſtituit oſtenſionem Relliquiarum Eccleſiæ noſtræ, ac multas dedit Indulgentias.

IV. Idus Conradi de Eynbeke Magiſtri Lapicidarum, qui fundamenta poſuit novæ noſtræ Eccleſiæ anno MCCCLXXXII.

Idibus Erici. X Archiep. Magdeburg.

XII. Kalend. May. Heinrici IX præpoſiti hujus Eccleſiæ.

XI. Kal. Rudolfi. XXI Archiep. Magdeburg.

X. Kal. Ottonis XXVIII Archiep. Magdeburg.

Majus.

VI. Non. Conradi XIIII Archiep. Magdeburg, hic monaſterium noſtrum dedicavit Anno MCXXV. & prædeceſſorum ſuorum oblata confirmavit, & auxit, dans VIII manſos in Franckenleve, & molendinum-item decimam in Muzelize, duas Caſulas, cappam cum aurifrigio, & ſubtile.

prid. Idus Tageni III Archiep. Magdeburg.

IV. Kalend. Junii Theodorici XXIX Archiep. Magdeburg.

Junius.

VII. Idus Alexandri II præpoſiti hujus Eccleſiæ.

Idibus Nortberti XIII Magdeburg. Archiep. cujus liberalitate V manſos & dimidium habemus in Gumerſtede.

Digitized by Google

XIV. Kalend. Julii Joannis & Brunonis comitum de Querfordia.

XIII. Kal. Adalyoti. XI Archiep. Magdeburg. Hic fundavit monaſterium noſtrum anno MCXVI. indict. VIII præſidente ſanctæ Rom. Eccleſiæ.

Paſchale *PP.* II imperante Henrico V dans parochiam Halle cum Banno. Eccleſias S. Gertrudis S. Georgii, S. Nicolai, S. Joannis Baptiſtæ, chroce, & S. Cyriaci ſtuvere. præterea XVII marcas de ſale. V de moneta Hallo, & in diverſis Locis manſos LXXV & dimidium decimam croce.

X. Kal. Conradi VIII præpoſiti hujus Eccleſiæ.

VIII.Kal. Hardewigi IX Archiep. Magdeburg.

Julius.

Nonas Alberti XXXIII Archiep. Magdeburg.

III. Idus Petri XXXI Archiep. Magdeburg.

Auguſtus.

IIII. Nonas. Friderici XXXII Archiep. Magdeburg.

III. Nonas. Erneſti. XXXVIII Archiep. Magdeburg. qui obiit in arce S. Mauritii Hallis anno MDXIII. regiminis ſui XXXVIII.

XIX. Kalend. Septembris. Werneri. VIII Archiep. Magdeburg.

XIIII.Kal. Waltardi. IV Archiep. Magdeburg.

XIII. Kal. Ludolfi. XVII. Archiep. Magdeburg.

VIII. Kal. Wicmanni XVI Archiep. Magdeburg. is ſecundo monaſterium noſtrum dedicavit anno MCLXIX. cujus etiam largitate Eccleſia noſtra

ſtra XL manſos adepta eſt, & duas Eccleſias, unam in Brande, & unam in Macherin, cum XI manſis.

Idem Venerabilis Archiepiſcopus anno M C LXXXIIII. indict. I. XV Kal. Jun. feria IV. anhelans ampliare glorioſam memoriam prædeceſſorum ſuorum & domini Burkardi prædivitis, domini Redingi filii hujus civitatis urbani, indefeſſis provocatus precibus hoc in loco clauſtrum conſtituit, ac fratres de novo-opere, qui vineam domini dignis fructibus excolerent, propoſuit; dominum Dudonem quondam parochianum B. Gertrudis, licet renitentem cura paſtorali inveſtivit, & largitus eſt ad communem uſum parochiam S. Mauritii ſuperaddens parochiam in Rodwele, & Eccleſiam in Ninburch cum decimis. ☿

VII. Kal. Jacobi. XI præpoſiti hujus Eccleſiæ.

September.

VIII. Idus. Ludovici XXXII Archiep. Magdeburg.

V. Kalend. Octob. Burchardi XXVII Arichiep. Magdeburg.

October.

V. Nonas Engelhardi VII Archiep. Magdeburg.

pridie Non. Waltheri. XVII præpoſiti hujus Eccleſiæ. ⏀ Anno M CCCC LXXXIII in Magdeburg, & in monaſterio B. Mariæ ſepultus.

V. Idus Tylemanni. V. præpoſiti hujus Eccleſiæ.

Idibus. Alberti XVIII Archiep. Magdeburg.

V. Kal. Pauli XIII præpoſiti hujus Eccleſiæ.

Novem-

Digitized by Google

November.

III. Idus Friderici. XXXVI Archiep. Magdeburgenſis.

XVIII. Kal. Decemb. Thomæ. XII præpoſiti hujus Eccleſiæ.

VI. Kal. Geronis. V Archiep. Magdeburg.

December.

III. Nonas Marquardi. VII præpoſiti hujus Eccleſiæ.

prid. Non. Giselary. II Archiep. Magdeburg.

IIII. Idus. Dudonis. V præpoſiti hujus Eccleſiæ.

Idibus. Joannis. XXXVII Archiep. Magdeburg. hujus diligentia ac labore monaſterium noſtrum per Venerabiles Saxoniæ, & novi operis patres eſt reformatum.

XIII. Kal. Januarii Rockeri. XII Magdeburg. Archiepiſcopi, qui ea, quæ prædeceſſor ſuus nobis dederat, ſed morte præveniente non confirmaverat, ſua diligentia & dato privilegio ſtabiliens, ſuperaddidit XXXVI manſos in Mucelize. V manſos in Cathenice. & tres manſos Wurmelice ſuper hæc omnia nos mirabili in perpetuum honore ſublimavit, cum Beatum Alexandrum M. caput ſcilicet cum reliquis oſſibus, ſimiliter brachium Sergii martiris, coſtam S. pontiani & digitum S. Erculani Ep. & M. nobis donavit anno M. C. XXIIII ſimulque in plenam fraternitatem nos ſuſcepit.

FINIS TOMI DECIMI.

Digitized by Google

ÖSTERREICHISCHE
NATIONALBIBLIOTHEK
ÖNB
+Z150704207
Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google